طقوزیاشنه کیردیکی حالده یوزینی کورمدیکم اوغلوم نسیف‌الله صارمه !

وطن اوغورنده

یاخود

ییلدیز محکمه‌سی

محرری :

اسماعیل حقی

« اوغلوم ! محیط حاضرمز ایجابی
« بر بابانك اولادینه فضائل وکمالات اخلاقیه‌یی
« تلقین ایده‌مه‌مك حالنده بولندیغی برزمانده،
« سکا اتحاف ایتمك ایسته‌دیکم شو کتابدن درس
« عبرت آلیرکن؛ حق وحقیقتی مدافعه ایتمه‌نك،
« وطن اوغورنده شهید دوشمه‌نك اڭ بیوك
« سعادت دنیویه‌یه معادل اولدیغنی اونوتمه !.

مصرده طبع اولنمشدر ۱۳۲۶

١٨٢ نجي صحيفه‌ده مندرج اولوب شاعر نکته پیرا ، حضرت اشرف حسان ادانك اوغلوم سيف الله صارمك تولدينه سويلديكی تاريخ منظومه سنك تمامي بعض احبانك التماسلری اوزرينه بو رايه‌درج ايدلدي :

کرم قيلدی جناب مير اسماعيل حقی يه
بر اولاد ويردی مولی ذوالفقار مرتضی آسا
معمر ايله يارب انتقام آلسون عدولردن
اوله بازولری احکام حقه آلت اجرا
بکا ميل معالی هپ بابامدن انتقال ايتدی
ديه فخر ومباهات ايلسون هر يرده بی پروا
بن ايجاد ايتدم اشرف تعميه تاريخ معجمده
جواب ويرمك قولايدر بر معارض اولسه ده بيدا
چو غنچه ديدهٔ نشون ديدم تاريخ جوهردار
قيننمدن چيقدی سيف الله صارم تتره سون اعدا

١٣١٨

عزيز قارء !

بوندن يدي سنه اول پارسده يازمش اولديغم شو سركذشتي كه عمان هيچي يه قاريشان حيات ماضيهٔ اغترابمدن بر صفحهٔ حزن وهجران وياخود مملكتمزده استبداده قارشي اليوم موجود ومتفيض اولان حركات فكريه تاريخندن بر صحيفهٔ ضجرت وهيجاندر ؛ بوكره موقع انتشاره وضع ايدييورم . بونك يدی سنه صوكره كسوهٔ طباعته بورونمسی خيلی غريب ونابمحل عدايدلسه بجادر .

بركونه قيمت واهميتي حائز اولميان بواثرك تركجه وفرانسزجه طبعني اوزمان شرف رفاقتلريله بختيار اولديغم سلطان زاده نجابتلو صباح الدين بك افندی ايله برخيلي دوستلرم مصراً آرزو والتماس ايتمشلرايكن مندرجاتنك همان كاملاً احوال خصوصيه مه عائديتي جهتيله بونك ابنای وطنمه بر بركذار عبرت وانتباه اولمقدن زياده شخصمه وجود واهميت ويرمك كبي بر معنايه حمل ايدلمسي احتماللرينی بالمطالعه نشرندن صرف نظر ايتمش واوصورتله خاطرهٔ پريشانم كبي اوراق پراكندهٔ ايچنه آتوب براقمشيدم .

اخيراً ــ خاصهٔ جليلهٔ انصافدن بی نصيب قلبسز ، وجدانسز برهمشهرينك سوق غرض ونفسانيتله حقمده وقوع بولان برتجاوزی دفعةً فكريمی تبديله ودرت آي اول نشر ايتديكم (جدال) نام رساله ده مذكور بروعدك انجازيده اوفكرك تسريع حصولنه بادی اولدی .

بناءً عليه شخص ومسلكمي طانيميان قارئين، بواثر ناچيزی بعدالمطالعه سيرت وهويتم حقنده آز چوق بر فكر اجمالی حاصل ايده جكلرينی

امید ایلرم. آندن صوکره حقمده ویره جکاری حکمه شمدیدن عرض قبول و تسلیمیت ایلیورم .

بونکله برابر بو کتابك بر قیمتی ده واردر که اوده ییلدیز سرایی دنیلان منبع ظلم واستبدادده جریان ایلیان بر وقعه نك اعظام ومبالغه یه تنزل ایدلمیه رك علی ماهو الحق تصویر وحکایه ایدلمسیدر. روزنامهٔ وقایع حیاتمی ضبط وتحریر ایتمك یکرمی سنه دنبری معتاد مدر ؛ آنکچون کرك مابین همایون مستنطقلری و کرك طاش قشله وسائط استبدادیه لری لسانلرندن صادر اولوب وقتیله ضبط ایتمش اولدیغم بر طاقم الفاظ وتعبیراتك عیناً قید وترقیمنه اعتنا ایتدم .

کتابك مطالعه سندن مستبان اوله جغی وجهله ، حقمده مدار حکم عدایدیلن جرم وجنایتك اساسی خلاصة الخلاصه اوله رق طرابلس مأموریتنه طیانیور . سکز بیك لیرالق آچیق واختلا سندن ناشی عزلنه بادی اولدیغم بر فرقه محاسبه جیسی منکوباً استانبوله ـ کلیور ؛ حلبلی بشیر واسطه سیله مدعیٔ عمومیٔ عسکری رشید پاشایه حلول ایدییور ؛ هم اخذ ثار ایتمك وهمده تعقیبات قانونیه دن قورتلمق ایچون متحداً وجودمك اورته دن قالدیرلمسی تصور وکسه دن کتم واخفا ایده مدیکم افکار وطنپرستانه م حصول مقصدده زمین اتخاذ اولنیور ؛ اواثناده تحدث ایدن سفارتخانه وقعه سی ده بوکا نعم الوسیله عدایدیلیور. آنك اوزرینه آرقه مه آدم قونلمق اوزره معهود عثمان نافع بولنیور ؛ اوده آغوبی الده ایدوب ترتیب ایدیلن پلان کمال موفقیتله اجرا قلینور .

بیلدیز سراینده ایراد ایدیلن سؤاللره ویردیکم جوابلرك مسکت ومقنع اولدیغنی ادعاسنده قطعیاً دکلم . حتی أثنای استنطاقده حقمده کی اسناداته قارشو کلیاً انکار کبی استناد ایده جك الده بر قلعهٔ استوار وبر کریزکاه سلامت مدار وار ایکن اورالره یاناشمیوب اسنادات واقعه یی اقرار ضمنیدن بشقه بر معنایه دلالتی دشوار اولان تأویلات ایله دفعه قیام - وبا خصوص رشید پاشانك بیوك سوزلرینه اعتماداً بر سرّ مهمی اقرار وبیان ایدیشمك حماقت مرتبه‌لرینه واردیغنی اعتراف ایله برابر بو نقطهٔ نظردن بنی حمق ایله اتهام ایتمك ایستیان حکم قارئینی تصدیق وقبول ایتمکی بیله لازمهٔ حقشناسی عد ایلرم .

شوقدر وارکه بن اوزمانلر تماته صوصامش بر سردر هوای وطن واسیر عشقی اولدیغم لیلئ نازنین حریتك یم نکاه فرمانی انفاذه آماده بر شیدای استبداد افکن حالنده ایدم . وطنده ایکن هرکون ، هر ساعت انظار امعانمه جاریان شئونات غریبهٔ حمیدیه روحمدن ، دماغمدن آتشین فواره‌لر چیقارتدیغی کبی خارجده بولنان (بعض) احرارك نشریات ومجاهدات وطن پرورانه‌لرینی ده صمیمی تاقی ایله - پك قریب الوقوع بر صبح سعادتك انفلاقنه براعت استهلال عد ایلمکده بولندیغمدن بو جوشش حریتپرستانه‌یه قاریشه‌رق کندیمی پروانه آسا بی اختیار آتشلره آتمغه تهالکار کوستریوردم . . . .

آه ! بنم اوزمانلرم نه مسعود ، نه روح نواز کونلر مدی ! . . . ویرده بیلمم مقتضای فطرتمیدر . نه‌در ؟ حین صبا وتمدنبری احوال ومباحث جدیده‌ده انکار وادیسنه کتمکی بر درلو بجرمه‌مك الدن

کلیور. خصوصیله ذات مادهٔ بدبخت وطنه ، حیات اجتماعیه یه انتقال ایتدیکی هیچ امساك واحتیاط ایده میورم . دیه بیلرم که خدانکرده سوق قضا ایله بر جنایتك فاعلی اولسه م ضابطه وعدلیه مأمورلرینی اصلا دوچار تعب وزحمت ایتمم ؛ حقه ، حقیقته اولان میلم فطرتمله برابردر .

مابینده کی مدافعه‌لرمك پك صافدرونانه جریان ایتدیکنی اعتراف ایتدم؛ مدافعات واقعه‌مدن عیاناً استنباط اولنورکه فکر ومسلکم، فکر ومزاج شاهانه یه طبان طبانه ضد ومخالف ایدی ؛ بناءً علیه حرکت مفرطه‌مك نزد پادشاهیده مستلزم عقوبات اولمسی ضروری ایدی . بوده ــ ینه قره قوشی حکم اولمق اوزره ــ اولا : استانبولدن نفی وتبعیدم ثانیاً: عهد حمیدیده ترفیع وترقیدن محرومیتم ایچون کنیه‌مك بالاسنه قید واشارت ایدلمك مثللو برشیء اولمق لازم کلیردی . اکر پادشاه، بو بابده برجزا تعیینی رأی ووجدانه براقسه ایدی الله بیلیرکه جزای مزبوری کندیمه برخلعت فاخره کبی کسوب بیچمکده تردد ایتمزدم.

ایشته شو دورلوث واعتسافده عرفاً ؛ استبداداً حقمده ترتیب ایدیله بیله جك مجازاتك اك شدیدی بو اوله بیلیردی . یوقسه، رتبه‌مك رفعی ، نشانلرمك نزعی وبا خصوص حیاتم بهاسنه نائل اولدیغم ایکی محاربه مدالیه سنك اخذ واستردادی ــ اکر قانون دینیلیر بر دستور عدالته تابع ومربوط ایسه‌ك ــ صانیرم که هیچ بر حکمدارك صلاحیت واقتداری داخلنده دکل ایدی .

نصل اوله بیلیرکه یکرمی بش سنه لك بر ضابط اولدیغم حالده

اصلا مرجمم اولمیان ییلدیز سراینه جلب ایله ایکی سیویل خفیه طرفندن استنطاق واتهام اولنیورم . صوکره ده رئیس واعضاسی پادشاه طرفندن منصوب ومنتخب دیوان حرب نامی آلتنده برهیئت رذیله وجاهله نك پنجهٔ جلادانه سنه تسلیم ایدیلیورم. اوراده یالکز بر ساعت محاکمه ؛ محاکمه دکل ، عین سوأ للرله استجواب اولنیورم.

الك خفیف فعل جنحه نك بیله طبقات محاکمدن کچیرلمسی مقتضیات قانونیه دن بولندیغی حالده معناً جزای اعدامه معادل بولنان طرد ونفیم وآلتی سنه قلعه بندلکه محکومیتم هپ بو بر ساعتك ایچنده اولوب بیتیور . (نصل ؟ سرعت محاکمه یه دیه جك وارمی؟ اوروپالی دوستلرمز محاکم عثمانیه دن ایش چیقماز دیه فریاد اشتکایی عیوقه چیقارورلر وحقمزده الك فاحش تحقیر وافترالری روا کوررلر ؛ دوستلرمز شو سرعته باقوبده اوتانملی دکلیدرلر ؟ ....)

طرد وتبعیدمه کلنجه : صورت محکومیتم اصولاً بیان وعسکری جزا قانوننامه سنك مادهٔ مخصوصه سنه تماس ایتدیریلان حرکت واقعه‌م وجاهاً تفهیم واعلام ایدلمك لازم کلیرکن معاملهٔ طرد ، صورت خفیه ده بر فصیلدیدن عبارت قالیور .

مادامکه محکومیتم قدرتپناه افندمزجه اولدن تنسیب واراده بیورلمش ؛ او حالده هر درلو تعرضدن مصون اولمق لازم کلن واوتوز میلیون نفوسك مابه القوام وسعادتی اولان زواللی قانونی سوء استعمال ایتمکده نه معنا وار ایدی ؟ ساده جه بر ارادهٔ شاهانه آرزوی پادشاهی یی تنفیذ واجرایه کافی دکلمیدی ؟ هانکی ناموسلی سرعسکر

حقوقمي مدافعه‌يه قيام ايله بو كيفى اراده‌يه قارشى طوره‌جق وياخود حيثيتلى حكومتلرده اولديغي كبي ـ هيچ اولمازسه مقام مأموريتندن استعفا ايتمك فدا كارلغنده بولنه‌جقدى ؟

غرابتك ، مسخره‌لغك درجه‌سنى اكمالى كه ردوس قلعه‌سندن فرار ايدوبده آوروپايه كلديكم و مرحوم داماد محمود پاشا ايله بر وكسلده بولنديغم زمان عفو شاهانه ايله مخلوط اوروپاده استخدامم ضمننده بر اراده تبليغ اولندى . حالبوكه حقوق شخصيه وسياسيه دن محروم وهيئت اجتماعيه دن مردود ومطرود بر آدمك خدمت دولتده استخدامي غير جائز وقانونه قارشي ايكنجى بر تحقير وتجاوز ايدي . ديمك كه مدنى مملكتلرده كتب مقدسه فوقنده طوتيلان نظام وقانون بزده بر لفظ موهوم وعثمانلى پادشاه حاضرى الندە بر بازيچهٔ اعجوبه نمودر .

بز بوحقيقتلرى پك چوق زماندنبري ده بيانلردن ايسه كده دنياده شخصندن ودرت كوناك حيات ذليله سندن بشقه دوشونجه سى اولميان بر حكمدار نه قدر مستبدده اولسه ـ ينه نام ومقامنك كافل شرف وناموسى ديمك اولان بر قانون مملكتى ، بر دستور سعادت امتى بو درجه‌لرده مبتذل وپايمال ايتمه‌مسى مقتضى وبوده ينه منفعت خسيسه‌سى ايجابندن ايدى .

سوزى اوزاتدم ؛ شو سوزشلى حسبحاللري ايتمكدن مقصد ، فلاكت واقعه‌ سندن اشتكا دكلدر . وطن وحميت يولنده دوچار اولديغم بو فلاكت مادام الحيات مدار افتخار مدر .

يالكز شونى سويلمك ايسترم كه باشمه كلن بو بيك درلو مصائبك ويكرمى بش سنه‌لك خدمتلرمك بكا بر حق حرمت تأمين ايلمسنى اميد ايدركن يازيق كه اك مقدس حسياتمه تعرضدن حيا ايدلمدى.

هر نه حال ايسه، هرشئ اولدى، ناموسدن ما عدا ماملك قالمدي.

بناءً عليه بر ذات اديب ونجيبك تعبيرنجه: محترم قارئينه برسر كذشت شخصيمدن زياده شو فاجعهٔ مليه وجوده كلدى.

سرنوشت فلاكتمه مصره مواصلتمله ختام ويرلمسندنناشى اعتراض ايدنلر وبعد الفرار اوروپاده كچن ديكر اوچ سنه لك حيات احرارانه مك يازلمسنى دخي اخطار ايليانلر اولديسه ده برطاقم يارانى كوجنديرمك قورقوسى بو آرزونك حصولنى عقيم براقدى.

كتابك بعض يرلري حسب الايجاب محو واثبات وترجمهٔ حال ايله سفارتخانه وقعه سنك بر قسمى واورانوس وابورى عالمى صوكره دن علاوه اولندى. ارتحاللري سببيله اسملرينى كتم واخفاده محذور قالميان بعض ذوات محترمه نك نام فضيلتلرى ــ ابقا واحيايه وسيله اولمق ايچون ــ تشهير واعلام قلندي.

اى شانلى عثمانلى اردوسنك كابوس ظلم آلتنده انين كذار اولان شانسز ضابطى، اي سوكيلى آرقداش! اى محترم وطنداش!

بو حقيقى ذى حيات رومانى اوقو! ما جراى اجتهاديمى كور! هيكل استبداده قارشى قدرتمجه بر صيحهٔ طغيان ونفرت يوكسلتركن جان اويمدن ووردليغمى بيل! بكا زنهار آجيمه! وطن وملتمك

سلامتی یاننده شخصم ذره بیله دکلدر ؛ او معرکهٔ مقدسه‌ده آلدیغم جریحه ایله کندیمی شایان ترحم کوسترمکدن اوتانیرم. حرکات واقعه‌مدن ایسه اصلا نادم دکلم .

یالکز اومادر مهربانك ، او شاهدلر بای حریتك نه خونفشان بر پنجهٔ بی امانده چرپنمقده اولدیغنی ، حقك ، حریتك ، صداقتك ، — صداقت حمیدیه دکل — زنجیرلره او ویلوب اربابنك منفالر ، زندانلر اشکنجه‌لر آلتنده ایکلمکده بولندیغنی اونوتمه ! کافل حقوق امت بیلدیکك نظام وقانون ، حکمدار حاضرك وعونه‌سی اراذلك اللرنده آلت غدر وظلم اولمقدن بشقه برشیٔ ایچون استعمال ایدلمدیکنی تأمل ایله آتیٔ ملی‌کی دوشون ! دوشون ده اکا کوره انقراض اوچور وملرینه دوغری یو وار لانمق علائمنی کوستره ن التیموز ییللق قوجه‌عثمانلی ایمپراطورلغنك تخلیص وسلامتنه چالیش !

امنیت وجدان ، یکانه استناد کاهك ؛ سلامت وطن ، سلامت اسلام وعثمان کعبهٔ آمالك ، مدافعهٔ حق وحقیقت یوللری‌ده ابدی شاهراهك اولسون ! ...

واغدو ولو ان الصباح صوارم
واسری ولو ان الظلام جحافل

في ٢٤ ربیع الآخر سنة ١٣٢٦ — ٢٥ مایس سنة ١٩٠٨

١٧ ؛ درب البرقی ، مصر القاهره . اسماعیل حقی

﴿ ترجمهٔ حال مختصرم ﴾

هجرتك ١٢٧٤ سنه سی شعباننك اون برنجی و ١٢٧٤ سنهٔ روميسی مارتنك اون دردنجی جمعه كونی اماسيه ده تولد ايتدم . پدرم اشراف بلده دن صاچلی زاده حاجی عثمان افندی نامنده بر مرد عفيف وغنی ايدی . درت ياشنده ايكن پدرم ويدی ياشنده والده م وفات ايتدكلرندن يتيم قالمش ورشديه تحصيلنی ناقص براقه رق بيوك همشيره مك زوجی اولوب نوابدن وارباب فضل وكمالدن انشته م رحمی افنديك تحت وصايت وولايتنده استانبوله كله رك اختيار توطنله انشته مك طبيه مكتب اعداد يسنه قبولم ايچون وقوعبولان تنسيب واصرارينه رغماً ـ ١٢٨٥ سنه سنده مكتب اعدادیٔ عسكری يه قيد ايدلمشيدم ؛ عسكرلكی طبابته مرجح بوليوردم .

اعدادی ده كی زمان تحصيلم پك ساده كچدی . حربيه برنجی سنه سندن اعتباراً فكر مده وطن حسلری اويانمغه باشلادی . بوتاريخدن بدأً ايله غزته اوقومغه وولی نعمت ادراك وعرفانم ، اديب اعظم ومحترم كمال بكك عبرت غزته سيله سائر آثار جليلهٔ وطنپرورانه سنی ـ معانی ومضامينه حقيله كسب اطلاع ايده مديكم حالده ـ مطالعه ايتمكه باشلادم . اديب فردوس مقامك آثار مخلده سندن برچوغنی اوقومش وآنلردن بر خيليسنك ادبی پارچه لرينی عادتا ازبرله مشدم .

متوفا كديك پاشا تياترو سنده كلی آغوب افنديك موقع تماشايه قويديغی وطن ياخود سلستره پيه سنده اوراده حاضر بولونان مؤلف عاليسی

حاضرون طرفلرندن آلقشلاندیغی زمان بنده مرحوم مشار الیهی طفلانه ومعصومانه آلقشلریله مستغرق ایتدیکم بوکونکی کبی حافظه پیرای تحسر مدر .

بن او اثناده نشر اولنمقده بولنان بصیرت، استقبال، سراج، شرق غزته‌لریله طغارجق، قرق انبار کبی رسائل موقوته‌یی همان کاملاً آلیر اوقوردم . بر درجه‌ده که رفقای صنفمدن بر چوغنك غزته مطالعه سیچون مراجعتکاهی اولمشیدم . خاقان مرحوم عبد العزیزك وقعهٔ خلعنده مکتب حربیه‌نك اوچنجی سنه‌سنده وشهید مظلوم سلطان مرادك جلوسنده منتهی صنفنده بولنیوردم . وقعه کونی بشکطاش سراینه شرکای صنفمك سن وبنیه‌جه بیوك وقویلری کوتورلمش وبن وبنم کبی حدیث السن اولان آرقداشلرم مکتبده آلیقونلمش اولدیغندن یوم مزبور صباحیسی آرقداشلرمك مسلح اوله رق تشویقیه جامعندن آشاغی اینوب کتدکلرینی کوردیکم زمان کمال تأثرمدن هونکور هونکور آغلادیغمی ، اوشبابت حاللرینی هیچ اونوتمام .

اوسنه ، بتون آوروپای عثمانینك آتشلر ایچنده قالمسی وصرب ، قره طاغ ، بلغار اختلال ومحاربه لرینی متعاقب روسیه دولتیله قطع مناسبات اولنمسی اوزرینه مدت مقننهٔ تحصیلدن آلتی آی اول یعنی ٢٧ کانون اول سنه ٩٢ تاریخنده ملازم ثانی رتبه سیله مکتبدن چیقارق اولا داود پاشاقشله سنه معلملکله وایکی آی صوکره با امر سر عسکری ارضروم ارکان حربیه سی رفاقتنه ژنرال مأموریتیله تعیین واعزام قلندم . اعلان حربی متعاقب بایزید قولنده بولنان منسوب اولدیغم برنجی

طليعه طابورينه التحاق ايتمك ايچون مأموريتمدن استعفا ايتدم •
اردو مشير وكيلى فريق احمد فاضل پاشا[١] طرفندن جواب ردو تكدير آلدم•
بر آى صوكره تكرار استعفا ايله عين معامله يى كورونجه جانب حربيه
فراره قرار ويردم• اوصره ده اردو اركانندن مظهر توجهلري اولديغم
ايكى ذاتك (٢) همت وشفاعتلريله استعفاي واقعم قبول ايتديريله رك
سيار اردو اركان حربيه سى رفاقتنه واركان حرب رئيسى فريق مجار
فيضى پاشا نك ياور حربلك خدمتنه تعيين قلنمشيدم •

١٣ حزيران سنه ٩٣ تاريخنده وقوعبولان خوروم محاربه سنده
اثبات وجود ايتدم • باش قوماندان غازى مختار پاشا طرفندن عسكره
خطاباً قلمه آلديغم لطاقك بكنلمسى صورتيله مظهر التفاتى اولدم •
متعاقباً كديكلر ، يحنيلر ، وزين كويى محاربه لرنده وقارصك ايكنجى
حال محصوريتنده بولندم • بوصره ده موقت بيورلدى قوماندانى ايله
يوزباشي نصب ايدلدم• قارصك سقوطنى متعاقب قيد اسارته دوشدم؛
روسيه يه كوندرلدم ؛ اون بر آى حال اسارتده قالدم •

(× زيوين اولمه)
(× وزين بالطسه نابلدر دوغريسى (Zivin) زيوين كويدر اولى.)

بعد المصالحه استانبوله عودت ايدوب هندسه وحساب معلملكريله
مكتب اعدادئ طبيه يه تعيين ايدلدم • ١ اغستوس سنه ٩٨ تاريخنده

---

(١) مشار اليه اوتاريخدن بش آى صوكره ٢٠ ايلول سنه ٩٣ تاريخنده
معيتنده ياورحرب بولنديغم اثناده برمرمى پارچه سنك باجاغنه اصابتيله جريحه
دار اولمش وقارصك سقوطنى متعاقب متاثراً وفات ايلمشدر •

(٢) اليوم ژاندارمه دائره سى رئيسى فريق حقي پاشا ايله اردو محاسبه جيسى
مرحوم كرامى افندي •

قول اغالق رتبه سيله ديار بكرده مجدداً تأسيس اولنان رشديهٔ عسكريه مكتبي مديريتنه مأمور واعزام قلندم . اوچ سنه صوكره مأذوناً استانبوله كلهرك صاغقول اغاسى اولدم وبوكره دهطبيه اعداد يسنك كتابت عسكريه معلملكنه تعيين اولنـدم . ايكى سنه بوخدمتده قالدقدن صوكره مكتب حربيه يه تحويل مأموريت واوراده برنجى سنه كتابت عسكريه سيله زادكان صنفلر بنك رياضيه معلملكلرنده ايفاي وظيفه ايتمكده ايكن اون ايكى سنه اولكى حادثهٔ خلع تازه لنه رك وقعه مزبوره ده بولنديغمه دائر ناظر زكى باشايه بر ژورنال ويرلمسى وناظر طرفندن ــ مكتب حربيه دن ماعدا ــ مكاتب عسكريه دنهرقنغى ايستدكم بر مكتبده استخدام اولنه بيله جكمك بيلدير لمسى اوزرينه ٣٠٤ سنه سنده قطعياً استعفا ايله لوازمات عموميه دائره سى اصلاحاتنه مأموراً المانيا دن جلب ايدلمش اولان فون شيلكن پاشا نك تحرير وترجمه خدمتنه تعيين قلندم . اغستوس سنه ٣٠٦ تاريخنده بيكباشى اولدم . اوچ سنه بوغيور ،عفيف ، خير خواه دولت ذاتك معيتنده بولندقدن صوكره مشار اليهك ايفاى وظيفه سى صره سنده سرعسكرلكجه بالالتزام ايقاع ايديلان تصعيبات سببيله بالاستعفا مملكتى جانبنه عزيمت ايلمه سنه مبنى تشرين اول سنه ٣٠٧ تاريخنده لوازمات عموميه دائره سى برنجي شعبه سى مدير معاونلكنه تحويل مأموريت ايلدم .

اوچبوزطقوز سنه سى ابتداسنده طرابلس غرب فرقهٔ عسكريه سنك محاسبات تفتيشيه سنى رؤيت ايتمك اوزره با ارادهٔ شاهانه تشكل ايدن هيئت تفتيشيه رياستنه بدايةً معاون وبرسنه صوكره رئيس تعيين

اولەرق جانب مزبوره اعزام ایدلدم . اوچ سنه طقوز آی ظرفنده
بو مأموریت مهمه‌یی بالاکمال کانون اول سنه ۳۱۲ تاریخنده استانبوله
عودت ایتدم. اوصره‌ده یونان مسئله‌سی ظهور ایتمسیله اولامر ادایده
تشکل ایدن سوقیات عسکریه قومیسیونی ریاستنه و بر بچق آی مرورنده
باارادهٔ پادشاهی تسلیایه اعزام قلندم ، اولاجتالجه استاسیون قوما-
ندانلغنده بولندم . بو صره‌ده قائممقام اولدم. ترحاله‌ده فریق حقی پاشا
معیتنده الای قوماندانلغی ایتدم . متعاقباً قاردیچه قضاسی ملکیه
قائممقاملغنه تعیین اولندم .

عهده مده ملکیه قائممقاملغی باقی اولدیغی حالده سیف الله پاشا
معیتنده غرالشتا ، موزەك اوزرینه اجرا ایدیلان حرکات عسکریه
ومحاربات واقعه‌ده هب الای قوماندانلغی ایتدم.

بعد المصالحه اوچیوز اون درت سنه‌سنده استانبوله عودت وبو
کره بش سنه دنبری مهجور ومنفصل بولندیغم مأموریت اصلیه‌مه
التحاق ایلدم. تقریباً ایکی سنه‌قدر وظیفهٔ اصلیه مله مشغول و بشنجی
اردویه منسوب اطنه لو اسنی تشکیل ایدن طابورلرك محاسبهٔ تفتیشیه
سنی رؤیت ایتمك اوزره ترفیعاً دردست اعزام ایکن سالف البیان
طرابلس غرب مأموریتنك عکس التأثیری تجلیساز و۲۳ حزیران
سنه ۳۱۶ تاریخنه مصادف بر جمعه کونی یاوران پادشاهیدن بر قول
اغاسی رفاقتنده یلدیز سرای استبداد احتواسنه جلب ایدلمك صور-
تیله قدر واقعمز واصل مرتبهٔ اعزاز وامتیاز اولدی .

تصادفات غریبه دندرکه یوم مزبورده پایتخت غزته‌لری کومش

امتیاز مدالیه سیله تلطیف اولندیغمی اعلان ویاران ومحبانم تبریکه مسارعت ایتدکلری صره‌ده بن ده بیلدیز سرایی دنیلان او دار فسق وملعنت قپوسندن ایچری کیرییوردم!...

حامل اولدیغم نشانلر :

۹۳ سنه سنده ، بشنجی رتبه مجیدی ایله روسیه محاربه‌سی مدالیه سنه، ۳۱۰ سنه سنده طرابلس غربده‌دردنجی عثمانی‌یه، ۳۱۲ نهایتنده‌مرادلیده دردنجی مجیدی‌یه، ۳۱۳ سنه‌سنده تسالیاده۳نجی مجیدی‌ایله یونان محاربه‌سی مدالیه‌سنه، ۳۱۴ سنه سنده استانبولده۳نجی عثمانی یه، ۳۱۶ سنه‌سنده کومش امتیاز مدالیه سنه نائل اولدم .

مصرده کتاب طبع ایتدیرمك قدر مشکل بر شیٔ یوق . شو کتاب ایکی مطبعه نك محصول هنر ومعرفتی‌در . مندرجات کتابده کثرتله تصادف اولنه‌جق مرتب سهولرینك تصحیحی ایچون بر خطا وصواب جدولی یاپلمق ایستنلدی : یاپیله‌جق جدولك کتابك حجمنه یقین بر رساله دها وجوده کتیره‌جکنی دوشونه‌رك صرفنظر ایدلدی.

اتق شر من احسنت اليه .

- (صدق رسول الله)

ـــ﴿ مابين همايونه جلب ايدلمزدن اونبش كون اول ﴾ـــ

آغوبله معارفه و حسبحال — عثمانك آغوب طرفندن تقديمى — عثمانك تكليف و رجاسى — آغوب و عثمانله صوك ملاقات.

تاريخ تحريرى: ٦ جمادى الاول ١٣١٩. و ٧ ايلول ١٩٠١.
پارس — سوره ن

ارمنى قتولك ملتندن كوزل اوغلى آغوب افندى نامنده بريله ميانه‌ده بوندن ايكى سنه اول بر معارفه حصوله كلمشدى. حقنده پك بيوك حس تعظيم بسلديكم رجال دولتدن برذات نجيبك مومى اليه اولان دينك تسهيل تسويه‌سنه وساطتم بو معارفه‌يه باعث مستقل اولمشدر.

او تاريخدن اعتباراً آغوب شهزاده باشنده كائن خانه‌مه صيقجه، صيقجه كلمكه و حقمده خلوص و مودت كوسترمكه باشلامشدى. شو مخادنت برسنه قدر دوام ايتدى. بو مدت ظرفنده كنديسنك ديون عموميه اداره‌سنده مقدار مناسب معاشله توظيفى ايچون اوته دنبرو منسوبيتمه واقف اولديغى اعاظم دولتدن بر ذات واسطه‌سيله ديون عموميه مديريتنه توصيه ايتديرلمك يولنده سبق ايدن دلالت ومعاونتمدن متشكر قالمشيدى. طبيعى دكليدر، كه مودت و مخادنتك بوراده‌لره وصولى بيننده بر صميميت متقابله، بر امنيت كامله‌ده توليد ايدر. آغوبك حقمده كوندن كونه آرتمقده اولديغى حرمت و مخالصت وطرفينجه حاصل اولان بوامنيت وصميميت احوال اليمهٔ حاضره‌دن،

درد مزمن عمومیدن بحث ایتمکه ده یول آچمشدی ؛ آره صره بو واديده ده کوریشیلیر ایدی. مومی الیه انکلیز و فرانسز لسانلرینه آشنا اولمغله برابر احوال عالمه وقوف و مراقی ده بولندیغندن حیات اجتماعیه مزدن ، حکومت حاضره نك تعقیب ایتدیکی مسلکك سقامتندن، آنینك وخامتندن بنم قدر دکلسه ده بر درجه یه قدر علاقه دار اولدیغنی ظن ایتمك ایستدیکم اویله بر وطنداشمله بحث ومناظره ایتمکده بر بأس کورمامشدم . باخصوص ارمنی قتالنك بدبخت وطنه مادی ومعنوی ایراث ایتدیکی خسار وخرابیء اجتماعی اعتباریله قلبمده حاصل اولان تأثردن طولایی هیئت اجتماعیهٔ عثمانیه مزی تشکیل ایدن بر عنصر مهم منسوبیله حسبحال ایتمکی ـ دها آچیق سویله یم ـ محضا حکومت حمیدیه نك ظلم واستبدادی یوزندن ایکی عنصر آره سنه آتیلان تخم نفاق ومنافرتك ازاله سنه حدمجه ، قدرمجه خدمت ایتمش اولمق ایچون ابراز تمایلات حسیه ایلمکی عادتا بر وسیله ، بر وظیفهٔ مهمه عد ایلمشیدم . آغوب حقمده کی حرمت ومحبتنی کوندن کونه آرتیریور وافکار وطنپرورانه مه مفتونیت کوستریوردی. آره دن بر سنه قدر کچمشیدی؛ برکون ینه خانه مده حسبحال ایدرکن عثمان بك نامنده یکرمی درت، یکرمی بش یاشلرنده غایت ذکی ، منور الافکار ، کنج بر ذاتی طانیدیغندن ، کندیسیله کوریشه جك اولورسه م پك ممنون قاله جغندن و مومی الیهی بکا تقدیم ایتمك آرزوسنده بولندیغندن بحثله قبول ایتمکلکمی رجا ایتدی، بنده جواب موافقت ویردم .
۷ حزیران سنه ٣١٦ تاریخنه مصادف یعنی مابین شاهانه یه جاب ا ولنمازدن

اون بش کون مقدم برچهارشنبه کونی صباحی هر ایکیسی خانه‌مه کلدیلر. آغوب عثمانی مناسب وجهله تقدیم ایتدکدن وطرفمدن مقابلهٔ لازمه ایفا ایدلدکدنصکره آرامزده شویله بر محاوره جریان ایتدی :

بن ــ محبکز آغوب افندی لساندن شمدی‌یه قدر ایشتمش اولدیغم محامد والالرندن قلباً پك متحسس ایدم ؛ شووسیله ایله تشرف ایدلدیکی ایچون ذات عالیلرینه تشکر ایدرم

عثمان ــ (غایت تعظیمکارانه) امان افندم، آغوب افندی‌بنده‌کز حق عاجزانه‌مده پك مبالغه ایتمش ، حقیر وعاجز بر بنده کزم ، شرف بنده‌لرینه عائددرکه ذات عالیلری کبی . . . مظهر اولدیغمدن طولایی بختیار بولنیورم .

ـ استغفرالله ! ..... افندم نره‌یه دوام بیوریلیور ؟

ـ (صیقیله‌رق) اوراسنی سؤال بیورمیکز افندم ، (براز تردد دنصوکره) ایکی سنه‌یی متجاوز شورای دولت ملکیه دائره‌سنه فقط ملازمةً دوام ایدییورم.

ـ پك کوزل . . . انشاءالله شمدی معاشکز واردر !..

ـ بزم کبی بیکسلرك معاشیمی اولور افندم؟ اوکبی مظهریتلر اعاظم اولادینه ، مابین همایون محمیلرینه خاصدر . بوکیدیشله آرادن سنه‌لر کچسه ــ ولوکه لیاقت واهلیتم ده اولسون ــ مادام بر حامی‌یه مالك بولنمیورم ؛ ثمرهٔ مساعیٔ عاجزانه‌می اقتطاف قابل دکلدر.

ـ خایراوغلم خایر! اویله سویلمیکز ، مأیوس اولمیکز ، دهاپك کنجسکز سایهٔ شاهانه‌ده بربرینی متعاقب مکافات سنیه‌یه نائلیتله آنلری هپ

تلافی ایدرسکز. بحث ایتدیککز تحمیلرك حاللری سزك ایچون اصلا شایان غبطه اولامامیدر. انسانك کندی سعیله، کندی همتیله تأمین ایتدیکی معیشت هیچ بر سعادته مقیس اوله‌ماز. واقعا هر شیئمزده اولدیغی کبی دوائر رسمیه‌مزده ده ترقی وتفیض ایچون موضوع اولان نظاماتك هر نصلسه مرعی الاجرا اوله‌مامسی موجب تأسف احوالدن ایسه‌ده بعضاً یکدیکرینی متعاقب من غیر مأمول ظهور ایدیویرن فرصتلر، وسیله‌لرده دولتمز، احوال حاضرهٔ اجتماعیه‌مز مخصوصاتندن اولدیغنی اونوتامامیدر. الویریرکه سزك کبی کنجلر وظیفهٔ مودوعه‌لرینی حسن ایفا وتوسیع وقوف ومعلوماته دوام ایتسونلر هم، سز هانکی مکتب عالیدن نشأت ایتدیکز؟

ــ مکاتب عالیه‌یه دوامه پدر داعیکزك طشره‌لرده وقوعبولان مأموریت متتابعه‌سی مانع اولدی. آنك ایچون هیچ بر مکتب عالیدن شهادتنامه آلمغه موفق اوله‌مدم.

ــ پدر عالیکزك مسلك ومأموریتلری؟

ــ اك صوك مأموریتی ایدین ولایتی داخلنده تیره قضاسی نیابتی ایدی؛ شمدی منفصلا بوراده بولنیور. او بیچاره‌ده شو قدر سنه‌لك امکدار بر نائب اولدیغی حالده مثل سائر درجه سنده‌کی عفت واستقامتی مکافاتی اولملی، که الیوم قضا نیابتندن بر آدیم ایلری کیده مامشدر. پاره، رشوت فدا کارلغنده کندیسی کله‌مز. زیرا کندیسی رشوت قبول ایتمزکه. شیمدیکی شیخ الاسلامك پاره سز کیمسه‌یه مأموریت ویرمك ایسه عادتی دکلدر. یوقسه چوقدن بر یره تعیین اولنوردی.

بوندن ماعدا، پدرم بر مقتضای عفت غایت حدید ومعند اولدیغندن کیمسه‌یه منت ومدارا ایتمز.

ــ مطالعه‌لریکز بر درجه‌یه قدر طوغریدر. فقط چاره نه! بو احواله تأسفدن ماعدا الدن نه کلیر؟ هر حالده مأیوس اولاملی سکز، استقبال ینه بنزك در. خصوصیله جناب حق محول الحول والاحوالدر؛ بن سزه دائما وطیفهٔ مودوعه‌کزه کمال متانتله دوام ایتمکزی توصیه ایدرم.

دها بعض آفاقی سوزلر دنصوکره آغوبله رفیقی قالقدیلر؛ بعدما صیقجه صیقجه شرف ملاقاتمزله مشرف؟ اوله جقلرینی علاوه ایله وداع ایدوب کیتدیلر.

آره دن اوچ ویا درت کون کچمشیدی؛ ینه برصباح کلدیلر برایکی یاوه سوزدن صوکره:

آغوب ــ افندم! عثمان بك کچنکی التفاتکزدن جسارت آله رق ذاتکزدن برشیء رجا وبنی‌ده واسطه ایتمك ایسیتور.

بن ــ استغفرالله بیورسوکز بقالم! قدرتمك کفایت ایده جکی برشی ایسه مع الممنونیه ایفاسنه چالیشیرم.

عثمان ــ الله عمرلر ویرسون، بنی یکی باشدن مستغرق لطف والتفات بیوریوریورسکز. افندم بویله بر رجاده بولنمغه یوزم یوق اما کوردیکم توجه والتفاتکزله آغوب افندی بنده لرندن اوته دنبرو ایشیده کلدیکم مناقب علوجنابکز، وبرده حسب البشریه حس ایتدیکم یأس وفتور ایله تحت تأثیر شدیدنده قالدیغم ضرورت بویله

براسترحامده بولنمغه بنده کزی مجبور ایدییور .... لکن کون ده بالمناسبه افاده ایلدیکم وجهله اقتدار واهلیتك دولتمزجه شوزمانده دردجه، قیمت واهمیتی اولمدیغی کبی حسن خدمتمدن ودوام مأموریتمدن ده بوکیدیشله برثمره استحصالی قابل اولهمیه جغی آپ اشکاره کور یایور . احوال عجزانهم ایسه سوق ضرورتله تحملفرسا برمرتبه یه کلدی . مساعده بیور ورسه کز شمدی یه قدر بیسود و بیفائده لکن خدمتلرمك مکافاتنی استحصال ایچون خیالخانهٔ ذهنمده قرارویرمش اولدیغم برشیئی عرض ایده جکم .

— بیوریکز، سویلیکز !

— افندم معلوم عالیلریدر که بر مدتدنبرو مملکتمزده الی قلم طوتانلرمزدن بعضلرینك ژون ترك نامی آلتنده اوروپایه فرار ایتملری موده حکمنی آلدی . بونلر برر صورتله اوروپایه صاویشوب کیدییور، دولت وحکومت وبالخصوص پادشاه علیهنده اوروپاده چیقان غزته لرله برایکی مقاله نشر ایدییورلر ، پادشاهك نظر دقتنی جلب ایلییورلر. دیرکن اوته دن برواسطه ایله ینه مابین همایونه بالمراجعه پازارلغه کیریشیورلر. بوکبیلرك اوروپاده بولنملری ایسه نزد شاهانه ده موجب اندیشه کوروندیکندن درحال کندیلرینه مناسب مأموریتلر تکلیف اولنیور ، آنلرده قالقوب کلیورلر ، بوصورتله نائل امل اولیورلر.

— ای صوکره! نه دیمك استیورسکز؟ سزده بویله می یاپمق استرسکز؟

— رأی وهمت .... منضم اولورسه تصمیم ایتدم بیله.

ـ اوروپایه کیدرسه کزنه یاپه جقسکز ؟

عرض ایتـدم یا، بنده انلرك یاپدیغنی یاپه جغم، یعنی پادشاه وحکومت علیهنده منظوم ومنثور نشریاتده بولنه جغم.

ـ شعر ایله توغلکز وارمی؟ زادهٔ طبعکزدن، حافظه کزده اولان اشعارکزدن بعضیلرینی اوقویه بیلرمیسکز ؟

بو سـؤالم اوزرینه مومی الیه «پك ایی افندم! دیه‌رك ازبردن حکومت علیهنده بش آلتی بیتلی بر منظومه اوقودی‌که نعوذبالله شـاعرك: « اگرچه وزن ندارد ولیك معنی نیست » مصراع مشهورینه تمامیله ماصدق ایدی . منظومه نك آهنکسزلکي‌ده نظر دقتمی جلب ایتدیکندن بالالتزام اوقودیغنی کندیسنه یازدیردم. مکر نقصان اولان منظومه نك غیرموزون ومألدن محروم اولمسی دکل، فاحش املا خطیئاتیله ده مالامال ایمش! ..... بوصره‌ده عثمانه: ماشاءالله عثمان بك ! پك کوزل! پك پارلاق! قدرت شاعرانه کزدن طولایی سزی تبریك ایدرم. دیدکجـه مرقومده تواضع وتفاخرله قاریشیق بر وضع ذلیلانه ایله : استغفرالله افندم آیاق ترابی‌یم، عاجزانه دها بوکبی خیلی منظوم آثار بندکانه‌م واردر، انشاءالله آنلری ده تقدیم ایدرم، دیه میرالدانیور، بن‌ده نزاکت و تربیه‌نك ایجاب ایتدیکی وجهله، تشکر ایدرم، زمیننده مقابله مجبوریتنده بولنیوردم.

فقط اعتراف ایتملی‌یم، که مرقوملك درجهٔ قابلیتنی ممهود منظومه‌نی یازوب ویردکدن صوکره تقدیر ایده‌بیـلدم . زیرا اثنای محاوره ده سویلدیکی سوزلر اثر ناطقه وذکا اولمق اوزره لساننده‌ن دوزکونجه چیقدیغندن

آلدانمامق کوججه‌ایدی .

عثمانك بر یاندن تعین ایدن شوزوباللیلغنی و بر طرفدن ده عبد الحمیدو وحکومتنی تزییف وتهدید ایچون آوروپالره قدر اختیار سفر وغربتله یازه جنی مقالات بلیغه‌یی ملاحظه ایتدکچه حیرتدن حیرته دوچار اولیوردم. بو اثناده آغوبه فرانسزجه دیدم که:

عزیزم ! بوپك تهی بضاعه! اویله‌سنك دیدیکك کبی بولمدم؛ رجا ایدرم، سن یارین یالکزجه کلده بوکا دائر فکر ومطالعه‌لریمی بیان ایده‌یم! (عثمانك فرانسزجه‌یه آشنا اولمدیغنی دها اول آغوبدن اوکرنمشیدم)

عثمانله محاوره یه دوام ایله :

— بکی اوغلم ؟ سوزکزه دوام ایدیکز !

— ایشته افندم، شمدی قطعیاً اوروپایه فراری تصمیم ایتمش ایسه مده اوراده پك بیکس قاله جغمدن ، حقمده معاونت لازمه ده بولنمق ایچون اوروپاده محبانکزدن بعضلرینه ومثلا اسماعیل کمال بکه بر توصیه‌نامه یازمق لطفنده بولنمکزی رجا ایدییورم .

— پك واهی فکر !... بن بو یولده بر حرکتی سزه لایق کورمم .

— آه افندم! پك صیقلدم، حالی بیلسه کز جداً آجیر و بنده کزی معذور کوررسکز .

(براز تأملدن صوکره) عثمان بك ! سز فرانسزجه بیلرمیسکز

— (ییلشیق برچهره ایله متهالکانه) خایر افندم ، فقط سایه کزده ایکی اوچ ای ظرفنده اوکره نه بیلرم .

(جوابه دقت يوريايپوريا ايكى اوچ آى ظرفنده بر لسان اوكرنيايور. نه كسكين ذكا! ...)

— يكى ! اوروپاده تعيش ايچون پاره كزوارمى ؟ معلوم؛ اوراسى كچنمك خصوصنده بام باشقه برعالمدر. حقكزده اوروپاده كى دوستلرمه ويره بيله جكم توصيه نامه پاره جهتندن كيمسه‌يه بار اولماق اوزره آنجق معاونت ممكنه ايفاسنه كفايت ايده بيلير. يوقسه معاونت نقديه يى بكلمامليى.

ـ افندم، پدر داغيكزك شهري بر ايكى ليرا راده سنده ويره بيله‌جكى خرجاقدن ماعدا مدار معيشته مالك دكلم.

— كورديكزمى‌يا؟ اصل روح مسئله ضعيف چيقدى. بوايسه سزك ايچون ايى بر نتيجه تأمين ايده مز. اوغلم، مادام كه بنم رأيمه مراجعت ايدييورسكز، سزه فكرمى اچيقجه وخالصانه سويله‌يم: اولا حصول مقصدكزى عقيم براقه‌جق ميدانده ايكى مانعه وار، كه برى پاره سزلق، ديكرى لسانسزلقدر. هايدي لساندن صرف نظر ايده‌لم! پاره كيفيتى، حيات مسئله سى، پك مهم. بوجهت تأمين ايدلمدكجه بن اوروپايه عزيمتكزى قطعاً تجويز ايتمم. زيرا عزيمتكز سفالتكزدن باشقه بر نتيجه حاصل ايتميه‌جكدر. بر مملكت اجنبيه ده دوچار اوله جغكز سفالت وضرورت ايسه تخمينكزدن پك چوق زياده تحملفرسادر. بناء عليه سزه فكر فراردن وازكچمكزى خالصانه اخطار ايلرم. مراد بكك عودتى بتون ترقيپروران احرار ايچون برضربهٔ عظيمه اولدي. اكر جمعيت باقى اولسه ايدى، سزه پاره

خصوصنده‌ده معاونت ممکنه اجراسی ایچون دلالتده بولنه بیلردم.
ه چاره که مرادك یوزندن یوزلرله خانمان سوندی . بیکلرله
کنجلر محو و تباه اولدی . برده فرار ایتمکدن مقصدکز پادشاه
و حکومت علیهنده نشریاتده بولنمق ایسه الیوم اوروپانك بلاد مختلفه‌سنده
داماد محمود پاشا کبی ، اسماعیل کمال بك کبی اعاظم رجال دولت
و بونلرك معیتلرنده ذکی ، مقتدر برخیلی ارباب قلم وار . آنلرده
نشریاتده بولنیورلر . حکومتك ظلمندن ، مملکتمزده حکمفرما
اولان حقسزلغك تحملکداز بردرجه‌یه کلسندن ، پادشاهك وهم
واستبدادندن باحث مقالات شدیده ورسائل مهمه نشر ایدییورلر.
خصوصیله بوذاتلر وقتیله مناصب عالیه اشغال ایتمش اعاظم رجال
دولتدن بولندقلرندن انلرك آثارقلمیه لرینه نسبتله سزك وبزم کبی
عجزه‌نك مقالاتی صولده صفر منزله سنده قالیر. قالدی ، که حکومتمزك
عدل و حقله قابل تألیف اولمیان ادارهٔ ملوثه سی ، — هرکون تولید
ایده کلدیکی نتایج مشئومه اعتباریله — دها چوق زمان دوام ایده میه
جکی برحقیقت ذنیه کبی اشکاردر . اسملرینی ذکر ایتدیکم ذوات
عالیه‌بومدهش عاته شفاارامق اوزره چالشمقده اولدقلرندن بزم کبیلر
ایچون صبر وتوکل ایله آتی‌یه انتظاردن بشقه چاره یوقدر . امیدایده
لم ، که مشارالیهمانك سعی وهمتلری برنتیجهٔ خیریه‌یه اقتران ایلسون!
شوارسنی‌ده بیان ایده‌یم : اوروپایه هرفرار ایدن کیمسه‌یه پادشاه
معاش ومأموریت تکلیف ایتمیور. دهازیاده ایضاحه لزوم یوق . شمدی
سزه تکرار تکرار اخطار ایدییورم : فکرکزدن صرف نظر ایدیکز ،

وظیفه کزی حسن ایفایه چالشکز ، افکار ترقیپرورانه کزی صاقلایک
کیم بیلر ؟ بر کون اولور که طاتلی ثمره لرینی اقتطاف ایدر سکز. د
کنج سکز ، نومید اولمامليسکز .

محاوره بورادهیه کلنجه عثمان توصیهایچون دها زیادهاصراره یو
بولهمدی. آغوب ده ظاهراً مطالعاتمی تصدیق ایده رك هرایکیسی
چیقوب کیتدیلر.

آغوب اولکی اخطارم اوزرینه ایرتسی کونی علی الصباح نزدمه
کلدی . ایلك مشافهه طبیعی عثمان اوزرینه جریان ایتدی. عثمانك
ظن ایتدیکی کبی ارباب اقتداردن اولمدیغی واول امرده برمکتب عالیده
تحصیل کورمهدیکی و مدار تمایز اوله رق کوسترمك ایسته دیکی قدرت
شعریهدن ده حقیله بهره دار اولمق شویله طورسون لسان مادر-
زادی اولان ترکجهده بیله ناقص البضاعه اولدیغی والحاصل صفت
متمایزه سی حسن استعمال ایدلمامش بر ذکای خام فطریدن عبارت
بولندیغی بیان ایدیلنجه حیرت ایچنده قالدی . آغوبه دیدم که:
هرنه حال ایسه اوراسی لازم دکل، شمدی شو تجربهسز کنجی عزم
واقعندن، نیت مصممهسندن جایدیره جق اسبابه توسل ایدهلم .
زیرا سبب نکبت وسفالتی اوله جغز هم بوچوجغه بنم شونك بونکله
معارفهم اولدیغنی نیچون خبر ویردیکزده کندیسنی بر طاقم امیدلره
دوشور دیکز ؟ پاره سز بر آدمك اوروپاده دوچار اولهجغی سفالت
و مزاحمی او تقدیر ایدهمزسه سزك افهام ایتمکز لازم دکلمیدی ؟
بن بیله شمدی یه قدر اوروپا حیاتی کورمامش ایکن اوراده

شك نقدر مشكل اولدیغنی بیلدیکم ایچون کندیسنه نصایح لازمه‌ده
ندم. رجا ایدرم ، سزده بوچوجنی فکرندن وازکچیریکز ! برده
ه و لسان مسئله لری کبی محذورلر اولمسه بیله استنیلان توصیه‌نك
ینه اعطا ایدلمسنده‌کی تدبیرسزلکی ملاحظه ایتمیورمیسکز ! حاصلی
صیهٔ مطلوبه‌یی قطعیاً ویره‌میه جکمی کندیسنه بیلدیریکز !
آغوب دائما رأی وفکرمی تصویبدن خالی قالمیوردی ، یالکز ظنی
لافنه اوله‌رق عثمانك پك قلیل البضاعه عجزه‌دن بولندیغنه دائر اولان
اناتم نظر تعجبنی جلب ایدییوردی . چونکه عثمانی شاعر ، ادیب
لوماتلی بر شی صانیوردی . بونکله برابر مومی الیهه طرفندن
صایح و اخطاراتده بولنه‌جغنی بیان ایله قالقوب کیتدی .
حزیران رومینك اون طقوز نجی صالی کونی ایدی ؛
وچنجی دفعه اوله‌رق ینه کلدیلر . دها اول ورود ایدن اودای
دیمه‌مدن برذات ده خانه‌مده بولنیوردی . بر ایکی هوائی صحبتدن
سوکره بوکره عثمان :
— افندم ، کرك طرف عالیلرندن اولجه بالذات وکرك آغوب
فندی طرفندن بالواسطه تلقی ایتدیکم تنسیب والا نرینه امتثالاً
فکر فراردن صرف نظر ایتدم. واقع اولان نصایح و اخطارا تکرهده
صورت مخصوصه‌ده تشکر ایدرم.
— پك کوزل اوغلم ! بنده سزه تشکر ایدرم ، که صرف خالصانه
و خیرخواهانه اولان اخطاراتمی حسن تلقی ایتدیکز ، طوغریسی یا
فکر سابقکزی کرکی کبی دوشوندیریوردی ......!

ـ فقط افندمزدن بشقه بر شی رجا مووار.

ـ استغفر الله بیوریکز!

ـ واقعا تصدیعاتم زیاده اولیور آما بوآنه دکین سزدن بشقه صاحب مروت بر ذاته تصادف ایده مدم.

ـ بویله شیلرك لزومی وارمی یا؟ آرتق بز بر برمزه یبانجی صاییلامایز، یکدیکرمزه معاونت وظیفهٔ وجدانیه مزدر. صیقیلمیك، مادامکه بنی بر پدر معنوی صفتنده قبول ایدییورسکز؛ فکریکزی ده اکا کوره آچیقجه بیان ایدیکز.

ـ افندم پك مأیوسم، ایکی سنه دنبری دوام ایتمکده بولندیغم دائره ده بنده کز ایچون امید تفیض قالمدی. پدرمده معاونت ایده میور. معاشلی بر مأموریته کچمك، بعدما پدرمه بار اولیه رق تأمین معیشت ایتمك استیورم. بوخصوصدده همت ودلالتکزه التجا ایلیورم.

ـ بونده صیقیله جق نه وار؟ پکی سویلیکز، نه کبی بر مأموریت استیورسکز؟

ـ یکانه املم معیت عالیلرنده بولنمقدر.

دائرهٔ عسکریه ده می؟

ـ اوت!

ـ ایشته بوممکن دکل، زیرا دائرهٔ عسکریه یه قبول اولنان کتبه نك مکتب منشاء کتابدن مأذون اولملری شرطدر. خارجدن کیمسه یی قبول ایتمزلر. فقط شهر امانتی کبی، رسومات اماتی کبی دوائردن برینه کیرمك ایسترسه کز ـ ینه بر مدت ملازمةً دوام اولنمق شرطیله

طانیدیغم بعض ذوات کرام همتلریله حصول امنیه‌کزه چالیشیرم. بقالم، بر تشبثده بولنه‌لم! امید ایدرم که آرزومزه موفق اوله‌لم، بونك ایچون ده بکا لااقل برهفته مساعده ایتمایسکز که وسائط وتدابیر لازمه‌یه توسل ایده‌یم. سز بکا برهفته صوکره کلیکز!

الك صوك ویردیکم بوجواب، تشکرات مخصوصه ایله قارشولاندی، متعاقباً هر ایکیسی ده چیقوب کیتدی، بو کیدیش صوك کیدیش ایدی، ملاقاتده صوك ملاقات اولدی.

﴿ییلدیز سرایی﴾

مابین همایونه جابم — عاصم وواصف بکلر — استنطاقه شروع — عثمانك ژورنالی — استنطاقك بشقه نکله کیرمسی — ایکنجی فرقه قوماندانی شوکت پاشا ایله ملاقات — استنطاقلر کسب شدت ایدییور — انقلاب ماده سی — داماد محمود پاشا، اسماعیل کمال بك، مختار پاشا — پادشاه وواهمهٔ پادشاهی — خفیه‌لر وخفیه‌لك — مملکتمزده عدالت یوقمی، وارمی؟ — عاصم بکك برسوزی — آغوب وعثمانله مواجهه‌مز — ارمنیلر وارمنستان حقنده بر ایکی سوز — ینه واهمهٔ پادشاهی وفقدان عدالت — حضرت فاروق حقنده بر سؤال — تاریخ وادبیات امتحانی — سلاطین سالفه — مابین شاهانه ارکانی — تقدیر وتکدیر ومقابله.

عثمان وآغوب ایله ملاقات اخیره‌دن اوچ کون صوکره یعنی حزیرانك رومینك یکرمی اوچنجی جمعه کونی ایدی: خانه‌مده

تعمیرات اجرا ایتـدیریبوردم. بعدالظهر یاوران پادشاهیدن بر قول اغاسنك سوقاق قپوسندن ایچرو کیردیکنی کوردم. قائمقـام حقی بکك خانه‌سی بوراسیمی دیه صوریبوردی، اوت! بوراسیدر، صاحب خانه‌ده بم! جوابنی ویرنجه: سزی صورت خصوصیه‌ده کورمك ایسترم ، دیدی. مومی الیه سلاملقده بر اوطه‌یه آلندی، آره‌مزده محاورهٔ آتیه جریان ایتدی:

— لوازمات عمومیه دائره‌سی برنجی شعبه‌سی مدیر معاونی قائمقام اسماعیل حقی بك سزمیسکز ؟

— اوت !

— اویله ایسه شوکتمآب افندمزك ارادهٔ سنیه‌لری وار، شمدی سزی مابین همایونه کوتورمکه مأمورم.

— پکی ، بر موجب ارادهٔ سنیه همان عزیمته مهیایم، براز بکلیکده البسهٔ رسمیه‌می کییوب کله‌یم!

— پك اعلا افندم!

بر ساعت صکره یاور بکله ییلدیزسراینك اوکنده بر آرابه‌دن ایندك . مابین شاهانه شفره کاتبی عاصم بکك دائره‌سنده بر اوطه‌یه کیردك . یاور بنی تسلیم ایتدکدنصوکره چکیلوب کیتدی، بن اوطه‌ده یالکز قالدم . ایکی ساعت صوکره عاصم بکك اوطه سنه چاغرلدم. واصف بك نامنده مکتب ملکیه مأذونلرندن اولدیغنی مؤخراً اوکرندیکم قره بیقلی ، اولدقجه چالملی بر ذات وظیفهٔ کتابتی ایفا ایتمك اوزره النده اوزون ستونلی ایکی صحیفه‌لی بر طومار اوراق بولندیرییوردي. عاصم بك — بك افندي! (علي الاصول اسم ومأموريتمز تکرار

صورلدقدنصكره) حقكزده برطرفدن ويريلوب منظورعالى بيوريلان ژورنال اوزرينه ولى نعمت افندمزك امر و فرمان همايونلريله لاجل الاستجواب جابكزه لزوم كورندى. شمدى ايراداديله جك سواللره ويره جككز جوابلرى طوغريجه سويامكه مجبورسكز.

بن — باش اوستنه افندم، سوأللريكزه انتظار ايدييورم.

واصف — فقط سزه اول امرده اخطار ايدرم، كه سائلك بالذات شوكتلى افندمز اولدقلرينى وكنديكزى حضورهمايونده بولنديغكزى فرض وقياس ايده‌رك‌ا كا كوره اعطاى جوابه ورعايتى لازمكلان آدابه دقت أيديكز!

يك اى افندم!

عاصم — شو برهفته ظرفنده سزكله كوروشمك ايچون خانه كزه كيملر كلدى؛

— فلان ، فلان ، فلان ، .... (اسملرينى بوراده بيانه لزوم كورميورم)

— دها كيملر؟

— (بعد التفكر) فلان ، فلان ، دخى كلمشلردى.

— دها ، دها ، هله ايجه دوشونكز!

— برده ارمنى ماتتدن آغوب افندى ايله عثمان بك نامنده يكرمى درت، يكرمى بش ياشلرنده صاريشين، ضعيف بركنج.

— اوت! اوت! بزمده آراديغمز آنلردر. آغوب وعثمان

نافع افندیلر...

— نافعلکنی بیلمیورم ، آغوب، عثمان بك دیه طانتمشیدی ،

— پکی ؛ عثمان افندی ایله نه یه دائر کوروشلدی ؟

— برصباح هرایکیسی خانه‌مه کلمشلردی ، عثمان افندی مغدوریتندن و ایکی سنه‌در دوام ایتمکده بولندیغی قلمده معاشه نائل اوله‌مدیغندن بحثله دائرهٔ عسکریه ده مناسب بر خدمتله قایرلمسیچون دلالت ومعاونتمی رجا ایتدی . بن ده: دائرهٔ مزبوره‌ده برخدمته کچمك ، منشاء کتابدن یتشمکه متوقف اولدیغندن ممکن اوله‌ماز ، فقط دوائر سائره ایچون الدن کلدیکی قدر چالیشرم ، دیدم .

— اوت ، طوغرو سویلیورسکز ، اویله اولمش ، پکی !.... دها بشقه برشیدن بحث ایتمدیکزمی ؟

— خایر ، آره‌مزده جریان ایدن محاوره بوندن عبارتدر.

— یوق ، دها بعض شیلردن‌ده بحث ایدلمش !

— خایر افندم ، ایدیلان محاوره هپ بومادەیه دائر ایدی.

— هله ایی دوشونیکز! بلکه تخطر ایدرسکز.

— ایی دوشونیورم، محاوه‌نك اوزرندن هنوز اوچ کون کچمدی.

— اوت، اوت، عثمانه‌دها بر خیلی شیلر سویلامشسکز . کتم ایتمیکز،حقیقتی بیلدیریکز! النجاة فی الصدق!

— بك افندی! تخطر ایده‌بیلدیکم بونلردر .شاید اونوتدیغم برشیء بولنورده سؤال ایدرسه‌کز ینه طوغروجه جواب ویرمکده ترددایتم.

شو وادیده‌کی استجوابات بلکه یارم ساعتدن زیاده سوردی.

طوغریسی سویلرسه‌م مظهر مکافات، عکسی حالنده دوچار عقوبات اوله‌جغمه دائر بیك درلو یاوه کولقلر ایدلدی ایسه‌ده بالالتزام کتم ماجری مجبوریتنی حس ایدییوردم. وحالا دوشونیوردم، که شاید عثمان وآغوبله آره مزده کچن مصاحبات ومحاوراتی عنعنه‌سیله سویلیه جك اولورسه‌م زواللی چوجغك؟ سبب فلاکتی اوله‌جغم!!: زیرا مابینه ویریلان ژورنالك شخص آخر طرفندن ترتیب واعطا قاندیغنه قانع ایدم. هیهات!....

عاصم ـ سز حقیقتی کتم ایدییورسکز، بوایسه حقکزده ایی بر نتیجه حاصل ایتمیه‌جك. مادام که کتومیتده مصر بولنیورسکز؛ دیکلیکز! دیوب واصفه خطاباً: عثمان نافع افندینك ضبط اولنان افاداتنی اوقویکزده بك دیکلسون! واصف عثمانك افاداتنی قرائته بداء ایله: (افندم، بوندن تخمیناً یکرمی کون مقدم آغوب افندی بنی قائممقام حقی بکه تقدیم ایتدی. مومی الیهله حاصل اولان معارفه نتیجه سنده اوروپایه فرار ایده جکمدن بحثله حقمده معاونت لازمه‌ده بولنمسی ایچون الیوم اوراده بولنان اسماعیل کمال بکه ویا سائر طانیدقلرندن برینه بر توصیه نامه اعطاسی رجا سنده بولندم. مومی الیه بنی بدایةً حسن قبول ومطلوبمی اسعافه چالیشه جغنی وعد ایله برابر شعر وکتابتدن وسائره‌دن امتحان ایتدی. اقتدارمی بکنددکدن (؟) ویکی عثمانلیلر جمعیتنه قید وادخال ایتدکدن (؟) صکره فرانسزجه بیلوب بیلمدیکمی وپاره‌م اولوب اولمدیغنی صوردی. فرانسزجه‌یی آز زمان ایچنده اوکرنه بیله جکمه دائر ویردیکم جوابه برشیء دیمدی ایسه‌ده پاره جهتندن قدرتسزلکمی

بیان ایدنجه ایلروده موجب سفالتم اوله‌جغی جهتله فکرمدن صرف نظر ایتمکلکمی ومرادبك عودت ایتمسه ایدی چونکه جمعیتك پاره‌سی اولدیغندن وکندیسی ژون ترك جمعیتی اعضاسندن بولندیغندن (؟) پاره خصوصنده‌ده معاونت لازمه ایفاسی ممکن ومرادك عودتندن صوکره جمعیتك تارومار اولدیغنی بیان وبوملاقاتدن اوچ کون صوکره وقوعبولان ملاقاتده‌ده اوروپاده طانیدقلرینه یازه‌جغی توصیه‌نامه‌لری یدیمه ویرمك محذوردن سالم اولمدیغندن پوسته‌یه تودیعاً کوندره‌جکنی وحالبوکه اداره وتعیشمه کافی نقد موجودم اولمدیغندن شمدیلك توصیه‌یه‌ده حاجت قالمدیغنی ومقصد خدمت اولدقدنصوکره بورادەده جمعیته خدمات نافعه ایفاسی قابل اولدیغنی وبوندن ماعدا الیوم اوروپاده داماد محمود پاشا اسماعیل کمال بك کبی ذوات عظام حکومت کیفیه‌نك امحاسیله یرینه بر ادارۀ عادله وضع واقامه‌سی ایچون چالشمقده و نشریات شدیده ومتمادیه‌ده بولنمقده اولدقلرندن بو فکر وآرزوایله بنم اوروپایه عزیمتم بیلزوم ایدوکنی ومسموعاتنه عطفاً مشار الیهمانك مساعیء واقعه‌لری قریباً ثمره‌دار موفقیت اوله‌جغنی واوچ ویادرت آیه قدر بر انقلابك وقوعی محقق بولندیغنی در میان ایتمشدر.) دیه اوقودی.

واصف بك عثمانك افادات مضبوطه‌سنی قرائت ایدنجه بر دنبره مبهوت اولدم، بر درجه‌ده‌که حیرتمدن اوآنده نطقم متعذر، قوۀ مفکره‌م متزلزل اولدی. نه دیه‌جکمی، نه‌یولده زمین مدافعه حاضرلیه‌جغمی بیلمیوردم. بن بوژورنالك قرائتنه‌قدر هپ عثمانی دوشونیوردم. دوشونیوردم، که

عاصم وواصف بكلر طرفندن مصرانه وقوعبولان سؤاللره قارشو كتومانه طاورانمازسه‌م بو تجربه‌سز كنجك بر فلاكت مدهشه‌یه اوغرامسنه‌سبب اوله‌جغم. حالبوكه اودنی فطرتله رفيق سفيلی بنی محو ایتمكی تنسيب و تصميم ايتمشلرده بنم برشيدن خبرم يوق. بنم كه هر ایكیسی حقنده خيرخواهلقدن، معاونت انسانیه‌دن بشقه بر جرم وقباحتم سبق ایتمامشدی! .....

ايشته بو اثناده ايدی، كه نصل وكيملر طرفندن بر دام فلاكته طوتلدیغمی اكلادم. معهود ژورنالك آغوب وعثمان طرفلرندن ترتيب واعطاقلندیغنه انجق بو اثناده واقف اوله بيلدم. فقط بوده كافی دكل ايمش.... حقمده حاضرلنان حفرهٔ فلاكت اوتاريخدن درت سنه كيرويه عائد بر مأموريت نتيجه سنه طياندیغنی ايلروده اكلاشيله‌جقدر. اكرچه مستنطقلر معهود ژورنالك فاعل ومرتبی مرقوم اولميوب بر شخص ثالث اولدیغنی تأميناً بياندن خالی قالميورلر ايديسه‌ده محاورات واقعه مجرد آنلرله بنم آره مدە جريان ايتديكی جهتله شخص آخرك كسب اطلاع ايتمسی غيرقابل اولدیغنی بالمطالعه ژورنالك بشقه‌سی طرفندن ترتيب واعطا ايدلديكنه ممكن دكل احتمال ويره‌مه‌مشدم، حيرت واستغرابم حالا دوام ايديیوردی. بو صره‌ده عاصم بك:

- ای! عثمان نافعك بو افاده لرينه نه‌ديه جكسكز بقالم؟

— اوت افندم، طوغريسی هيچ ديه جك يوق!

— افاده‌سی خلاف واقع ايسه تكذيب ايدك!

- خاير يالان دكل، فقط یا كلشی وار، همده چوق یا كلشی وار!

— پك اعلا سز طوغریسنی سویلیلك !

— پكی ! سویله یم ، اوت، سویلملی یم ، آرتق هیچ برشیئی كتم ایتاملی یم !... زیرا مجرای بحث دكشدی ، اهمیت كیفیت نمایان اولدی . احتمالكه شمدی یه قدر بالمجبوریه اختیار ایتدیكم كتومانه حركاتمه ده بشقه معنالر ویردیكز ؛ امابأس یوق . صدده كیرشمزدن مقدم اولاسزی ناموسم ایله تأمین ایدرم كه عثمان ایله آرا مزده صوك ملاقاتده كی محاوره دن ماعدا سنی كتم و اخفا ایدیشم اونی برفلاكتدن وقایه مقصدینه مبنی ایدی . مادامكه كندیسی آرا مزده دها اول جریان ایدن سائر محاوراتی ده ذكر ایتمش ؛ آرتق بنم ایچون كتم حقیقته محل قالمامشدر. بناءً علیه مومی الیهك افادات مضبوطه سندن یا كلش اولنلرینی بالتفریق حقیقت حالی یكان یكان بیان ایتمك اوزره یكی باشدن سؤالاركزه منتظر بولنیورم .

ــ اما دمین ده طوغری سویلیه جككزی تأميناً بیان ایتمشدیكز؛ بوندن تصوركره كی تأمیناتكزه نصل ایناناهلم ؟

ــ خایر اویله دكل ، دمین كتم حقیقت ایتدیكمك سببنی افاده ایتدم ، شمدی ایسه اكا محل قالمدی .

ــ پك اعلا ، هایدی اویله اولسون ! آرزو كزوجهله سؤالره یكیدن باشلایه لم : عثمان افندی سزك ژون تركلردن اولدیغكزی وآنلرك تشكیل ایتمش اولدقلری جمعیتك اعضا سندن بولندیغكزی، خبر ویرییور! بوطوغریمیدر ؟

— بوبابده بكا اول امرده ژون ترك، ژون تركلك نه دیمك اولدیغنی

تعریف بیورسه کزده بن‌ده‌اکا کوره ایضاحات مکمله‌ویرسه م!...

— عجائب ژون‌ترك نه دیمك اولدیغنی بیلمزمیسکز؟ فرانسزلسانته واقف دکلیسکز ؟

— فرانسزجه یه اولدقچه وقوفم وار در ، ژون‌ترك‌ترکیبنك معنای لغویسنی ده بیلرم ، حالبوکه سزك آرادیغکز معنای اصطلاحیدر.

— اکاشبهه‌می وار ؟

— او حالده ، اکر ژون ترك دیمك ، دولت وملت وپادشاهنی دین وایمانی قدر سومك ، تقدیس ایتمك ، آنك اغورنده هردرلو فداکارلغی اختیار ایلمك ، سعادت وفلاکتندن اونسبتده حصه دار اولمق دیمکسه که بنم اکلادیغم بویله‌در. (تصدیقی ایماایدر بروضع‌ایله الیمی کوکسمه کوتوره‌رك) سزه اعتراف ایده‌یم که بن ژون ترکم. یوق ، بویله دکلده ژون ترکلك برمنفعت خصوصیه مقصدیله اوروپایه‌فرار ودولت علیهنده یالان یا کلش برایکی ترهات آمیز مقاله نشرایتمکدن‌ودیکرطرفدن‌ده‌بالواسطه‌وصورت‌خفیه‌ده‌حکومته‌پازارلغه کیریشه‌رك تأمین مقصد واملایله کلوب دوائرك بریسنده برمأموریت اشغال ایلمکدن عبارت ایسه ، سزه خبر ویره‌یم که بن. ژون ترکلك نامنی تلویث ایدن اومقوله‌سرسریلردن‌دکلم . عثمان افندینك‌جمعیت اعضاسندن‌بولندیغمه‌دائروقوعبولان‌افاده‌سنه‌کلنجه: صرف یالاندر.محض افترادر.

واصف بك — عثمان افندینك اوروپایه فرار ایتمك اوزره اسماعیل کمال بکله ویا اوراده طانیدقلریکزدن برینه

توصیه نامه اعطاسی ایچون مراجعت ایتدیکی صحیحمیدر؟

— اوت ! بویله برمراجعتـده بولندی . سبب فرار اولمق اوزره‌ده ایکی سنه دنبری ملازمةً دوام ایتمکده بولندیغی شورای دولت ملکیه دائره سنده بیکسلکی حسبیله هنوز برمعاشه نائل اوله‌مدیغنی بیلدیروب بر طاقم مستکره‌شارلاتانلرك یاپدیغی کبی برشانتاژ یاپمق فکر وآورزوسنده بولندیغنی علاوه ایلدی .

— سزنه جواب ویردیکز ؟

ــ دیدم‌که : عثمان بك! پك‌واهی‌برفکره‌صاپمشسکز ، مغدوریت حالکزدن مأیوس اولمامیلیسکز . دها کنجسکز ، چالیشکز! چالیشکزکه سایهٔ شاهانه ده بربرنی متعاقب مظهرمکافات اولورسکز. اوروپایه تحصیل ایچون کیدرسه‌کز ، اوبشقه مسئله ؛ حالبوکه آنك ایچون‌ده پاره لازمدر . خصوصیله لسان مملکته واقف اولمـدقجه چوق صیقندی چکرسکز . هایدی لسان جهتنی برطرف ایده‌لم ،پاره مسئله‌سی غایت مهم ! فرار صفتیله عزیمتکزایسه سفالتکزی ، بوده بالآخره ندامتکزی موجب اولور . یوقسه ایستدیککز توصیه نامه یی ویرمك برشی دکل ....

— افاداتکزطوغریدر، اوت ! عثمان‌افندی‌یه‌بویله‌سویله‌مشسکز. پکی ! توصیه یی کیمه ویره جك ایدیکز؟

— اوروپاده الیوم رفقامدن ، اودامدن برخیلی ذوات واردر؛ انلردن برینه.

— اوذاتلر کیملردر ؟ اسملرینی سویلیکز !

— فلان ... فلان ...

— توصیه‌یی اسماعیل کمال بکه یازه‌جق ایمشسکز !

— خایر افندم ! اسماعیل کمال بکله معارفه‌م یوقدر . آوروپاده رفقامدن طانیدیغم برخیلی ذوات وارایکن اسماعیل کمال بکه توصیه یازمغه نه‌دن لزوم کوره‌یم ؟

— اسماعیل کمال بکی پك ای طانیر مشسکز !

— مشار الیهك رجال دولتدن اولدیغنی واخیراً طرابلس غربه والی تعیین بیورلدیغنی بیلمك کندیسنی طانیمغه کافی ایسه طانیرم . حالبوکه اسماعیل کمال بکله آره‌مزده بر کونه معارفه سبقت ایتمه مشدر .

— بویله فکر فاسد اوزریه فراره قرار ویرن برآدمه توصیه نامه اعطاسنك بالآخره تولید ایده جکی مخاطره‌یی دریپش ایتمدیکزمی؟

— نصل ایتمدم؟ دریپش ایتمسه‌یدم ، توصیه یی ویرمکده تردد کوسترر میدم؟ حالبوکه توصیه یرینه عثمانه نصیحت ویردم . نصل که بوجهتی آنك افاده سنه عطفاً سزده تصدیق بیورییورسکز .

— خایر ، اویله دکل! توصیه‌یی بدایةً وعدایتمشسکز ، مؤخراً اوروپاده یشامق ایچون مقتضی نقدی اولمدیغنی اکلا یجه ویرمکدن امتناع وحتی بویله بر توصیه یازلسه بیله کندی النه ویرلمیوب پوسته یه تودیعاً کوندره‌بیله‌جککزی بیلدیرمشسکز ; بوندن استدلال اولنیور که اکر عثمانك اداره‌یه کافی پاره سی اولسه ایمش مطلوب اولان توصیه‌یی اعطا ایده جك ایمشسکز .

بك افندي ! توصیه یی اوروپایه تحصیل ایچون کیدرسه ویره جك

ایدم، بونی انکار ایتمیورم . حالبوکه میدانده یازلمش ، ویرلمش بر شیء یوق. بوندن ماعدا مرقومك پاره سی اولمسی حالنده ده توصیه ویره جکمی حکم ایتمك معقول دکل . احتمالکه پاره سی اولدیغی تقدیرده ده بشقه بر بهانه ایله توصیهٔ مطلوبه یی ویرمکدن امتناع ایدردم.

ـ عثمان افندی بی آغوب سزه تقدیم ایتدیکی وآوروپایه فرار ایده جکنی سویلدیکی صره ده یکی عثمانلیلر جمعیتنه قید وادخال ایتدکدن صوکره کندیسنی شعر وادبیاتدن امتحان ایتمشسکز ؛ حتی انشاد ایتدیکی برمنظومه یی یازدیروب یانکزده آلیقویمشسکز؛ صحیحمیدر؟

قسماً صحیح ، قسماً یالاندر . صحیحی: آغوبك ذکا واستعدادینی اطرا درجه سنه واردیردیغی بوسفیلك درجهٔ قدرت ولیاقتنی اکلامق مقصدیله نازکانه وامتحان یوللی وقوعبولان تفقدمدر . زادهٔ طبعی اولان معهود منظومه ده ایسه وزن ومعنا برطرفه طورسون ، اوفاحش املا یاکلشلری نظریمه چارپمسیله حیرت و تأسفدن سویلیه جك سوز بوله مامشدم . یالاّنه کلنجه : مادر زاد لسانه عائد قدرت وبضاعه سی بو مرتبه‌ده اولان بر جهل مرکبك مجرد شخصنه اهمیت ویرمك ایچون او درلو بیاناتده بولنمسی ـ اویله بر جمعیته منسوبیتم صحیح‌ده اولسه ـ دها ایلك ملاقاتده کندیسنی جمعیته قید وادخال ایتمك کبی الك عادی ابلهلری بیله‌دوشوندیره جك ، متردد ایده‌جك برحرکت صافدلانه‌ده بولندیغمه احتمال ویرلمسیدر . سبحان الله! منطقلرك ، حکمتلرك

حقوقی ده پایمال ایدیلیور .

— مراد بکك عودتندنکره ایشمز بوزولدی، جمعیتمز تارومار اولدی . مراد عودت ایتمسه ایدی ویره جکم توصیه نامه ایله معاونت نقدیه یه ده مظهر اولوردیکز ، دیمشسکز . طوغرییمیدر ؟ مراد بکله معارفه کز وارمیدر؟

— بونده ده یالاندن زیاده یاکلش واردر. شوقدرکه اوروپایه فرار ایدنلردن بحث ایدلدیکی صره ده شویولده برسوز جریان ایتمشدی . مراد بکله آوروپایه فرار ایدنلردن برخیلی کیمسه لرك هربری بالآخره کونا کون نکبت ومصیبته اوغرادقلری کبی عودتندن صوکره ده داخلده یوزلرجه معصومینك انواع افك وافترا ایله محووپریشان اولدقلرینی وبوقدر خانمانك سونمه سنه سبب مراد بك اولدیغنی بالمناسبه سویلمش واوهنکامده تشکل ایتدیکی ایشیدیلان جمعیته برخیلی کسانك معاونت نقدیه ده بولندقلری شایع اولمسیله برطاقم اداینك ده بویوزدن تأمین معیشت ایتدکلرینی حکایه ایتمشیدم. عثمانه، اکر آنلرله برابر بولنسه ایدی بلکه تعیش جهتندن ضرورت چکمز ایدیسه‌ده بالآخره امثالی کبی مقهور ومنکوب اوله جغنده شبهه یوقدر ، دیدیکمی مرقوم شمدی بوطرزده بیان ایتمك استیورکه صرف یالاندر . مراد بکه کلنجه : کندیسنی شخصاً طانیرسه مده آره مزده برکونه معارفه مسبوق دکلدر .

بواستجوابات کیجه نك ساعت دردینه (الا تورقه) قدر امتدادایتدی. مسافر لکمزه حرمةً ! بوکونلك بوقدر استنطاقزله اکتفا قاندیغی

بیان ایدلدی. عاصم بك ایکنجی فرقه قوماندانلغندن بر بیکباشی یاور جلب ایدوب کیجه یی قوماندانلق دائره سنده کچیرمك اوزره بزی یاور مومی الیهه ترفیق ایتدیکی صره ده : بو کیجه شوکتلی افندمزك مسافریسکز، دائره مزبك ضیق اولدیغندن استراحتکزی تأمین ایچون قوماندانلق دائره سنده بیتوتت ایتمکزی مناسب کوردك. بیوروك ، استراحت ایدك ، یارین ینه کوریشرز ، زمیننده بزی معنیدار صورتده تلطیف ایدییوردی . یاور بیکباشیسیله سرایدن چیقوب قوماندانلق دائره سنه کلدك وکیجه یی اوراده کچردك .

ایکنجی فرقه قوماندانلغی حمیدیه جامع شریفنك آلت باشنده تقریباً یوز مترو مسافه سنده در. یاور بیکباشیسی بزی قوماندانلق سریاوری میرالای بکر بکك اوطه سنه کوتوردی ، بر طرفدنده یوقارودهبولونان قوماندان پاشایه بیان معلومات ایتدی . بکربك غایت نازك برذات ایدی. حقمده خیلی رعایتده بولندی . قوماندان پاشا هویتمی آکلامق مراقنه دوشمش اولملی که بکر بك قوماندانه افاده اولنمق اوزره اسممی ، مأموریتمی صورییوردي . جواباً : مشیر پاشانك مجهولی برآدم اولمدیغمی ، اون سنه مقدم برکیجه آجی بادمسده مرحوم خیری پاشانك (*) صیفیه سنده کوریشلدیکنی و او

(*) طائفه شهیداعظم مدحت پاشا ایله برابر اختناق و اعدام ایدیلان مرحوم داماد محمود پاشانك کریمه سی فتحیه سلطانك زوجی اولوب رفقای قدیمه دن واذکیای امرای عسکریه دن ماچقه لی خیری پاشا که ١٣١٠ سنه سی رمضاننك اون بشنجی کونی قضاً آربه دن آتلایه رق متأثراً وفات وعثمانلی اردوسنه خیلي

تاریخدن اون درت سنه مقدم ده روسیه محاربه ی سببیله اناطولی اردوسنده کندیلری میرلوا ایکن محاربه ارقداشلغمز سبق ایتدیکنی حکایه وبیان ایتدم . میرالای بك بیاناتمی کیدوب پاشایه افاده ایتمسیله آلدیغی امر اوزرینه کلوب بنی قوماندان پاشانك نزدینه ایصال ایلدی .

شوکت پاشا — (بنی کورونجه عادی بروضع ایله) بك ! سز بنی اولدن طانیور مشسکز .

بن — اوت افندم! یکرمی بش سنه اولندن، یعنی حروم محاربه سی تاریخندن بری .

— ایی اما بن اوراده بولنمدم که .

— امان پاشا حضرتلری ! ١٣ حزیران سنه ٩٣ تاریخنده

ایراث ضایعات ایتمشدر ؛ شمدیکي مقام والدهٔ سلطانینك همشیره زادهسی بولنمق حیثیتیلهده پادشاهه قرابت و مناسبتی واردر . مشارالیه افکار حریتپرورانه‌سندن و ادارهٔ حاضرهٔ حمیدیه علیهنده بولنمسندن دولایی مغضوبین پادشاهیدن ایدی . اسکدار جهتنده آجی بادمدهکی صیفیه سنده انزوا کزین بولنیوردی . اواثناده فریق اولان ایکنجی فرقه قوماندانی شوکت پاشانك صیفیه سیده او جوارده ایدی . پاشا هراقشام خیری پاشانك قوناغنه کلیر واحبابلق، قومشولق یوزندن کورینه رك بارادهٔ حمیدی مرحوم مشارالیهی زیر نظارت خفیه سنده بولندیررایدی . برکیجه سیویل قیافتله پاشانك کوشکنده مسافر ایکن آچیلان محاربه بحثلری اوزرینه بوشوکت پاشا ایله کسب معارفه ایدلمش وخیری پاشایه دالقاوقلق ایدن فریق پاشااوکیجه بکاده خیلی تمایل ومحبت کوسترمشدی. فقط شمدی احوال دکیشدیده تجاهل ایدییور . نه دیملی؟

وقوعبولان حروم محاربه‌سنده ذات دولتلری یکی میرلوا اولمش اولدقلری حالده زیوین دره سنه حاکم تپه‌ده که مؤخراً اوتپه نام عالیلرینه نسبتله شوکت پاشاتپه سی اسمیله یاد اولنمشیدی؛ برباتاریه‌یه قوماندا ایتمیور میدیکز؟اوصره‌ده‌بنده کزده‌ارکان حرب رئیسی فیضی پاشانك یاوری صفتیله اوکون قوماندان قورت اسماعیل پاشاطرفندن ذات عالیلرینه‌ایکی دفعه امر تبلیغنه‌مأمور اولمشیدم. ینه بوتاریخدن اون سنه صوکره مرحوم خیری پاشا نك کوشکنده کوروشلمش وبومحاربه‌لر اوزرینه بحثلر ایدلمشیدی . بنده کزه اوکیجه خیلی التفات بیورمشدیکز.

— خایر اوغلوم خایر ! آلدنیور سکز ، بن اومحاربه ده بولنمدم.

— (تجاهل واقعی بالتفرس) حقکزوار افندم . انسانلر دائماً اونوتمغه‌محکومدرلر .

— هرنه حال ایسه بیوروك ، استراحت ایدك !

دیمسیله پاشانك یانندن چیقدم ، بکر بکك اوطه سنه کلدم وکیجه یی اوراده کچیردم .

ایرتسی کونی علی‌الصباح براوطه‌جی کاوب بنی عاصم‌بکك نزدینه کوتوردی. واصف بك یاننده ایدي . بوکره سوألر اولدقجه عنف وشدتله وقوعبولیوردی. اما سایهٔ شاهانه‌ده قهوه ، سیغاره ، طعام خصوصنده‌کی معاملات إعزازیه غایت نازکانه ، مهماننوازانه اوله‌رق مبذولاً ایفا ایدیلیوردي.

واصف — حقی بك ! سز عثمان‌افندی‌یه دیمشسکزکه‌اوروپایه

قرار کزی وجوه ایله مناسب کورمیورم مقصد خدمت اولدقدن صوکره بوراده ده ایفاسی ممکندر . بوراده کندیسنی هانکی خدمتده استخدام ایده جك ایدیکز! یوقسه منسوب اولدیغکز جمعیتده می ؟

— سؤال پك غریب! بن کیمم که بوآدمی بر خدمتده قوللانه‌یم. فرض ایدیکز ، که برمنصب عالی اشغال ایتمش اوله‌یم ؛ معرفت وماهیتی عرض ایتدیکم مرکزده اولان بویله برآدمه هانکی وظیفه‌یی تودیع ایده بیلردم ؟ برایکی یوز غروشاق معاشه نائلیتی ایچون درعهده ایتمش اولدیغم بردلالت خیر خواهانه بومعنایی ، بوتفسیری‌ی ایجاب ایدر ؟ سؤال عالیلرندن جمعیت موهومه مراد اولنیورسه ، او جمعیت نره ده ؟ وبنم جمعیته منسوبیتم نه ایله استدلال اولنیور؟ یوقسه برمنفعت خسیسه مقابلنده وجدانی ، ناموسنی صاتمش برسفیلك قول مجردیله می ؟

— هم ، سز عسکر سکز ، عثمان افندی سویل ؛ صنف رسمیه کز سویل برآدمی دوائر ملکیه دن برینه یرلشدیرمکه مساعد میدرکه کندیسنه بویله بروعده بولندیکز ؟

— امان افندم! بنده کزی پك کوچك کوردیکز . واقعا شخصمه اهمیت ویره‌جك قدر ساده دللردن دکل ایسه‌مده اومثللولرك حصول مطلبلرینه احراز موفقیت ایده جك قدر بزمده طانیدقلرمز وزدلرنده رجالرلرمزك ثمره دار اوله جغندن امیدوار اولدیغمز ذاتلر واردر. بوآنه دکین باشقه‌ده بویولده عاجزانه برایکی موفقیتم کورولمشدر. ضابطلکم ، صنف عسکری یه منسوبیتم بویله بر تشبث انسانیتپروانه‌یه

صلاحیت وقدرتمك سلبنی می ایجاب ایدر ؟

ـ ینه عثمانه دیمشکز که الیوم اوروپاده داماد محمود پاشا، مختار پاشا، اسماعیل کمال بك کبی ذوات کرام حکومت حاضره نك ظلم واستبدادینه بر نهایت ویرمك ایچون چالشدقلری جهتله سزك اوروپایه کیدوب ده نشریاتده بولنمکزه نه لزوم وار ؟ ذوات مشار الیهمك مساعیٔ جدیه لرینه نظراً اوچ ، درت آیه قدر برانقلابك وقوعی محققدر. بوسوز لری سویلدیکزمی؟ وبوذاتلری طانیر میسکز ؟

ـ بوسؤال دیکر لرندن دها مهم! سزه حقیقتی افاده ایده یم :

اولا داماد محمود پاشایی بوندن آلتی یدی سنه اول برولیمه جمعیتنده برابرجه طعام ایتمك صورتیله کورمش، مظهر التفاتی اولمش، طانیمشیدم . مختار پاشا یی کچن روسیه محاربه سی ابتداسندن قارصك حصر وتضییقی زماننه قدر معیتنده وارکان حرب رفاقتنده بولنمق صورتیله بیلر وطانیر ایسه مده کندیسنه برکونه نسبت خصوصیه م یوقدر . هم مشارالیه باش قوماندان ایکن بن اوزمان مکتب حربیه دن هنوز چیقمش ملازم رتبه سنده برکوچك ضابط ایدم . اسماعیل کمال بکه کلنجه : اولجه ده افاده ایتدیکم وجهله حتی شخصاً طانیمام .

ـ انقلاب ماده سنه جواب ویریکز ! بوانقلاب نه کبی برشیدر؟

ـ بن بویله برشیء سویلمدم، حتی اوکبی برکلمه یی تفوه ایتمدم .

ـ انقلاب کلمه سنك معناسی معلومکزدریا ؟

ـ شبهه سز ! کلمه نك معناسنی هرکسك بیلدیکی قدر بن ده بیلرم . بوندن مقصد عالیکز نه در صانکه !...

— (دقتله کوزلرینی کوزلریمه دیکه‌رك) مقصدمك نه اولدیغنی پك اعلا اکلایورسکز.

— بك افندی! مقصدیکزی ایضاح بیوریکز!

— انقلابك فرانسزجه مقابلی نه در؟

— بنده‌کز فرانسزجه‌یی اویله ایجه بیلمم‌که!

— یوق! یوق! سؤاللریمه جواب ویره‌جك قدر فرانسز لسانته وقوفکز واردر، بز آنلری بالکه دها سز بورایه کلمزدن اول تحقیق ایتمشز. سویلیکز، بوکلمه‌یی فرانسزجه‌یه نصل ترجمه ایدرسکز؟

— (متجاهلانه) بالفرض کلمه‌نك فرانسزجه‌سنی بیلمش اوله‌یم، بن اوکلمه‌یی تفوه ایتمدکدن صوکره آندن نه چیقار؟ سویلمدیکم، تلفظ ایتمدیکم بر کلمه ایچون‌ده بنده‌کزدن استیضاحه محل نه‌در؟ هایدی سؤالکزی جوابسز براقمیه‌یم: Changement

— (مستهزیانه) خایر! خایر! طوغریسی ترجمه ایتمیورسکز.

— دیدم یا، بنم فرانسزجه‌ده‌کی وقوفم پك محدوددر.

— خایر! انقلابك مقابلنی بیله‌جك قدر بولسانه واقفسکز.

— مادامکه اویله‌ادعا بیوریوریورسکز، پکی اویله اولسون! فقط بوندن زیاده جواب اعطاسنه مقتدر اولمدیغمدن سز طوغریسنی ترجمه بیوریکزده بزده اوکرنه‌لم!

— ره‌وولوسیون (Révolution)

— (توحشله) ره وولوسیونمی.... آمان بك افندی! بونی ذات‌عالیکز سویلیورسکز، بن سزك کبی فرانسز لسانتك غوامضنه

واقف دکلم . بنم بیلدیکم انقلاب ، تبدل معناسنی تضمن ایدن شانژماندر . رەوولوسیون کلمەسی معلوم اولان معنایی متضمندر.

بو اثناده تحریر محترم سامی بك افندی حضرتلرینك بر نجی دفعه طبع اولنان قاموسلری جلب ایدلدی . رووولوسیون کلمەسنه باقلدی ، کلمەنك باشلوجه تبدل ، تحول معنالرینه کلدیکی واك نهایتنده (انقلاب کلی) ترکیبی محرر اولدیغی کورولدی . بونك اوزرینه :

— بو کانەدیه جکسکز بقالم ؟

— بحثی قزاندیغمی دیەجکم . لفظك مدلولی بندەکزك دیدیکم کبی ترجمه اولنمش !

— عجائب ! (انقلاب کلی) ترکیبنیده بزمی علاوه ایتمشز ؟

— بك افندی ! بحثمز تخصیصاً انقلاب کلمەسی اوزرینه ایدی ، مراد ایتدیککز معنایی افاده ایدن ایسه (کلی) لفظ وصفیسیدر . بو لفظی نرەدن چیقاردیکز ؟ هم قاموسلره مراجعته قدرذات عالیلرینی مجبور ایدن شیء نەدر ؟ معناجه بو یولده سرعت انتقاللرە نەدن لزوم کوروندی ؟ بن دها ایلك سؤالکزده انقلاب لفظنی تفوه ایتدیکمی خبر ویرمشیدم ؛ سزایسه بلا فاصله اندن بحث ایدییورسکز . بك افندي ! اکر مرادکز بهمه حال بوکلمەیی بکاسو یاتمك و بنی بو نقطه ـ دن اتهام ایتمك ایسه او بشقه . دکلسه حقمده مدار تهمت عدایتمك استدیککز شیء ایچون دلیلکزی سویلیکز ، بنده جواب ویرەیم!

— اوت انقلاب کلمەسنی تفوه ایتمشسکز ، عثمان افندینك افادەسندن قوتلی دلیلمی اولور ؟

— طوغریدی پك قوتلی دلیل، هم ده ! دلیل استقرائی !....
اوحالده بنده کزی ساعتلرله استجوابه نه لزوم وار ؟ مادام که خصممك ، بدخواهمك افاداتی نظر کزده مقرون حقیقت عد اولنیور؛ بوتقدیرده نه ایچون حقمده ایجاب ایدن معامله نك ایفاسنده تأخر بیوریورسکز ؟

— بك ! حدیکزی تجاوز ایدییورسکز ، بدایت استجوابده ایدیلان اخطاراته منافی حرکتده بولنیورسکز . وبرده حقکزده اجرا ایدیله جك معامله ولی نعمت افندمزك ارادهٔ سنیه لرینه ایفا قالنیور ؛ بودقیقه لری بیلمکز لازم کلیر.

— حدیمی بیلدیکم کبی صلاحیتمی ده بیلرم . اخطار ایدیلان دقایقی ده یکرمی بش سنه مقدم یکی عسکر اولمغه باشلادیغم زمان مکتب حربیه صره لرنده اوکرنمشیدم. شونی ده اوکرنمش ایدم که برمجیب سویلمدیکی ، تفوه ایتمدیکی برسوز ایچون اجبار ایدلز ؛ حتی ارتکاب کذب ایتسه بیله ویره جکی جواب ایله اکتفا اولنور

— (مستهزیانه) او! سزپك حدت ایدییورسکز

— ذات عالیلری ده نسبت وییورسکز .

— بیلزوم سوزلره محل یوق ! سزی صدده دعوت ایدرم ، سویلیکز بقالم! مادام که عثمان افندی ایله انقلابه ، حتی انقلاب کلمه سنه دائر بحث ایتمامشسکز ؛ اوچ درت آیه قدر نه اوله جق دیدیکز ؟ ونه تعبیر قوللاندیکز ؟

— بویله برسوز اصلا سویلمدم، اومعناده هیچ برتعبیر قوللاندیغمی ده

تخطر ایتمیورم .

— داماد محمود پاشا ایله اسماعیل کمال بکك حقلرنده‌کی فکرکز نه در ؟

— مشارالیهمانك حرکات واقعه لرینی اصلا تصویب ایتمم . شوقدرکه بوایکی ذاتدن برنجیسی شرف صهریت پادشاهی‌یه نائل ؛ رتبه‌جه مراتب بشریه‌نك اك یوکسك طبقه سنه واصل اولمش ، ثروت جهتیله‌ده — مسموعاتمه نظراً — معاش رسمیسندن بشقه بر ثروت ارثیه‌یه مالك ایکن بوقدر عزت وسعادتی ترك وفدا ایله مخدوملری ایکی سلطان زاده یی بالاستصحاب اختیار غربت ایتمش ؛ اسماعیل کمال بك ایسه متحیزان رجال دولتدن واخیراً طرابلس غرب کبی بر ولایت مهمه‌یه والی تعیین بیورلدیغی حالده امثالندن بالاستثنا تخصیص قلنان اوتوز بش بیك غروش معاشی رد ایله اوروپایه صاویشوب کتمش ؛ شواحواله و بونلرك هرایکیسی ده تام الشعور اولمغله برابر ارباب کمال و اقتداردن بولندقلرینه باقیلنجه حرکات واقعه لری اسباب لدنیه‌یه مستند اولمق لازم کلیر . اما رجا ایده‌رم ، بویله دکلمیدر بك افندی ؟ شوقدرکه مشار الیهمانك تعقیب ایتمکده اولدقلری مقصد یاعاقلانه در ، یامجنونانه . اختیار ایتدکلری طریقده ، یابرشاهراه حقیقت در یاخود بر کریوهٔ خطرناك : موفقیتلری‌ده یامأمولدر ، یادکل . بونلرك هربری برر بحث دیکر تشکیل ایدر . بوراده کتم اولنه‌میه‌جق بر حقیقت وارکه اوده هر حالده کندیلرنجه معلوم اولان برمقصدك تعقیب اولنمقده بولنمسیدر . شویله بسیط برمحاکمه‌یی

صانیرم که مستعدجه بر مکتب اعدادی شاکردی بیله یوریده بیلر.

— انقلاب ماده سنه نه دیه جکسکز ؟ اوچ درت آی تعبیریله برشیئك وقوعبوله جغنی خبر ویرمشسکز .

— بن اویله برکلمه تفوه ایتمـدم ، بن اویله بر کهانتفروشاقده بولنمدم . نصل زمان تعیین ایده بیلرم که استقبالی بیلمك ، غیبدن خبر ویرمك ایچون انسانك قوهٔ قوسیه یه مالك اولمسی لازم کلیر ؛ بوایسه افراد بشرك نائل اوله مدیغی عطایای الهیه دندر .

— طرز افاداتکز بوذواتك حرکات واقعه لرینی فکر کزده ، نظر کزده شایان تقدیر کوسترییور .

— مشار الیهمانك حرکتلرینی اساساً تقبیح ایتدیکمی یوقاروده ذکر ایتدم .

— اوروپایه کرك مأموراً وکرك سیاحت طریقیله عزیمت ایتدیکزمی ؟

— خایر افندم .

وقت اقشام اولمشیدی . بوکونکی استجوابانده بونکله اکتفا اولندی . کیجه یی کچرمك اوزره ینه یاور مخصوص ایله اقامتکاهمزه اعاده ایدلدك .

ایرتسی کونی درسمزه باشلامق اوزره بوکره:

عاصم بك — بك ! شمدی یه قدر ویردیککز افاده لردن استدلال اولنیورکه سز آغوبله بدایةً غایت صمیمي کوروشمشسکز. مرقومله هرشیدن بحث ایتمشسکز ، اوده میانه کزده جریان ایدن

سوز لری عثمان نافع افنـدی یه حکایه ایتمش ، صوکره عثمان کندیسنی سزه پروزانته ایتدیردکدنصوکره آغوبله آره کزده کی مناسبت وصمیمیت درجه‌سنه واقف اولمش، سزدن مطالب مبحوثه‌ده بولنمش ، سزده انکار ایتمامشسکز .

— نیچون انکار ایده‌یم افندم ؟ حقیقت حالی اولدیغی کبی سویلدم.

— آغوب افندی‌یی طانیدیغکز بو برسنه ظرفنده کندیسیله دهانه لردن بحث ایتدیکز ؟

— بو سؤالکزك جوابی مشکل ! آغوبله شبهه‌سز پك چوق شیئلردن بحث ایدلدی. بونلری مفصلاً ذات عالیکزه نصل بیان ایده بیلرم ؟ سز ذات ماده‌یی تصریحاً استفسار بیورك ، بنده تخطر ایتدکجه تصدیق وتصحیح ویا تکذیب ایده یم!

واصف — مثلا افندمزه وپولتیقه یه دائر مباحثه لر !...

— طبیعی ....

— اونه کبی شیئلر ؟

— عرض ایتدمیا ! ماده بماده استیضاح ایتملیسکز !

— جانم ، مثلا شوکتلی افندمزك حق شاهانه‌لرنده آغوبه بعض شیلر سویلمدیکزمی ؟

— اوت افندم سویلدم .

— نه سویلدیکز ؟

— آغوب برکون شوکتمآب افندمزك حق شاهانه لرنده کی مطالعاتمی صورمش ایدیده جواباً دیمش ایدم که: پادشاهمز افندمز

حضرتلری امثالسز بر ذکا وفطانت وعقللره حیرت ویرر بر دها ومهارتله زمام ادارهٔ دولتی دست حکمت ملوکانه لرینه آلمش، مفردات اموره وارنجه‌یه قدر کافهٔ مصالح سلطنت سنیه لرینی بالذات تمشیت ایتمکده بولنمش بر حکمدار ذیشان واجداد عظاملری ایچنده حقیقةً نادر الاقراندرلر.

— بوندن بشقه برشیئ سویلمدیکزمی؟

— بوزمینده دها بر چوق شیلر سویلدیکمی خاطرلیورم.

— خایر، اویله دکل!

— یا نصل؟

— دوشونورسه کز بولورسکز. (تهدیدی ایما ایدر بر نظرله)

هله ای دوشونکز! دوشونکز ده طوغریی سویلیکز!

— افندم، ماده بیان ایده رك استیضاح ایدیکزده جواب ویره یم!

— قوهٔ واهمه لری اولمسه، خفیه لکه رواج ویرمسه‌کی سوزلر.

— امنیت شاهانه لرینك جلب کسدن منساب اولدیغنه وبوکاده بعض منفعتپرستانك تأمین اقباللری ایچون مؤداسی خلاف حقیقت ترتیب ایتدکلری ژورناللر سبب تشکیل ایلدیکنه دائر سوزلرده جریان ایتدیکنی شمدی تخطر ایدییورم.

— افاده کزی ایضاح ایدك!

— ذات شاهانه لری هر شیئك کنه وحقیقتنه کسب اطلاع واکا کوره امور دولت علیه لرینی تمشیت بیورمق مقصد متبیله اصدقای دولتك ژورنال تقدیم ایتملرینی مجاز کورمشلر ایسه‌ده

يازيق كه حيات ملك ودولته خادم اولمسى لازمكلان بو مقصد عالى بى شخصياته بالارجاع سوءاستعمال ايتمشز، آرايه منفعت ذاتيه مسئله سى ده كيرنجه حبه بى قبه يايه رق كتم حقيقت مجبوريتى حس ايدلمش وبوندن ايسه دولت وملت ايچون نتايج مضره تولدايلمكده بولنمشدر. بونك ايچوندر كه امنيت شاهانه لرى هركس حقنده منسلب اولمش وبوده منفردات اموره وارنجه يه قدر ذات همايون ملوكانه لرينى اشغاله سبب اصلى تشكيل ايتمكده بولنمشدر.

— تأويلات يولنده!

— استغفر الله! تأويل ايتميورم، حقيقت سويليورم.

— خفيه لك حقنده كى فكركز نه در؟ اونى سويليكز!

— پادشاهمزك ودولت عليه لرينك سعادت و سلامت حقيقيه سنه متعلق اولمق شرطيله ايجابى حالنده ژورنال تقديمى هر مسلمان وهر عثمانلى ايچون عادتا وظيفه در، بر وظيفهٔ حميتدر. منفعت ذاتيه مقصديله بو مهم وظيفه يى سوء استعمال ويا اغراض شخصيه يه آلت ايتمك ايسه فكرمجه، فكر قاصر مجوه خيانتدر، دنائتدر، جنايتدر. تأسف اولنور كه اخبارات واقعه نك اكثرى — مرضئ عالى خلافنه اوله رق — صرف شخصياتدن، بى سرو بن عزويات ومفترياتدن عبارت قاليور.

— سزه بويله بر خدمت ايفاسى فرمان بيورلسه قبول ايتمزميسكز؟

— (ايچه تأملدن صوكره) هاى هاى! مع الافتخار! اكر شوكتلى افندمز بنده كزه بويله بر خدمت ايفاسنى اراده بيورسه لر ايدى

برنجی ژورنالی شمدی بو راده یا زوب تقدیم ایدردم .

— او ژورنالی نه یه دائر یازار ایدیکنز ؟

— آه . . . . . اك مهم بر ماده یه ، ولی نعمت بیمتمز پادشاهمز افندمزه دعوات خیریهٔ صحیحه استجلابی ایچون عسکری تقاعد صندوغنه ، او دائره نك یوركاری پاره لیه جك حال حاضر الیمنه ، حیاتلرینی پادشاه ودولت عایه لری اغورنده ییراتمش، یاخود محاربه میدانلرنده ترك حیات ایتمش سلاح ارقداشلرمك اولاد وعیاللرینه تخصیص بیوریلان معاشاتك منتظماً ویریله مامسی یوزندن بیكلرله ایتام و اراملك نظارت دائره سنك جاده یه ناظر پیشكاهنده ، دیوانخانه لرنده ضبطیه نفراتنك ، دائره كاتبلرینك آیا قلری آلتنده سورینان ناموس و عفتلرینك كه حسب المسلك بوندن بن ده حصه دارم ؛ نه كریه آور ، نه وجدانسوز منظره لر تشكیل ایلدیكنه دائر ! . .

— (تعبس ایده رك و سؤالی دكیشدیره رك) آغوبه دها بعض شیلر سویله ششسكز ، از جمله دیمشسكز كه بوپادشاهك زماننده بزم كبیلر ایچون امید تفیض وترقی یوقدر ، ابواب عدالت وحقانیت ده مسدوددر . . بزآتیدن امید وارز .

— افندم ، كرك عثمانك وكرك آغوبك حقمده كی عزویاتی هپ غرضكارانه ، هپ بدخواهانه در . كوریبورسكز كه ایراد بیوردیغكز سؤاللره سربستجه جواب ویریبورم ، وادیٔ انكاره صاپمق ممكن ایكن اصلا اورالره یاناشمیورم ، كمال صفوت ومخالصتله

بیان حقیقتدن چکنمیورم ، خصملرم ایسه حقمده دائماً بی امان طاورانیورلر . ایشته سزه بر اعتراف خالصانه‌ده دها بولنه‌یم : فی‌الحقیقه آغوبه مأثر عدالتدن محرومز ، دیدم ، لکن بو پادشاهك دورنده قیدیله سویلمدم . باخصوص آتیدن امیدوارز کبی برسوزدن هیچ بحث ایتمدم .

— یکی ، اویله اولسون ! زمانزده عدالت یوقمی ؟ اکا جواب ویریکز !

— . . . . .

— نیچون سکوت ایدییورسکز ؟

— (بر نظر معنیدار عطف ایله یواشجه) زمانزده عدالت وارمی ؟ رجا ایدرم سز سویلیکز !

— دیمك که عدالت سنیهٔ پادشاهینك معدومیتنه قائلسکز !

— حاشا اویله دکل !

— یا نصل ؟

— بوبابده طرفمدن ایضاحات لازمه اعطاسی آرزو بیوریلو رسه ذات عالیلریله آرده‌کی قیود رسمیه‌یی قالدیروب ، صمیمی ، وجدانی کوروشملی‌یز . زیرا بحث پك مهم وغایت نازکدر . برایکی جمله ایله مفاهمه‌مز قابل دکلدر . اکر شرائط مسروره دائره‌سنده مباحثه‌یی قبول بیوررسه کز بن ده ایضاحات مطلوبه‌یی اعطادن چکنمم . والا حقمده استدیککز حکمی ویرمکده مختارسکز .

— (کنایه ایله) پك اعلا بیورك بقالم ! قیود رسمیه‌یی

قالدیره‌لم ، صمیمی ، وجدانی کوریشه‌لم !

— افندم ، اولا ذات عالیلریکز ارباب وقوف ومعلوماتدن واحوال خارجیه واجتماعیه‌مزی عارف ذواتدن اولدقلری کبی بنده کزده کمال عجز مله برابر جاهل اولمدیغمی بیانه لزوم کوریرم . سایهٔ شاهانه ده مکتب کورمش ، من غیر لیاقة سنه‌لرله مکاتب عسکریه‌ده صندالیٔ تدریس و تعلیمده بولنمش وخصوصیله کوچك یاشمدنبری دولت و وطن محبتیله پروردهٔ فکر وروح ایتمش وبرخیلی زمان خدمات مهمه ومختلفه‌ده بولنه‌رق معاملات رسمیه ایچنده یوارلانمش اولدیغمدن بنده‌کزی ده اودرجه بیکانهٔ احوال عد ایتمه‌لرینی رجا ایدرم . مادام‌که غایت صمیمی کوریشیلیور ؛ برحس خالصیت ایله ذات عالیلرینه صورارم‌که مملکتمز ده بوکون عدالتدن اثر وار میدر ؟ اکرچه دوائر رسمیه مز برخیلی قوانین و نظامات سنیه مجلداتی ایله‌مالی در. آنجق احکام‌منیفه وقوهٔ اجرائیه‌سی نه‌درجه‌لره قدر مرعی و معمول‌بهدر ؟ کل یوم اوراق حوادثده کوریلان غرائب شئوندن هانکی بری جالب نظر دقت دکل ! اما وجدانکزه ، ناموسکزه ، حمیتکزه مراجعت ایدرم ، افاداتم خلاف حقیقتمیدر ؟ بوکون اجانبك واجنبی غزته‌لرینك دولتمز علیهنده علناً ابرازندن خالی قالمدقلری حسیات شدیده و نشریات مزیفانه یی بیلمیان ، بیلوبده دلخون اولمیان کیم واردر ؟ فقدان عدالتدن ، بیتمك ، توکنمك بیلمز مضایقهٔ عمومیه‌دن ، احوال حاضره نك وخامتدن متأثر اولمیان هانکی حمیتلی مسلماندر ؟

اما الله عشقنه اولسون . انصاف بیوریکز ده اویله سویلیکز !
قعر عمیق روحمدن قوپوب کلن بو معروضاتم اکر نظر وجدان
وانصافه آلنمازده وظیفه وموقع رسمیکزك ایجاب ایتدیکی نقطه‌یه
رجوع ایله : قائممقام ! هذیان ایدییورسك ، سایهٔ شاهانه‌ده
هرکس نعمت عدل پادشاهیدن شویله دانه‌چیندر ، بویله حصه‌مند
ومتنعمدرکبی مقابلات ومؤاخذاته قالقیشیلرسه او زمان بنده‌کز
درعقب اختیار سکوت ، باکه‌ده طلب عفو ایلرم . شوقدر که
بنده‌کزك بو سکوتم دعوای مبحوثه‌ده ذات عالیلری ایچون هیچ
بر غلبه تأمین ایتمز . تکرار ایدییورم : بوکون مملکتمزده مغایر
رضای پادشاهی بر حقسزلق ، برعدالتسزلك حکمفرمادر . و بو ،
بر حقیقت فنیه کبی ثابت وعیاندر . عکسنی ادعا ایتمك کندمزی
آلداتمقدرکه چوق عیب اولور ... ایشته سزه بر اعتراف دها! .
(بر تهییج نتیجه‌سی اوله رق وقوع بولان بوافاداتم اوزرینه عاصم
وواصف بکلر بر برینك یوزلرینه باقیشدیلر ؛ اکر تخمینمده خطا
ایتمیورسه‌م دیه جکم که سوق تأثرله اغزمدن دوکیلان بوکلمه‌لر مخاطبلرم
اوزرنده ایپجه بر تأثیر حاصل ایدییور ، لسان حالاری اکا دلالت
ایلیوردی . احتمالکه قارء بنم بوتخمینمی کندی خولیای خام
محصولی اولدیغنه حمل ایله : زهی تصور باطل زهی خیال محال !دیه
بنی بدلالقله محکوم ایده‌جکدر . آنی‌ده قبول ایدرم .) افاداتمه
دوام ایله : آنجق شوراسنی عرض و علاوه‌یه لزوم کوریرم‌که اکر
معروضاتمی یعنی بیانی صددنده بولندیغم بوحقسزلغی ، عدالتسزلکی

دور دلارای خلافتپناهی‌یه مصادف اولمسندن طولایی اسباب‌لدنیه تحریکی صرددسنده بونی حاشا شوکتلی افندمز حضرتلرینه عزواسناد ایتمك ایستدیکمه ذهاب بیوریلورسه ایشته اوزمان بر بیوك وبال درعهده ایدلمش اولورکه حسب الانسانیه او بارعظیم معنویدن ذات عالیلرینی صاقینرم. زیرا بك آز استثنالردن صرف نظرله عالمده هیچ بر حکمدار یوقدرکه ممالکتنك وکندیسنه ودیعهٔ الهیة دیمك اولان تبعه وبراپاسنك ثروت وعمران و سعادت حالنی آرزو ایتمسون! نرده قالدی که اجداد عظاملری ایچنده کرچکدن بر موقع انفراد واستثنا تشکیل بیوران ولی نعمت بیمنتمز پادشاهمز افندمز کبی برحکمدار ذیشان، بر خلیفهٔ عالی وجدان اوله! معروضاتمدن شو نتیجه‌یی چیقارمق استرم: ظل الله فی الارض افندمز بر ربع عصردنبری ممالك محروسهٔ شاهانه لرینك نائل سعادت وعمران وتبعهٔ ملوکانه لرینك نعمت حریت وعدالتله آسوده نشین امن وامان اولمرینی نخبهٔ مقاصد ایدینه‌رك شریعت مطهره وقوانین موضوعه دائره سنده ایفای معامله اولنمسی ایچون نیجه ارادات مکارمغایات خسروانه لري صحیفه پیرای سنوح وصدور بیورلدیغی حالده تأسف اولنورکه فعالیات اعتباریله نتایج معکوسه کورلمشدر.

شئوناتده‌کی غرائب ومطبوعات اجنبیه ده کوزه چارپان مقالات بدخواهانه ایسه ینه فکر قاصرانه‌مجه حقایق احوالك ذات شاهانه‌لرندن کتم واخفاسی واکاده منافع شخصیه بلاسی سبب اولیور. ذات شاهانه لری ایسه صاحب کرامت اولمدقلرندن صداقتنه اعتماد ایله تحقیقی

فرمان بیوردقلری هر قنغی بر ماده حقنده اغراض ومنافع الجـاسیله ذات همایونلرینه عرض ایدیلن مغایر حقیقت معلوماتی بالطبع عین حقیقت تلقی بیوره‌رق اولوجهله ارادهٔ سنیه‌لری شرفباش واوده موجب نتیجهٔ دلخراش اولمقده‌در. دمین خفیه لکی ، خفیـه لری نفرت ایله یاد ایدیشم‌ده بوندن ایلری کلمشدي . بونلر ، الك خسیس بر منفعت ایچون بر طاقم ارباب نا وسك محوینه‌یوریوورلر، درلو جنایتلر ارتکاب ایدییورلر . اخباراتی صرف افترامحصولی اولان بویادکارلر اصلا جزا کورمیورلر . بوجهتله جسارت ملعنتکارانه‌لری آرتیور. بك‌افندی! امین‌اولکزکه‌ولی‌نعمت‌افندمز بنی تنزلاً حضورهمایونلرینه قبول بیورـه‌لر بوافاداتمی‌اورادده‌کمال‌سوزو نکدازله‌عرض ایلیه بیلرم.

— افاده‌لریکز تشعب ایدییور ، واقعا نهایتلرینه طوغری توحید افکاره چالیشیورسکز اما!

— نه کبی‌افندم ؟

— افکاریکزی اکلایورز .

— البته ! تبلیغ بیانمدن زیاده استخراج معنا بیوره‌جغکزه اعتمادم واردر. فقط بیلمم‌که افاداتم‌قلباًده تصدیق بیوریلیورمی ؟

— (باردانه ، متعظمانه) اوراق حوادثده کل یوم مصادف انظار استغرابکز اولان شئونات،ظاهراً جالب‌نظر دقتکز کورینورلرسه‌ده سزه شونی خبر ویره‌یم‌که انسان ظاهربین اولمامليی ، لدنیـات مسئله‌یی نظر دقتدن آییر مامليدر ، حکمت حکومت دینلیر برقاعدهٔ سیاسیه واردرکه آنی انجق صاحب حکومت اولنلر بیلیر . نظر

استغراب ایتمزه ایاییشان هر ماده یه سزك و بزم عقللرمز ایرمز ، کفایت ایتمز . غزته‌لرده و شورادە بورادە کوردیککز وکنهنه وارەمیوب متحیر اولدیغکز وقوعات هپ او حکمت سیاسیهٔ حکومتدن منبعث شئونات جمله‌سندن اولدیغنی بیله‌میسکز .

— (برخیلی تأملدن صکره) اوت افندم !

— (سوزینه دوام ایله) خفیه وخفیه‌لك حقنده‌کی مطالعات مسرودهٔ کزده نقصانی تفکر وتفهمدن متولددر . مادامکه عمق نظره مالك دکلسکز ، سکوت ایتملیسکز !

— اوت افندم ، حقکز وار !

— بو صره ده واصف بك طیشارو یه چیقمشدی، عادم بکله بن اوطه‌ده یالکز قالدق . بن واصف بکك صاچدیغی لآلیٔ حکمتی ایتا ایدر برطورله میرمومی الیهك یوزینه باقیوردم. فکرمی، نظرمی اکلادیده یواشجه ومحترزانه دیدیکه :

— بك افندی ! دمیندنبری واصف بکه سویلدکلر یکزی هپ دقتله دیکلیور ، اکلایورم. آه ! وقت اولیورکه بن ده بو حاللره تحمل ایده‌میوب کندی کندیمه سویلنوب طورییورم. بنمده سزککی بی حوصله‌لم طاراولدیغمدن طاشیورم؛ امانه یاپارسك؟ حقیقت هر یرده سویلنمیور، (اطرافنه باقنه‌رق محترزانه ویواشجه) ایچمزده چاپقین چوق ! همان الله بزلری اصلاح ایتسون!...

— اوت افندم، بنده کزك ده دمیندنبری عرض ایتمك ایسته‌دیکم ایشته بو ایدی. آه، بك افندی آه! یازیق که طوغرولغی سوده‌میورز.

پادشاهمز افندمزه عرض حقیقته بدل منفعتمزه مغلوباً درلو بالالر ارتکاب ایدییورز . بوصورتله هم ذات شاهانه لرینه هم‌ده دولت علیه‌لرینه اهانت ایلیورز . بیهوده کندی کندیمزی الداتمغه چالشیورز. صوکره‌ده حکمت حکومت تعبیرلریله بویله قصر لسانه اجبار ایدیلیورز .

واصف تکرار ایچری گیرنجه صوصمغه مجبور اولمشیدم. موما الیه سوزینه دوام ایله :

ای ! بزم امیدمز آتی‌یه در . افاده سندن نه معنا مراد ایتدیکنز؟ اکا جواب ویریکز!

— بن اویله برسوز سویلمدم ، بوده آغوبك اویدیرمه‌سیدر . بونکله برابر انسانك امیدله یشامسی و استقبالده مسعودیت تمنی ایتمسی طبیعی اولدیغی کبی بعضاً الله عاقبتمزی خیر ایتسون کبی تمنیاتده بولنمقده هر مسلم عندنده زبانزد بر تعبیر اولدیغنی بیلیر سکز . احتمالکه بوطرزده برشیء سویلمش اوله‌یم ؟ فقط آراده معنا جه بیوك بر فرق وار .

— هپ تأویلات!

— (نفي ایما ایدر بر طور له) هیچ بر وقت ! هپ حقیقت!

بوکونکی استجوابا تمزده بوراده ختامه ایردی . گیجه معهود یاور کاوب بنی قوماندانلق دائره سنه کوتوردی. استنطاقلر کتدکجه کسب شدت ایدییوردی افادات شفاهیه م آلنیرالنماز خط دستمله کاغداوزرینه قونولیور ودرعقب امضام آلتنده حضور پادشاهی یه

تقديم اولنيوردی. مسموعاته كوره پادشاه حضرتلری بوافاداتمی كمال دقت وتهالكله اوقور ومابعدينی ايسترمش! مراق شاهانه بويله ايمش. اثنای استجوابده بنی شاشرتمق و افاده لرمده برتناقض بولمق ايچون مناسبتلی مناسبتسز سؤاللر ايراد ايديليوردی كه بوراده آنلرك ذكری موجب كلال اولمقدن بشقه برشيئه ياراماز. واصفك ايراد ايتديكی سؤاللرك جمعاً يكونی عثمانه قارشو « انقلاب » ماده سنده وآغوبه قارشوده عسكر اولديغم حالده خائن دين ودولت برارمنی ايله پولتيقه يه متعلق مباحثات و مناظراتمده قرارقيليوردی ، اكلا شيليوردی كه نزد پادشاهيده بوايكی ماده ايله اتهام ومحكوميتم تنسيب اولنمش !

— آغوب و عثمانله مواجهه‌مز —

ايرتسی صباح مابينه جلب ايدلديكم صرده ، عاصم بك ، — اكرآرزو ايدرسه‌م — آغوب و عثمانله مواجهه ايديله جكمی بيان ايلدی. تشكرله مقابله ده بولندم . انك اوزرينه اوطه جی يه امر اولندی. بش دقيقه صوكره هر ايكيسی بولنديغمز اوطه يه ادخال ايدلديلر. وهلةً نظرم بو ايكی شخص ذليله بلااختيار انعطاف ايتديكی زمان بتون وجودمدن الكتريقی برسياله شديده نك جريانی حس ايتدم. دماغم متهيج، اعضای جسمم متزلزلدی . نه ديه جكمی ، نه ياپه جغمی بيلميوردم. عاصم بك هرايكيسنه توجيه خطابله كنديلرينك اورايه جلب وبنمله مواجهه اولنملری افادات مضبوطه لرينی خضورمده ده شفاهاً تكرار ايتملری مقصدينه مبنی اولديغنی و مواجهه دن صوكره

شاید یکدیکرمزه قارشو سرد ایدیله جك اعتراضمز وارسه بیان ایته‌ككمزی اخطار ایلدی ؛ بوصره ده بن آغوب وعثمانه مؤثر برلسانله : آغوب افندی، عثمان افندی ! بورایه جلب ایلدیكمزك اسباب موجبه‌سنی ایجه تقدیر ایدیکزده کا کوره حقیقت حالی سویلیکز ! ضبط اولنان افاده‌لرکزده حقمده پك ظالمانه اسناداتده بولنمش، محومه یوریمشسکز. پادشاهمزك اغورلرنده سبق ایدن یکرمی بش سنه‌لك خدمات صادقانه‌می هبا ایتمك استیور سکز؛ حالبوکه مروت بشریه، مقتضیات انسانیه بودکلدی. رجا ایدرم، حقمده‌کی اسناداتکزی ایجه ملاحظه ایدیکز، انصاف ووجدانی الدن براقیکز، حیات معنویه‌مك، استقبالمك برفلاکت عظمایه معروض اولمق استعدادلرینی کوسترمکده اولدیغنی دوشونکزده اکا کوره بیان حقیقت ایدیکز. بواثناده عاصم بك حدتله : بك ! بك ! اویله حیات معنویه، مایات معنویه کبی تعبیرلری ذکر ایتمکدن سزی منع ایدرم. هم، بن بوراده ایکن آنلرله طوغریدن طوغری‌یه مخاطبه‌یه مأذون دکلسکز ...... (آغوب وعثمانه توجیه خطابله) افندیلر! سزلرده اخطار ایدرمکه ایراد اولنه‌جق سؤاللردن ماعداسنه جواب ویرمیه جکسکز. صوکره واصفه دونه‌رك :

— اولا عثمانك، بعده آغوبك افاده لرینی اوقویکزده قائمقام بك ایشتسون!

دیوردی. عثمانك افاده لرینی تشکیل ایدن ماده‌لردن هر بری اوقوندقجه بنده آنف البیان جوابلرله مدافعه‌ده بولنیوردم .

صره آغوبككنه كلدى . اكاده نين مقابله ومدافعه‌ده بولندم . بونلرك خلاصهٔ افاداتى هپ انقلاب ماده‌سنده استقرار ايليوردى.

عاصم — آغوب افندى ! سز تركجه‌يى ايى بيلير ميسكز؟

— بيلرم افندم . وقتيله خارجيه نظارتنده خدمتمده بولنمشدر.

— لسان تركيده مستعمل عربى لفظلردن مأنوس اولانلرينك معنالرينى ده اكلار ميسكز ؟

— اوت افندم ، اكلارم . ارمنى حروفى وترك لسانيله عزته ده اوقورم ، وبرده بنده‌كز ارمنى ايسه‌مده خانه‌مده هپ تركجه مكالمه ايدرز .

— سزه صوره جغم شيئه دقت ايديكز !

— امر كزده‌يم افندم!

— عثمان افندى افاده لرينك برنده (بنى كوستره رك) بوبكك كنديسنه اوچ و يادرت آيه‌قدر برانقلابك وقوعنى خبر ويرديكنى وبواثناده سزك ده اوراده موجود اولديغكز جهتله ايشتديككزي بيان ايدييور . حقى بك‌ايسه كلياً انكارده بولنيور . بونك هانكيسى طوغريدر ؟

— (تفكرله) افندم، طوغريسنى سويلرم كه بن‌بويله برسوزك فرقنده اولمامشمدر . خصوصيله‌كه انقلاب سوزينى ايشتمامشمدرده. فقط اكا بكزر ، اوواديده برشئى سويلنديكنى خاطرليورم .

— انقلاب كلمه‌سنك معناسى نه در بيليرميسكز ؟

— ظن ايدرسه‌م تبدل كبى برمعناسى اوله جق .

— دیمك كه انقلاب لفظی سویلنمامشدر .

— ایی خاطر لامیورم ، افندم ،

— حقی بکك سائر افاده لری طوغریمیدر ؟

— اوت افندم ، آنلر طوغریدر . نصلکه بنده‌کزده پادشاه باشیچون حاکیکات حالی (حقیقت حالی) سویله دیدیسه کز طوغری سؤیلمکه مجبورم .

— عثمان افندی ! سن سویله بقالم ، اما ایی دوشونده اویله سویله ، انقلاب لفظی عیناً تفوه ایدلمشمیدر ؟

— (بلاتردد) اوت افندم ! پك ایی تخطر ایدییورم . حقی بك بوکلمه‌یی عینیله تلفظ ایتمشدر .

بن — تشکر ایدرم که آغوب افندی عثمان افندیدن دها منصف ایمش ! عثمان افندینك قول مجردنده قالان برادعا ایسه بنده کزی اتهامه کافی اوله‌ماز صانیرم . حتی هرایکیسی متحدالاسانده اولسه‌لر .

— اوجهت بزه عائد بر کیفیتدر . سزك بوافندیلره وجاهاً بشقه بردیه جککز وارسه آنی سویلیك !

— نه سویله یم افندم ؟ سویلیه‌جك برشئی قالدیمیا ؟ مادامکه بوایکی سفیلك افادۀ مجرده‌لری خدمت و صداقتی ثابت اولمش یکرمی بش سنه‌لك بر ضابطك اتهامنه کافی ایمش ، حقمده ایجاب ایدن معامله هرنه ایسه . همان ایفا بیورمه‌ایسکز والسلام .

بو صره‌ده پرتهیج آغوب و عثمانه بر نظر استحقار دها فرلاتدقدنصوکره :

عثمان افندي ، آغوب افندی ! سزلر نه عادی، نه وجدانسز انسانلر ایمشسکز! سزلر دکلمیسکز که بنم خانه‌مه کلیر ، بکا بیك درلو تملقلر کوستره رك حصول امنیه‌لریکز ایچون دلالت ومعاونتمی رجا ایدردیکز . بن سزلره قارشو ایو لکدن ماعدا نه یاپدم‌که حقمده بومفتریاته قیام ایتدیکز؟سزده الله قورقوسی یوقمیدر ؟ سز ده وجدان یوقمیدر ؟ هیچ قلبکز صیزلامزمی که حرکت واقعه‌کزله یالکز بنی دکل، بتمله برابر اون ایکی کشیدن مرکب بر عائله‌یده محو وپریشان ایدییورسکز . (مستنطق بکاره توجیه خطابله) بك افندیلر ، شوکوردیککز ایکی بدمایه‌نك درت بچق غروشلق بر منفعت مقابلنده بنی محو ایتمکی تصمیم ایتدکاري اکلاشلدی ، تکرار استرحام ایدییورم : حقمده ایجاب ایدن معامله هرنه دن عبارت ایسه تردد ایتمیکز . یاپیکز ! فضله سیله یاپیکز ! (غلیان تأثرله) شو دقیقه ده حیات کوزیمه پك منفور کورینیور. زیرا بو بد طینت لری‌ده انسان صورتنده کوردکجه کندیمدن ، انسانلغمدن نفرت ایدییورم . مکر ابنای جنسنه معاونت مقتضای فضیلت وانسانیت دکل ، بادئ فلاکت ومصیبت ایمش ! . . . مکر حضرت صاحب نبوتك دهان حکمت بیان رسالتلرندن بیك اوچیوز بوقدر سنه اول شرفپاش بیان اولان . اتق شر . . . تنبیه جلیلی انسانلر ایچون دنیا طوردقجه بر دستور حکمت و حقیقت ایمش ! . . .

بن کمال تهیج وتأثرله بوسوزلری سویلدیکم زمان عثمان وآغوب کویا حجابلرندن اوکاریله باقیورلردی . شایان تعجبدرکه هیچ بری

خطابات تحقیریه‌مه قارشو شق شفهٔ مدافعه ایده‌مه‌دی ، گویا که هر ایکیسی برر جسم جامد کسلمشلردی . مستنطق بکلرده حقمده اولدقجه ترحمکارانه بر طور آلمشلردی . عادتا تجاوزکارانه اولان بویولده‌کی خطاباتمی اغماض ومسامحه ایدییورلردی . او اثناده عاصم بکك امریله آغوب و عثمان ینه اوطه‌جی رفاقتنده چکیلوب کیتدیلر . کرك عاصم وکرك واصف بك حال وطورمده نمایان اولان شدت تأثری کوروب بنی تسکینه چالیشیور ، عفو پادشاهیدن نومید اولنامقلغمی بیلدیرییور ، برطرفدنده بومقوله آدملرله کوروشمکدن بویله مؤلم نتیجه‌لر تولدی طبیعی اولدیغنی خیرخواهانه بر طرزده بیان ایله بنی بحق مؤاخذه ایدییورلاردی .

مواجهه معامله‌سی ختام بولدقدنصوکره احتمال که هنوز باقی اولان تأثرات قلبیه‌م موجب ترحم کوریله‌رك اوکون اقشامه قدر استجوابه فاصله ویرلدي. فقط کیجه تکرار جاب ایدلدم ، بو دفعه واصف بك :

— شمدی یه قدر وقوعبولان افاداتکزله ایدیلان مواجهه نتیجه سنده حقیقت حال همان تماميله تعین ایتمش کبیدر . بوندن اکلاشیلیور که آغوب ایله آره‌کزده حاصل اولان معارفه ومخادنت سزجه موجب اعتماد و امنیت کوریله‌رك مرقوم ایله آره‌کزده بر طاقم سیاسی مباحثه اره یول آچمش وآنك واسطه‌سیله کوروشمش اولدیغکز عثمانه ده او مبحثده بیان فکر و مطالعه‌دن چکنمامشسکز . مرقوملر ایسه بوادنیت و مخالصتی و حقلرنده فعلاً کوستردیککز

معاونت وانسانیتی بر طرفه آتەرق ــ احتمالکه بشقه شریك مقصدلری ده وار ــ واسطهٔ اخری ایله عاجزلرده ژورنال ترتیبنه قیام ایتمشلر.

— محتملدر افندم! شوقدرکه حبه یی قبه، سویلدیکم سوزلری تحریف وتبدیل ایتمشلر.

— فقط هرحالده قباحتلیسکز!

— نه کبی؟

— نه کبی اولەجق؟ سز اولا امرا صنفندن بر ضابطسکز، افندمزك بندکان خاصندن معدودسکز، بوآدملرسیویل، بر ارمنی ایله صمیمانه کوروشمکز، خصوصیله اخانت و ماعنتلری ثابت اولمش بر مات افراد یاله وظیفهٔ عسکریه‌کزك اصلا مساعده ایدەمیەجکی بوایشقه اوزرینه مباحثه‌لرده بولنمکز حقکزده البته موجب مسؤلیتدر.

— افندم مساعده بیورك! برشیئی....

— (سوزمی کسه‌رك تندایله) خایر مساعده ایدلمیه‌جکدر. سوزلریمی دیکلمکه مجبورسکز.

— پکی! دیکلیورم.

— مسلك و مایت وصفت مأموریتکز اعتباریله میانه‌کزده موجود تخالفه رغماً بر ارمنی ایله نیچون کوروشدیکز؟ برآدمله‌که منسوب اولدیغی ماتك دولت وپادشاهمز حقنده‌کی خیانت وماعنتی کونش کبی ظاهر اولدی. پادشاهمزه صداقتکز بونی‌می ایجاب ایدردی؟

— عسکراولمقاغم برارمنی ایله ویاسائر مات افرادیله کوروشمکلکمه

مانعمیدر افندم؟

— اوراسنی کندیکز تقدیر ایتملیسکز.

— اویله ایسه مساعده ایدیکزده سؤالکزه جواب ویره‌یم! اماحدت بیورمیکز!

— سویلیکیز بقالم!

— بیوریلیورکه وطنداش بر ارمنی ایله کوروشمك ، پولتیقه‌یه متعلق مباحثه‌لرده بولنمق مسـلك ومأموریتمله متناسب دکل‌ایمش، چونکه صفت صـداقت وعبودیته منافي ایمش ، باخصوص برملت افرادیله‌که خیانت وملعنتلری کونش کبي ثابت اولمش. سؤال عالیکزی ـ اساساً محتاج تشریح وایضاح اولمغله برابر ـ بلا قیـد وشرح،محض‌حقیقت اولمق‌اوزره موقتاً وتمامی‌تمامنه قبول ایدییورم. اوحالده عصرلردنبری نائل اولدقلری نعمت حریت و مساعده‌نك قدرینی بیلمیوب دولت متبوعه‌لرینه قارشو علم افراز بغی وطغیان اولمش بو ملت مهینه افرادینی نیچون ایچمزه قبول ایدییورز؟ نیچون آنلری حالا معتنا خدمتلرده استخدام ایلیورز؟ ازجمله خزینـهٔ خاصه ناظری برارمنی در؛ شهری اوچیوز اللی لیرا معاشله برمنصب مهم اشغال ایدییور . خارجیه مستشاری دادیان آرتین پاشایه ، سنـه لردن بری نظارتك سمتنه اوغرامدیغی حالده عثمانلی بانقه‌سنـدن ماه بماه آلنمق اوزره شهری بشیوز لیرای عثمانی‌معاش‌اعطابیوریلیور؛ حالبوکه مافوقی اولان خارجیه ناظرینك معاشی قرق‌بیك غروش.

— بك! بك! ینه وظیفه‌کز خارجنه چیقیورسکز ؛ سزی بویله

مطالعه‌دن منع ایدرم .

— افندم سؤالکزه جواب ویرییورم . سکوتمي ایده‌یم ؟

— جوابلرکز خارج ازحد و وظیفه‌در . انلر، اولجه‌ده سزه اخطار ایدلدیکه حکمت حکومته ، رأی عالیء پادشاهی‌یه مستند شیلردر . اوکبی خصوصاته سزك عقلکز ایرمز، ادراککز یتشمز.

— اویله ایسه ذات عالیلری‌ده بنده‌کزي بویله صدد خارجنده جواب اعطاسنه مجبور ایده‌جك سؤال ایرادندن صرف نظر بیوریکز ! بونکله برابر دمینکی سؤالکزك برجهتی جوابسز قالدی.

ــ جوابسز قالان هانکی جهت ایمش بقالم؟

ــ صفت عسکریه‌وموقع ومأموریتم برارمنی ویاملل سائره افرادندن بریله هر قنغی بحثه دائر اولورسه اولسون مساعد اولمدیغنه‌دائر دمین ایراد ایدیلان سؤالکز.

ــ اویله دکلمي یا ؟ مقصدیکزی ایضاح ایدیکز !

ــ بو سؤالکزده‌ده بنده کز شوکتلی افندمزه قارشو بسایه‌کلدیکم حس صداقت وعبودیته منافی بر محذور کوره‌میورم . سایهٔ شاهانه لرنده حائز اولدیغم رتبه‌نك دکل بر وطنداش، حتی هرملت افرادیله هرشیئه دائر بحث و مناظره‌یه کیرشمکه مساعد اولدیغنی ظن ایدییورم. خصوصیله سایه‌سنده یشادیغم بر دولتك حقوق عالیه سنی مدافعه و محافظه‌ده اس فکر و وظیفه اولورسه . حالبوکه آغوبله وقتیله میانه‌مزده ارمنستان مسئله‌سنه متعلق بحثلرده جریان ایتمشدي.

ــ (حیرت و استغراب ایله) او ! بوپك غریب ! وقتیله بینکزده

ارمنستان حقنده مباحثه‌لرده جریان ایتدی اویله‌می ؟

— اوت!

— ای نه ایمش او مباحثه‌لر ؟

— وقتیله سؤال ایتمش اولیدیکز بیان معلومات ایدردم. مادامکه صورمدیکز ، اعطای جوابده معذورم.

— خایر، خایر! مادامکه کندیکز خبرویریورسکز؛ اعطای جوابه بالکه مجبورسکز سزی بکلیورم .

— آغوب . بر کون خانه‌مه کلمشدی؛ درددن ، تپه‌دن قونیشلورکن بحث ارمنستان مسئله‌سنه ، ارمنی ملتنه انتقال ایتدی. خلاصةً دیمشدم‌که: بکا باق موسیو! برمدتدنبری سز ارمنیلرده برخیال خامه دوشمش ، متعدد پارتیلر تشکیل ایله برارمنی بکلکی وجوده کتیرمك ایچون چالیشوب طوریورلر . بونلر اوروپاده، امریقاده محرك اختلال غزته‌لر نشر ایدیور، داخلده اختلالار چیقاریورلر، بویولده خیلی فداکارلقلرده بولنیورلر. اما بوممکن دکل. زیرا بومسئله موقع جغرافی اقتضاسی بر بوغاز مسئله‌سنه، بر کرید مسئله‌سنه بر یین مسئله‌سنه اصلا مقیس دکلدر . اولا آناطولیده برارمنی حکومتی کورمك روسیه‌نك قطعا ایشنه کلمز. ثانیاً بعض ولایتلرده نفوسجه بالنسبه زیاده ارمنی ساکن اولان یرلر، موقع و موضع جغرافی اقتضاسنجه اناطولینك — تعبیر صحیحیله— عثمانلی ایمپراطورلغنك قلبکاهنی تشکیل ایتمکده‌در . بر جسم ذی حیاتدن او عضو مهمك ایراسی نه نتیجه حاصل ایدرسه خدانکرده ارمنستان نامیله

وطن عمومیدن بر قطعه‌نك افتراقی‌ده دولك حیات سیاسیه‌سی اوزنده عین نتیجه حصولنی مؤدی اولورکه ایشته بو نقطه‌ده بتون ترکلك، بتون مسلمانلق، ارمنیلرك، یالکز ارمنیلرك دکل، بتون اوروپا آنلره یار و یاور اولسه بتون اوروپانك، بو یولده‌کی آمال ومقاصدینه سد حائل اولاق ایچون هر درلو فدا کارانی اختیارده تردد ایتمیه‌جکدر. بو بر حقیقت سیاسیه‌در که عثمانلی دولتی ایچون حیات وممات مسئله‌سنی تشکیل ایدر. هیچ شبهه ایتمم که هر ترکك، هر مسلمك فکری بلااستثنا بو نقطه‌ده متحددر. آنك ایچون سودای استقلال ایله مختل الدماغ اولان بو افراطپرست وطنداشلرمزك مطالب معقوله‌ده بولنه‌جقلری یرده بیهوده بر خیال خامه قوت ویرملرینه هر نقطه نظردن تأسفلر اولنور. اما فرقهٔ معتدله ایچون بر شیئی دیه‌مم. حتی آنلرك مشتکیاتنه اشتراك ایدرم. یعنی بو کون رضای پادشاهی خلافنه مملکتمزده حکمفرما اولان وعدل وحقانیته کلیاً مغایر بولنان بر چوق احوالدن ارمنی وطنداشلرمزله برابر بزلرده دلخون و مشتکی‌یز. بو شکایتده مسلمان وطنداشلریکز بلکه دها زیاده حقلیدرلر. چونکه ارمنیلردن زیاده مغدوردرلر. بناءً علیه امنیت مال وجان خصوصنده هر ارمنی وطنداش نقدر مطالب مشروعه‌ده بولنسه آنی تصدیق ایتمیه‌جك صاحب شعور بر مسلمان، بر عثمانلی تصور ایده‌مم. ✗

امدی، بن بر موقع اقتدارده بولنسه‌م واصلاحات عمومیه اجراسنه کافی بر نفوذه مالك اولسه‌م ممکن آره‌سنه کیرن وحیات دولتی تهدید وبیحضور ایدن شو مضر، زهرناك افکار واهیه‌یی ازاله ایچون بتون قوتمی، بتون

نفوذ ومساعیمی بونقطه‌یه یعنی وطنده حقوق سیاسیه و اجتماعیه‌لری منکر اولمیان عناصر سائره ایله برابر ارمنی عنصرینك دخی بلا استثنا متساویاً نعمت حریت وعدالتدن حصه‌مند رفاهیت و مسعودیت اولمسی قضیه‌سنه حصر ایتمکی کندیمه الڭ مهم بر وظیفه عد ایدردم. اشته آغوبه ارمنستان مسئله‌سی حقنده سرد ایتدیکم افکار ومطالعاتك خلاصه‌سی!...

بن بو سوزلری درمیان بوخلاصه ایتدیکم وقت واصف بك بر معتادینه تبدیل ادا ومقام ایله :

ــ خلاصهٔ افکار و مطالعاتکزدن مملکتمزده حریت وعدالتك معدومیتی وبوکاده ضمناً شوکتمآب افندمزی سبب کوستریلیور دکلمی؟

ــ حاشا بومعنایی ذات عالیکز ویریبورسکز . بن ولی نعمت افندمزك افکار منورهٔ سنیه‌لرینی و ممالك و تبعهٔ ملوکانه‌لرینك استکمال آرامش وسعادت حاللرینی کافل همان هرکون خیره‌سازعیون شکران اولان ارادات جلیله‌لرینی تقدیر ایتمیه‌جك قدر متغافل وکوته بین دکلم . اکر هر مأمور مشکات افکار شاهانه‌لرندن قدرتی نسبتنده اقتباس انوار فیضه حصرهمت ایتسه‌ایدی ممالك شاهانه‌نزی بوکون کرچکدن مغبوط جهان و عثمانلی عنوان جلیلی آلتنده یشایان هر فرد اك شامل معناسیله ابدیاً مسعود وکامران اولوردی . نه‌چاره که حقیقت حال مع التأسف بویله دکل . . . . .

ــ سوزلریکز پك پارلاق اما آغوبه بویله دیمه‌مشسکز ؟

ــ یانه دیمشم ؟

ــ (کنایه ایله) آغوبه دیدیککزی البته بیلرسکز . (چین‌

جبين‌ايله) ذكاوت وفطانت شاهانه‌لرندن بحث ايدركن قوهٔ واهمه‌لريني
اونوتميورسكزده عدالت سنيه‌لرندن نيچون تغافل ايديورسكز ؟

— خاير بك افندى ! حاشا قوهٔ واهمه‌لرندن هيچ بر وقت
بحث ايتمدم . او معنايي سز ويرييورسكز . افكار جليلهٔ ملوكانه‌لريله
بالدفعات تزيين زبان شكران ايلديكمدن ذهول بيوررييورسكز .

— سزه بر شيء صوره‌جغم ، اما حقيقى ، وجدانى جواب
ويرمك شرطيله .

ـشمدى‌يه‌قدرويرديكم‌جوابلرك‌هانكيسنى‌مخالف‌حقيقت‌ووجدان‌ويردم؟
ــتنطق بكلر دقتلى يوزيه باقيور ؛ لسان حال ايله
طور و كفتارمه كولومسه‌يورلردى فقط آچيقدن آچيغه
بر شيء ديه‌ميورلردى . قورت ايله تلكينك معلوم اولان حكايه سى
موقع تطبيقه وضع اولونيوردى .

— ولى‌نعمت افندمزك حق شاهانه‌لرنده ابرازندن خالى
قالمديغكز حسيات صداقتكارانه‌يه ديه‌جك يوق : معدلت سنيه‌لرينى‌ده
تصديق ايديورسكز .

— البته ! يالكز تصديق دكل ، تقدير وتعظيم ايله‌ده كسب
شرف ايلرم .

— يا علوطبع همايونلريني ؟

— او بنم كبى عاجزلرك توصيفندن تصور اولنه‌ميه‌جق قدر عالى !

— حضرت فاروق اعظمي نصل طانيرسكز ؟

— (حيرتله يوزينه باقه‌رق) عدالت واستقامتلريله شهرتكير عالم

اسلام وافرنج بر خليفه ؟

— افندمزك عدالت پرورلكلرى آندن دون مرتبه‌ده‌ميدر ؟

— شبهه‌سز ، افندمزده عادلدرلر .

— محامد سنيهٔ خلافتپناهى‌نى تعداد ايدركن آغوبه يانيچون فاروقانه بر عدالتله متصف بيورلدقلرندن ده بحث ايتمديكز؟

— (بوصره ده ديلم طولاشمغه باشلادى .) افندم ! بوسؤاللر كزه اعطاي جوابدن عجزمى بيان ايلرم .

— خاير ، بوسوز سؤالمه جواب دكلدر .

— افندم، بن آغوبه بالاده‌كي سوزلرى سويلدم. خاطرمه كلمدى . بلكه بيورديغكزى‌ده . . .

— أما خاطركزدن واهمهٔ پادشاهى ، فقدان عدالت خلافتپناهى هيچ چيقميور .

— بك افندى ! بنى صيقيورسكز ، تكديريكز كافيدر .سؤاللركزه قارشو وقوع بولان افاداتمى ديكلمكه ظن ايدرسه م مجبورسكز .شوقدركه قبول ورد جهتلرى رأى عاليلرينه عائدر . وبرده شمدى‌يه قدر جريان ايدن افاده‌لرم حقمده وجدانكزه ايى ، فنا برفكر القا ايتمشدر ظن ايدرم . نصلكه دمين انى بيان ايديورديكز . شو حالده نه‌يه قرار ويريله‌جك ايسه همان اجرا بيوروك !

بواثناده شديد برتهيج عصبى وجودمى استيلا ايتدى؛(قوللر مده‌كى غالو نلرى كوستره‌رك) بك افندى ! بك افندى ! بونلرك نظرمده قطعاً أهميتى يوقدر. شو دقيقه‌ده حياتى‌ده استحقار ايديورم .

صداقت اغورنده هر شیئی فدایه حاضرم. رجا ایدرم ، نه یاپیله جق ایسه ، نه یه قرار ویرلمش ایسه ویرلسون ، شوکتلو افندمزه عرض واعلام ایدلسون ! شرفسنوح بیوریله جق ارادهٔ سنیه لرینه کمال توکل وانقیاد ایله انتظار ایلیورم .

ــ بك ! سزه اولجه‌ده اخطار ایدلدی که حقکزده او یولده برقرار ویرمك ، جزا ترتیب ایتمك بزم خارج حد و وظیفه‌مزدر . بو حق ، بو اقتدار صرف ولی‌النعمت افندمزك ، پادشاهمز کدر . بزم وظیفه‌مز امر وفرمان شهریاریلریله سزی یالکز استجواب ایتمك ، طوتیلان اوراق نطقیه کزی حضور ملوکانه‌لرینه عرض وتقدیم ایتمکدر .

ــ او تقدیرده بنده کزی لزومندن زیاده صیقمامق ، افاده‌لریمی ساده جه دیکلامك لازم کلیردی . حتمده بویله تعنیف ایله ، تکدیر ایله ، تضییق ایله معامله‌لر روا کورولملی ایدی . حالبوکه بنده کزده بر حس قبل الوقوع اشراب و احساس ایدییورکه شوایکی بدطینتك تصنیعات وتزویراتیله اتهام ومحکومیتم جهتنه کیدیله جك ، حضور عالی‌یه او یولده عرض کیفیت ایدیله‌جك . شوحالده بنده کزی دها زیاده سویلتمکه حاجت نه ؟ بو آنه دکین ویردیکم ایضاحات و تفصیلات مع زیادة کافیدر ، ظن ایتمك ایستیورم .

ــ محکومیت جهتی سزك اثر وهمکز ، بریکی جهت بزه عائد بر مسئله‌در ، اکلایورز ؛ سزی بویولده ادارهٔ کلامه مجبور ایدن یأسکز ، تأثر کزدر. شمدیلك بونلره ایسه محل یوق . شوکتلی

افندمزك عفو ومرحمت شاهانه‌لری بی حدود در . مأیوس اولملیك، نومید اولملیك ! سز طوغری یی سویلیکده بعده عفو پادشاهی‌یه التجا ایدك. ولی نعمتمز طوغری سویلیانلری سور، حقیقت حالی اولدیغی کبی سویلرسه‌کز یالکز عفو شاهانه لرینه دکل، الطاف ملوکانه‌لرینه‌ده مظهریتکز محققدر . نجات و سلامت هرحالده طوغریلقده‌در. النجاة فی الصدق !

(کوریلیوریاافادات جوابیه‌ده‌برازشدت کوستریلنجه ماینجیلرك وضع شدیدلری درحال دکیشیور و نقرات کبی زواللی کلام جایل پیغمبری تکرار ایدیلوب دورییور)

— سؤالکزك جوابنی درت کوندنبری بلاکتم واخفا سربستانه وغایت طوغری اوله‌رق ویردم .دها نه دیه‌یم ؟طوغری‌دیه خیالخانه مده یالانلرمی ایجاد ایده‌یم ؟ صوریکزده بیلدکلرمی سویلیه یم!

واصف — (بحثي دکشدیره‌رك ملایمانه) حقی بك ! سزده بوافکار حریتپرستانه نه زماندنبری موجوددر ؟

— دولت وملت محبتي وپادشاهه‌صداقت فکر وحسي دیه بیلرم‌که آوان طفولیتمدنبری .

— (کنایه ایله) تشکر اولنور .(سوزینه دوام ایله):

— تاریخه مراقکز وارمیدر ؟

— پك زیاده.

— روما تاریخنی نصل بولورسکز وحقنده کی مطالعه کزنه‌در؟

— بر فکره حب وطن القا ، بر دماغی حسیات عالیهٔ وطنپرورانه

ایله اشباع ایچون روما تاریخنی ، رومانك او جمهوریت دورلرینی اوقومق و ینه اسپارتیاتلرك ، آتنه‌لیلرك ربقهٔ تحکملرینه کچنجه یه‌قدر اولان اسکی یونان وقایع عبرتمألنی مطالعه ومحاکمه ایتمك کبی فوائد جایله‌سی اعتباریله غایت لزوملی بر فن !

— اوت ! کوزل سویلرسکز !

دیه‌رك آرامزده تاریخه متعلق اولمـق اوزره تفصـیلی موجب کلال اوله‌جق مباحثه‌لر جریان ایتدی . من غیر حد تاریخده‌کی وقوفمز لطفاً تقدیر ایدلدی . بعده سوز ادبیاته انتقال ایله شهدای حریت ، فردوس آشـیان کمال وضیا پاشـالرك آثار ادبیه وافکار سـیاسـیه‌لرینه متعلق بحثلر آچلدی . مشـارالیهمانك آثار منظومه‌لرندن بعضیلری اوقونمق صورتیله مزیات ادبیه و اوحیثیتله افکار وطنپرورانه‌لرینه قدر محاکمه‌لر یوریدلدی . واصف بك دائماً بنی سویلتمك استه‌یوردی . مطالعاتمی بی پروا سرد واتیان ایتدکچه تصدیق ایله برابر تقدیر خوان صورتنده کورونیوردی . ودیوردی که :

طوغریسی درایت و معلوماتکزه دیه‌جك یوق . شو وسیله ایله کوروشدیکمزدن طولایی پك ممنونم .انشاءالله جلبکز حقکزده خیرلی اولور . مکتب ملکیه دن چیقه‌لی شوقدر سنه اولدی . اوراده‌کی مکتسباتمی اونوتمغه باشلادم .سزك کبی بر رفیقه مالك اولسه‌ایدم مکتب عالمنی اخطار ایدن بویولده‌کی فائده‌لی مباحثه‌لرله بر نوع مذاکره و مکتسبات سابقه‌می تقویه ایتمش اولوردم .

مومی الیه بو سوزلری سویلرکن بن او وادیده درمیان ایدیلان مباحثات و مطالعاتك نابجا اولدیغنی بالملاحظه عادتا جانم صیقیلور و بونك ایچون اسباب لدنیه بوله‌میوردم. مگر، سرای پادشاهی‌یه جلب ایدیلنلرك درجهٔ اقتدار و معلوماتنه کسب وقوف و بو وسیله ایله احوال روحیه وسائره‌لرینه قدر کسب اطلاع ایتمك دخی بندکان حمیدینك جملهٔ وظائف مأموره‌سندن ایمش!

یارم ساعتدن زیاده دوام ایدن بو مکالهٔ خصوصیه‌دن صوکره واصف بك بردنبره طور رسمی سائلانه‌سنی طاقنه رق:

ــ بك! ادارهٔ ملك مسئله سی شو زمانده پك مهم، غایت مشکل بر کیفیتدر! باخصوص‌که او ملکك سکانی‌ده اخلاق وعاداتی یکدیگرینه ضد ومباین عناصر مختلفه‌دن مرکب بولنورسه.

ــ شبهه یوق افندم!

بو سؤالی غایت موجز، مسکت اوله‌رق: عدالت هر مشکلی حله کافی! کبی ساده‌جه بر جمله ایله قارشیلامق خاطرمه تبادر ایتمدی دکل. نه چاره‌که دائماً حال و موقع عاجزانه‌م جنابلری بوکا مساعده بیورمیوردی. سوزینه دوام ایله:

ــ (معنیدار کوله‌رك) افندیزك ادارهٔ ملك وحکومت حاضره‌لری حقنده‌کی فکرکز هرحالده صمیمی اولملی! بونی ذاتاً سبق ایدن افاده‌لریکزده تأیید ایدییوریا! . . .

ــ حاشا! یاکلیورسکز، بالعکس! . . (جدیتله) هم ینه‌می اسکی درسمزه باشلادق بك افندی؟

ــ (معنیدار نظرله) سزده اوقدر کتومانه طاورانمیکزآ بکم ؟ .

ــ بنده کز هیچ بر وقت کتومانة طاورانمادمکه.

ــ (دقتله یوزیه باقەرق) سلاطین سالفەدن کیملری چوق سورسکز ؟

ــ جملەسنی! فقط دوراستیلامزدەکی عشرهٔمبشرهٔسلاطینی بالطبع دها زیاده سودیکمی سویلملك زائد. یالکز سوردکل ، هربرینی تعظیم وتقدیس ایلرم

ــ فاتحلری، سلیملری نصل طانیر سکز؟

ــ بودولت ابد مدتك اك بیوك پادشاهلری .

ــ عجبا بوذاتلر شمدی برحیات اولسەلر شوکتمأب افندمزدن دها ایی ادارهٔ دولت وحکومت ایدەبیلرلرمیدی ؟

ــ مقصد عالیکز نەدر افندم ؟

ــ مقصدم سزده، مشاهدەایتدیکم بریاکلش فکری تصحیحدر. (جدیتله) بك ! بك ! واقعا درایت ولیاقتکز کوریلیور ؛ فقط تأسف اولنورکه واهی ، فاسد برفکره صاپلانوب قالمشسکز . سزه پك جدی ، پك صمیمی خبر ویره یم که بوکون اوبیوك دیدیککز پادشاهلر مزارلرندن چیقسونلر ، اکر بودولتی افندمز قدر حسن اداره ایده بیلرلرسه (ایکی پارمغنی آچه رق) آ لنلرنی قاریشلارم. (تعبیر عینیله بویله ایدی) . بوکبی احوالده احکامك ازمانه تابع اولدیغنی نظر دقتدن دور طوتمامليــدر . بوکونکی کونده عناصر مختلفەدن مرکب برماتی اداره ایتمك ظن ایتــدیککز کبی قولای

برشیٔ دکلدر!

— شبهه یوق افندم؟ فقط بنده کز افکار علیه کزه اعتراض ایتمدم که بو مطالعاتی بیانه لزوم کوره‌بیورسکز.

— یوق اما! بن سزك نه کبی افکار و حسیات بسلدیککزی طور وکفتارکزدن بشقه ناصیهٔ حالکزدن ده اکلایورم.

— یاکلیورسکز بك افندی! سلامت فکرمدن، حسن نیتمدن امین اولملیسکز.

بوکیجه‌کی در سمزه ده بوراده ختام ویرلدی. یاور مخصوصمز کلدی. بزی اقامتکاهمزه کوتوردی. ایرتسی کونی ینه جلب ایدلدك. بو استجواب صوك استجواب اولدی. عاصم بك: بوکون ده نقصان قالان ماده‌لری استیضاح ایده‌لم ده آرتق استجوابکزه نهایت ویره‌لم، دیوردی.

— مابین همایون رجالندن کیملری طانیر سکز؟

— طانیمدیغم ذوات پك آزدر. کندیلریله مناسبتم اولانلر ده پك محدوددر.

— انلر کیملردر؟

— اسملرینی سز خبر ویرملیسکز...

— مثلا مشیر فؤاد پاشا!

— طبیعی پك ایی طانیرم.

— مشارالیهه اولان مناسبتکز نه وسیله ایله نه زماندن بدأ ایدر؟

— قوکشولق مناسبتیله اون بش سنه دنبری ؟
— کندیلریله کوریشرمیسکز ؟
— اوت افندم ! اره صره کندیلرینی زیارت ایدرم.
— فلان (چرکس محمدپاشا) ذات ایله اولان معارفه‌کز؟
— وقتیله برمکتبده برابر بولندق وصنف شریکی ایدك .
— اویله اما اوذاتك منشائی مکتب حربیه دکلدر .
— اوت ! مکتبدن آلایه اخراج اولنمشلر ایدی .
— مشار الیه ایله‌ده آره صره کوریشایریا ؟
— خایر افندم !
— نیچون ؟
— کندیلری رتبةً ، موقعاً بنده کزدن بیوکدرلرده آنك ایچون .
— مکتب ارقداشلغی آره سنده رتبه ، موقع آرانیرمی ؟ صنف شریکلکی بشقه برشیدر .
— اویله در آما نصلسه کوریشیله میور .
— تعجب اولنه‌جق شیئ ! بشقه سبب اوالی .
— بشقه سبب یوقدر .
— خایر ، خایر ! مطلقا برسبب وار ، سویله‌یورسکز .
— افندم ، رجا ایدرم نی صیقمیك ! سببنی سویلدم .
— یوق اما محمد پاشانك نازك برذاتدر . کچنده خانه سی یانمشیدی کچمش اولسون راسمه سنی ایفا ایتمدیکزمی ؟
— خایر افندم !

— چوق شیئ ! اویله ایسه طارلمازسه کز سزه برشیئی دیه جکم : سز، پك انسانیتسزسکز. زیرا حقوق اخوت ورفاقته هیچ رعایتکز یوق .

— اوله بیلور .

— سوز مدن غالبا منفعل اولدیکز!

— انفعالمك نظر کزده نه اهمیتی اوله بیلورکه ...

— یوق أما اویله دکلمی ؟

— اویله دکل !

— یانصل ؟

— اکر، بکا اوته دنبری تحت اعترافده اولوب کندم دخی بیزار اولدیغم برخیلی تقاصیرمدن برینی اسناد ایتمش اولسه ایدیکز تصدیق دکل، بلکه سزه برده تشکر ایلردم .

— اویله ایسه، محمد پاشا ایله کوروشمدیککزك سببنی سویلیکز؛ أما وجداناً سویلیکز؟

— وجداناً می سویلیه یم ؟ پکی ! أفندم ، اوذات ایله حقوقمز اوتوز سنه اول مکتب صرہ لرنده باشلمق درجه لرنده اسکی اولدیغی حالده بعضاً کندیلرینه تصادف ایتدیکمده علی الاصول میانه ده تعاطیسی لازم کلان رسم تمنانی، پاشا حضرتلری کمال غرور وعظمتله یعنی الیله سینك قوغالامق طرزنده ایفاسنه تنزل بیوررلر. بنده لری ایسه رتبه جه کندیلرندن دها بیوك ذواتك ال ویرمك درجه سنده مظهر التفاتلری اولمغه آلیشمش و یاآلشدیریله رق

احتمالكه شیارمش اولدیغم ایچون پاشا حضرتلرینك بویولده کی طور ومعامله‌ء عظمتکاریلرندن اوزاق بولنمغه ، وحتی بعضاً تصادف ایتدکجه کندیسی التفاتلرندن محروم ایتمك ایچون بر کریزگاه آرامغه مجبوریت حس ایدرم . ایشته سزجه موجب مراق اولوب بنجه افشاسی آرزو ایدلمیان سبب بودر .

— فقط ، محمد پاشا بنم بیلدیکم ، طانیدیغم ذات ایسه پك نازك ، پك دلنوازدر . هرنه زمان کندیلرینه ملاقی اولسه م بکا کمال نزاکتله سلام ویررلر .

— بکاده تعریف ایتدیکم طرزده التفات بیوررلر .

عاصم — جانم واصف بك ؟ سوزی نافله یره اوزاتمیك ! اصل سبنی بن سویله یم : (بنی ارائه ایله) بوبك ، الله ایچین درایتلی ، معلوماتلی برذات اولدیغی حالده هر اصاسه بورتبه‌ده قالمش ؛ محمد پاشا ایسه جاهل ، اجوف کروهندن بولنمغله برابر حسب القدر فریقاق رتبه‌سنه واصل اولمش . بونك فکرو مسلکی آ کا ، آنککی بوکا طبان طبانه ضد و مخالف . طبیعی دکلیدرکه انسان کندی فکر ومشربنه موافق کمسه‌لرله الفت وانسیت ایتمك ایستر . اورالرینی برا قکزده بشقه شیلر صوریکز !

عاصم بك بوسوزلری سویلرکن کندی کندیمه : های الله راضی اولسون ، شو آدمك بیتمك توکنمك بیلمیان قبر سؤاللرندن بنی قورتاردك ، دیوردم

واصف — دمین طانیدیغکزی بیلدیردیککز مابین رجالندن حاجی

الیاس بك حقنده کی فکرکز نه در ؟

— الیاس بك غایت نازك وخاطر نواز برذاتدر .

— مشار الیهله کوروشمز میسکز ؟ زیارتلرینه کیتمز میسکز ؟

— خایر افندم ! شوقدر که ارهصره بالتصادف کندیلرینه ملاقی اولدقجه مظهر التفاتلری اولورم.

— انکله نیچون کوروشمزسکز ؟

— بیلم نیچون کوروشمم ! بك افندی ! عفو بیوررسکز اما بنم شونکله، بونکله کوروشوب کوروشمامقلغم ذات عالیلرینه نه دن موجب تجسس ومراق اولیور ؟

— جانم ! چرکس محمدپاشا ایله کوروشمدیککزه سبب هایدی فکراً، مسلکاً اره کزده بر تناسب اولمدیغندن ناشی دیه لم ! بوذاتی ایسه کندی افاده کزله صمیم دلدن تقدیر وتبجیل ایدییورسکز ، بوحالده آنکله نیچون کوروشمیورسکز ؟

— انك ده می سببنی وجدانی استرسکز ؟

— (کوله رك) اوت !

— کوروشمك خصوصنده میر مشار الیهه قارشو محترز بولنشم ، زیارتمك بر امل دنیوی یه مستند اولمسی ذهابنه محل ویرمامك ایچوندر. معلوم یا! شو زمانده حسبی اوله رق کیمسه زیارت ایدلمیور. فضولینك دیدیکی کبی تکری سلامنی بیله رشوت دکلدر، دیه آلمیورلر. بنده کزه ایسه سایهٔ رسالت وپادشاهیده حائز اولدیغم رتبه ایله قناعتکارانه پشایان مردمکریزلردنم .

— اما درین مطالعه ! طاریله جقسکز امانیه سویلمکدن کندیمی آله میه جغم : سزبك متکبر سکز . کمسه نك منتی آلتنده قالمق استمیورسکز . واقعا شو راسی ده منکر دکلدر که سز مشربده بولنانلر ، سز فکر ومسلکده یشایانلر علی الاکثر بویله اولورلر .

— بیوردیغکز کبی اولسون نه یاپالم !

— مابین همایون کاتبلرندن حقی بکی نه زماندن بری طانیرسکز ؟

— اون یدی سنه‌دنبری ! بن دیاربکرده مکتب رشدیهٔ عسکری مدیری ایکن مشارالیهی مکتبه قید ایتمش وکندیلرینه عاجزانه تدریسات‌ده بولنمش ایدم . حتی اوراده شهادتنامه‌لرینی بن ویرمشیدم .

— یا ! اویله ایسه شایان تبریکسکز ، مشارالیه کبی ذکی ، درایتلی خلوق برطالب یتشدرمشسکز .

— شبهه یوق ! بنده کرچکدن کندیلریله افتخار ایدرم .

— حقی بکله اره صره کوروشورمیسکز ؟

— خایر ! کندیلرینه ولیلك ایتمش اولان بیوك برادرلریله کوریشرم ، آنی زیارت ایدرم آره صره اوده بکا کلیر .

دها بو مثللو برخیلی مابین همایون ارکان ورجا لیله اولان مناسبات ومعارفاتمز صورلدی . بیلمم که اسبابی نه ایدی ؟

الك صوکره :

واصف — سز حقیقةً جدی ، مقتدر برضابطسکز . لیاقت وکفایتکزده بوکون بر بیوك موقعی حسن اداره‌یه کافی درجه‌ده .

— استغفرالله افندم ! التفاتکزه تشکرله برابر عجزیمی بیانلردنم .

— استغفاره محل یوق! سزه مداهنه یه ده مجبور دکلز : کرك اولجه اجرا ایدیلان تحقیقات و کرك آنی مؤید ذاتکزده کوردیکمز مزیت ومعلومات بوکون بیوك برمنصبی حتی . . . لك مقامنی حسن اداره یه کفایتکزی کوستریبور . چونکه بز اومقامی اشغال ایدن ذاتی ده بیلرز. فقط سز، برفکر ناهمواره ، برکریوهٔ خسران وضلاله صاپمشسکزکه تأسف ایتمامك قابل دکل .والحاصل کندیکزه یازیق ایتمشسکز ....

— نه کبی افندم ؟ لطفاً ایضاح بیوریلورمی ؟

— نه کبی اوله جق ؟ مسلك ووظیفه کزله قطعاً تناسب اولمیان پولتیقه ایله اشتغال ایلکز ! اولا دشمن دین ودولت بر ارمنی ایله سیاسیاته متعلق مباحثه‌لرده بولنمق . سزك ایچون موجب مؤاخذه ومسؤلیت وعادتا عفو اولنه‌میه جق درجه ده برقباحتدر . (برطور عظمت طاقنه‌رق) سزکه عسکر سکز ، امرا صنفنه داخل اولمش برضابطسکز ؛ پادشاهمز افندمزه مربوط ومنسوبسکز ، آنك قوماندالری آلتنده بولنیورسکز ؛ انك سایه سنده سنه‌لرله مکاتب شاهانه لرنده تحصیل وتربیه کوردیکز، آنك سایه سنده سفالتدن قورتلدیکز، آنك سایه‌سنده بوکون قائممقاملق رتبه سنه نائل اولدیکز . سزه صورارم : وظیفهٔ مأموره‌کز خارجنده برخائن ارمنی ایله نیچون کوروشدیکز ؟ حتی اوحریفی نه ایچون خانه کزه قبول ایتدیکز؟ مقتضای عبودیت وصداقتکز کاوب ولی نعمتمزه عرض کیفیته

مسارعت ایتمك ایکن نیچون حق نعمت پادشاهی یی کوزتمدیکز؟ حقکزده‌بوسن وساله کلنجه یه قدر رایکان بیوریلان الطاف جلیله ولی النعمی بونیمی ایجاب ایدردی ؟....

(بو عامیانه سؤاللره ، بو عادی محاکمه ومؤاخذه لره جواب ویرمکدن قولای بر شیء یوغیدی ، او جوابك اعطاسی ییله عادتا بر تنزل عداولنمق لازم کلیردی . نه چاره که حال وموقع اکا مساعد دکل ایدی . بالضروره سکوت ایتمك مجبوریتنده قالدم.پادشاه سایه سنده مکتب کورمش ، پادشاه سایه سنده قائممقام اولمش اولدیغمه تأسف ایتمدم ؛ بلکه قلباً کولدم. زیرا ماتك پاره سی اولمسه زواللی شوکتلی پادشاهك برفقیر چفتجی قدرده ادامهٔ حیات ایدمیه جکی مستغنی ایضاحدر.لکن آنك سایه‌سنده سفالتدن‌قورتلدیغمه‌دائر اولان خطاب وتکدیره حسب الحال والموقع جواب ویره میوب ابکم قالدیغمدن طولایی حالا متأسفم. زواللی واصف! بیلمزکه پادشاهه دکل ، کیمسه‌یه عرض احتیاج ایتمیه جك ؛ یعنی قائممقاملق مخصصاتنك بخش ایتدیکی معیشتی تأمین ایلیه جك قدر وقتیله بر ثروت ارثیه یه مالك ایدم) .

— بك افندی ! ینه بغیرحق تکدیر ومؤاخذه یه باشلادیکز . وجدانمی قطعاً متأذی ایده‌میه جك افعال واقوالمدن طولایی استدیککز نقاط نظردن محاکمه لر یوریده رك بنی اتهام ایتمك استیورسکز ؛ فقط چوق یاکلیورسکز . بن، وظیفهٔ عسکریه مك قدسیتنی و سایهٔ شاهانه ده نائل اولدیغم الطافك قدر وقیمتنی

بك اعلا بيلرم. حائز اولديغم رتبه اعتبار يله قوماندان اعظم افندمزه اولان شرف ارتباط واختصاصمك درجه سني ده شبهه سز دها اي بيلرم . ذات همايون ملوكانه لرينه عرض ايديله جك خصوصاتي ده بيلمز دكلم . نه يه دائر اولورسه اولسون، ايسترسه پولتيقه يه متعلق بولنسون، وطنداشم اولان بر ارمنى ايله دكل ، هرقنغى بر اجنبى ايله بحث و مناظره ده بولنمقلغمك حقمده موجب تهمت ومسئوليت اوله ميه جغنى حالا ادعا ايدييورم؛ اثبات مدعا دن ده عاجز بولنميورم . بنم اعتقادمجه تهمت ومسئوليت بر ارمنى ايله بحث ومناظره ده دكل ، بالكه موضوع بحث اولان هر قنغى مسئله يه دائر تعاطى ايديلان افكار واقوالك تضمن ايتديكى مقصد ومعناده در . آغوبه سويلديكم سوزلر ايسه ميدانده. فكر ومسلكمه كانجه: بك افندى! بيلرميسكزكه بر فكرى صاپلانديغى نقطه دن آييرمق نه قدر دشوار بر كيفيتدر . مكركه بالمناظره دلائل مقنعه وبراهين قويه سرد واتيانيله او فكرك سخافت و بطلانى ثابت اوله! بناء عليه بر اديب اعظممزك حافظه پيراى احترامم اولان: چاليش ادرا كى قالدير مقتدر سه ك آدميتدن — مصراع حقيقت آميزينى شو مناسبتله نظر مطالعه كزه عرض ايتمكدن كنديمى آله ميه جغم .

(اوصره ده مصر ده نشر اولنديغنى مؤخراً ايشتديكم قانون اساسى غزته سنك سرنامه سنى تزيين ايدن واديب محترم كمال بك مرحومك بربيتنك مصراع ثانيسى اولان اشبو نظم جليلى وضع وطور مخصوص كوسترهرك نصل بر شدت وصلابتله ، نصل عصبى

بر فعاليتله اوقوديغمه حالا بن ده متحيرم. بن مضراعی اوقورکن عاصم وواصف بکلر بر بر لرينك يوزلرينه باقيشيورلردی.)

وبرده، بنی حاشا برانقلابك اوچ وپادرت آيه قدر قطعی الوقوع اولديغنی خبر ويرديکمدن طولايی اتهام ايتمك ايستيورسکز. حالبوکه درايت وقابليتنه اعتماد کوسترديککز برآدمك آغزندن بويله برهذيانك صدورينه احتمال ويرمامکز ايجاب ايدردي . بك افنديلر ! درت کوندن بری ضبط وقيد اولنان افاداتمده وجدانمی دوچار اضطراب ايده جك برحال طويمادم. يوق، مقصدکز بنی تضييق ايله مطلقا مسئول ومتهم ايتمکسه ذات عاليلرينه باعث تعب اولمامق ايچون استنيلان سوز لری بيله بيله تصديق ايده يم ! بووجهله شومزعج، تحملفرسا احواله ده نهايت ويرلسون والسلام .دون عرض ايتديکم کبی تکرار ايديورم . ايشته فورمه لرم ، ايسته ديککزی اجرا ييوروك ! بوکون نظرمده رتبه نك دکل، حياتك ده ذره قدر قيمت واهميتی يوقدر . يکرمی بش سنه ظرفنده ايکی دولت محاربه سنه اشتراك ايله برايکی کرهٔ اجالله نجه لشمش برعسکر اولديغمدن سورومکده اولديغم درت کونلك حياتی حيات عدادنده طوتميورم. برربع عصرلق خدمتم مقابلنده نائل اولديغم بررتبه نك بخش وتأمين ايتديکی معيشتی ايسه سايهٔ رسالت وپادشاهيده هريرده، هروجهله اکتساب ايده بيلرم .دها زياده ايضاحات اعطا سنده معذور اولديغمی عرض ايدر وحسب البشريه برقصورم واقع اولمشسه عفو ومرحمت سنيه لرينه پايان تصوراولنميان پادشاهمز افندمز حضرتلرينك عتبهٔ علياى

خلافتپناهیلرینه دخالت والتجا ایلرم.

محاوره بودرجه کسب شدت ایدنجه عاصم بك بنی تسکینه چالیشیوردی. مومی الیه ارقداشندن چوق ملایم و معتدل ایدی. کنج رفیقی واصف، غایت عظمتلی ومتلون ایدی. (بوواصف بك، الیوم رتبهٔ وزارتی حائز در. خدمات وقعه سنه مکافاةً خاقان مرحوم، شهید مظلوم سلطان مرادك کریمهٔ محترمه‌سی خدیجه سلطان بوبندهٔ شاهانه‌یه (جبراً) تزویج ایدیله رك شرف مصاهرت پادشاهی ایله قدری تجلیل اولنمشدر) آنك اوزرینه بوراده ایضاً حنه لزوم کورمدیکم بعض سوآل وجوابلردن صوکره افاداتمزك زیری بیلم قاچنجی دفعه اولمق اوزره بردفعه دها امضا ایتدیریله رك خاکپای پادشاهی یه لاجل التقدیم استجوابا تمزه نهایت ویریلوب معهود اوطه جی ایله ایکنجی فرقه قوماندانلغنه اعاده ایدلدم. عاصم بکك صوك سوزی بر اقشام خفیاً یانمه کلوب آغوبك لوندره، پارس، آتنه ده بولنان ارمنی قومیته لریله برمناسبت ومخابره سی اولوب اولمدیغنی صورمق اولمشیدی. آلچاق مخلوقك حقمده کی عزویات بدخواهانه سنه مقابل بنده کندیسنه برلوث افترا سوره بیلردم. لکن بوبر درلو المدن کلمدی. کامدی ده بوخصوصده علیهنده دکل لهنده ادارهٔ لسان ایتدم.

صوك استنطاقدن یعنی حزیران رومینك یکرمي سکزنجی کوننده نهایتنه دکین قوماندانلق دائره سنده موقوف قالدم. تموزك برنجی جمعه ایرتسی کونی ایدی؛ یتموتت ایتدیکم قوماندانلق دائره

سنك طار اولمسندن و هنوز تخليه مه دائر ارادۀ سنيه متعلق بيورلمامسندن ناشی استكمال حضور وراحتم؟ ماده سی قوماندن پاشا جه ملتزم اولديغندن طوتديريله رق باامر قوماندانی بنی اوجوارده بر بيكباشی اوطه سنه مسافر ويرديلر. ايكی ساعت قدر اوراده قالدم. اوطه جاده يه ناظر ايدی. اوصره ده قوماندان ياوری بيكباشی مسرور بكك برآرابه دن ايندیكنی وبكا طوغری كلمكده اولديغنی كوردم ، مومی اليه اوطورديغم اوطه ده تأمين استراحتم ممكن اوله ميه جغندن اوجوارده ودها ايلروده برمحله كيده جكمزی بالبيان آرابه يه ركوب ايتمكلمی بيلدردی .

ايشته اوزمان اكلادم كه حقمزده صادر اولمش براراده وار . امره اطاعتله آرابه يه آتلادم ، بكباشی ده يانمه اوتوردی. شاذلی در كاهنه طوغری ايلرلركن استراحت ايديله جك محلك طاش قشله اولديغنی تخمينده كوچلك چكمدم .

طاش قشله

مابين همايوندن طاش قشله يه طوغری — حبسخانه مأموريله ملاقات — ديوان حرب — برساعتده برقاچ مقامك طرد وتبعيدينه حكم — بر مكتوب — غازی عثمان پاشا — بن خفيه دكلم — خلاصه — رئيس رشيدپاشا ايله حلوت — برسرمهمك افشاسی ويابر حماقت — رئيس پاشا نك خصوصی استنطاق واخطاری — ايكی ورقه ترقيمی — رئيس ايله صوك ملاقات — ٧٧ كون محبوسيت

عاملی ـ حبسخانه مأمورینك ادبسزلكی ـ برنوبتجینك عیادتی ـ تلغرافنامه مسئله سی ـ انكلتره سفیرینك نوطه سی ـ

بعد الظهر ساعت طقوزده قشله قپوسندن ایچرو كیرلدی. نوبتجی بیكباشیسنك اوطه سنه تسلیم ایدلدم. بر ساعت صوكره عظیم الجثه ، كریه المنظر بر یوزباشی نزدیمه كلدی . بنم ایچون احضار ایدلمش دیكر اوطه یه برابرجه كیتمكلكمی اولدقجه بر طور ادیبانه ایله افاده ایلدی . اوطه، قشله نك الك اوست قاتنده وتشویقیه جهتنه ناظر وجهك وسطنده كائن ایدی . بولیلی محمد اغا نامنده اولدیغنی مؤخراً اوكرندیكم بو مستكره مخلوق اقامتمه تخصیص قلنان اوطه نك بر بیكباشی اوطه سی اولدیغنی وكندیسی قشله ده عموم محبوسینك مأموری بولندیغنی وشمدی یه قدر اورایه كلان عسكر ، ضابط ، كاتب، شاكرد ، مراهق یوزلرله مظلومین احرارك لاجل التوقیف كندی قوماندانسنه تودیع ایدلدیكنی وضبط وربط خصوصنده كوستردیكی مأثر صداقت ورویتی نزد شاهانه ده موجب محظوظیت كورنمكله مكافاةً سینهٔ صداقت دفینه‌سی مجیدی، عثمانی نشانلرندن ماعدا ـــ بر كون باش كتابت جانبندن صورت مخصوصه ده جلب اولنه‌رق ـــ بر قطعه آلتون امتیاز مدالیه سیله ده تزیین بیورلدیغنی و بو عاطفت پادشاهي یه كندی میرالایی نائل اوله مدیغی ایچون بالاستغراب كندیسنه مغبر اولدیغنی بولیلی آشجیلره مخصوص بر طلاقت عامیانه وبر طور مفخرت كسترانه ایله تعداد وبیان

وشوكتلى افندمزك عفو شاهانه لرينه پايان اولمديغندن — اگر بر قباحتم يوق ايسه — تلطيفاً قيد توقيفدن قورتيله جغمى علاوه واتيان ايدييوردى. بنده بوهذيانلرى كرهاً ديكلمكه محكوم بولنيوردم. محمد اغا نطق بليغنه دوام ايتديكى زمان اداى تلفظنه قولاقلر طيانميور ايديسه ده هر جمله كلاميه نهايتنده نقرات كونه علاوه ايده كلديكى: الله وجود شاهانه سنه عمرلر ويرسون! تعبيرى لساندن بياغى دوزكونجه ، پر وسسزجه چيقيوردي . اكلاشيلان بوجمله فرسوده يى بر خيلى زمان مشق ايتمش ايدى ...

او اقشام اودن يتاق ، يورغان كتيرتمك قابل اولمديغندن اثر رعايت ومهماننوازى اولمق اوزره يوزباشى آغا بزه برقات يتاق اعطاسي عنايتنده بولندى . كيجه يى شويله ، بويله كچردم. ايرتسى كونى محمد آغا يانمه كلدى . خانه مدن جلب ايتمك استديكم اشيا ايچون اقتضا ايدن تذكره نك اولامرده رئيس پاشايه كوسترلمك اوزره يازلمسنى اخطار ايتدى. درحال بر تذكره يازوب ويردم. فرداسي بازار كونى اقشامى خانه مدن يتاق ، يمك وبر ايكى كتاب كوندر لمشيدى . كتابلرله كلان اشيادن بعضيلرى رئيس پاشاجه مقرون مساعده كورولمديكندن ويرلمدى . كوندريلان ايكى كتابك برى كلستان ،ديكرى جودت پاشانك قصص انبياسى ايدى. يوزباشى يى ده بوندن صوكره كورمك ممكن اولمدى . ايرتسى كونى نزديمه كلمسى ايچون خدمتمه تعيين قانان نفر واسطه سيله برقاچ دفعه خبر كوندرديكم حالده سوزيمه قولاق بيله آصمدي .

تموز رومينك اوچنجي پازارایرتسی کونی قشله داخلنده برفریق بوریسی طنین انداز اولیوردی. بوفریق ، شهرامینی رضوان پاشانك برادری معهود رشید پاشا ایدی . آنی متعاقب وروداینـدن درت (رأس) پاشاده بااراده پادشاهی آلتی‌سنه مقدم تشکل ایدن دیوان حرب عرفینك لاینعزل اعضای محترمه‌سی‌ایدی.بیکارله حریتپرستان اولاد وطنی نفیه، اعدامه، قاعه بندلکه محکوم ایدن بو وسـائط اجرائیهٔ استبداد اولدیغنی ایضاحه حاجت یوقدر دکلمی ؟ ــ آره‌دن بر بچق ساعت قدر برزمان کچدی . حبسخـانه مأمور معظمنكـ استابنولدن خارجه چیقمیه رق قشله داخلنده کی خدمات جلادانه سیٔ علامات باهره‌سي اولان معهود مسخره نشانلر سینه‌ٔ صداقتنی تزیین ایتمش اولدیغي حالده ـــ تحریك خطوات مهیبه ایله اوطـه قپوسندن ایچری کیردیکنی و : بیوروك دیوان حربه ! تبلیغیله عرض اندام دل ارام ایتدیکنی کوردم. بش دقیقه صوکره آشاغیده نظام قره غولی قپوسی اتصالنده‌کائن دائره ده مجتمع دیوان حـرب حضورنده ورئیس پاشانك طیانمش‌اولدیغي بیوجـك برماصـه نك تاقارشوسنده اخذ موقع‌ایتمش بولونیوردم.

دیوان حرب هیئتنی تشکیل ایدن یاذکارلر بونلر ایدی :

رئیس ، فریق رشید پاشا

بحریه فریقلرندن انشاأت واعمالات رئیسی حسنی‌پاشا

نقلیه طابوری قوماندانی میرلوا محمد پاشا

طوپجي میرلوالرندن فائق پاشا

بحریه میرلوالرندن بهجت پاشا
پیاده بیکباشیلرندن محبوسین مأموری ابراهیم افندی
دیوان حربك کتابت وظیفه سنی ایفا ایدن آدینی بیلمدیکم
بر بیکباشی

کوریایوریا ، قوجه دیوان حربده مظنونك رتبه سنده قانونا بولنمسی لازم کلان بر قائممقام یوق! آرتق کلده بویله بر محکمه نك حکم و قرارندن آثار معدلت بکله !

رئیس ــ حقکزده ویریلان برژورنال اوزرینه بوندن اول مابین همایونه جلب اولنه‌رق استجواب ایدلشسکز. اوراده طوتیلان اوراق نطقیه‌کز منظور عالی اولمش. اوراق مزبوره مندرجاتندن بعضلری جالب نظر دقت کوریله رك طاقمیله بورایه ارسال وتحت ریاستمزده متشکل اشبو دیوان حرب حضورنده محاکمه کزك اجراسی شوکتلی افندمز طرفلرندن فرمان بیورلمش اولدیغندن شمدی سزه ایراد ایدیله جك سواللری دیکلیه جك وتحریراً جواب ویره جکسکز.
— بکی افندم !

مابین همایونده ایراد ایدیلان سؤاللرك الك مهملری اولان توصیه نامه ، اسماعیل کمال بکله اوروپاده طانیدیغم ذواتك اسملری ، مراد بك ویکی عثمانلیلر جمعیتی وانقلاب ماده سی ایله ممالکتمزده فقدان عدالت کیفیتلری یکان یکان سؤال ایدلدی ، وبالمقابله بالاده ذکر وبیان ایتدیکم جوابلر عیناً اعطا قاندی . بوسؤال وجواب برساعت قدر امتداد ایتدی . بوصورتله دیوان حربجه محاکمه مز کاملاً اجرا

ایدلمش اولدی. متعاقباً :

رئیس — کچنده ارتحال ایدن غازی عثمان پاشا نك جنازه سنده بولندیکزمی ؟

— اوت افندم، بولندم .

— پاشایه اولدن بر نسبت خصوصیه کز وارمی ایدي؟

— خایر افندم !

— او حالده جنازه‌ده بولنمکزي ایجاب ایدن شیئ نه‌در؟

— (جا کتمك صاری دوکمه‌لرینی کوسترەرك) بونلر! مسلکداشلغم!

— هر مسلکداشکزك جنازه‌سنده بولنورمیسکز ؟

— هر مسلکداشم مرحوم مشارالیه کبی مزیات عالیه صاحبی اوله‌بیلرمی؟

— دیمك‌که مرحومك جنازه سنده بولنمکز نسبت عبودیت وسائره یه مستند دکل !

— خایر، مرحومه عرض ایتدیکمدن بشقه بر مناسبتم یوقدی ؛ حتی بوندن اون آلتی سنه مقدم بر ولایت مرکزنده رشدیهٔ عسکریه مدیری ایکن ترفیع حقنده جانب ولایتدن کوندریلان متعدد انهالرك ترویجنه عدم مساعده کبي مرحومدن حقسزلق بیله کورمشیدم .

— چوق غریب شیئ! طانمدیغکز برآدمك جنازه سنده بولنمق !...

— حرکت واقعه مده موجب غرابت برشیئ یوقدر صانیرم.

— غازی پاشا نك ارتحالندن صوڪره یا بر غزته یه بر مقاله ویاخود احبا کزدن برینه بر مکتوب یازدیکزمي ؟

— تخطر ایده‌میورم ، احتمالکه یازمشمدر .

— (رئیس اوکنده بولنان اوراق آراسندن بر مکتوب چیقاره‌رق بکا ابراز ایله) شو یازی سزکمیدر ؟

— (دقتله‌باقه‌رق ، بلا تردد) اوت ! بنده کزك خط دستمدر .

— بومکتوبی کیمه یازمشدیکز ؟

— احبامدن برذاته !

— اوذاتك اسمی نه در ؟

— بدرخان پاشا زاده میرالای بحری بك .

— مکتوبکزك باش طرفنده : (پایتختمزك بو هفته ایچنده الك مهم حادثه سی اولمق اوزره سزه غازی عثمان پاشانك ، او بیوك عسکرك ، اردوی همایونك تاج سر مباهاتی اولان‌او پیر محترمك غیبوبت ابدیه‌سنی خبر ویره جکم . دولت وملتنه کمال صداقتله یارم عصر خدمت ایتمش بو شانلی قوماندانه ، بو پلونه قهرماننه قارشو حصه مه اصابت ایدن صوك وظیفهٔ احترامی ایفا ایتمك اوزره جنازه نك موضوع اولدیغی تابوتی ، او تخت معلایی ، نوع بشرك الك صوك اقامتگاه ابدیسي اولان او سریر احتشامی ساعتلرله دوش احترامیمده طاشیمق وبو اثناده سر شك چشمانمه کیفمجه جریان ویرمك صورتیله قیمتدار امانتمزی صاحبنه تسلیم وتقدیم ایدنجه یه قدر او الای والاده اثبات وجود ایلمش اولدیغمدن

تفصیلات آتیه‌یه ابتدار ابدییورم . اولا شونی خبر ویره یم که جنازه‌ده بر طاقم اعاظمك موجود اولدقلرینه دائر غزته‌لر ده کوردیککز تفصیلات موافق حقیقت دکلدر . جنازه، فاتح جامع شریفنده‌کی مصلا طاشی اوکنده ایکنجی دفعه اوله رق غایت مؤثر بر صورتده تزکیه ایدلدیکی زمان کوریلان اکابر موجوده عدلیه ناظری عبدالرحمن ، داخلیه ناظری ممدوح ، شهرامینی رضوان ، دفترخانه ناظری رضا پاشالر ایله دها برایکی رجال دولتدن عبارت ایدی . بناء علیه اسملرینی غزته لر ده کوردیککز ذوات سائره نك جنازه‌ده بولندقلرینك اعلان ایدلمسی آروزوی عالینك او مرکزده اولمسندن ناشی ایمش!) . . . . دینلیور .

آرزوی عالینك او مرکز ده اولدیغنی کیمدن ایشتدیکز ؟

— بنده کز ده . اخباراتمی (مش) صیغه سیله مسموعاته ابتنا ایتدیره‌ك حکایه ایتمشم . بوسوز اوکون همان هرکسك آغزنده دوران ایدییوردی .

— جنازه ده موجود اولان ذوات عظام کیملر ایدي ؟

— وکلادن : عدلیه ناظری عبد الرحمن ، داخلیه ناظری ممدوح ؛ وزرادن : دفترخانه ناظري رضا، شهرامینی رضوان پاشالر.

— مکتوبکزك آلت طرفنده دینلیورکه . (جنازه استمبوطله اون قپانده چیقارلدیغی اثناده موجود جماعتك عددی اوتوز قرق کشیدن زیاده دکل ایدی . بو جماعتی ده مرحومك مخادیم واقربا وتوابعی تشکیل ایدییوردی .) بوندن مراد کز نه در ؟ جماعتك

قاتیمی اوله جق ؟

— اکا شبهه‌می وار افندم ؟ جماعتك آزلغی !

حسنی پاشا — بك ! بونده بریا کلشلغکز وار. جنازه ده اوکون بنده بولندم. دیدیککزکبی جماعت اوتوزفرق کشیدن عبارت دکل ایدی ، کلیتلی ایدی .

— ذات عالیکز هانکی موقعدن اعتباراً بولندیکز پاشا حضرتلری؟ بنده کز دها جنازه‌نك ورودندن اول قپاندقیق قره غولخانه‌سنده اوتوریوردم . استمبوط اسکله یه‌یناشدیغی صره‌ده جنازه‌یی چیقارا نلردن بری‌ده بنده کز اولدم . اودقیقه دن اعتباراً تابوتك یانندن آیرلمدم . استمبوطده بولنانلر ایسه مرحومك مخادیم واقاربندن عبارت کمسه‌لر ایدی . آرزو بیوریلورسه اواثناده قره غولخانه اوکنده موجود ذواتی علی الاسامی بوراده تعداد ایده‌بیلرم . حالبوکه ذات عالیکزی اوراده کورمدم. اکلاشیلان جماعته ایلروده التحاق ایتدیکز .

رئیس — مکتوبی قرائته دوام ایله: (جنازه‌نك دفننه با ارادهٔ شاهانه مأمور اولان یاورخصوصی چرکس محمد پاشانك قپاندقیق قره غولخانه سندن آلوب جماعته ترفیق ایتدیکی افراد براونباشی قوماسندا سنده سکز دیزیدن یعنی اون‌التی نفردن عبارت بولنیوردی.) دیورسکز. افرادك بو مقدارده اولدیغنی کیمدن خبر الدیکز ؟

— محمد پاشا اوکمده ایدی . افرادی صف حرب نظامنده دیز دیردیکی زمان صایمش ایدم .

جسنی پاشا ــ عجائب! افراد عسکریه‌یی صایمق نه دن!

ــ (بالارتجال) بویله شیلره دقت ایتمك پك مراقمدرده آندن.

ــ (متعجبانه) طوغریسی ایی مراق!

ــ اوت افندم!

رئیس قرائته دوام ایله: (اشته جنازه اون قپانی اوکندن بویله الای کشی‌ایله قالدیرلدی. شوحال بنی زیاده سیله ازییور، متـأثر ایلیوردی. برکت ویرسون که جنازه زیرك‌جامع شریفی اوکنه، وفا یوقوشنه طوغری‌ایلرولدکجه اطراف وجواردن موتانك غازی عثمان پاشا اولدیغنی کوروب ایشیدن یوزلرله خلقك فوج فوج کلوب التحاق ایتمسیله اومعزز موتانك‌شان وشرفیله متناسب بر جماعت وجوده کلمش ووفا میدانی بوکتلهٔ جسیمه یی استیعاب ایده میه جك بر محشر انسان کسلمشدي. اوح! آرتق تأثرا تم مبدل سرور و انشراح اولیوردی ...) دیورسکز. بو افاده دن مراد ایتدیکنز معنایی ایضاح ایدیکز!

ــ افنـدم مکتوبمك طرز تحریری‌ده کوستریبورکه غازی یه برکونه منـاسبتم اولمدیغی حالده حقنده برحس عمیق احترام صاقلیورمشم. اسبابنی ده علناً ذکر واتیان ایتدم. بوحرمتی مادام الحیات‌صاقلامغله دەمفتخرم. شوحالده‌مرادعاجزانەم شجاعت ومتانته مثال وعفت وناموسیله امثال واقرانه نمونهٔ امتثال اوله رق علی الدوام یارم عصرلق حیات عسکریه سني، دولتنك، پادشاهنك اعتلای شرف‌وشانه حصر ووقف‌ایتمش، الندە، بلنده کی قلیجـنی

طوته‌جق قوت و اقتدار قالنجه‌یه قدر اردوی همایونك شان و نا-
موسنی محافظه ، یالکز محافظه دکل ، باشده دشمنی اولدیغی حالده
بتون جهان عسکرینك مظاهر تقدیر و احترامی اولمش بر بیوك
ضابطك ، بر مشیر مکرمك ، بر شرفلی قوماندانك جنازه‌سی بویله
اون آلتی نفرله‌می قالدیرلملی ایدی ؟

— بوندن مقصدیکز نه‌در ، آنی سویلیك !

مقصد عاجزانه‌می ایضاحه حاجت یوقدر . مرحوم مشار الیهك
جنازه‌سی مثلا بر طابور عسکرله نقل ایدلسه ایدی نه اولوردی
دیمك استیورم .

— اوراسی سزك ، بزم بیله‌جکمز شیء دکل ، او جهت
صرف پادشاهمز افندمزك رأی و آرزوی همایونلرینه عائد بر کیفیتدر .
هم سزی بویله صدد خارجنده بیان فکر و مطالعه‌دن منع ایدرم .
بالاده‌کی فقره‌نك آلت طرفنده : دیمك استرم‌که بزده معدوم
حکمنده ظن اولنان اتحاد است، مگر موجود ایمش!.... دییورسکز .
بو سوزکزی ایجه ایضاح ایدیکز !

— (بر خیلی تفکر و مطالعه‌دن صوکره) فقرهٔ مزبوره‌دن
مقصودم ، بالاده جماعتك قاتندن حاصل ایتدیکم تأثر و اخطاراتی
بیان و آوروپاده بومثللو اعاظم حقلرنده فعلا کوستریلان مأثر
قدرشناسی فکرلرینك خلقمز آره‌سنده هنوز تصور بیله ایدلمدیکنی ،
چونکه غازی پاشا کبی بر قوماندان اوروپاده وفات ایتسه حقنده

منسوب اولدیغی حکومت طرفندن هر نوع احتفالات رسمیه اجراسی محقق ایدوکنی بیلدیرمك اولوب سالف‌البیان آثار قدر دانینك بر ملت ایچنده فقدانی ایسه افرادی ایچنده وجودی لابد اولان اتحادك معدومیتنه دلالت ایده‌جك اسباب مؤسفه‌نك باشلوجه‌سی اولمق لازم کله‌جکنی و مرحوم مشار الیهك جنازه‌ سنده کوستریلان علائم تجیلات و احتفالات ایسه مملکتمزده فقط طرز آخرده اتحادك ینه موجود اولدیغنه دلالت ایتمکله هر حالده موجب شکران موادن ایدوکی زمیننده برمطالعه‌در.

— خایر! خایر! تأویلاته قالقشیورسکز، بو فقره‌دن بشقه معنالر اکلاشلیور.

— آنی ذات عالیکز اکلایورسکز، بنده‌کزك بوندن بشقه برفکرم یوقدر.

فقرۀ مزبوره اوزرینه تکرار تکرار وقوع بولان استیضاحات، ابرام والحاح درجه‌سنی بولدی، انجق بشقه‌جواب آلنه‌مدی.

— مکتوبکزك فقرۀ اخیره‌سنده: «تابوتك سطح خارجیسی علی‌العاده بر شال ایله مستور و شالك اوزرنده‌ده کعبه اورتیسی مقامنده اطلس اوزرینه ایشلنمش بر لوحۀ دعائیه موجود ایدی. مصلا طاشنده جنازه نمازی ادا اولنورکن تابوتك صاغ جهتی اوکنده بولندیغمدن ایکی بیتدن عبارت غایت بارد بر لوحۀ دعائیه‌نك اوقویه بیلدیکم مصراعلرینك نصفلرینی اشته یازییورم.

پادشاهم دولتكله (*) .... شوكتكله بيك يشا
هركسك وجهنده .... آثار مسرات بديد
عصر شاهانه‌كده .... صادق بندكانك شادكام
هرشبك برليلة‌القدر .... هر كونك بر روزعيد

دييورسكز. حالبوكه فقره‌نك معناسى تعميق اولنورسه عادتا سزى تكفيره قدر واربيور.

ديجه بردنبره حدتله رئيسك يوزينه باقدم، برطرفدنده فقره‌ده‌عجبا موجب كفر نه‌دسيدر ديه‌متحيرانه اطرافمه باقنيوردم. اعضاي موجوده ايچنده الك معلوماتليسى اولان بحريه‌لى بهجت پاشا مكتوبك او فقره‌سنى قرائتله: خاير پاشا حضرتلرى خاير! فقره‌ده كفرى موجب بر شئ يوق! نقطه بشقه بر نكته‌وار؛ سز آنى استيضاح بيوروك، ديدى. بوكره رئيس: — بكى! فقره‌دن سزجه مقصود اولان معنا نه‌ايسه آنى سويله‌يكز!

— فقره‌ده تشريح و تعميق ايديله‌جك بر شئ يوق! معناى ضمنى‌ده ميدانده.

— ايضاح ايديكز!

— افندم! ديمشم‌كه تابوتك اوزرنده كعبه اورتيسى يرينه ايشلمه‌لى برلوحۀ دعائيه موجوددايدى: يالان‌سو يلميورم، اويله‌ايدى.

— يا نه اولملى ايدى؟

(*) قطعه‌نك صوك نصف مصراعلرى تقريبى اوله‌رق علاوه ايدلمشدر.

— كعبه اورتیسی اوللی ایدی . بر عادتکه مملکتمزده مراسم دینیه صره‌سنه کچمش. معلوم عالیکزدرکه بر عائله ایچنده جنازه ظهورنده اکر او خانه‌ده کعبه اورتیسی بولنمازسه محله داخلنده کعبه اورتیسی بولنان بر خانه‌یه مراجعت اولنور . و عاریةً آلنوب بعده اعاده ایدیلیر . بعض فقرای اهالی جنازه‌لری مستثنا اولدیغی حالده معتبران رجال ونسوانك تابوتلری اوزرینه بویله بر ستره شریفه وضعی مملکتمزده وجوب درجه‌سنده تعامل دینی اولمشدر . ایمدی، غازی پاشا کبی بر بیوك آدم ارتحال ایدر، تابوتی اوزرینه قونیله‌جق بر کعبه اورتیسی بولنمازده آنك یرینه معناسی زمین و زمانله قطعا متناسب اولمیان بر لوحهٔ دعائیه قونیلورسه الله عشقنه اولسون، وجدانلرکزه مراجعت ایدرم؛ بو حاله تأسف اولنمازمی؟ حالبوکه مداهنلکك بو درجه‌سنه هیچ شبهه ایتمم‌که پادشاهمز افندمز حضرتلرینك رضای همایون دیانتپروریلریده قائل دکلدر . علائق جهاندن کاملاً تجرد ایتمش، حسب‌البشریه وقوعی طبیعی اولان تقاصیرینك عفو و مغفرتی ایچون معبودینك لطف و مرحمتنه صیغنمش بر میت ایچون حالا آمال دنیویه‌یی تمنی اولنور؟

اولدقجه متجلدانه ویردیکم بوجوابك اعضادن بعضیلری اوزرنده آز چوق بر تأثیر حاصل ایتدیکنی امید ایدییوردم؛ افسوس‌که حریفلرك وظیفه‌لری محصول قلب و وجدان اولان افاده‌لرمی میزان انصاف وایمانه وضع ایله صدق و صمیمیتنی

تدقیق اولمیوب بالعکس آلت قهر و استبدادی اولدقلری ولی ـ نعمتلرینك ارادهٔ خصوصیه‌لرینی حرفیاً اجرا یعنی هر نه صور ـ تله اولورسه اولسون بنی اتهام و محکوم ایتمك نقطه‌سنه معطوف بولندیغندن مدافعات واقعه‌می .... قوال دیکلر کبی دیکلیورلردی . محمد پاشا نامنده‌کی طقساناق بر معتوه آنیده دیکلمیوردی . بابالق اورادہ متصل اویقو چکیوردی. بهجت پاشا بو اثناده توجیه خطاب ایله ، بنده بو افکار حریتپرستانه‌نك نه وقتدنبری موجود اولدیغنی صوردی . چوجقلغمدن یعنی غزته اوقومغه کسب اقتدار ایتدیکم کوندنبری! جوابنی آلدی. والحاصل بحث ینه دونوب طولاشوب انقلاب‌ماده‌سیله آغوب و عثمان مسئله‌سنده استقرار ایتدی . ماینده ویردیکم جوابلر تکرار ایدلدی . دین و دولته دشمن و اهانتلری حرکات واقعهٔ فسادیه‌لریله مبرهن بر ارمنی ایله نیچون سیاسی مباحثه ـ لرده بولندیغم سؤال ایدلدی . جواباً : مقامات عالیه‌یی اشغال ایدن اعاظم رجال ارمنیه حقلرنده ماینده‌کی افاداتم تکرار ایدیلنجه رئیس: یوق؛ یوق! صدد خارجنه چیقمیکز! اوراسی بزم بیله‌جکمز شیٔ دکل، . او جهت حکمت حکومته مستند و پادشاهمزك آرزوی عالیسنه عائد بر کیفیتدرسوزینی تمجید پلاوی کبی اوکمه سوروب طوریپوردی .

اون یاشنده‌کی رشدیه شاکرداننی بیله اقناعه کفایت ایتمیان و آثار عجز و جهلدن بشقه برشیٔ ایله افاده ایدیله‌میان بو مستکره

حکمت حکومت تعبیرندن آرتق بیقدم ، اوصاندم .

کرك مابین دیپلوماتلری و کرك طاش قشله نك قره جاهل جانوار- لری (جنراللری) زمین مدافعه زلف یاره ، مسمای منحوسی عبدالحمید غداره انتقال ایدنجه هپ جهل و عجز خلیطه سی اولان معهودیاوه لرله مقـابله ده بولنیورلردی. بن ده ناچار اختیار سکوته مجبوراولیوردم .

رئیس پاشا دیوان حرب اعضاسیله بر مدت مشافهه و مذاکردن صوکره :

— اسماعیل بك ! سزك بویله مسلك ووظیفه خارجنده افـکار واهیه ایله اشتغال ایتدیککزی مأمول ایتمزدم . طوغریسی تأسف ایتـدم . طراباس غربده شایان تقـدیر خدمتلریکز کورولمشدی . (هیئته توجیه خطابله:) بك ، اسکی ارقداشلرمدندر . ذکا واستعـدادي واردر. بوندن اول طراباس غربده مفتش ایکن حقیقةً غیرت وخدمتی کورلمشدی . نه چاره که بر فکرناهمواره صاپمش ، کندیسنی برباد ایتمش ، (تکرار بکا خطابله) : انقلاب ماده سـنی بردهـا ایضاح ایدیکـز ! بوبابده سماعاً بشقه جه معلوماتکز اولسه کـرك ! کتم ایتمیك ! حقیقت حالی سویلیك که بزده اکا کوره حقکزده معاونته یول آرایه لم .

بهجت — هم شوکتلی افندمز طوغری سویلیـانـلری سورلر(؟) النجاة فی الصدق. (دقت بیورریلیوریا. بندکان شاهانه نك

مبـذولاً استعمال ایده کلدکاری بر، اطیعوا الله ..... آیت جلیـله سی، برده‌اشبو حدیث نبویدر. حالبوکه زواللیلر دها اوقودقلری آیت وحدیثك معانئ جامعه ولدنیه‌سنی بیلمکدن عاجزدرلر) بك ! بوبابده اعطای معلومات ایدرسه‌کز مظهر تلطیف عالی اولورسکز . کلکز ، کتم ایتمیك‌ده طوغری‌یی سویلیك .....

— نه‌یی طوغری سویلیه‌یم !

— هانیا شو انقلاب ماده سنی !

— پاشا حضرتلری! بن بویله برسوز سویلمدم. حتی اوکلمه‌یی تلفظ ایتمـدم ، خصمم آغوب بیله سویلمدیککمی تصـدیق ایتـدي . مابین همایونده ده افاده ایتـدیکم وجهله اسنادات واقعه صرف عثمانك خباثتندن ، قول مجردندن عبارت قالیور ؛ بوایسه بنی اتهامه کافی اولهماز . بیلدیکم حقیقتی شمدی‌یه قدر اولدیـغنی کبی سویلدم . رجا ایدرم ، بنی دهازیاده صیقمیك ! کتم حقیقت ایتدیکمه ذاهب اولمیك ! بن مکافات سنیـه استمم ! برائتم هردورلو الطافك فوقنده برمکافاتدر .

رشـیـد — پکی ! هایدی بوذیدیککز کبی اولسون ، پاشوارمـنی اغوب ایله پولتیقه اوزرینه کوروشمکز! اکا نه دیه‌جکسکز ؟ مادام که بوحـریف سزه کلمش، عثمانی تقدیم واوروپایه فرارینه دلالتکزی رجا ایتمش ! نیچون مرقومی نزدیکـزدن طرد ایتمدیکز ؟ نیچون مرقومك تکلیف خبیثانه سنی کلوب خبر ویرمدیکز ؟

— (بلا تردد) پاشا حضرتلری ! بنده کز خفیه دکلم ! بویله شیلرده المدن کلمز .

بالارتجال لسانمدن دوکولیویرن بو جوابك دهشت واهمتنی دیوان حرب هیئتنك بهت وحیرتدن مرکب برحال ایله یکدیکرینه شاشقین شاشقین باقیشلرندن صوکره تقدیر ایده بیلدم .

رئیس — (عنف وشدتله) افعال مفسدتکارانه ده بولنان اشخاصی نزدیکزه قبول ایتمك وآنلرك آمال مناسدینه دلالت ایلمك صنعت جلیلهٔ عسکریه کزه یاقشیرمی ایدی ؟ روابط عدیده ایله مربوط اولمکز لازم کلان ولی نعمت افندمزه قارشو بسلیه کلدیککزی ادعا ایتدیککز حسیات صداقت وعبودیتکارانه بو نیمی ایجاب ایدردی ؟ تکرار ایدییورم : سوأله جواب ویریکز ! فورمه لرکزك شرفنی محافظه ایدیکز !

— بنده کز آغوب و عثمانك مطالبنی ترویج وقبول ایتمدم ، بالعکس رد ایتدم . عثمانه فکر متصورندن نکول ایتمسنی خالصانه اخطار ایلدم . اولجه میانه مزده متکون محاوره یی کتم ایدیشمده حداثت سنی و تجربه سزلکنی مطالعه ایله رقتمدن ایلری کلدی . بو درجه خیر خواهلغه ، ایولکه قارشو بو یولده بر دنائتی — ذات عالیکزه صورارم — کیم ارتکاب ایده بیلیردی ؟

— مسئله نك بالآخره حقکزده بویله وخیم بر نتیجه تولید ایده جکنی هیچ تخمین ایتمدیکزمی ؟

— خایر ، ایتمدم ؛ تخمین ایتسه ایدم بلکه ده خبرویریر ایدم .

— اویله اما خاطره کزه کلمیان شیلر اشته فلاکت شکلنده باشکزه کلیور.

— نه یاپه یم؟ تسلیمیتدن بشقه الدن نه کلیر؟

— آغو بله پولتیقه اوزرینه مباحثه ده بولنمکز هر حالده بیوك بر قباحتدر.

— وجداناً بر قباحت بولمیورم، بونکله برابر نه قدر بیوك قباحتده اولسه ینه بحر مرحمت پادشاهی یه نسبتله بر قطره بیله دکلدر.

— برده مابین همایونده‌کی افاده‌لریکزك برنده رتبه ومأموریته روی استغنا کوستردیککزدن، فورمه‌لریکزك نظر کرده بر کونه قیمت و اهمیتی اولمدیغندن بحث ایتمشسکز، استغناکزك، رتبه کزی محقر کورمکزك اسباب موجبه‌سی نه‌در؟

— حاشا! بن رتبه‌می تحقیر ایتمدم. اکا قارشو عدم احتیاج و روی استغناده کوسترمدم. نصل کوستره بیلیرم که امر اداره‌سی دوش همتمده بولنان بر عائله‌یی سایهٔ شاهانه‌ده حائز اولدیغم او رتبه‌یه مخصوص معاشله انفاق و اعاشه ایتمکده‌یم. مابین همایونده‌کی استجواباتمده پادشاهمز افندمزه قارشو بسلدیکم حسیات خالصه‌یی جریحه‌دار ایده‌جك و صداقت وعبودیتمدن شبهه‌یه دوشه‌جك سواللرله بنده‌کزی لزومندن زیاده صیقمشلر ایدی‌ده سائقهٔ یأس ونومیدی ایله او وادیده ادارهٔ لسانه مجبور اولمش، حتی حیاتی بیله نظر استحقار ایله کوردیکمی سویلمشدم. او زمانکی تأثرات قلبیه‌م نظر انصافه آلنیرسه معذرتم شایان قبول کوریلور صانیرم.

— والحاصل كنديكزه يازيق ايتمشسكز، بومقوله اشخاص ايله كوريشمكله كنديكزى برحفرهٔ مصيبته آتمشسكز. هر نه حال ايسه قصور و قباحتكزى بالاعتراف عفو عالئ پادشاهى يه دخالت ايديكزده بقالم قريحهٔ الهام ملوكانه‌دن حقكزده نه فرمان شرفصدور ايدر!

— پاشا حضرتلرى! محضا ايولك يوزندن دوچار اولديغم ورطهٔ مهلكه درجه‌سنى تقدير ايدييورم. فقط وجداناً قطعا متأذى و مضطرب دكلم؛ بالعكس پك مستريحم. زيرا ميدانده تهمت و محكوميتمى موجب اوله‌جق بر فعل يوق؛ او فعلك ثبوتنه بر دليل قطعى‌ده يوق. برارمنى وطنداشم ايله كوروشمك لكك حقمده موجب اتهام اوله‌ميه‌جغنى بيانه‌ده حاجت كورميورم. حقمده مدار حكم عد ايدلك استنيلان اخبارات، محو و هدر اولمقاغمى اولدن تصميم ايدن ايكى شخص لئيمك اسنادات و مفترياتندن، آنلرده يكديكرينى ناقض بر آلاى ترهاتدن عبارت؛ بو ايسه بنى اتهام و پادشاهمه اولان صداقتمى اخلال ايده‌ميه‌جكنه قائلم. (صلابت و تهيجله) پاشا حضرتلرى! بن بو دولته، بو پادشاهه، بو مملكته مهين اوله‌مام؛ ممكن دكل اوله‌مام. طهارلرمده‌كى قان، تنفس ايتديكم هوا، دماغمده كى حس، حائز اولديغم رتبه و حيثيت، نائل اولديغم لطف و عاطفت، هپ او دولتك الطافى، او پادشاهك عناياتى، او مملكتك مأثر فيوضاتيدر. اوله‌مام پاشا حضرتلرى! مهين اوله‌مام! اوله‌يم ديسه‌م ينه اوله‌مام. (بوصره‌ده

بر تهیج عصبی چشمخانه‌لرمی ایصلاتیوردی) اکر بر ربع عصرلق عمره، زمانه بدل ثابت اولان صداقتم و بونجه سنه‌لك جدی خدماتم بویله شیء خسیس مقابلنده ناموسنی ،وجدانی ،ایمانی ، صاتمش ، انسانلغندن چیقمش ایکی مخلوق ذلیلك عزویات و مفتریات مجرده‌سیله هدر اوله‌جقسه ، اکر بتون جرم و - قباحتلرم آوان صباوتمدنبری اولانجه تربیهٔ فکریه‌مله ، اولانجه وارلغمله ، دینم کبی ، ناموسم کبی سووب تقدیس ایتدیکم و - اغورنده بر ایکی دفعه ایثار ایلدیکم دولت و ملت و پادشاهم حقنده‌کی فداکارلقلرمك مکافاتی ایسه ، پاشا حضرتلری ! رجا ایدرم که‌همان استدیککزی یاپیکز،بوتحملفرسا حاله نهایت ویریکز، زیرا دها زیاده نطقه قدرتو مجال قالمدی .

تأثر اتمك غلیان درجه‌سنی بولدیغنی کورن رئیس و دیوان حرب هیئتی بنی تسکینه چالشیورلردی . بو صوك إفاده‌لرمله استجوابه نهایت ویرلدی . آره‌دن یارم ساعت کچدی . دیوان حرب اعضاسی برر ، برر چکیلوب کیتمش و یالکز رئیس ایله ایکیمز قالمش ایدك . رئیس یاننه کلمکلکمی اشارت ایتدی. قالقدم؛ صاغ طرفنده اخذ موقع ایتدم.اوراده ایکیمزدن بشقه کمسه یوغیدی . درەن تپه‌دن بحث آچلدی ، سوز صدده انتقال ایتدی. بو اثناده رشید پاشا دیدیکه : قرداشم حقی بك؛ حال حاضرکه آچیماق ممکن دکل . بو ورطهٔ مدهشه‌دن قورتولق ، حتی تلطیفاً قورتولمق حالا ید اختیارکده‌در. بن

شر دقیقه‌ده رئیس دکلم ، اوتوز سنه‌لك مکتب ارقداشکم ، بکا قارشو کتومانه طاورانمه ! اسرار قابکی ، حقیقت ماده یی بکا سویله ! سکا یمین ایدرم که مظهر تاطیف اولورسك . بو ایشك ایچنده بك چوق شیلر اولدیغی ظن اولنیور . هم پادشاه سنك حقکده پك قوشقولانیور .

بن — « بردنبره » ایشته بو پك عجیب ! پادشاه حضرتلری بندنمی قوشقولانیورلرمش ؟ وای ! دیمك که بن ایچه بر آدم ایمشم . اویله ایسه بعدما کندیمی اهمیتلی بر ذات عد ایده‌یم . فقط پاشا ! شوکتلی افندمزله شخصم اراسنده نسبت قبول ایتمیان فرقی دوشونوبده حیرتلرله کولمه‌مك ممکن دکل .

— اوت ! اوت ! بو قوشقولانمغه‌ده ماین همایونده بلا پروا سویلدیکك سربست سوزلرله قلیجکی ، فورمه‌لرکی فدا ایتمك صور-تنده کوستردیکك جرأتلر سبب تشکیل ایتمشدر .

— الله شاهد اولسونکه او جرأتلره هیچ بر سبب خفی یوق ! ماین همایونده سویلدیکم او سربست سوزلر هپ محصول فکر صداقت و سنه‌لردنبری کانون قلبمده قایناپان آتش خون حمیت نتیجه‌سیدر ، بشقه بر شیء دکل .

— بن آنی بیلرم . حریف اوستتکده ، حقکده‌کی غضب و اغبرار ده صوك درجه‌لرده . مطلقا بر طرفه استناد ایتدیککه قائل اولمشدر .

— اوله بیلیر . فقط بن ماین همایونده سوق تأثرله بتون

جریحه‌لریٔی آچدم ، تشریح ایتدم . هیچ بر شیئمی کیزله‌مدم .
نم یکانه استنادکاهم ایسه اللهم ، وجدانمدر .

— (تجاهلدن کله‌رك) هر نه حال ایسه کل صاقلامه‌ده اسرار
قلبکی بر ارقداشکه افشا ایدرکبی سویله ، بیلیرسك که سکا بر
ارقداشلق ایتمك ، اوتوز بو قدر ییللق حقوقی محافظه ایلملك
استرم .

— پاشا حضرتلری! حقمده کوستردیککز حسیات خالصه
و عالیجنابانه‌یه تشکر ایدرم . و حقوق اخوت قدیمه‌یه حرمةً
سزدن مأثر مروت و فضیلت بکلرم .

— او حالده قرداشم اسماعیل حقی ! بنی دیکله ! ناموس
و وجدانمه اعتماد ایت ! بکا حقیقت مسئله‌یی سویله! اکر بنده
آدم ایسه‌م (حاشا) سکا قارشو اوتوز سنه‌لك ارقداشلغمی اثبات
ایدرم ..... (تبدیل مقام و ادا ایدەرك) ها ! سن بو ویریلان
ژونالی کیمدن مأمول ایدییورسك ؟

— (براز دوشوندکدن صوکره) اخطارات صمیمانه‌کز باشم
اوستنه ! سزدن بر شیئمی صاقلامیه‌جغم ، اسرار درونمی کاملاً
سویلیه‌جکم . فقط امین اولك که اعترافم بحق خـدا مظهر تلطیف
اولمق کبی بر فکره مستند دکلدر . صاحب عائله بر آدم اولدیغمدن
حقمده بو بلیهٔ عظیمه‌دن خلاص اولمقدن بیوك بر لطف ومکا-
فات اوله‌ماز ، انقلاب مسئله‌سنده خاطر عالئ ملوکانه‌یی سوء ظن
وشبهه‌یه دوشوره‌جك الله شاهد اولسونکه بر شیٔ یوقدر . انقلاب

كلمه‌سی ده صرف هذیاندر ، عثمانك اوندرمه‌سیدر . مابین هماونده آکا دائر وبردیکم جوابلر محض حقیقتدر . فقط اوته‌دنبری کتمنه مجبور اولدیغم بر ماده واردرکه آنی سزه ، سزك ناموسکزه ، دمین بیان ایتدیککز سوزلره ، او بیوك ، مقدس کلمه‌لره اعطا ایتدیککز تأميناته اعتماداً توديع ایلایه بیلیرم .

— « تها لکله » بیوروك ! بن ده محافظه‌سی ایچون ناموسمله تأکید تأمینات ایلرم .

— اندن اول صوك سؤالکزه ، حتمـده وبریلان ژورنالك مرتب و متقدمنك کیم اولدیغنه دائر جواب ویره‌یم ! بن بو ژورنالی حسن رضا افندی نامنده بریندن مأمول ایدیيورم .

— خایر ؛ او دکل ! بشقه کمسه‌دن شبهه ایتمـیورمیسك ؟

— برده طرابلس غرب فرقه‌سی سابق محاسبه‌جیسی اولوب حسب المأموریه معزولیتنه بادی اولدیغم علی اسعد بك ، امابو پك ضعیف !

— (کولومسه‌یه‌رك) نه ایسه شمـدی آنی کچه‌لم ! توديـع ایده‌جککز سرّی سویلیه‌جکدیکز ؟

— اوت ! ناموسکزه ، وجدانکزه ، اوتوز سنه‌لك حقـوق اخوته استنـاداً توديع ایده‌جکم برسرّ که اوده (کمال جـدیتله الندن طوته‌رق) انکلتره دولتنك ترانسوال محـاربه‌سی بدایتنده یعنی بوندن بش ماه مقدم قرق اللی کیشیدن مرکب بر هیئت جانبندن تمنیٔ موفقیت زمیننده قرالیچه ویقتوریایه با تلغراف

كشيده قلنان عريضهٔ مشترله‌يه (*) وضع امضا ايتمك صورتيله وقوع بولان اشتراكم ماده‌سيدر. عريضهٔ مزبوره اساساً پك عالى بر فكر وحسه تبعاً يازلمش، يعنى دولت ابد مدتمزله دولت مشاراليها ارهسنده وجودى وجوب درجه‌سنده اولان مناسبات ودادیه يه قوتبخش اولمق مقصديله كشيده قلنمش اولديغى و مسموع عالى بيورلمسى تقديرنده محظوظيت شاهانه يى جلب ايده بيلمسى اميد اولنديغى حالده من غير مأمول افكار سنيهٔ پادشاهيده حاصل ايتديكى عكس تأثير مادهٔ مزبوره نك ستر واخفاسى لزومنى ايجاب ايلمكله بو آنه دكين اكا دائر كمسه‌يه شمهٔ اطلاع ويرممشيدم. صورت خير خواهانه‌ده وقوع بولان اخطارات و اولبابده اعطا ايتديككز تأمينات ناموسكارانه اوزرينه اشته برنجى دفعه‌اوله‌رق سزه افشا و افاده ايله تكرار تكرار ناموس وفضيلتكزه مراجعت ايديورم.

— « تعجبنى بللى ايتميه‌جك بر طور اعتدال ايله » بن ذاتاً آنى بيليوردم.

— اوله‌بيلير! فقط طرفمدن اعتراف ايدلمدكجه اطلاعه امكان بولنه بيليرميدى؟

— اوت! اوراسى طوغرى!

— بو تلغراف مسئله‌سنى كيمدن ايشتديككزى صورابيليرمى‌يم! اسم سويلمكده معذورم. هم مأموريتمز اودرلو ايضاحاته مساعد

(*) بوتلغراف مسئله‌سنك تفصيلاتي زيرده برمقاله مخصوصه ايله حكايه‌ايدلمشدر

دکلدر .

— هر نه حال ایسه اشته سزه غایت مهم برسری تودیع ایتدم. نجات و سلامت طوغریلقده ایسه اشته کاملاً سویلدم .

— مذکور مضبطه یی انکلتره سفیرینه تقدیم ایتمك اوزره سفارتخانه یه کیرن هیئت مبعوثه میاننده بولندیکزمی ؟

— تکلیف ایدلدي اما بولنمدم .

— مضبطه ده اسامیسی بولنانلردن دها کیملر واردی؟

— آمان پاشا ! بو سوألکز غریب !

— نیچون ؟

— نیچول اوله جق ؟ او اسامی یی تعداد وبیان تکلیفنك نجه مالایطاق اولدیغیچون .

— اي ! سویلرسه ڭ نه اولور صانکه ! هانیا بندن سرّ کی صاقلامیه جقدڭ .

— یوق اما اویله دکل ، بو بنم دائرهٔ صلاحیتمك خارجنده بر کیفیت . مقاوله مز شخصه متعلق اسراره شاملدر .

— اما تعصب ها !

— خایر ! تعصب دکل . بوکا ودیعه یه حرمت دینیر . بو بر حق و وظیفه درکه آنجق صاحبی استعمال ایده بیلیر؛ بنم طرفمدن ایسه رفقامك حقوق شخصیه لرینه بر تجاوز ، نامحی قیامته قدر لکه دار ایده جك بر سوء استعمال اولور . آندن بشقه مضبطه ده اسامیسي مندرج اولان ذواتی کاملاً طانیمامده؛ آنك

ایچون رجا ایدرم، بنی بویله آغر تکلیفدن عفو ایدك.

— جانم! مضبطه‌یه اشتراك ایدنلردن بر خیلیسنی ذاتاً بیلرم. حتی سیرت بکیده بن استنطاق ایتدم. سیرتی بیلرسك یا!

— اوت بیلرم! زواللی سیرت! محو اولدی، هدر اولدی، کیتدی.

— اویله ایسه نیچون کتم ایدییورسك؟ عبیداللهی، اسماعیل صفائی، بغدادلی جمیلی .. فلانی ...

— مادامکه بیلیورسکز؛ بکا نیچون صورییورسکز؟ اشته او بیلدیکلریکزك اسامیسی مضبطه‌ده موجود ایدی، شمدی هر بری برطرفه نفی و اجلا اولندیلر، محو و تباه اولدیلر..... (بو ذاتلردن هر بری دها تلغراف مسئله‌سنی متعاقب برر طرفه نفی و اجلا اولنمشلردی.)

— یا دیکرلری؟

— دیکرلرینك اسامیسنی امین اولکزکه بیلمم، بیلسه‌مده سویله‌مم. چونکه وجدانمی دوچار عذاب ابدی ایده‌مم! برده مضبطه‌ده بنم اشغال ایتدیکم موقع تخمیناً بشنجی و یا آلتنجی امضا محلی ایدی. بالاده اسملرینی صایدیغکز ذوات آنلرك ایچنده بولنیورلردی. هم هر کس کندی امضاسنی تعقیب ایدن اسامی‌یی کوروب بیله‌مامسی طبیعی دکلیدر؟...

— مضبطه‌نك مندرجاتی نه‌دن عبارت ایدی؟

— یوقارده دیدیکم کبی غایت حال و زمانه موافق ومنظورعالی

اولسه محظوظیت سنیه حصولنه باَلوجوه لایق ....

— مضبطه‌نك بر صورتی افندمزه تقدیم اولنــدی بیله ....

(اصلی یوق ...)

— پك اعلا !

— مسوده‌یی قلمه آلان کیم‌ایدی ؟

— اسماعیل کمال بك دیورلر .

— اسماعیل کمال بکی طانیمازمیسك ؟

— خایر طانیمام .

— یا مسئله‌ده‌کی اتفاق و اشتراك نه‌دن ؟

— فکرلرده‌کی اتحاددن . مضبطه‌نك مؤداسی انکلتره دولتنه قارشو بر مخالصت دوستانه‌یی احتوا ایدییوردی : بر دولته‌که سلامت دولت ابد مدت آنکله ، شرقده‌کی منافع عظیمه‌سی اعتباریله امثالی دولتلرك ایچنده بالنسبه الك خیرخواهی بولنان او دولت قوی الشکیمه ایله دائما مصافات خالصه و مناسبات دائمه‌یی ایجاب ایدییور .

— فقط شوکتلی افندمز بو کیفیتدن پك مغبر اولمشلردر .

— اوت ! بنده مؤخراً اغبرارملوکانه‌یی ایشتدمده حرکت واقعه‌مدن عادتا ندامت حس ایتمشیدم . حالبوکه ذات شاهانه‌لری‌ده اوصره‌ده بر قطعه تلغرافنامهٔ همایون کشیده‌سیله قرالیچه‌یی تبریك بیورمشلر ایدی .

— اوراسی سزه ، بزه عائد شیلر دکل ، سز هر حالده وظیفهٔ اصلیه‌کز خارجنده ایشلرده بولنمشسکز ، پك فنا ایتمشسکز .

— اساساً تدقیق و محاکمه اولنسه حرکتم خارج از وظیفه عد ایدلمز ، نه فائده‌که آرزوی عالی‌یه مخالف دوشدیکی ایچون نه‌دینلسه سزادر .

هر نه حال ایسه اولان اولمش . شمدی سکا توصیه ایده‌جکم شیلره ایی دقت ایت ! (بالاسی امضای ذاتیسیله ممضی ایکی طبقه کاغد ویره‌رك) « بو کاغدی آل ! بونلاردن برینه ارمنی وعثمانلی وقوع بولان محاوراتکدن طولایی حسب البشریه قصور ایتدیکك ایچون عفو عالی پادشاهی‌یه دخالت ایت ! دیکر کاغدده ده سفارت مسئله‌سنی حکایه و شمدی‌یه قدر اثنای استجوابده بوکا دائر ایضاحات ویرلمامسی ، او یولده بر سؤال ایراد ایدلمدیکندن ایلری کلدیکنی و تنظیم قلنان مضبطه‌نك نزد عالیده موجب محظوظیت بیورلمسی امید اولنورکن بالآخره عکس تأثیر حاصل ایلمسندن و بر طاقم کمسه‌لرك طشره‌یه نفی و تبعید اولنمسندن و بونك بادی ومشوقی اسماعیل کمال بك اوامغله حقنده طعن و تشنیع یاغدیریله‌رق ندامت کامله حس ایدلمسندن و آغوبله کوریشلدیکی صره‌ده شوکتماب افندمزك درایت و ذکاوت و کیاست ملوکانه‌لرینی کوکاره چیقاره‌رق مدح وستایشندن و دها بیلمم نه‌لرندن طوتدیره‌رق بحثلر ایدلدیکنی طمطراقلی الفاظ ایله قلمه آل ! و هر ایکی ورقه‌یی عفو پادشاهی‌یه دخالت و التجا ایله بیتیردکدن صوکره سفارت مسئله‌سنه دائر اولان ورقه‌یی ایرتسی کونی صورت خصوصیه‌ده ، و دیکرینی‌ده دیوان حرب نامنه صورت علنیه‌ده ینه بکا ویر ! » دیه‌رك و دها بعض شیلر سویلیه‌رك قالقوب کیتدی . او اقشام اقامتمز ایچون

میرالای بکك اوطه‌سي تخصیص و حقمده معامله‌ٔ اعزازیه ابذال ایدلمشدی . پاشا کیدنجه بزده حبسخانه مأموریله مقام جدیدمزه اعاده اولندق . رشیدك او کون حقمده کوستردیکی آثار خیرخواهی و انسانیتی صمیمی تلقی ایله کندیسنه منتدار قالق صورتنده‌کي صافدرونلغمی هیچ اونوته‌میه‌جغم . بن بر مرجب اخطار او کیجه دیدیکی کبی ایکی مسوده قامه الدم . سفارت ماده‌سنده اسماعیل کمال بکی مشوق و محرك اولمق اوزره بالتصویر حقنده الفاظ شنیعه و نامناسبه استعمال ایدییوردم . آغوب حقنده قارالادیغم ورقه‌ده ایسه عبدالحمیدی بر داهیٔ روزکار اوله‌رق وصف و اطرا ایتدکدن و عثمانلی پادشاهلری ایچنده برنجیلکی ؟ احرازه لیاقتنی تصدیق و تصویر ایلدکدنصوکره زمام ادارهٔ دولتی حیرتفرما بر مهارتله دوش همتنه آله‌رق چالشمقده ایسه‌ده ؟ نه‌چاره‌که اطراف همایونلرینی احاطه ایدن بعض قرنا و وکلاسنك منافع شخصیه الجاسیله ذات شاهانه‌لرندن کتم حقیقت ایلملرندن بالاخره نتایج مضره و مؤلمه تولد ایتمکده اولدیغی و بوده مطبوعات اجنبیه‌یه عکس ایله آوروپا افکار عمومیه‌سنك علیهمزده پك یمان نیات شدیده حصولنه بادی اولمقده بولندیغی و بوایسه ارباب صداقتی جداً دلخون ایلدیکی ذکر ایدلمش ؛ واکر ذات شاهانه‌لری ناموسلی ، حمیتلی وکلایه مقارن اولسه‌لر دولت علیه‌لرینی آوروپا هیئات اجتماعیهٔ مدنیه‌سنه غبطه‌کش ایده‌جك مدارج علیایه اصعاده علوهمتلری هویدا اولدیغی بیان ، والحاصل ذات اقدس پادشاهیلری معصوم و بیکناه ؟ و وجود عالاسودلری

من قبل الرحمن ملك مؤكل صورتنده امت اسلاميه يه مبعوث بر ظل ظليل الله اولديغى دوزكونجه بر صورتده يازلمشدى. ايكى ورقه نك نهايتلرىده رئيس پاشانك امر و تنسيبيله و بر آلاى تتابع اضافاتى حاوى تراكيب و تعبيرات مستكرهه و امثالى رشوت كلاميه ايله اتمام و اكمال ايدلدى .

ايرتسى كونى رئيس كلدى ، ديوان حرب هيئتى اجتماع ايتدى . رشيد ، بر كون اول يازيلان كاغدلر اكر حاضر ايسه كنديسنه اعطاسنى اخطار ايلدى . تنسيب واقعى وجهله ورقه لردن بريني ديوان حربده رسماً و ديكرينى ده اتصالنده كى اوطه ده كويا خصوصى اوله رق ذات سعادتلرينه تقديم ايتدم . كاغدى باشدن نهايتنه قدر كوزدن كچرد كدن صوكره استديكى كبى يازلديغنى بيلديردى . يالكز ورقهٔ خصوصيه ده مندرج اطراف همايونلرينى احاطه ايدن بعض وكلا و قرناءنك اسملرينى تصريح ايتمديكمه اياميشه زك :

— بوراده ، ايهاماً تعريض ايتمك ايستديكك ذواتك اسملرى ذكر ايدلمامش ... (معنيدار نظرله) بو ذاتلردن مقصد كيملر ايسه على الاسامى بيان ايدهجك (باباييكيت) ايسترم . (تعبير عينيله بويله در .) .

— جانم پاشا ! رجا ايدرم اوراسنى قاريشديرميكز ! سزه تقديم اولنان بو ورقه يى سزده عيناً تقديم ايله اكتفا ايديويرك والسلام .

— (يواشجه) سن چه جقميسك اللهي سورسك ؟ هيچ اويله شيئمى اولور ؟ كاغد تقديم اولندقدن صوكره او جهت نظر دقته

چارپارده : بوراسی نیچون مبهم براقلمش ! دیه بر سـؤال عالی واقع اولورسه صوکره نه جواب ویریرم ؟ هله شـو اسملری تصریح ایتده بن‌ده بر بیوك اندیشه‌دن قورتیله‌یم ! وکلادن مراد کیملردر ؟

— (کولمکدن کندمی آله‌میه‌رق تردد له) مثلا بحریه ناظری حسن پاشا !...

— یکی قرنادن بولنانلر ؟

— مثلا لطفی آغا !

— لطفی آغا وفات ایده‌لی آلتی آی اولدی .- معقول جواب ویر عزیزم !

— بنی دها زیاده سویلتمیك الله عشـقنه ! لطفی آغا اولدیسـه برحیات ایکن سنه‌لردنبری چویردیکی دولابلرك آثار مشئومه‌سـیده محو اولمدی یا !.... قرنادن فائق بك آنك مخدومی دکمیدر ؟

— یکی ، یکی ! بو قدر کافي ... ها !... مسوده نره‌ده ؟

— یانمده !

— اویله ایسه آنی بکا ویر !

— بیورك !.... (دیوب مسوده‌یی‌ده اعاده ایتدم .)

— آرتق سزه لزوم قالمدی . بیورروك ! کیدیکز !

دیمکله حبسخانه مأموری محمدآغا حضرتلرینك تحت نظـارت و رفاقتنده اقامتکاهمزه اعاده اولندق . بو کوندن اعتباراً بر دهـا رئیس پاشایی کورمك دکل ، کندوسنه عریضه تقدیم‌ایتمك بختیارلغی بیله نصیب اولمدی . بو تاریخدن بدأ ایله حقمده ایدیلان معـامله

خرمتكارانه و دلنوازانه كاملاً دكيشـدى . ايرتسى كون ميرالاي اوطه‌سندن تكرار ايلك بيتوتت ايتديكم اوطه‌يه نقل مكان ايتمكلكمزه ارادۀ عليۀ رياستپناهى صادر اولدى ؛ درحال امر يرينى بولدى . متعاقباً بر سونكولى نوبتجى قپوملك اوكنه وضع و اقامه اولندى . ارتق چله‌خانه‌م قوش اوچماز ، كاربان كوچمز تعبيرينه ماصدق برحاله كلدى . شدتله اختلاطدن ممنوع بولنيورم ، اوطه‌مده خدمتمه تخصيص ايديلان نفردن ماعدا كمسه‌يى كوره‌ميورايدم . بر قاچ دفعه بعض افاده‌لرمى ديكلمك اوزره خدمتجى نفر واسطه‌سيله يانمه كلسى ايچون حبسخانه مديرينه خبر كوندردم . حريف تنزل ايدوب كلمدى . طفره‌فروشانه : بن اونك يانـنه كله‌جك وقتى بيلرم ، زمينده جوابلر كونديريوردى . آره‌دن تخميناً اون بش كون كچمشدى ؛ تراش اولمق ايچون بيلمم قاچنجى دفعه كوندرديكم خبر اوزرينه افرادعسكريه‌دن بر بربرى برابرينه آلوب لطفاً اوطه قپوسندن ايچرى كيردى . متمادياً اون‌بش كونلك سكون و انفراد ، بويله ايكى شخصك بردن ورودى دماغمده غريب بر حس توليد ايتدى ؛ بهت و حيرتله يوزلرينه باقيوردم . غايت ساده ، صغوقلغى ساده‌لكندن زياده بر اعتذار بسط ايتدكدن‌صوكره مدير آغا بربره امر ايتدى ، تراش ايدلدم . حريف يانمدن آيرلميوردى . تراشدن‌صوكره يوزباشى كاغد و قلم كتيردى . اون‌بش كوندنبرى رئيس‌پاشايه افاده ايتمك ايستديكم شئى هر نه ايسه يازمقلغمى اخطار ايتدى . كاغدى عائله‌مه يازمش و ادارۀ بيتيه‌يه متعلق بعض وصايا ايله برابر وقت

کچیرمك ایچونده قرآن شریف ایله قصص انبیا کبی بر ایکی کتاب استمشیدم . یوزباشی مکتوبی علی الاصول رئیسه کوندرمش ایسه‌ده هر نصلسه کاغدك خانه‌مه کوندرلمسی مقرون مساعده بیورلمامش ، بو خبرده آنجق اون کون صوکره استخبار قابله بیلمش ایدی . چونکه خدمتجي ایله کوندردیکم خبرلره رغماً یوزباشی نه یاپمه کلیور ، نه‌ده مکتوبه دائر جواب کوندرییور ایدی . یالکز بر لطف فوق العاده اولمق اوزره قرآن کوندرلمش و اقدام و صباح غزته‌لرینك جلبنه مساعده بیورلمشیدی . نزدمده اصلا کاغد و قلم بولندیرلمیور ، هر کون خانه‌مدن سفرطاسی ایله کلان طعاملر قشله قپوسنده کمال شدتله تدقیق و معاینه اولنمدقجه خدمتجی نفرله امرارینه رخصت ویرلمیوردی . والحاصل انسان یوزی کورمك اون بش کونده بر کره تراش اولمغه ، بوده بر هفته مقدمندن بدأ ایله کونده بر ایکی کره محمد آغایه خبر کوندرلمکه متوقف بولنیوردی . شوحیات ، شو حرمان بنی کرچکدن ازییور ، صوك درجه بیزار ایدییوردی . خصوصیله اوتوردیغم اوطه راطب و ضیای شمسدن کلیاً محروم اولدیغندن صحتمده کوندن کونه مختل اولمغه باشلامشیدی . بو اثناده کیفی بوزمش و خسته اولدیغمی خدمتجی نفر واسطه‌سیله یوزباشی‌یه اخبار ایتمشیدم . ایرتسی کونی بر طبیب نوبتجی ضابطی رفاقتیله نزدمه کلدی . بعد المعاینه سوز سویلمکسزین بر رچته ویروب یانمدن چکیلدی ، کیتدی . بر ایکی کیجه فوق الحد مضطرب بولنیوردم . بر اقشام بین النوم والیقظه طالغین بر حالده یاتمقده ایکن اوطه

قپوسنك اوكنده نوبت بكلمكده اولان سونكولی بر نفرك يواشجه و رقتآميز بر طورله : افندی ، افندی ! خستهميسك افندی ؟ ديه سسلنديكنی دويدم ، و كوزلريمی آچدم .

— اوت اوغلم ، براز راحتسزم ؛ بو صباح علاج آلدمده ...

— (طورمعصومانهايله) نه‌يك وار افندی؟ علاجك انشاءالله فائده‌سی كورلدی!

— شمدی براز ايجه‌يم اولادم ! ممنون اولدم .

— الله شفالر ويرسون .

ينه بر كون يوزباشی‌يه بربرينی متعاقب خبر كوندرمشيدم . برمعتاد حريف هيچ آلديرمدی . و نیسروين جوابلرله كچيشديردی . بنده‌ده كركی كبی صبر و آرام كسيلمشدی . بر ياندن صحتمی اخلال و تهديد ايدن عوارض بدنيه و بر طرفدن اكا انضمام ايدن يأس و نوميدی سائقه‌سيله بعدما نزدمه كلمامسنی ، كله‌جك اولورسه كنديسنی محقراً يانمدن طرد و دفع ايليه‌جكمی و حقمده ايتديكی بو معامله‌لری اونوتامسنی مقام تهديدده علاوةً اخطار ايلدم كه او حركات عصبيه‌مه حالا كوليور ، و حقسزلغمی شمدی تقديره باشلايورم . فرداسی صباحی يوزباشی يانمه كلمك ايچون بندن مساعده ايستدی ، شدتله رد ايتدم . بر دها مراجعت ايتدی ، ينه قبول ايتمدم . اوچ كون صوكره كنديالكندن كاوب اوطه قپوسندن ايچری كيرديكنی و شمدی‌يه قدر كلمامسی وظيفه‌سنك كثرتندن و بنمده عدم قبولمدن نشأت ايتديكنی بيان ايله اعتذار واديسنده ينه بر آلای

یاوه‌لر علاوه ایتدی . بن او آنده بتون قوای عصبیه‌مك تحت تأثیرنده قاله‌رق حریفی ایسته‌دیكم كبی تحقیر و تذلیل و بو تحقیراتمی تبلیغ ایامك اوزره آمری رشیدپاشایه قدر تشمیل ایتدم . قوجه حطبپاره! تحقیراتمه سس چیقارمقسزین دفع اولوب كیتدی، اما بنمده ایشم بیتدی . زیرا او زماندن اعتباراً حقمده اجرا ایدیله‌كلن تضییقات دوبالا اولدی . چارناچار حبل صبر و متانته صاریلیوردم. محمد آغا، هر كونكی احوال خصوصیه‌مدن خدمتمه تعیین قالنان نفر معرفتیله خبردار اولیور و رشیده بیان معلومات ایدییوردی . فقط او صاف قلبلی، طاهر یوركلی نفر بنی ازجان ودل سومش اولدیغندن حقمده نه ایشیدیرسه درحال كلوب بنی خبردار ایدییوردی . حقمده روا كوریلان شدت و تضییقه یالكز یوزباشینك دكل، رشیدك رأی و امری‌ده منضم ایدی . بونك ایچوندركه اوطه‌مك قپوسندن سكز خطوه ایلروده قشله داخلنه ناظر قوریدوره قدر كیتمك و اورایه وارد اولان حزمات شعاعیهٔ شمسدن بش اون دقیقه استفاده و استفاضه ایتمك كبی مساعدات جزئیه بیله دریغ ایدلدی. حبسخانه مدیرینك حقمده كوستردیكی شدتك بر قسمی معاملهٔ سابقه‌مدن منبعث انفعال نتیجه‌سی اولدیغنی بیانه حاجت یوق. بوشدت وتضییق بر آی قدر سوردی . بر كون یوزباشی غاردیانلق خدمتیله معیننده بولنان بر اونباشی‌یی كندیسنه بش مجیدیه اعطاسیچون اولا رفق و ملایمت كوستروب متعاقباً جبر و تهدید ایلدیكی ومدیرك شمدی‌یه قدر دها بویولده بر خیلی افرادعسكریه‌یی طولاندیردیغی مرقوم

اونباشی ایله خدمتده بولنان نفر طرفندن بکا خبر ویرلدیکی آغانك مسموعی اولمسیله بردنبره تلاشه دوشمش و او تاریخدن صوکره هر نه دنسه بنمله بارشمغه، بکا یالتاقلانمغه لزوم کورمشدی . بوکره آغا جنابلری، ایکی آیدن بری هرکون اودن طعام کتیردیکی حالده برکره کندیسنی کورمکه موفق اوله مدیغم اوشاغمی من غیر مأمول بالاستصحاب یانمه کلدی . آنجق کندیسیده علی الاصول نزدمدن آیرلمادی . شو صورتله بارشمغه یول بولمش اولدی ؛ بن ده رد ایده مدم . زیرا اوشاغمك کلمسندن ممنونیت عظیمه حاصل ایتدیکم کبی ایکی آیاق انفراد و انعزالده جانمه کار ایتمشیدی . اندن صوکره حبسخانه مأموری هر ایکی ویا اوچ کونده برکره نزدیمه کلیر و زعمنجه بنی تطییبه چالیشیردی . خدمتمده بولنان نفر محمد مملکتنه ترخیص ایدلمکله یرینه عارف نامنده بر خدمتجی کالدی . بن محمدك انفکاکندن زیاده‌سیله متأسف ایدم . حالبوکه عارف آندن دها زیاده فداکار چیقدی . بر درجه‌ده‌که موقوفیتمك صوك کونلرنده کیزلیجه خانه‌مه بیله کیدوب بکا خصوصی خدمتلرده‌ده بولنیوردی. عثمانلی عسکرینك مزیات عالیه و جوانمردانه‌یی کوریلیور یا ! بو فضیلت، بو فداکارلق صانیرمکه یالکز ترکاره مخصوصدر . الویرکه او نفرك ، او آیینه کبی پاك قابلی ترك دلیقانلیسنك احوال روحیه‌سنی ، اکا ایدیله‌جك حسن معامله‌یی بیلملی . طاش قشله دارالعذابنده بو طرزده کچیردیکم یتمش کونلك حیات ، حیات دکل بنم ایچون هرکون یتمش کره تمنیٔ موت ایدلمکه معادل بر اضطراب

جانشکاف ایدی .

﴿ حبخسانهٔ عمومی یه نقلم ﴾

طاش‌قشله‌دن حبسخانهٔ عمومی‌یه — بر ضبطیه یوزباشیسی ایله حسبحال — روح‌پاك جناب‌کماله بر قطعه اتحاف — میرالای امین بکك ورودی — معاملهٔ خفیهٔ طرد — اسمسز منفا — صندالده محاوره .

ایلول‌رومینك اون‌برنجی بازار ایرتسی کونی صباحه قارشو بعد ادای‌صلات (چونکه یکرمی‌بش سنه‌دنبری صلوات خمسه مداوم ایدم) اویقویه طالمشیدم . خدمتجیم بنی یواشجه اویاندیرییوردی . کوزلریمی آچدم ؛ بر میرآلایك بنی آلوب کوتورمکه کلدیکنی خبر ویردی. همان‌یتاقدن فرلادم،کمال‌سرعتله کیندم، قشله‌قپوسنك اتصالنده بر کوچك اوطه‌یه ایصال ایدلدم . کلان ذاتك میرآلای اولیوب ژاندارمه آلای‌بکی اولدیغنی کورنجه وقفه‌کیر حیرت اولدم . مومی الیهك سببورودینی اکلامیوز ، بوکا بر معنا ویره‌میوردم . آلای بککنك یاننده برده سیویل مأمور واردی . بو آدمك ضبطیه یوزباشیسی اولدیغنی مؤخراً آرابه‌ده اوکرندم . قشله‌ده بندن ماعدا موقوف اولوب اسملرینی مؤخراً واپورده اوکرندیکم پولیس مأمورلرندن حسن‌فهمی افندی ایله مکتب‌طبیه طلبه‌سندن ساعلسان سلیملی رأفت‌افندی نامنده ایکی فلکزده‌ده بنی تعقیب ایدیورلردی.

بن يوزباشی ايله بر آرابه‌ده و آلای بكی‌ده بو ايكی افندی ايله ديكر آرابه‌ده اولديغمز حالده قشله قپوسندن طيشاری چيقدق. غازخانه، طوله‌باغچه اوكندن كمال سرعتله كذار ايدييوردق. غريبدركه نه اولديغمی، نره‌يه كيتديكمی حالا بيلميوردم. يالكز بر عالم ديكره كيرديكمی اكلايوردم. احتساساتمده تأثره متعلق هيچ بر فوق‌العاده‌لك يوق. بالعكس دنيايه يكی كلمشجه‌سنه ممنونيت حس ايدييوردم. يتمش بش كونلك حيات سكون و تنهائی بكا بو حسلری القا ايدييوردی. ايكی بچق آيدنبری ديدارندن محروم اولديغم آفتاب عالم‌آرانك آره‌صره خطوط شعاعيهٔ زرينه معروض قالدقجه تازه حيات كسب ايدييوردم. تك توك نظرمه چارپان مارين وعابرين ايله آرابه‌لردن جاده‌يی بر محشر انسان كبی كورييوردم. يوزباشی‌يه احتساساتمدن بحث ايتدكجه متعجب اولييوردی. مومی‌اليه كرچه امثالی كبی عجزءامتدن بر مخلوق بی‌ادراك، بر واسطهٔ ظلم و استبداد ايديسه‌ده طورندن، كلامندن، ناصيهٔ حالندن تميزجه يوركلی، بابا يكيت بر آدمه بكزييوردی. معاملات دلنوازانه‌سندن ممنون اوليوردم. بو حال ايله فندقلی اوكنه كلدم. او صره‌ده مشير فؤاد پاشايه منسوب خورشيد افندی‌يه تصادف ايتدم. آرابه‌دن مومی‌اليهه بر سلام ويره‌رك كوروشمك آرزوسنی كوستردم. يوزباشی درحال: امان بكم، كوروشمكز اوله‌ماز، بزه اذن يوق، باشمدن قورقارم! ديور و آرابه‌جی‌يه يولنه دوام ايتمسنی امر ايدييوردی. چاره‌سز اخطار واقعه اطاعت ايتدم. طوپخانه اوكنه كلديكمده:

— ارقداش ! یارم ساعتدنبری هپ بن سنك سـؤاللركه جواب ویردم ، بتون شبهه‌لریکی حل ایتدم . شمدی بنده سکا بر شئی صوراجغم !

— بیورورك بكم ! امر ایدك !

— صورماق عیب اولمسون اما بویله نره‌یه کیدییورز ؟

— (اهمیتسز بر طورله) شوراده ضبطیه قپوسنه .

— اویله اما بن عسکرم ! بنم ضبطیه قپوسنده نه ایشم وار ؟

— نه بأس وار افندم !

— نصل نه بأس وار ؟

— (متواضعـانه کوله‌رك) بالکه افندمز سزی آلای بکلکی خدمتنده استخدام بیوره‌جق ، بالکه‌بزم آلایه قوماندان‌ایده‌جك!...

— اما یاپارسـك ها .... او بنم یاپه‌بیله‌جکم بر خدمتمی ؟ بر عسکر ضابطی هیچ ضابطهٔ ملکیه وظیفه‌سنی ایفا ایده‌بیلیرمی ؟

— نه دیمك ؟ همده اعلاسنی یاپارسکز . باقسه‌کزآ ! ماشاءالله ، درایتکز کون کبی میدانده کوزونیور ؛ بیلمم‌یا ! صانکه ، بویله تخمین ایدییورمده .

یوزباشینك صوك افاده‌سی اوزرینه شاشقین شاشـقین بحر محیط تفکره طالمش وکونا کون حسیات الیمه‌نك تحت تأثیرنده قالمش اولدیغی حالده مومی‌الیه مقامه‌مناسب سوزلرله بنی داعًا تطییبه چالیشیوردی . قرق دقیقه صوکره آرابه‌مز باب ضبطیه اوکنده توقف ایتدی . درحال بر طابورآغاسي کلوب او جوارده بر یرده بولنان ناظر بکك

دائره‌سنه کیدیله‌جکنی مأموره اخطار ایتمسیله تکرار حرکت ایدیلوب اوچ دقیقه صوکره سلطان احمد میدانندہ ناظر بر بیوك قپودن ایچری کیرلدیکنی کورنجه ، ناظربکك دائره‌سنك نره‌سی اولدیغنی و بو صورتله مصلحتك درجهٔ اهمیت و وخامتنی ایشته شمدی تقدیره باشلادم . صافدرونلغمك بو درجه‌سی قارئین کرامی‌ده حیرتلره القا ایتسه سزادر . بن بو حالی متووم ، حساس بر بدبختك خسته‌لغنی بیلدیکی حالده کندی کندینی الداتمسنه تشبیه ایدییورم . ناظربکك دائره‌سی دینیلان بو بنای عظیمك — مدت عمرمده برنجی دفعه اوله‌رق کوردیکم — حبسخانهٔ عمومی اولدیغنی بیانه حاجت یوقدر دکلمی ؟ یوزباشی ایله حبسخانه داخلنده‌کی حولیده آرابه‌دن ایندی ، بر نردباندن یوقاری چیقلدی . اسمنك رضابك اولدیغنی اوکرن اوکرندیکم حبسخانهٔ عمومی مدیری بزی قارشولادی . اوراجقده بزم ایچون تهیئه ایدلمش بر اوطه‌یه ادخال ایلدی . اوطه‌نك مفروشاتی پك سفیلانه ایدی . طاش قشله‌ده‌کی بیکباشی اوطه‌سنه بیك کره رحمت اوقودیيوردی . ایکی اسکی صندالیه بر ماصه ایله برده یرده یاپلمش خسته افراده مخصوص یاتاق بو مفروشاتی تشکیل ایدییوردی . بوراده بنمی یاته‌جغم ؟ دیدم . مدیر سسنی چیقارمدی . خایر ! بن بوراده یاتمام ، خصوصیله بو فورمه‌لر اوزرمده ایکن هیچ یاتمام ! دیدم . مدیر افندی‌دن طاش قشله‌ده‌کی یتاغمك و خانه‌مدن کله‌جك طعامك بورایه کتیرلمسنی رجا ایتدم . اوده استیذان اولنمق اوزره خانه‌مه بر تذکره یازلمسی لزومنی بیلدیردی . تذکره‌یی یازدم . اقشامه

طوغری طاش‌قشله‌ده‌کی یتاق و اشیای ذاتیه‌م و خانه‌مدن‌ده طعـام کلمکه باشلادی . اوتوردیغم اوطه یك کریه آوردی . در و دیوارنده قالین، محکوك یازیلر، امضالر و بعض منظومه‌لر، بیتلر کوریلیوردی . اکلادم‌که بو مینی مینی دارالالم بنم کبی برچوق درد وطن مبتلالرینه‌ده چله‌کاه حزن وماتم اولمش ! او اثناده شهیدحریت، قافله‌سالار ارباب حمیت، فردوس مقام حضرت کمال ذوالاحترامك‌ده بو اوطه‌لرك برنده شرفبخش موقع توقیف اولدیغنی یاده کتیرنجه قطعهٔ آتیه بالارتجال دینله‌جك درجه‌ده لسان بیانمدن صادر اولیویرمشیدی :

بو یر دکلیدر اول یرکه بر زمان اولمش
وجود پاك جنـاب کماله سـجن بلا
او مقتـدای حمیت تراب اولدیسـه
ایدر بنم کبی اولادی نامنی احیـا

حبسخانهٔ عمومیه‌دهکی محرومیت من‌جهة طاش‌قشـله‌دن دهـا زیاده ایدی . طاش‌قشله‌یه یکی نقل ایدلدیکمده اجرا ایدیلان شدتلی تضییقلر، معاینه‌لر ینه عودت ایتمکه باشـلادی . هرحالده ، هردرلو رنجش و آلامه رغماً ورد زبان ایتـدیکم قطعـهٔ آنفه ایله تسـکین دل مجروحه موفق اولیوردم . اوطه‌مك ایکی پنجره‌سی حبسـخانهٔ عمومینك داخلنده‌کی جولی‌یه ناظر و مجرمین قسمنه مخصوص بیوك غوشك قپوسنه مقابل ایدی . آره‌ده‌کی مسـافه ایسـه یدی سکز مترودن عبارت بولندیغندن اوته بری مبایعه‌سیچون کلیوم قپواوکنه

دوكولوب كلن واك خفيف جزاليسى اون سنه يه محكوم اولان مجرمينك احوال ومعيشتلرى بنى پك متأثر ايديبوردى . والحاصل اون بش كوننك بر تلخىٔ حيات ده بوراده كچيردم.

(١١٦ نجى صحيفه ده محررفهرس مندرجاتده (ميرالاى امين بكك ورودى سرلوحه سنى ايضاح وبياندن أول سلسلهٔ وقايعى غائب ايتامك ايچون محكوميتمك اسباب لدنيه سنى تشكيل ايدن ايكى مقاله نك استطراد نامى آلتنده بورايه درجى ايجاب ايتمش ومعاملهٔ طرد ونفى آتي يه بر اقلمشدر)

ايكى استطراد

يدى سنه كيرويه رجوع نظر ـ طرابلس غرب تفتيشى حقنده برايكى سوز ـ بر فريق پاشا نك نصيحت غريبه سى ـ على اسعدبك ـ بشير مجدى ـ مدعىٔ عمومىٔ عسكرى رشيد پاشا ـ سفارتخانه مسئله سى ـ انكلتره سفير ينك نوطه سى .

اوچيوز طقوز سنهٔ ماليه سى ابتدالرنده ايدي ، طرابلس غرب فرقهٔ عسكريه سني تشكيل ايدن صنوف مختلفه آلاي وطابورلرينك محاسبهٔ تفتيشيه سنى رؤيت ايتمك اوزره استانبولدن بر هيئت تفتيشيه تعيين واعزامنه ارادهٔ شاهانه صادر اولمش ايدى . تشكل ايدن هيئت التى كيشيدن مركب ايدي . بدايت تفتيشده رئيس هيئت، اليوم طرابلس فرقه سى اركان متحيزه ومحترمه سندن ميرلوا (اليوم فريق) زهدى پاشا اولوب بن مشاراليهك معاوني بولونيـوردم . تفتيش ايديـله جك قطعات عسكريه نك عددى اون سكز پياده طابورى، ايكي سواري آلايى، بر سيار طوپچى طابورى، بر قلعه طوپچيسى ايله ادارهٔ عسكريه

خسته خانه ، مکتب رشدیٔ عسکری وحسب الایجاب رأساً اجال تنظیم ایدن مختلف بلوکلرله ولایت ژاندارمه طابوری که جمعاً اوتوز بوقدر قطعهٔ عسکریه یه وبونلرك هر بری اون سکز، یکرمی سنه دن یعنی روسیه محاربه‌سی غودتندن بری محاسبهٔ تفتیشیه کورمامش اولدیغندن تدقیق ایدیله‌جك محاسبه،سنه‌عددیله من حیث المجموع درتیوز اللی سنه یه وغروش اعتباریله‌ده درتیوز ملیون غروشه بالغ اولیوردي .

وظیفهٔ تفتیشیه‌یه اولا پیاده طابورلرندن باشلانلدی . ادارهٔ عسکریه حساباتی صکره یه براقلمشدی . باشده طرابلس اهالیسی اولدیغی حالده بتون فرقه امرا وضابطاننك انظار تدقیق وتجسسی ادارهٔ عسکریه یه،دها طوغریسی‌ادارهٔ عسکریه محاسبه جیسی حقنده تجلی ایده جك معاملهٔ رسمیه ونتیجهٔ حسابیه‌یه‌معطوف بولنیوردي . چونکه ایکی یوز ملیون غروشلق حساباتی ، اون اوچ سنه دن بری حیات‌ومسلکی اوحوالیجه معلوم اولان محاسبه جی اعطا ایده جك ایدي . نوبت تفتیش اداره‌یه کلنجه : برطاقم قاتمرلی تشویشات واختلاسات باش کوسترمکه باشلادی . محاسبه‌مأموریتنی‌طقسان طقوز سنه سندن بری کریدلی علی اسعد بك ایفا ایدییوردی . طرابلسه کیدرکن رابعـه رتبه سنی حائز دکل ایکن اوراده سـبق ایدن خدماتنه (!) مکافاةً اولی ثانیلکی ایله برقاج‌جیجیلی لشان احرازینه موفق اولمشدی ! . علی بکله معارفه‌م‌حسب‌المأموریه اوراده باشلادی . شوراسنی ذکر ایتملی‌یم که دها استانبولدن حرکت ایتمزدن اول‌مرجم

اولان مقام سر عسکری ارکان مقتدره ومستقیمه سندن برذات (محاسبات ناظری سعدالدین پاشا) فرقه محاسبه جیسنک بك جسورانه حرکتندن ووظیفهٔ مأموره سنجه ایشیدیلان سؤ استعمالات وارتکاباتنك تواتر درجه سنه وارمسندن ومعاشی اوچبیك غروش اولدیغی حالده اوراده کچیر دیکی حیاتك اك متمول ارباب سفاهتی بیله کولـکه ده براقه جق مرتبه ده بولنمسندن بحث ایله نظر دقت واعتناده طوتیله جق ماده نك میر مومی الیهه حصر وتوجیهی لزومنی اهمیتله اخطار ایتمش وبنده اخطارات واقعه یی لا یقیله نظر اهتمام واعتباره آلمش ایدم .

نوبت تفتیش ادارهٔ عسکریه یه کلدیکی وهیئت تفتیشیه جه بحر بیکران محاسبه ایچنده یووار لانمقده بولندیغی برصره ده قومیسیون ریاستی باارادهٔ شاهانه عهدهٔ عاجزی یه تفویض قلنمشیدی . علی بك بوتبدلدن زیاده سیله اورکدی . اولا احبادن برذات واسطه سیله تکالیف غیر مشروعه یه توسل ایتدی . بر فائده حاصل اولمه نجه قوماندان سابق مشیر عارف پاشا مرحومی علیهمه تشویقه قویولدی . آلـکده بوشه چیقدیغی کورنجه تعلل وتمارضله دائرهٔ تفتیشیه یه کلمامکه وصورت آخرله مشکلات ایقاع ایتمکه باشلادی . مع ما فیه اعطای حسابده ینه مضطر قالدی . نتیجهٔ محاسبه ده اداره نك سکزیوز اللی کسور بیك غروش ذمتی واجمالا آندن زیاده فضله سی ظهور ایتدی . ذمم متبینه دن علی بکك غرامةً حصه سی اوچیوز کسور بیك غروش ایدی . محاسبه جی قیامتلری قوباردی . فریاد اعتراضاتی یاغدیرمغه باشلادی ، اوزمانه قدر استعفا ایده کلدیکی عارف پاشا مرحومی

تكرار عليهمه تحريك ايله حقمده مقام سرعسكري يه ، خاصه مشيرينه متعدد شكايتنامه لر يازدبردي ايسه ده بونلرك جمله سي على بكه تأمين منفعت يربنه خاصه مشيريتنجه خدمات صادقه مزك فوق العاده تعبيريله تقديريني منتج ومقام سر عسكري يه ترفيع وتلطيفمزك انها سنه خادم اولدى . آنجق اثر فعليسى كورلمه مشدي .

اوچ سنه طقوز ماه امتداد ايدن وطرابلسله بنغازى وحوالئ ولايتي كتت وكذار ايله ختام بولان بو متعب ومهم وظيفه نك حاصل ايتديكى نتيجه اوتوز يدي بيك ليراسى ذمم شخصيه دن واالى التى بيك كسور ايراسى ده خزينه حسابنه كچيرلمش فضله مصرفدن عبارت اولمغله ايراد قيد ايديله رك خزينه يى او لمقدار ديوندن قورتارمقدن عبارت قالدى . ذمم شخصيه دن مقدار كليسى علاقه دار اولان آلاى وطابور ضابطاننه دن تحصيل اولندى . قطعات سائره ايچون اولديغى كبي اداره حقنده ده مقام سر عسكري ايله خاصه مشيرتينه تقديم ايتديكم لايحه جالب نظر دقت كوريله رك اداره نك لغوينه واداره هيئتنك عزللرينه قرار ويرلدى . اراده سى استحصال اولنه رق ايجابى اجرا قلندى .

اوچيوز اون ايكي سنه سى كانون اولنده اكال مأمور يتله درسعادته عودت ايتمش وسر عسكر پاشا ايله رؤساى دائرهٔ عسكريه دن بعضلريله كوروشمش ايدم . سر عسكر پاشا ، طرابلس تفتيشاتى حقنده معلومات مفصله ويرمك اوزره قوناغنه كلـكلكمى امر ايتمسيله فرداسى صباحي بشكطا شده كي قوناغنه كيتدم . مسئله حقنده

دور ودراز اعطای معلوماتدن صوکره تدقیق ورؤیت ایدیلان حساباتك اهمیت عظیمه سندن وکال استقامت وموفقیتله بومهمه نك اقتحام ایدلمسندن ناشی بزی تبریك و « آفرین اوغلوم ! برخوردار اول ، خدمتکدن پك ممنون اولدم . انشاءالله مکافاتنی کوروسك » یولنده تعبیرات میریه ایله تلطیف ایلمش ایدی. انجق خاصه مشیری رؤف پاشانك مظهر اولدیغم (قاراقته ویستیك) التفاتی ونزدندن چیقد یغمی متعاقب سر عسکر پاشایه یازدیغی تذکره ده ترفیعمك حالا اجراسنه (اوزمان یدی سنه لك بیکباشی بولنیوردم) مساعده اولنمه مسی پك غیب اولیور طرزنده کی قدر شناس سلاملرینی هیچ اونوتمام . چونکه مشار الیه ظفر بیکر کبی عجزۀ امتدن اولمیوب تجربه ومعلومات کامله اصحابندن وامور تفتیشیه نك کنهنه واقف ذوات متحیزه دن بولندیغندن مشار الیهك التفاتندن پك ممنون اولمشیدم . بردرجه ده که اوکون دفعةً فریق اولسه ایدم آندن زیاده ممنونیت حس ایده مزدم .

مدت عمرمده عفت واستقامتك مکافات معنویه سنی دیه بیلرم که برنجی دفعه اوله رق یوم مذکورده حس وتقدیر ایتدم. متعاقباً دائره رؤساسندن برخیلی ذواتك عین طرز ولسان ایله مظهر التفاتلری اولدیغم حالده فریقاندن برذاتك اوزمانه کلنجه یه قدر منکوش سامعۀ حیرتم اولوب بر سنه دن بری تقـدیر وتصدیق ایتمکه باشلادیغم بر نصیحتنی ، بر اخطار غریبنی بوراجقده ذکر وبیان ایتمك فائده دن خالی دکلدر ، اره مزده جریان ایدن محاوره بروجه آتیدر :

ـ اووا ! کل بقالم مفتش بك اوغلومز ! خوش کلدك ، نه عالمده سك بقالم ؟

— الله عمرلر ويرسين افندم ! دعای عاليكزله مشغولم .

— جانم ، سني خيلي زماندنبری غائب ايتدك !

— اويله اولدي افندم .

— طرابلسه كيده لی نه قدر اولدی ؟

— درت سنه يه قريب افندم .

— واي ! اوقدر اولديمی يا ؟

— اوت افندم ، تمام اوچ سنه طقوز آی .

— چوق شی ! ای ، سويله بقالم اولا بحصا لايحه لری كيم يازدي ؟

— بنده كز افندم .

— (تعجبله) اولايعد محرراتي ، اوكتاب شكلنده ، متعدد لايحه لری هپ سنمي يازدك ؟

— امان افندم ، بونده تعجب واستعظام ايديله جك نه وار ؟ اوت ، هپسی بنده كزك محصول خامهٔ عجزم .

— ياوروم ! بز اونلري اوقومغه بيله وقت بوله ما مشدق .

— مشاغل عليه كزك كثرتندن اوللی !

— فقط ، بك سرتجربه طاورانمشسك ، عادتا زلف يارهطوقونمشسك . ييرتيجی قوشك عمری آز اولور ديرلر ، سن آنی بيلمزميسك ؟

— (حرارتليجه) بو تعبيريكزدن برشی اكلايه مدم افندم . اكر فعاليتك معنا سی ييرتيجيلقله تفسير بيوريليورسه اوبشقه . حالبوكه بنده كز وظيفهٔ فعالانه مده ياخود تعبير عاليكز وجهله (ييرتيجيلقبده) دوام ايتديكم صره ده تلطيفا تكزه مظهر اوليوردم .

دائما خدمتمی تقدیر ، وظیفه یه متعلق اشعاراتمی تصویب وقبول بیورییوردیکز . دیمك که یرتیجیاغه بنده کزی تشویق ایدنلردن بری ده افندمز اولدیکز. اکر ایفای وظیفه صره سنده شاید حق ووجدانه منافی بر حرکتده بولندمایسه منع وتأدیب صلاحیتی دائره اقتـدار عالیلرنده ایدي . نیچون اویولده برامرو اخطاره لزوم کورمدیکز ده بالعکس بنده کزی تلطیفه مظهر بیوردیکز ؟

ـ یاکلش اکلایورسك اوغلم ! اویله دکل ! (جدیتله) هله براز یانمه کل ، سوزلریمي ده دقتلی دیکله؟

ـ بیورك افندم ،

ـ (یواشجه) خدمتکي کمال عفت وجدیتله ایفا ایتدیککه تمامیله قانعم . انجق کوستردیکك آثار فعالیت،نزاکت حال وزمان ایله متناسب دوشمه‌مشدر . بو خصوص‌سنی آلقشه،تلطیفه‌مظهر ایده جك یرده بلکه ده حقکده عکس تأثیر حصولنه بادی اوله جقدر . زیرا ذمم مهمه‌سنی چیقارمش اولدیغك آدملرك بوراده حامیسی ،اقرباسی، همشهریلري وار . (دائرهٔ عسکریه‌رئیسی مختار افندي ایما ایدیلیور) قورقارم که بونلرك بر صدمه سنه اوغرامیه سك . او عزل ایدیلان آدملری کوره جکسك که برمدت صکره یقالرینی قورتاره جقلر ، سنك دشمن‌قزاندیغك یانکه کار قاله‌جقدر .سن ظن ایدرمیسك که برطاقم ذواتك حقکده کوستر دکلری آثار التفات وطرابلسده کي خدمتلر که مقابل مظهراولدیغك تقدیر وتبریکلر برصمیمیت اثریدر؟ هیهات ! ! احتمال که بنم شو زمینده سرد ایتدیکم افکار ومطالعاتي

استغراب ایله دیکلر ، بلکه‌ده بنی معنا لوم وتعییب ایدرسك ـ حقك وار ، اوت . بو وادیده اخطاراتی کسه کسه‌یه ایتمز . فقط بن سنك بك خالص خیرخواهك اولدیغم ، سنی اولادم کبی سودیکم ایچون سکا سنین عدیده محصول تجاربی اولان بویولده وصایاده بولنمقدن کندیمی منع ایده مدم . سنجه موجب استغراب کورینان بو افکار ومطالعاتك اصابتنی سکا اڭ زمان اکلاده جقدر . بویله احوالده معلومات کفایت ایتمز . تکرار اخطار ایدیورم : عهده‌که تحمیل وتودیع اولنان وظائفی (بحق) ایفادن توقی ایت ، اعتدالی الدن براقمامق وقانونه قارشو مسئول اولمامق اوزره هر وظیفه‌یی یاموق ایلکنه باغلامق دولتمزك تعقیب ایتدیکی مسلکك خلاصه‌سیدر ....

فریق پاشانك بنی آیلرله دوچار بهت واستغراب ایدن افکار مسروده سنك اصابتنی حقیقةً اعتراف ایدرم که شویر سنه‌دن بری تقدیر وادراك ایده بیلدم . صدده کلەلم :

علی اسعد بك اوچیوز اون اوچ سنه سی ابتدالرنده معزولا استانبوله کلدی . بنده اکمال مأموریتله استانبوله عودتمی متعاقب تسالیایه اعزام اولندم . او تاریخدن ردوسه نفی وتبعیدم زماننه قدر مومی الیه معزول بولنمقده ایدی . شوراسنی اونوتمامالی یم که مسئله علی بکك یالکز ذمت میریه سنك تضمیلندن عبارت دکلدی . قانون محاسبه جی یی تعقیبه ده حاضر لانیوردی . زیرا هنکام تفتیش محاسبه ده ذمم متبینه سنه تعلق ایدن وموجب مسئولیت کورینان ارتکاباتنه

دائر مومی الیهه تحریراً ایراد ایدیلوب خط دستیله ذیلا جوابی آلنان اسئله یی حاوی یکرمی قدر اوراق رسمیه طاقمیله مقام سر عسکری یه تقدیم قلنمش ایدی. اوراق مزبوره عائدتی حسبیله محاکات عسکریه دائره سنه واورادنده عسکری مدعی عمومیلکی مقامنه تودیع اولندی. علی بکك اتکلری طوتشدی . هر طرفه مراجعتلر ایتدی ، کمسه دن مدد کوره مدی . بوصره ده مدعی عمومی عسکری یه حلول ایتمنك یولنی آرامغه مجبوریت طویدی ، وبونك ایچون اصلا زحمت چکمدی. اوکبی مسائلده یعنی اخلاق وطبایع مختلفه اصحابندن هرکیمه اولورسه اولسون حلول ایتمك مبحثنده علی بکك الله ایچون بیوك مهارتی واردی . باخصوص مدعی عمومی پاشانك عالم سفاهتده کی شهرت شایعه سی معلوم اولنجه یالکز حلول دکل ، پاشایی ایستدیکی کبی تسخیره بیله محاسبه جینك قدرت واهلیتی کافی ایدی . بونك ایچون اوته دنبری رشید پاشانك هردرلو خدمات خصوصیه سنده بولنمغی کندینه بر شرف عظیم عدایدن ومنسوب اولدیغی عدلیه مأموریت فاخره سنی خفیه لك کبی بر ذلته ترك وفدا ایلین حلبلی بشیرك (الیوم مدعی عمومیلك باشکاتبی ، رتبهٔ اولی رجالندندر) دلالتنه مراجعت ایتدی .

علی بك بشیری مسلکداشلغی حسبیله تا طرابلس غربدن بری طانیردی ؛ علی بك محاسبه جی ایکن بشیر طرابلس غرب عدلیه سنه ملازمت ایدییوری . آفریقای عثمانیده هر ایکیسینك حائز اولدیغی شهرتی طرابلس، بنغازی اها لیسندن تحقیق ایتمك اك کسدیرمه

يولدر . هرنه حال ايسه، بشير على بكى رشيده تقديم ايتدى ،رشيد بر واسطه يه دها مالك اولدى . خدمات جديده‌سى مع زيادة بكنلدى. مدعى پاشا بوبنده جديدينك خدمتلرندن جداً ممنون اما نزدنده بولنان اوراقى محو وبى نشان ايتمكه بر درلو مقتدر دكل . يوجهت پاشايى خيلى دوشوندريبور ، متصل چاره تحريسيله مشغول ايديبوردى . نهايت ، تأمين مقصد ايچون بشقه بريولدن بشقه برخط حركت تعيينه لزوم كوروندى كه اوده اشبو معامله لى اوراقك حسب الوظيفه مرتبى ومعناً معقبى اولان شو مفسد، ملعون اسماعيل حقى بى لكه لمك، محو ايتمك، وجوديى اورته دن قالد يرمق ايدى . زيرا بن موجود اولدقجه على بكك قورتلمسى ممكن دكل ظن اولنيوردى . بونك ايچون اوته دنبرى صاقلايه مديغم افكار وطنپرورانه م ومسلك حريتپرستانه م تأمين حصول مقصده نعم الوسيله عداولندى.

اى قار ، ايشته حقيقت ! ايشته سرزشته محكوميتم ! هله براز دها ديكليكز :

شوراسنى ده علاوه ايده يم كه بني بودام فلاكته دوشورمكده على بك بردرجه يه قدر معذور ايدي . زيرا ولوكه وظيفه ايجابى اولسون ، بادىء عزل وادبارى اولمشيدم . فقط بشيرك خصومت واهانتنى جلب ايده جك ميدانده هيچ بر سبب يوغيدى . بالعكس بنغازيده بن مفتش ، او مدعئ عمومى معاونى ايكن اره صره كوروشمكده اولديغم محاسبه جى ثابت افنديك خانه سنده بالتصادف حاصل اولان آشنا ييدن منبعث ميانه ده بر مخادنت ده موجود ايدى.

حتى اوراده كى اجرا آتمدن طولايي مومي اليه حقمده حرمت وتقديراتده بولنوردي . مكر مرقوم برمدتدنبری بنی تعقیب ایدرمش . حتى انكلتره قراليچه سنه چكيلن تلغرافنامه مشترك مسئله سنك اول استماع ايدن بويادكار اولمشيدى .

هرنه حال ايسه ، محاسبه جي على بكله حلبلى بشير ، حقمده معهود ژورنالك ترتيبنى تصميم ايتمش ، حاميلرى رشيد پاشاده آنلره تعليمات اعطاسى صورتيله اشتراك ايلمش ؛ آنك اوزرينه بشير معهود بدمايه عثمان نافى بولمش ، اوده آغوبي الده ايتمش . بوصورتله يالان ترتيب ، معهود ژورنال تنظيم وبشير معرفتيله پادشاهه تقديم قلنمشدر .

اشته سبب فلاكتم اولمق اوزره اجرا قلنان رول بوندن عبارتدر . محكوميتمك محاكمه سنه كيريشميه جكم . بوجهتي مقدمه ده مختصراً ايضاح ايتديكمدن آندن صوكره سني كاملاً قارئك وجدان وعرفانه ترك ايتمكي مناسب كوريورم . كلهلم مدعى عمومى پاشانك ترجمهٔ حالنه :

شهر امين لاحقى رضوان پاشانك كوچك برادرى اولان بوذات طقسان ايكى سنه سنده ملازملكله مكتبدن چيقدى . ياور حربلكله احوال خصوصيه سى معلوم انام اولان مشير درويش پاشا مكتبنه كيردي . قائمقا ملغنه قدر آنك معيتنده بولندي . ذاتاً رضوان پاشاده درويشك يتشدير ديكى ادانىٔ روزكاردندر ، رشيد ، قائمقام اولنجه لوازمات عموميه دائره سنه تعيين قلندى .

اواثناده مصر پرنسلرندن ا . . . ، پاشانك حرمنه تسلط وتعرض ايتمسى ويرنس طرفندن پادشاهه شكايت ايدلمسيله مشار اليهك تطييب واسكاتي

ایچون بغداده تبعیدیله اکتفا اولندی . عبد الحمید افندمزك نظر لرنده عرض وناموس کبی شیلر برآلای الفاظ بی معنادن عبارت اولدیغندن رشید بك بر بچق سنه صکره حامیسی درویش پاشانك همتیله ینه استانبوله کلدی وترفیعاً محاکات دائره سنه یرلشدی . اوزمانه قدر محاکات دائره سنده مدعیء عمومیلك مأموریتی موجود دکلدی . مومی الیهك سرعتله ترقیسی نزد قدرشناسیء ولی نعمتده یك ملتزم اولمغله تقریباً اوچیوز درت سنه سنده یکی احداث اولنان اشبو مأموریته میرلو القله تعیین اولندی . رشید پاشانك نزد شاهانه ده کی خدمتلری بوندن صکره تقدیر ایدلمکه باشلادی . زیرا بوتاریخدن برمدت صکره رشید ما بین همایونده خصوصی مأموریتلره ومتعاقباً طاش قشله ده زیر ریاست معنویهء پادشاهیده تشکل ایدن واعضاسی بالاده برنبذه حال وشانلری بیلدیریلان برسوری جهلهء ارادلدن مرکب اولدیغی حالده بالذات طرف حمیدیدن انتخاب وتعیین قلنان دیوان حرب عرفیه رئیس تعیین اولنمغله کوکب اقبالی واصل حمهء رتبهء فرقدان اولمشیدی. اوچیوز اون اوچ سنه سی ابتدالرنده ایدی که برجوشش حریتپرستانه ، برغلیان حمیتکسترانه طاش قشله نار العذابنی یوزلرله ، بیکلرله کزیده احراره مقر ایتمشدی . پاشانك موقع ریاستده بدایةً سبق ایدن حسن خدمتی وآثار رویت وصداقتی نزد پادشاهیده فوق الحد شایان تقدیر کورلمکله لواتخصیصاتیله عهده سنه فریقلق رتبه سی توجیه اولندی . پاشا حضرتلرینك ترقیاتنه دقت بیوریلیورمیا . ملازملکدن فرقه قوماندانلغنه قدر هپ استانبولده معتاخدمتلر مقابلنده ترفیع

وتلطيف « خزينه پاره سزلقدن ، مضايقه دن قان اغلاديغى ومعهود محمود پاشانك مأمورين معاشاتندن يوزده اون تنقيحات اجراسى صورتيله بودجه ده سكسان بيك ليرا فضله؟ چيقارديغى آوانده ايدي كه تقريباً ٣١٢ سنه سى نهايتلريدر ؛ معاشى اون بيك غروشه ابلاغ ايدلدي . اره صره نائل اولديغى عطاياي سنيه بوندن خارجدر . طاش قشله محكمهٔ عادله سنك تشكلندن صكره پاشانك محاكمات دائره سنده كي موهوم مدعي ء عمومى ليكى بر قوري نامدن عبارت قالمش ايسه ده هر حالده صندالى ٔ رسميسى اليوم محفوظدر . چونكه اصل خدمت يريده ايديليور ، انكچون سعادتلو فريق پاشا دائرهٔ عسكريه يه نادراً او غرار ووظائف مهمه سنى طاش قشله ده ، باب ضبطيه ده ، ما بين همايونده ايفا وامرار ايلردي .

رشيد پاشا ايله معارفه م سكسان يدى سنه سنده ماچقه ده كائن مكتب اعداديدن باشلار . سليمانيه لى رشيد افندى ايله آرامزده كي فرق كنديسنك بندن بر صنف اول بولنمسيدر . مكتب ارقداشلغى عالمى او عالمده بولنانلرك معلوميدر . پاشا ايله ميانه ده موجود آشنالق واستانبول حالى ايجابنجه اره صره تصادف وتلاقى اولندقجه استفسار خاطرله تأكيد روابط ديرينه دن خالى قالمزدي . تخميناً اوچيوز اون درت سنه سي حزيرانى ايدي ، بر كون حسب الايجاب كوپرينك اطه واپورلرى اسكله سنده مشير فواد پاشايى بكليوردم . بو اثناده بالتصادف واپوردن چيقان رشيد پاشا بني كورديكنده :

— واى سن نره لرده سك ؛ سني غائب ايتدك آيول ؟

ـ غائب اولمیەجق نه حالم قالدي آپاشام !

ـ صحیح نرەده ایدك ؟

ـ آلتی سنه دنبري کویا مأموریت موقته ایله طشرەلردەسوروـ نیوردم. شو برقاچ سنه دنبری‌ده کلدی، کیندی تحته سنه دوندم.

ـ نه کبی ؟

ـ نه کبي اولەجق؟ درت سنه دنبری طرابلس غرب، بنغازی و حوالیسنده آدم قحطلغنده هیئت تفتیشیەرئیسی ایدم. بر بچق سنه مقدم اکمال مأموریتله درسعادته کلدم. او صرەده یونان مسئلەسی ظهور ایتدی. ایاغمك توزیله بدایةً مرادلی‌یه سوقیات ریاستیله کوندردیلر؛ او مأموریتي ده اکمال ایله عودت ایدنجه بالارادهٔ سنیه آنسالیایه اعزام ایتدیلر. بر سنەیه قریب یونانستانده بولنیوردم. اخیرا آستانەیه کلەلي ایکي آی قدر اولیور. بقالم، قسمت اولورسه بوندن صکره دائرهٔ عسکریەده‌کي وظیفهٔ اصلیەم ایله مشغول اولەجغم.

ـ (تجاهل ایله) آی! طرابلس غرب تفتیش رئیسی اولان سنمي ایدك؛ های الله مستحقکی ویرسین!

ـ (تعجبله) اوت! نه اولمش‌که؟

ـ ادارەنك لغوینه، محاسبەجي علی اسعدبکك عزلنه‌بادی اولان سندك اویله می؟ معلوم یا! اداره حساباتیله ذمم شخصیەیه متعلق اوراق طاقمیله‌بنم یانمده بولنیور.

ـ اوت، عجبا محاسبەده، معاملەده بریا کاشلق، بر حقسزلقمي ایدلمش؟

ــ سكا كيم حقسزلق ايدلمش دييور ؟ فقط ! ....

ــ اى فقط ؟

ــ (ياو اشجه وبر ساختهصميميتله اليمى صيقارق) جانم، محاسبه يي اوقدر اينجه اله يوب صيق طوقوماقده نه معنا واردى ؟

ــ نه يايملى ايدم ؟

ــ (معنيدار بر نظرله) طاتلى طرفنه باغلايوب كچيورمليدك ! سنمى قالدك ؟ احوالى بيلمز دكلسك يا ؟

ــ (كوله‌رك، الاي ايده‌رك) ايشته بر فريق پاشا افندمزده بويله امر بيوررلر . وقتيله بر فريق پاشا (محاسبات ناظرى سعد الدين پاشا) كوره‌يم سنى ! وظيفه‌كى عدالت وحقانيت دائره‌سنده ايفايه سعي وغيرت ايت ! خصوصيله بو مهمه‌ٔ حسابيه‌دن بر نجى درجه‌ده مسئول اولان محاسبه جى على اسعد نامنده برى اولوب حقنده شمدي يه قدريك چوق شيلرده كوريلوب ايشيدلديكندن آنك حسابني پك بيوك دقت واهتمام ايله تدقيقه چاليش ! دير ؛ الده بولنان ومعمول به اولمسى لازمكلن تفتيش قانوننامه‌ٔ همايوني‌ده بشقه دورلو ايفاى وظيفه يولني كوسترر، ايمدى بيلمم كه بزم كبي زواللى كوچوك مأمورلر نه يايسينلر ؛ هانكي خط حركتى تعقيب ايتسينلر ؟

ــ هرنه ايسه، بو ماده‌يه متعلق سندن بعض شيلر استيضاح ايتمك ايسترم . بر كون بزم دائره‌يه كليرميسك ؟

ــ باش اوستنه ، نه كون امر ايدرسه كز .

بر قاچ كون صكره مدعئ عمومينك مقام رسميسنه قدر كيتمش

ایدمده اوکون کندیسی کلدیکی ایچون رفقای قدیمه‌دن پاشانك معاونی قائممقام آصف بك مرحوم ایله کوروشمش ایدم . آندن صکره‌ده هر اصلسه کیده مامش ایدم . رشید پاشانك شو ملاقاتده بنم طرابلسده‌کی مأموریتمدن معلوماتی اولدیغنه دائر کوستردیکی آثار تجاهل شایان دقتدر . بنم ظنمجه بشیر وعلی بکك بنی کندیسنه پك ایی طانیتدقلری شبهه‌سز ایدی . دیمك که مطالعه سنه الویرن بویولده ادارهٔ لسان ایتمك اولدی . رشید پاشا ایله اره صره بالتصادف مشافهه‌مز سبق ایتدیکی کبی علی بکه وبشیره‌ده بعضاً ملاقی اولوردم . محاسبه جی یه بر کون بایزید میدانندە تصادف ایتدیکمده اره‌مزده شویله بر محاوره جریان ایتمشدی .

— وای افندم، انشاء الله عافیتده سکز بك افندی؛

— (علی بکی شخصاً طانیانلرك معلومی اولدیغی اوزره کندینه مخصوص ساخته بر وضع وادا ایله متملقانه) حمد اولسون افندم . ان شاء الله افندمزده عافیتده سکز ؟

— لطفکزه تشکر ایدرم افندم . نصل بك افندی ، مسئله ان شاء الله بر کسوهٔ مطلوبه یه کیرمشدر .

— نه کزو بکم ، حال تذبذب دوام ایدوب کیدییور . کیسه‌لر نه آرایورنه صورییور . مضایقه وضرورت ایسه تحمل فرسا بر درجه یه کلدی .

— واه واه ، تأسف ایتدم . جناب حق کریمدر . ان شاء الله ایی اولور بك افندی ؛

ـ امان بكم! ذات عاليكزدن بر رجاده بولنه جغم.

ـ استغفر الله افندم ، امريكزه منتظرم.

ـ استغفر الله ! استرحامم بوكه بوكونلرده بزم اوراقي ينه اله آله جقلر ، ظن غالبمجه ذات عاليكز دن بعض شيلر صورا جقلر ؛ لطفاً حقمده حسن شهادتده بولنور ميسكز ؟

ـ نه ديمك افندم ؟ باشم اوستنه بنده كز اوته دنبرى حق والالر يكزده دائما حس اخلاص بسلرم. بونى وقتيله تأمين واظهار ايتمش اولديغم كبى شمديده تا كيددن كيرو طورم. آرزو اولنميان احوالك ظهور ووقوعنه هپ وظيفه ومصلحتك الجاسى سبب اولمشدر. ياالكز شوراسنى عرض ايتمك ايسترم كه بنده كزدن استفسار بيوريله‌جق شئ ، وقتيله كورولن حسابك تبديل وتغييرينه متعلق دكلدريا ! معلوم عاليلر يدركه حسابك تبديلى ! اساساً يا كلش اولمسيله ممكندر . عكس حال بنده كزى مشكل بر موقعه القا ايدر .

ـ شبهه يوق افندم ، خير ! حسابات تفتيشيه‌نك تبديلنه متعلق دكلدر .

ـ اوحالده حق عاليكزده حسن شهادت عاجزانه مه ـ اكر احتياجكز وارسه ـ مع الممنونيه ايفاسنه هر زمان حاضرم.

آره‌دن خيلى زمان مرور ايتديكى حالده هيچ بر طرفدن سؤال ايدن اولمدي .

بشيره‌ده بعضاً كوندزلرى ينم سر خوش اولديغى ، بعضاً ده چارشوى كبيرده كزوب طولاشديغى هنكامده مصادف وملاقى اولوردم .

الك صوك ملاقاتم بالاده حكايه ایتدیکم وجهله، بر هفته مقدم مدعواً قاضی کوینه کیتدیکم بر جمعه کونی واپورده تصادف ایتمش و بنی تعقیب ایتمکده اولدیغندن غافل بولنمش ایدم . رشید پاشا ایله دیوان حربده خصوصی اوله‌رق کوریشدیکم صره‌ده، معهود ژورنالی کیملر طرفندن مأمول ایتدیکمه دائر اولان سؤالنه: علی بکدن ویاحسن رضا افندیدن دیدیکم زمان ، خایر! اونلر دکل، دها بشقه کیمدن مأمول ایدییور- سك؟ دیدیکنده طوغریسی یا بو رذیل مخلوقی هیچ خاطره کتیر- مامشدم. بو حقایق هب اوزماندن صکره تظاهر وتبین ایتدی.

رشیدك اوته‌دن بری حقمده بسلدیکی اغراض خفیه سندن بریده مشیر فؤاد پاشایه نسبت خصوصیتم اولمش ایدی . حتی دیوان حربده بالمناسبه مشار الیهك اسمی کچدیکی صره‌ده خیلی چرپلمش وانظار دقتنی اوزرمدن آییرمامشدی.

مدعئ عمومی پاشانك اوتاریخدن بر چوق سنه مقدم فنار باغچه سنده‌ینه شونك بونك حرمنه زباندراز تعرض اولدیغی اثناده ، علی ملأ الناس پاشای مشار الیهك معروض ضربهٔ تحقیری اولدیغنی استانبولده بیلمیان یوق کبیدر. دیمك ایسترم‌که دیوان حربك حقمده ترتیب ایتدیکی جزانك شدتنه مشار الیه اولان نسبتم آز خدمت ایتمامشدر . رشید، دیوان حربده کی سؤاللرینك برنده بر ارمنی ایله پولتیقه‌یه دائر مباحثه ایتدیکمدن طولایی بنی اتهام ایچون: فورمه‌یکزك شرفنی محافظه ایدیکز! دیدیکی زمان خاطرمه در حال وقعهٔ مزبوره ایله مقابله آتیه تبادر ایتمش ایدیسه‌ده حال وموقعم بیانه

مساعد دكل ايدي . آنم بيكلرله احرار امتي دوچار خسران وظالم بر حكمدارك پاره لري آوغورنده فداى دين وايمان ايله فريق اولان بابمه پاشام ! سن بني بر ارمني ايله كوريشديكمدن طولايي اتهام وفورمه لريمك محافظهٔ شرفني اخطاو وافهام ايديورسك اما ياشن كه بر طاقم مخدرات اسلاميه يه تعرضك جزاسي اولمق اوزره فريق فورمه سيله قنبار باغچه سنده بر مشيرك پاى تحقيري آلتنده از لمشدك ؛ نيچون او فورمه لرك شرفني محافظه ايتمدك ؟ بن فورمه لريمك شرفني لسانمله ، قلممله محافظه ايدركن معناً قوللري باغلي وناموس ووجداندن عاري اولان ارقداشاركك وبالخاصه افنديك اوله جق الچاغك اڭكيز سيوني تحت قهرنده زبون ايدم . ياسنك الكي كيم طوتيوردي ؟ بلكه ده مدت عمركده شرف موهومكي محافظه ايچون بركره قليجكي چكمك تجربه سنده بولنمدك . اوت ، هيچ اولمزسه علناً حيثيت عسكريه كه ايديلان بو تجاوزي اولسون دفعه قيام ايتملي دكليدك ؟ واقعاً سنك كبي پاشالر ايچون طريق اسلم، بو كبي تحقيراتي سينه يه چكمك ، هضم ايله قارشيله مق ايدى . زيرا ايديله جك مدافعه نك بالآخره نه االيم نتيجه لر توليد ايله جكنده شبهه يوق ايدى . . . . .

﴿ سقارتخانه مسئله سي ﴾

انكلتره دولت ذى شوكتنك برقاچ سنه دنبرى ترانسوالده بوئرلرله اولان محاربه سي هر كسجه معلومدر . دولت مشار اليهانك يكرمي بش سنه اوللرينه كلنجه يه قدر شرقده وبتخصيص ممالك

عثمانیه‌ده حائز اولدیغی تقدم نفوذك ، عبد الحمیدك جلوسنی متعاقب دوچار انحلال اوله‌رق آنك یرینه روس وآلمان نفوذلری قائم اولدیغی ده امور سیاسیه ایله اشتغال ایدنلرجه مجهول دکلدر . حالبوکه انکلیزلرك شرقده اولان مناسبات اقتصادیه سی پك بیوك اولدیغندن شو رقابت دولیه‌ده نفوذ ومنافعنك دوچار خلل وخطر اولمسی بزه شو اوتوز سنه‌لك زمان مشؤم ومصیبتده پك پهالی‌یه مال اولمش واولمقده بولنمشدر .

خطهٔ جسیمهٔ مصریه یی یکرمی بش سنه‌دنبری فضولی اشغال ایدن ، ارمنی وقائع مؤلمه سنی وجوده کتیرن ، یمن عصیانی صورت دائمه‌ده کوروکلیان ، ماکیدونیایی سنه‌لر سنه‌سی آتشلر ایچنده بر اقمغه وآوروپای عثمانی یه وداع ایتمکلکمز اسبابنی حاضرلمغه چالیشان ، کریدی جسم نازنین وطندن چکوب قوپاران ، بغداد شمندوفر امتیازینك آلمانلره اعطاسی بوزندن باشمزه بیك درلو بلایای سیاسیه آچان ، بصره سواحلنده کی مواقع مختلفهٔ عثمانیه ده الیوم انکلیز بایراغی تموج ایتدیرن هپ انکلیزلر وبوکاده روس وبالخاصه آلمان بولنیقه سنك مملکتمزده تعقیبی خطای عظیمی سبب اولمشدر . بوندن صوکره کوره جکمز مشکلات ومصائب سیاسیه ده بشقه .

بر کره ده بو دولت عظیم الاقتدارك دولتمز حقنده عصرلردنبری کوستردیکی مأثر حب وموالاتی وترقیٔ شان وشوکتمز یولنده فعلاً ومادةً اظهار وابراز ایتدیکی فدا کاری ومعاونتی حادثهٔ تدقیق وانصاندن کچیره‌لم :

یلك اوزاقلره کتمه‌یه‌رك معهود خنکار اسکله سی معاهدهٔ مضره سنك حکمنی اسقاط ایدن ، فرانسه یه بالاستناد محمدعلینك مظفریات متوالیه سیله بتون بتون الدن چیقمسنه رمق قلان مصرك مرکز سلطنته ارتباطنی تأمین ایلیان ، اوچنجی ناپولیونی بالاقناع قریم سفرینی آچان ، پارس معاهده‌سیله خصم قدیممزك الرینی باغلایان ، اوزمانه قدر استقلالینی ظانمیان دولتك تمامیت ملکیه‌سنی لوندره معاهده سیله دول معظمه یه تصدیق ایتدیرن ، اصلاحات اجراسیچون بزه مایونارله لیرا اقراض ایلیان ینه او انکلیزلردر . اخیراً طقسان اوچ سنه سنده مظفراً استانبول قپولرینه طیانان اوچیوز بیك کشیلك موسقوف اردوسنه صولدن کیری ایتدیرن واوقونك قارشوسنده مرحومز نامق پاشانك آغلایه آغلایه امضا ایتدیکی ایاستفانوس حکمنامهٔ دهشت آمیزینی پاچاوره یه چویروب غالب آلکساندرك یوزینه فرلاتان بر بیقو نسفیلدك نوطه‌سی اولدی .

پك آشکاردرکه انکلیزلرك حقمزده کی بو فداکارلقلری الا کوزلرمزك خاطری ایچون دکل ایدی . دنیاده قوت ومنفعتدن بشقه بر شیئك حکمفرما اولمدیغی نظر اعتباره آلنیر وبزده بونلردن برینك حالاً عدم موجودیتدن ناشی توازن حصولیچون کوستره جکمز منافعه مقابل حیات ملیه واستقلالیت مستقبله مزك مجرد انکلیز منافعی ایچنده تأمین اولنه بیله جکی امعان ایله مطالعه اولنورسه ایدیلان بو فداکارلقلری تقدیر ایلمه مز لازم کلیر . دیکر طرفدن یکی دوستلرمزك منافع سیاسیه واقتصادیه سنی موقع

تقدمده طوتدیغمزدن حاصل اولان نتیجه ایسه صفره قریبدر. اوتوز سنه‌لك عهد فجیع حمیدی کوزمزك اوکنده. حاصلی انکلیزلر، انکلتره دولتیدرکه دولتمزی بر ایکی کره بو وار لاغقـده اولدیغی مهلـکه انقراضدن تخلیص ووقایه ایتدی.

هر زمان ومکانده اولدیغی کبی دولتلرده انسانلرکبی یکدیکرینك مظاهرت ومعاونتنه عرض افتقار ایده کلمش وآنسز سطوت وشوـ کتلرینی محافظه غیر ممکن بولنمشدر. دول معظمهٔ متمدنه ایچنده یالـکز انـکلتره دولتیدرکه کندی ثروت ومکنتنی بشقه لرینـك سعادت ومدنیتنـده آرامغی بر دستور حکمت، بر اس سیاست بیلمشدر. تبعه‌سی مسلمان اولان دولتلر ایچنده انجق انـکلتره حکومتیدرکه زیر حاکمیتنده بولندیردیغی سکسان میلیون اهل اسلامك حقوق شخصیه ومعتقدات وجدانیه سنه حرمتله حسن معامله سنی مبذول ایده کلمش وآثار حقنده حریت دینیه، حریت نشریه کبی الك مهم مساعداتی واسع مقیاسده رایکان ایلمشدر. جزایر، تونس اسلاـ ملریك فرانسنز رقهٔ حاکمیتنده معروض بولندقلری احوال الیمه‌یی؛ قفقاسیه، قریم مسلمانلرینك پك یقین وقتلره قدر روسیه حکومتندن کوردکاری مظالم وتعدیات درجه‌سنی اورالرده کی سیاحتمده کوزلرمله کوردم. فلمنـکك زیر تحکم وتغلبنده ایکلمکده اولان یکرمی بش میلیون اهـل ایمـانك انین مظلومیتنی ده کورمش قدر بیلوب ایشیدییورز.

خلاصه بوکون سلامت آتیهٔ دولتی حال محفوظیتده بولندیرمق

ایچون اتخاذ ایدیله جك پولتیقه نك مطلقا انکلتره دولتی منافعنی موقع تقدمده طوتمق ، وبر خیر بکلیه جکسه‌ك هر حالده ینه آنك دوستلغندن بکلمك لازم کله جکی بر حقیقت فنیه قدر ثابت وعیاندر . بونك عکسنی ادعا ایتمك تاریخه ، جغرافیایه کوزیو مامقدر .

بنم اعتقادمجه بو دور انحطاطمزده بیوك رشید پاشا طرفندن ، بیوك بر اصابت رأی ایله انتخاب وتعیین ایدیلان خط حرکت خارجیه مزکه انکلیز پولتیقه سیدر ؛ بو کونه قدر تعقیب ایدلسه ایدی ، الیوم شو مصر مسئله سی وآندن قات قات مهم اولان وعثمانلی ایمپراطورلغنك اوروپاده کی حیات ومماتنی تشکیل ایلیان ماکیدونیا مسئلهٔ مخوفه سی — اوتوز سنه‌لك اداره ملعونه داخلیه مزله برابر — ینه شان ومنافعمزه موافق صورتده چوقدن حل وفصل اولنوردی . یازیق که بر ربع عصردنبری آرابه سنه بینوب ترکیه‌یی چیغر مقده اولدیغمز آلمان وروسلردن فائده یرینه قابل تلافی اولمیه جق ضررلر کوردك . ویوق یره الك اهون اولان انکلیز دوستلغنی واوسته‌ده قوجه قبریس جزیره سنی غائب وفدا ایتدك . شمدی ایسه بو دوست قدیم ، مستبد پادشاهمزك — مجرد تأمین منفعت خسیسه سی ایچون — احوال خارجیه مزده تعقیب ایتدیکی مسلك عنودانه وخودسرانه‌دن متنفر اوله‌رق ، قلبکاه وطن عزیزه بلا فاصله بی امان ضربه‌لر حواله ایدوب طورییور وبر شخصك انتقامنی یکرمی بش میلیونلق بر ملت نجیبه‌دن آلمقده دوام ایدییور که حقسزلغك بو درجه‌سی انکلتره دولتنك مثل سائر اولان مسلك عدالتپرورپسنه جداً نقیصه ویره جك احوال مؤسفه دندر . واقعا عالمده (حق)

دینیلان شیئك بر لفظ موهومدن باشقه بر شیء اولمدیغی معلوم ومسلم ایسه ده انکلتره عقلای سیاسیه‌سی کبی هر بری باشلی باشنه بر دولت اقتداری‌نی حائز اولان ذواتك بر بیوك ملتی بو درجه جریحه‌دار ایتمامسی وبو مهمه‌نك ینه انکلیز منافعی اقتضاسندن اولدیغنی تقدیر ایلمسی لازم کلیردی .

شوراسی بیلنملیدرکه بو کون شو بدبخت ترکیاده وطننك سلامتی وبتون عثمانلی ملتنك محافظهٔ شوکت ومکنتی مجرد انکلیز دوستلغنده مندمج اولدیغنه قائل بر فرقهٔ ناجیه ومنوره واردر . واو، ار، کج جاهل حکمدارلرینك اوتوز سنه لك خطای مجنونانه سنی تعمیر وایکی کره آیاغمه کتیرتدم ظنیله مفتخر اولدیغی حشمتلو کیلیوم حضرتلرینك استانبول زیارتلرینه مقابل ملت حسابنه بول کیسه دن بخش ایتدیکی نفوذ وامتیازلرك سینهٔ سیمین وطنه آچدیغی یاره لری قپاتمغه چالشمغی یگانه وظیفه عد ایده جکدر . امید ایدەلم که انکلیزلر پك چوق زماندنبری مصافحه ایتمدیکی اسکی ونجیب برالی، پك یقین وقتده دها حرارتلی صیقه بیلمك ایچون بز ترکلری دها زیاده‌زده لمکدن صاقنیر وآنیاً یوزیوزه باقمغه محل براقیرلر . زیرا بو اسکی دوستدن کوردیکمز ضررلرده ارتق قابل هضم اوله میه‌جق درجه لره واردی .

صدددن آیریلیر کبی اولدق ؛ شو مقدمه‌یی بسط وتمهید ایتمکدن مقصدم بنده ، بو انکلیز غیر تکشلکنك احوال جهانه کسب وقوف ایتدیکم زماندنبری موجود ولا یتغیر اولدیغنی بیلدیرمکدر . اوت ! اك کوچك یونانه وارنجه یه قدر دول سائره ایله مناسبات دوستانه ده

بولنمق وآنلرك شرقده اولان منافعنی نظر اعتباده طوتمق شرطیله انكليز پولتيقه سنی مرتبهٔ بالای استثناده بولنديرمق ــ موجوديت سياسيه واستقلاليه مزی محافظه ايده بيله جك بر قوت ومكنتی حائز اولنجه يه قدر ــ اك سالم پولتيقه در ظننده دائما مصرّم .

ايشته سنه لر دنبری بنده موجود اولان بو فكرك بخش ايتديكی اطمئنان اوزرينه ، انكليزلرله بوئرلر ارهسنده وقوعبولان محاربه سببيله ، بنم كبی انكليز محبی وانكليز پولتيقه سی مروجی كچينان اليدن متجاوز احرار كزيده ايله بالاتفاق دولت مشار اليهايه ــ هر ملتك عليهنده بولنديغی برزمانده ــ بر اثر تمايل ومودت كوسترمكي دوشوندك . وشو حركتمزله يك ياكلش بر پولتيقه تعقيب ايدن پادشاه زمانی ايقاظ ايتمك ايستدك . بناء عليه زيرده صورتی محرر تلغرافنامه يی اون كشيدن مركب بر هيئت مبعوثه معرفتيله بر اقشام انكلتره سفارتخانه سنه كيدوب سفير سير نيقولا اوقونور جنابلرينه تقديم ايتمشيدك .

﴿ صورت تلغرافنامه ﴾

انكلتره دولت فخيمه سی ، حريت وعدالت كبی ايكی لازمهٔ انسانيه يی ، پيشوای سياست اتخاذ ايله شهراه ترقی ومدنيتده حائز قصب السبق اولمش بر دولت ذی سطوت وشوكتدر . دولت مشار اليهانك منع اسارت مقصد جليليله حريت بشريه يی محافظه بولنده اختيار ايتديكی فداكارلقلر بتون عالم انسانيتی كنديسنه مديون شكران ايتديكی كبی بالخاصه ملسوبيتيله مفتخر بولنديغمز دولت ابد مدت سلطنت سنيه حق

عاليسنده عصر لردنبرى بسايه كلديكي آثار دوستى ومودت ومنافع جليله سى اوغورنده فعلاً ابراز واثبات ايتديكى مآثر خير خواهى ومخادنت جهتيله ده امت معظمهٔ عثمانيه مزى منتدار وشكر كذار ايلمشدر . بناء عليه يڭه بر مقصد انسانيتپروورانه ايله متشبث اولديغى شو ترانسوال حرب اخيرندنده شان وشرف وكال موفقتيله چيقمسي تمنيسيله طرف اشرف پادشاهيدن كچنده حشمتلو قراليچه حضرتلرينه كشيده بيوريلان تلغرافنامهٔ تبريك آميزدن جسارت آله رق ولى لعمت اعظممز ، پادشاهمز افندمز حضرتلرينك اثر جليل همايونلرينه بالامتثال شبان تركيه نامنه حسيات خالصهٔ تبريكيه مزك متبوعهٔ مفخمه لرى جانب ساميسنه عرض وانهاسنى ذات عالئ اصيلانه لرندن رجا ايدرز .

١٩ تشرين ثاني ١٨٩٩ — ٧ تشرين ثانى ١٣١٥

سفارتخانه يه كيرن اون كشيدن مركب هيئت مبعوثه دن خارج وداخل وطنده بولنانلر : عبيد الله افندى ، مرحوم اسماعيل صفابك ، بغدادعلماسندن (ج) افندي ، شام علماسندن برذات ، سيرت بك ، محمود بك . تلغرافنامه يى امضا ايدنلردن خارج وطنده بولنانلر : اسماعيل كمال بك ، فريق ناظم پاشا ، احمد كمال بك ومحرر عاجز .

هيئت مبعوثه ميانده بنم بولنمقلغم ده تكليف ايدلمش ايديسه ده صفت عسكريه م سفارتخانه يه كيرمكه مساعد اولمديغندن تلغرافنامه يى امضا ايتمكله اكتفا ايتمش ايدم . بو تلغرافنامه ، كشيده سندن بر كون اول لاجل الامضا خانه مه كتيرلدي ! اوراده برايكي اوداى مسلكمده

بولنیورلردی . آنلرده مذکور تلغرافی کورمش وفقط امضادن چکنمشلر ایدی . بن تلغرافنامه یی امضا ایدرکن : بو تلغرافنامه یی خلاف وجدان اوله رق امضا ایده جکم ؛ زیرا وطنلرینی مدافعه مقصدیله قطعات خمسهٔ جهانه فرما نفرما اولمش بر دولت قوی الشکیمه یه قارشو طوران بر آوج خلقك مغلوبیتنی تمنی ایتمك بیوك حقسزلق ، بیوك وجدانسزلقدر . شوقدر که مسئله حقدن ، وجداندن زیاده منفعت ملیه ووطنیه مسئله سی اولدیغندن بوئرلرك حیرتبخش عالم اولان قهرمانلقلرینی القشلامغله برابر وطنمك منافعنه تقدیم ایده مامك حسبیله بو تلغرافنامه یی امضا ایدیبورم .... دیمشیدم. تلغرافنامه ، سفیره تقدیم اولنورکن ، طرفیندن زمین مناسبله نطقلر تعاطی ایدلمش ومتعاقباً قرالیچه ویقتوریایه چکیلمشیدي . ایرتسی کون سفیرك باب عالی یه کیدوب دولتبوعهٔ مفخمه سی جانبندن کلن ومؤداسی اصحاب امضایه ایفای تشکری آمر اولان تلغراف مسئله سنی ، خارجیه ناظری توفیق پاشایه رسماً اخبار ایتمسی وکیفیتك مابین پادشاهی یه عکس ایلمسی اوزرینه عبدالحمیدك معلوم اولان وهم وتلاشی حسبیله عقلی زیوانه سندن اوچمشدی ، بردرجه ده که حدتندن آغلادیغی وحتی : بن آنلرك هم باباسی ، همده پادشاهی یم ؛ بکا دانشمقسزین نیچون بویله حرکات نابجاده بولنمشلر ؟ دیدیکی مابین همایونه جلب ایدیلن رفقادن ایشیدلمشدی . بو تلغراف مسئله سی بتون پایتختده خیلی ولوله بخش اولدیغندن جواسیس کرام ، فاعللری آرامغه قویولدیلرسه ده دفعةً برسررشته بوله مامشاردی . یالکز عبدالکریم هادي

نامنده بر سوتسزك — خارجیه ناظرینك مابین باش كتابتنـه كیدوبده بیان كیفیت ایتدیكی عین زمانده ـ فائق بك واسطه‌سیله پادشاهه اخبار ماده ایتمسی اوزرینه ـ رفقای عزیزه‌دن عبید الله افندی ایله سیرت بكی دردست ایده‌رك مابین همایونه جلب ایتدیلر . فقط ، بریدن انكلیز سفیری ایشه مداخله ایله موی الیهمانك سبب توقیفلرینی سؤال ودر عقب تخلیهٔ سبیللرینی شدتله طلب ایدنجه قدرتلو پادشاه حضرتلری یلـكنلری صویه ایندیروب (همده یكر میشرلیرا احسانیله) خانه‌لرینه اعاده‌یه مجبور اولدی . فقط بونلرك صورت مكمله‌ده میملندیكنی ده بیانه حاجت یوق . متعاقباً شریك فعللر آراسنده دوام اولندیسه‌ده ، بوانده مدی . انجق بونلردن عبید الله افندی ایله اسماعیل صفا وسیرت بكلر بشقه مسئله‌لر بهانه ایدیله‌رك استانبولدن نفی وتبعید اولندی . بن بوصره‌ده معجزه قبیلندن قورتلمشدم . فقط مؤخراً هر نره‌دن ایشیدلمشسه حقمده شبهه‌یه دوشولوب آرقه مه جاسوس قونمش ؛ بو وظیفه‌یی در عهده ایدنده معهود بشیر الجاغی (*) اولمش .

(*) طفیلیات اخیرهٔ حمیدیه‌دن ومدفوعات خلقت وطبیعتدن اولان بو یادكار ، جهل وارتكابی یمن ، طرابلس غرب ولایتلرنجه كندیسنه بر موقع شهرت تأمین ایدن حلبلی هلال افندینك ثمرهٔ عمر قیمتدار یدر . هلال افندی ، هر كتدیكی یرده درت ، بش آیدن زیاده دیكیش طوتدیره میه جق درجه لرده عجمی مرتكبلردن اولدیغندن ، عدلیه خدمتنی ترك ایله همشهریسی كاهن شهیر ، معهود ابو الضلال بي حیانك زیر حمایه‌سنه التجا وباشنده‌كی عمامهٔ مقدسه یی برطرفه آته رق دیكر همشهریسی ضبطیه ناظری شفیقك انضمام همت ودلالتیله ضبطیه نظارتی تحقیق قومیسیونی اعضالغی نامي آلتنده احرار جلادلغنه

زیرا اوزمان بشیر، سیار خفیه لردن اولوب رشید پاشانك ایاق خدمتلرنده بولونیوردی . اسمی سالف البیان عبد الکریم آلچاغی خدمت واقعه سنه مکافاةً درت بیك غروش معاشله مجلس معارف اعضا لغنه تعیین قلنمشیدی . (الیوم بالا رتبه سیله مابین شاهانه ده حائز صنوف افتخاردر .)

مابین شاهانه یه جلب ایدلمزدن ایکی آی مقدم یعنی ۲۷ نیسان سنه ۳۱٦ تاریخنه مصادف بر پنجشنبه کونی دائرهٔ عسکریه ده وظیفهٔ اصلیه مله مشغول ایدم . شعبه چاوشلرندن بری کلوب : بر قول آغاسی کلمش ، طیشاریده خصوصی اوله رق سزی کورمك ایستیور ، دیدی . قالقدم ، طیشاری چیقدم ؛ باقدم که مکتب طبیه قپوجوقداری واجزاجی باشی معهود جاسوس بی ناموس رفیق پاشانك برادری قول اغاسی توفیق افندی (الیوم قائممقام)

— وای توفیق افندی ! سزمیسکز ؟ ایچری نیچون کیرمیورسکز ؟

— سزی بر مسئله دن دولایی خصوصی اوله رق کورمك ایستردم .

تبدیل ایتدیکی کبی (الولد سر ابیه) قاعده سنه توفیقاً اثر پدره اقتفا ایتمسی لازم کلان اوغلی بشیرده ، مدحیٔ عمومیلك کبی برشرفلی خدمت ومسلکی ترك ایله دیانتدن مطلقا اشنع اولان خفیه لك مسلکنی اختیار ورشید پاشا رذیلنك خدمات سفلیه سنی مفتخراً ایفا ایتمکده در . تأسف اولنورکه بو مخلوق سفیل ، غایت ناموسلی ایکی محترم ارقداشمك خواهر عصمتپرورینه شوهرلك ایدییور .

ــ اویله می ! پکی ! بیوروك ، سویلیك !

ــ افندم ! بر مدتدنبری سزك غلطه‌ده ، تونلك اتصالنده کائن بر سوقاقده انکلتره دولتی تبعه سندن برینك تحت استیجارنده بولنان بر خانه یه دوام ایتمکده اولدیغکزی واو راده بحریه ضابطاننده‌ن وسائره دن بعضلریده موجود اولدقلری حالده اوراق مضره اوقومقده وینه سلانیکده منفی بولنان بربیکباشی ایله مخابره ده بولندیغکزی وآنك واسطه سیله اوروپاده کی جمعیات فسادیه‌یه پاره کوندرمکده اولدیغکزی ایشتدم . بن سزك وقتیله لطفکزی کورمش اولدیغمدن حسب الاخلاص سزی کیفیتدن خبر دار واکا کوره متیقظانه بولنمکزی خالصانه اخطار ایتمکه کلدم .

ــ (تعجبله) پك غریب شي ! توفیق افندی ، اول امرده اخطارات واقعه وخیر خواهانه کزه تشکر ایدرم . فقط ، بن تقریباً اون سنه وارکه غلطه ده نه بر خانه ده ، نه ده قهوه خانه ده بولنمامشم . اولسه اولسه تونلدن یوقاری پك اوغلنه چیقار واقشاملری ینه حال ینه خانه مه عودت ایدرم . سلانیکده کي منفی بیکباشی یه کلنجه : واقعا او ذات ایله مخابره‌م واردر ؛ بو مخابره ده ، طرابلس غربده بولندیغم اثناده کی تعارف نتیجه سیدر . آنجق اوروپایه پاره کوندرمك ؟ هم ، پاره نره ده ؟ بو کون مضایقه دن قان آغلایورز . (لطیفه ایله) هانیا ! اویله بر پاره لازمه کچسه ده آوروپایه کوندره جکمزه عافیتله بزلر یبوب ایچسه‌ك ! هر نه حال ایسه اخطاراتکزدن ممنون ومتشکرم ، توفیق افندی ! بو خیر خواهلغکزله بني سودیککزی فعلا اثبات ایتدیکز . (بو توفیق

افندینك خفیه لـکله شهرتی واردر . فقط بن بر فنالغنی کورمەدم)

ــ بر مسئله دها وار ، حقکزده بر شیٔ دها ایشتدم اما ! . . .

ــ اونه ایمش بقالم ؟

ــ کچنده بر طاقم اراذل طوپلانمش ، انکلتره سـفارتخانه‌سنه کیدوب ایلچی یه بر تلغرافنامه ویرمش، اوراده دولت علیهنده نطقلر تعاطی اولنمش، سزده بونلرك ایچنده بولنمشسکز. فقط بن بونی سزدن مأمول ایتمم . بویله بر آلچاقلغی (تعبیر عیناً بویله ایدی) ارتکاب ایده‌جك بر ضابط ، حمد اولسون ایچمزده یوقدر. (خطاب پك پارچه‌لی دوشه‌دی دکلی ؟ چاره‌سز یوتدق ، سینه‌یه چکدك)

ــ (بالتجاهل) چوق شیٔ! عجبا بو خبائثی کیملر ارتکاب ایتمش؟ وقعه‌یی برنجی دفعه اوله‌رق شمدی سزدن ایشیدییورم . حقمده‌کی ظن وتخمینکز پك دوغری ! آفرین توفیق افندی ! تشکر ایدرم .

ــ اوت! برطاقم‌دین ودولت خائنلری بویله بر دنائتده بولنمشلر .

ایشته شو محاوره اورزندن بر بچق آی صوکره ایدی که معهود آغوب وعثمان واقعه‌سی ظهوره کلدی .

مؤخراً ایدیلان تحقیقاته نظراً او اثناده بشیر ، رفیق ایله پك ایی کوروشیورلرمش ؛ وبنم ایچون حاضرلنان حفرهٔ فلاکت دها اوزماندن قازلمغه باشلامش ؛ بونك ایچونده عثمان یادکاری بولنمش ، اوده آغوبی آلده ایدوب بکا کندیسنی تقدیم ایتدیرمش ، بو صورتله معلوم اولان پلان کمال موفقیتله اجرا ایدلمشدر .

حاصلی ایشك ایچنده رفیقك ده موجود ومدخلدار اولدیغنده شبهه قالمیور . توفیقك نزدمه کلوب اخطاراتده بولنمسی‌ده ایکی احتماله مبتنی اولدیغی آکلاشیلیور . بری: ظاهراً بنی صیانت ودیکری بر ادرینك تنسیبیله تلغراف ماده سنه دائر آغز مدن بر سرشته آلمق ایچوندر . هر نه حال ایسه تلغراف مسئله سنك عکس التأثیری بنجه ، بنم ظن غالبجه ، کمال صفوتله رشیده ایتدیکم اعترافدن نشأت ایلمشدر .

مابین همایونه جلب ایدلدیکم صره‌ده انکلتره سفیری توقیفمی رسما صورمش ، جواباً موقوفیتمك تلغراف مسئله سنه اصلا تعلقی اولمدیغی بیلدرلمشیدی . موقوفیتم بو مسأله‌دن منبعث ایسه بنی حمایه ایده‌جکدی . آنجق سفیر مشار الیه ، بن طاش قشله ده محبوس ایکن ایکنجی دفعه اوله‌رق اسباب موقوفیتمي استیضاح اید وبده حقمده دیوان حرب عرفیجه یاپیلان مضبطه نك بعد المطالعه اعاده‌سی ضمننده طرف مشار الیهه کوندرلمسی ومضبطهٔ مزبوره‌ده تلغراف مسئله‌سنه دائر بر شيء کوریله مامسی اوزرینه بالطبع النی چکمش ودها زیاده حمایه یه صلاحیتدار اوله‌میه جغنی بالواسطه بیلدیرمشیدي . حاصلی اولان اولدي والسلام !

(استطرادلر بوراده ختام بولدی . بز ینه ۱۲۱ نجی صحیفه ده براقیلان حبسخانهٔ عمومی عالمنه عودت ایده لم .)

میرالای امین بگك ورودی

ایلول رومینك یکرمی بشنجی کونی بعد الظهر ساعت سکز بچقده بر میرالایله برقاچ سیویل مأمورك اوطه ملك قارشو سنده کائن حبسخانه مدیرینك اوطه سنه کیردکاری منظور چشم دقتم اولدی . بتون حبسخانه مأمورلرینـك ، بتون ژاندارمه افرادینك وقپو اوکنده بولنان برخیلی مجرمینك انظار تجسسیهپ بو اوطه یه منعطف بولنیوردی . برچاریك ساعت صوکره حبسخانه مدیری رضا بك نزدمه کلدي . قارشو مده برصندالیه یه اوتوردی . مناسب برزمین ایله حامل اولدیغی اشانلرك قاچ قطعه وقاچنجی رتبه لردن اولدیغنی صـوردی . بو آنده برسیالهٔ برقیهٔ معنویه نك بتون وجودمدن کذران اولدیغنی حس ایتدم . اودقیقه ده دوچار اولمغه محکوم اوله جغم فلاکت، کافهٔ قوت وتأثیریله کوزمك اوکنده تجسم ایتدی. فقط متانتمی اصلا خللدار ایده میوردی .

ـ (صلابت وتجلدله) سؤالـکزه شمدي جواب ویره جکم، فقط سزده ایچنده بولندیغم بوطاقتفرسا حاله ،بوکشمکش براضطرابه ـ هرنه درلو اولورسه اولسون ـ نهایت ویریلوب ویرلمیه جکنی سویلیه جکمیسکز ؟ زیرا الا الله !

ـ اوت !

(بو کلمه بکا هر معنایی افهام ایتمشیدی، دها بر شیٔ صورمدم.)

— اویله ایسه بن سویلهیم، سز یازیکز ! اوچنجی مجیدی، اوچنجی عثمانی، کومش امتیاز مدالیهسی، روسیه و یونان محاربه مدالیهلری .

— بو نشانلرك تسلیمی ایچون عائله کزه امر ویریرمیسکز؟

— های ! های ! همان شمدی !

— (یازدیغی ورقه‌یی کوسترهرك) بونك آلتنی امضا ایدرمیسکز؟

تذکرهیی امضا ایتدکدن صوکره رضا بك قارشوده کی اوطه‌یه کیتدی. آنی متعاقب میرالای امین بکك که روسیه محاربه‌سی ارقداشلرمندندر؛ حبسخانه مدیری و بر ایکی سیویل مأمور ایله برلکده اوطه‌مه طوغری ایلریلدکلرینی کوردم.

امین بك قوریدورده دوریبور ، سیویل مأمور اوطه‌یه کیرمشیدی. بو صره‌ده برده باقدم که یتاقلرم، اشیای ذاتیه‌م غاردیانلر طرفندن تلاش و عجله ایله طوپلانیور. نه اولیورز ؟ نره‌یه کیدیورز ؟ دیدم : باارادهٔ سنیه واپوره ! جوابنی ویردیلر. قوریدورده طوران امین بکه، حقمده شرف صادر اولان حکم ارادهٔ سلیه هرنه ایسه مادهٔ قانونیه کوستریلهرك تبلیغ ایدلمك اصول محاکمه و نظامات عسکریه اقتضا سندندر دیه بالواسطه اخبار ایتدم . بر مأمور طرفندن قیصه‌جه: رتبه‌کز رفع اولندی ! جوابی ویرلدی.

تصادفاً اوکون صرتمده سیویل بر جاکت بولنیوردی ؛ عسکری جاکتم دیوارده آصیلی ایدی. آنی اویله‌جه آلوب کوتوردیلر. غالو- نلرینی، دوکمه‌لرینی سوکوب قوپارمق کبی معاملهٔ تحقیریه‌ده بولنمدیلر.

اوراده بولنانلردن اكثريسنك ناصيهٔ حاللرنده علائم تأثر نمايان ايدی. يالكز اوطه‌مده بولنوب توفيق نامنده اولديغنی مؤخراً اوكرنديكم چيل يوزلی، چيركين سوزلی، يقه‌سی روزتلی بر پوليس قوميسری باشمده كی عسكری پوسكولانك چيقارلمسيچون ميرالايه امر ويره‌سی اخطار ايدييوردی. ميرالايدن اول اوراده بولنان واغلب احتمال، قلم اوطه‌سی كتبه‌سندن اولان بر افندی غليان تأثرله: الله! الله! پوسكولسز فس كيليرمی ايمش؟ آنی صوكره البته تبديل ايدر، ديمكدن كنديني آله‌مامشدی. ميرالای امين بكده او افندی‌يه اوزاقدن پيرو اوليوردی. آندن صوكره بو پوليس قوميسری بكا مفرد مخاطب صيغه‌سيله (سن) ديه خطاب ايتمكه باشلامشدی كه ايشته اوزمان حس ايتديكم آجی‌يی، او اوكولمازجريحهٔ اضطراب انكيزی عمرم اولدقجه اونوتمام. بن غير قابل تعريف بو تأثرات ايچنده وجسم جامد حالنده وقفه كير حزن وحيرت ايكن افراد عائله‌مي بالتخطر، رضابك واسطه‌سيله ميرالای امين بكدن نشانلرك تسليمنه دائر يازيلان تذكره نك حرممك حامل اولمسی جهتيله بر قضايه محل ويرلمه‌مك ايچون نور عثمانيه قره غولخانه سنده بولونان وافراد عائله‌جه معروف اولان قول اغاسی .... افندي معرفتيله كونديلوب نشانلرك آلديرلمسنی رجا ايتمشيدم. والحاصل اشيامز طوپلانديغي؛ آرابه نك حاضر اولديغی بيلديرلدی. حالبوكه جيبمده يكرمی غروشدن زياده پاره يوقدی. فلاكت حاضره مدن، كيفيت تبعيدمدن عائله‌م خلقی خبردار دكل ايدی. هم نفی ايدلديكمي بيلديرمك وهمده برازپاره

جلب ایتمك ایچون قومیسره رجاده بولندم ، آنی یاپامیز . واپور بر ساعته قدر حرکت ایده جکندن بر موجب ارادهٔ سنیه همان واپوره گیتمکه مجبور دیدی . ناچار بو پریشانلق ایچنده ساعت طقوزی چاریك کچه‌رك حبسخانهٔ عمومی قپوسی اوکنده بکلیان قپالی بر آرابه‌یه راکب اولدم . یانمده قومیسر توفیق ، قارشومده ابراهیم افندی نامنده ایری یاری بر ژاندارمه ملازمی ، آرابه‌جینك یاننده بر پولیس بولندیغی حالده حبسخانه قپوسندن چیقدق . سرتاپا یأس وتأثر ایچنده بولندیغمی بیانه حاجت یوق . بونکله برابر شایان حیرت بر سکونت ومتانت دماغمی استیلا ایتمشیدی . فکرمده اصلا اثر ضعف حس ایتمیوردم . یالکز نره‌یه گیتدیکمی بیلمیان وزمان حملنك دورهٔ اخیره سنده بولنان بدبخت زوجه‌می ، بش نفر اولادمی وسائر افراد عائله‌می وبر ده بویله بش پاره‌سز حال پریشان مألك نره‌یه منجر اوله جغنی آرالق آرالق تخطر ایتدکجه معنا ازیلیوردم :

بو حال نومیدی ایله متفکر ایکن آیاصوفیه جامعی اوکنده وترامو‌ای جاده سی اوزرنده من غیر مأمول قولتوغی آلتمده بربوغچه ایله کلان اوشاغمه تصادفم بنی بر دنبره الکتریزه ایتدي . محافظلرمك ممانعت شدیده‌لرینه رغماً آرابه‌یی توقیف ایتدیروب مرقومی چاغردم . بکا کافی مقدار چماشیرله بر مقدار انجه‌نك بو اقشام بیلهم نره‌یه متوجهاً — (چونکه منفامی حالا بیلدیرمیورلردی) حرکت ایده جك اولان ادارهٔ مخصوصه‌نك شرف واپورینه یتشدیر مسنی تنبیه ایده بیلدم . بعده آرابه جینك زعدی اکدیریر برقرباج صدا سیله

يوله روان و برچاريك صو كره‌سركه جى اسكله‌سى اوكنده بر صندالله راكب اولدق . طاش قشله ارقداشلرى اولان حسين حسنى ومكتب طبيه طلبه سندن رأفت افنديلرله صندالده برلشدك . مكر آنلرده اوكون بشقه محله تبعيد اولونيورلرمش .

صندال اسكله دن آچيلدى. محافظلرم انظار دقتلرينى كاملاً بكا حصر ايتمشلر ايدى . بو نلرك شو مراقبه لرى بني سوق نوميدى ايله برشئ ياپمق احتمالنه قارشو بر احتياط ايدى . ديدم كه : انظار دقتكزك منحصراً بنم اوزريمه معطوف اولديغنى كوريورم . سوق يأس ايله كنديمه برسوء قصد ايتمكلكمدن قورقديغكز اكلا . شيليور كه بوحاله كولمه‌مك ممكن دكل . هرشيدن اول سزه خبر ويره . يم كه اويله اوجوز اولمكه هيچ بر وقت قائل اولمام . بالفرض ، حياتمه نهايت ويرمك ايسته‌سه‌م ظن ايدرم كه موجود حاضركز بنى منعه كفايت ايده مز . آنك ايچون حقمده كوسترديككز تلاشك پك بيلزوم اولديغنى سويلمك ايسترم . بو اثناده قوميسر توفيق ديدي كه :

— حق بك ! مأيوس اولمه ! پادشاهمزك مرحمتلري بيوكدر ؛ برده باقارسك كه واپوره چيقمادن چيقماز عفوكز حقنده بر ارادهٔ سنيه شرفصادر اوليويرمش ! بز سزك كبي نجبه لربني مطيباً خانه‌لرينه اعاده ايتمشز . كيم بيلير ؟ بلكه سزيده بو اقشام اويله‌جه خانه كزه كوتوروب تسليم ايده‌رز .

— بن شودقيقه ده كيمسه‌دن برشئ بكلمه‌مه ديكم كبي هيچ كيمسه يه

ده (منتم) يوق . زيرا اولاحياتك ذره جه قيمتى يوق ؛ وآنى تحقير ايديورم ، بناء عليـه شو آنده جناب حقدن بيله استمداد ايتميه ـ جكم . اكر بن ، بو دولتك ، بو مملـكتك فائده لى بر خدمتـكارى ايسه‌م، بنى بو كرداب مصيبتدن قورتارمق آنك وظيفه سيدر . دكلسه م فلاكت حاليه ملك دها مدهشنه دوچار اولمقلغمى كندم تمنى ايديورم.

محافظلرم كوزلرينى كوزلرمدن آيرميوروسوزلريمى كمال دقتله ديكليورلردى . بومحاورهايله شرف واپورينه يانا شدق وطوغريجه باش طرفنه ايصال اولندق . واپورده محافظه‌مز ايچين ايكى پوليس دها علاوه ايدلدى . غريبدر كه حالا نره‌يه نفى ايدلديكمى بيلميوردم. صوريبورم، سويلميورلردى . منفامى ، خدمتجيم مصطفانك چماشير ، پاره كتيروب عودتندن صوكره بيلك رجاومنتله اوكرنه بيلدم . واپور حموله آليور وبرهاى وهوى در كيديوردى. بن ايكى رفيق فلاكتزده ايله واپورك باش طرفنده واياقده بكليوردم . بو اثناده برچوال (تعيين) اتمكى كلدى. محافظلرم مذكورچوالدن بر چنت اتمك آله بيله جكمى اخطار ايتديلر . (معلوم آنفرمرقوم اولدق) اخطار واقعى بر آه خفي ايله قارشيلايه‌رق شمديلك احتياجم اولمديغنى بيلديردم .

واپورك قيچ طرفنده بولونان قپودان ومرتبات سائره‌اوزاقدن بكادقت واحترازايله نكران اوليوروهوبتمى تعيينه چليشيورلردي . بن واپورك قپودانى بك ايى طانيوردم . چونكه‌اوتاريخدن آلتى آى مقدم عموم ادارهٔ مخصوصه‌واپورلرينك حجم استيعابيلرينك مساحه‌سيله سوقيات عسكريه وقوعنده مراكب مزبوره‌يه نه مقدار افراد وحيوان ومهمات حربيه

وسائره تحميل واركاب ايديله بيله جكنك بالحساب تعييني واولبابده اقتضا ايدن بر قطعه لايحه نك تنظيمي حقنده صادر اولان ارادۀ شاهانه اوزرينه ايكيسي مقام سرعسكريدن وايكيسي بحريه نظارتندن مركب تشكيل اولونان قوميسيون اعضاسندن بري بولنديغم جهتله مذكور واپوري‌ده مساحه ومعاينه ايتمش وقپودان افندينك وقتيله حرمت واكرامنه مظهر اولمشيدم . انجق شوانده احوال دكيشديكندن اسكي معارفه دن اثر قالمدي . ويرينه بر احتراز وتوحش قائم اولدي؛ هر كس بزي طاعونه طوتلمش برخسته نظريله كوريبور وبزدن اوزاق بولنيوردي .

اقشام ساعت اون بر صولري ايدي ؛ اوشاغم مصطفى كوزلري نمناك اولديغي وقولتوغنده بر بوغچه بولنديغي حالده اودن كلمش ايدي . بزم محافظلر، اوشاغي كورر كورمز، برتلاش، واپورك يارم ساعته قدر حركت ايده جكي جهتله همان چيقوب كتمسني اخطار ايتديلر. شو سببله كوروشمكه ميدان ويرمديلر. يالكز صادق اوشاغمه محزونانه الل ربي اوپوبده اسكله دن اينه جكي زمان : اوغلوم مصطفا! ايشته كيديبورم ، فقط نره يه كنديكمي بيلميورم ، چولوغمي، چوجوغمي اول الله ، صوكره سكا امانت ايديبورم . آنلري محافظه ايتملي ، ارتق بندن برشئ بكلمه ملي ، رزقكزي اللهدن ايستملي ، بونكله برابر صبر ايتملي ، مأيوس اولماملي . كنديكم يردن بولني بولورسه م طبيعي سزي خبردار ايدرم . بدبخت رفيقه مه سلاملر ، وداعلر ؛ معصوم ياوريلريمه ده بوسه لر ، اشتياقلر اهدا ايتديكمي اونوتمه ! ديه بيلمشيدم . كوزلرم صندالده بولونان مصطفانك كوزدن نهان اولنجه يه قدر

اوزرندن آیرلمیوردی.

بن وجود مدن پشیمان اولدیغم دمدر بودم

زمزمه سی ورد زبان تأثرم اولوب طوریپوردی. مصطفا کنده کدن بر مدت صوکره چیل بوزلی، زبانی صورتلی قومیسر توفیق یادکاریده جهنم اولوب کتندی. شو حالده بن، بر قومیسر، بر ژاندارمه ضابطی، و ایکیده پولیس محافظه سنده قالدم. قومیسره رجا واصراردن مرکب بر وضع ایله منفامی بردها صوردم. یواشجه: ردوس، دیه‌یله دفع مراق ایتدم. فقط نه صنفله وقاچ سنه مدتله اولدیغنی جزیره یه کلنجه یه قدر او کرنه مدم.

محافظلر مدن واپورده اقامت ایده جکم محلی صوردم. باش کوکرنه انباري، دیدیلر. وکمی حوله آلمقده بولندیغندن براز بکلمك لازم کلدیکنی علاوه ایتدیلر، بن حیرت وتأثرله قاریشیق:

باش آنبارها! اوف،.....

بو (اوف)ك معناسنی حساس یورکلر کافهٔ شمولیله ذهنلرنده تعیین ایدرلر. نه دن صوکره قومیسره دیدم که: اجرتی طرفمدن ویرلمك اوزره قماره یه کیرمك ممکن دکلی؟ جواباً: خایر! قطعیاً ممکن دکل، امر عالی بومرکزده در. بونکله برابر هله واپور حرکت ایتسون، استانبولدن چیقدقده بر چاره سنی بولمغه چالیشیرز، دیدی. واپورده بر ساعتدن زیاده ایاقده قالمش اولدیغم جهتله خیلی یورولمشدم.

بزم انبارك اتصالنده ایکنجی قماره بولنیوردی، بو قماره یولجیلری بر ایکی کنج ملازمله مکتب حربیه طلبه سندن ابراثلی بر افندی،

بحریه ضابطانندن ایکی ذات، بر طبیب عسکری، جزایر بحر سفید والی معیتنه مأمور بر افندی، و بر ده دائرۀ عسکریه‌ده بولندیغم شعبه‌ده مستخدم نوری چاوش نامنده بر کنج دلیقانلیدن مرکب ایدی. زواللی چوجق؛ اوج بچق آیدنبری باشمدن کچن فلاکتلردن بی‌خبر اولدیغندن وابورده بنی کورر کورمز: وای بك افندی! بریره‌می تشریف ایدییورسکز؟ دیه خدمتمه قوشیوردی. کوله‌رك: اوت، سن نره‌یه کیدییورسك اوغلوم؟ دیدیکمده مأذوناً طرابلس شامده بولونان پدرینك یانـنه عزیمت ایتدیکنی افاده ایلدی. نه‌دن صوکره طرافمده بولونان حشراتی کورو بده نره‌یه کتدیکمی اوکرنجه مبهوت قالمشیدی.

بو اثناده شمس تابدار، پردۀ احتجابه بورونمش اولدیغی حالده شهزاده باشی سمتنده‌کی آشیانۀ اولاد وعائله حذاسنده غروب ایدییور، بر ساعت صوکره استانبول لیالتی الاجه ظلمت ایچنده برافیوردی. بز حالا ایاقده‌یز؛ حالا انبارمز یوك آلیور. برده اوته‌ده وواپورك باش طرفنده یزم کنج ضابطلر طرفندن بر بزم عیش و نوشك طرح وتنظیم ایدلدیکی کوزیمه ایلیشمش وایچلرندن بری النده بر قدح راقی ایله یانمه تقرب ایتمش اولدیغی حالده:

— بك افندمز؛ بر قدح اقبال بیورمزمیسکز؟ دفع کدره وسیله‌در. بن (طالمش اولدیغم قعر عمیق خیالاتدن بر دنبره آییله‌رق تردد له) بکامی؛ تشکر ایدرم اوغلوم! چوقدنبری راقی ایچدیکم یوق. سز بیورروك، عافیتله، کیفکزه، ذوقکزه باقکز. هم بن بوافشام شویله‌جه کندی کندیمه قالمق ایسترم.

— بكى افندم ؛ مادام ايچميورسكز . (واقى سفره سنى كوستره رك) بارى اورايه يوروك ؛ هيچ اولمازسه ايچمزده بولنورسكز . هم ايكى ساعتدنبرى اياقده طوره طوره يورولديكز . برآز راحت ايدرومزه دن اولسون تناول ايدرسكز .

بو كنج ضابطك نازكانه اكرامنى ردايده مدم . ايستهميه ايستهميه قالقدم ، كمينك تاباش طرفنده بولنان عشرت ماصه سنك يانده بر اسكمله يه اوتوردم وجبر نفس ايدهرك آنلرله مصاحبه يه قو يولدم . بزم محافظلرك يانمدن ايرلمدقلرينى بيانه حاجت يوق آ ؟ . . .

ارهدن يارم ساعت كچمه مشيدى ؛ ردوس واليسى معيتنه مأمور اولوب هنوز اسمنى اوكرنه مديكم ذات ؛ بشقه يرده قفايى توتسوله يه رك چاقر كيف يانمزه كلمش اولديغى حالده فاصله سز بر سورى بى سروبن سوزلرله حاضرونى اسكات واستماعه محكوم ايديبوردى . بن دائماً سامع صفتنى طاقنمش بولونيوردم . دها دوغريسى مومى اليهك زوزكلكلرينك فرقنده بيله دكلدم . چونكه بن عثمان هبجى يه قاريشان فرق ايكى سنه لك عمر كذشته نك بر كونك ايچنده صيغيشديريلان تجليات غريبه وصفحات مختلفه سى تخيلاتيله عالم استغراقه طالمش اولديغم حالده ، متصل غيبوبتمله يتيم وبيوايه قالان وجهانده بندن بشقه بر استنادكاه تعيشلرى اولميان افراد عائله مى دوشونيوردم . بن بو خيالات كونا كون ايچنده بويان ايكن بكا متوجه شديد برصداى خطا مك :

قوزوم ! دميند نبرى سويليه سويليه نفسمى توكتديكم سوز لريكه

هب ، اوت ! دبوب باشكي صاللايورسك . هيچ سوزه قاريشميور -
سك ؛ سن هيچ بر شئ سويلمزميسك ؟
سؤالى بنى بردنبره طالديغم عالم استغراقدن حال يقظه يه كتيردى .
ــ كيمه ؟ بكا مى سويليورسكز ؟
ــ يا كيمه سويله جكم ؟ سكا سويليورم .
ــ (حيرت وشاشقنلقله) نه سويلهيم ؟ ايشته سزى ديكليورم يا .
ــ سوزلريمه نه يه جواب ويرميورسك ؟
ــ (آليق ؛ آليق يوزينه باقه رق) جواب ويرمكه مجبورمى يم ؟
ــ اوت ! مجبورسك . هم ، بن سنك كيم اولديغكى بيلميورمى يم
صانكه ؟
ــ (حيرتله) اى ! بن كيم ايمشم بقالم ؟
ــ سن پوليس مديري حسنى بك دكلميسك ؟ بنى باب ضبطيه ده
يكرمى سكز كون حبس ايدن سن دكلميسك ؟
ــ سبحان الله ! افندي ! اول امرده بنم اسمم حسنى دكلدر .
سز يا كليورسكز ، بنى بشقه بريسنه بكزه تيورسكز .
ــ (مستهزيانه وباشنى صاللايه رق) هله باق ! اسمي حسنى
دكلمش ؛ يا كليورمشم ، بشقه بريسنه بكزه تيورمشم .
محاورهنك ، محاورهنك دكل حقمده ايديلن تجاوزك بو درجه يه
كلديكنى كورن ضابطان تكدير كونه :
ــ افندى . عيب دكلمى ؟ نه در بو ابتديككز معامله ؟ طانيمديغكز
بر آدمه تجاوز ؟

— كيمی طانيمپورمشم ؟ (بنی كوستره‌رك) بونيمي؟ سز بيلمزسكز بو حريف حبسخانه‌ده بكا نه‌لر يابدی.

— ايی اما يابان بو آدم دكل، سن يابانی طانيمپورسك. هم، سن چوق اوليورسك، عيبدر . هايدی، هايدی !

ديه‌رك ايته، قاقه، كوتوردكاری صره‌ده معاون افندی برياندن كيری، كيری، كيديبور، برطرفندن آلقولك ويرديكی سكرك تأثيريله بكا توجيه خطاب ايده‌رك والنی كوكسنه ووره‌رق تهديد كارانه :

ـ آخ. هله طور، بن سكا كوستريرم. (حضاره خطابا) آخ سز بو حريفی بيلمزسكز ، حبسخانه ده‌بنم جانمه اوقودی، بكا تمام يكرمی سكز كون قان قوصديردی.

واديسنده‌مرلدانه‌رق وشتوم غليظه آته‌رق چكيلوب كيده‌يوردی. ضابطان ،،مومی اليهك سرخوشاق حاليله وقوعبولان بوحركت نابجاسنی خوش كوره‌رك متأثر اولمامقلغمی تسليت كونه اخطار ايتـدكاری صره‌ده جواباً : حقمده واقع اولان بو تحقيرك آندن دكل، اسمنی سويلمك ايستمديكم بر طرف معنويدن كلديكنی بالبيان متأثر اولمديغمی بيلديريپوردم.

كيجه‌نك ساعت اوچنه طوغری آنبار حوله‌سنی آلدی، بتيردی. قپاق قپاندی . ارتق اوست قاتده بزم ايچون بر حاضرلنيوردی. محافظلرم حقيقةً حقمده ابراز حرمت ايديبورلر وممكن اوله بيلن اسباب استراحتمی استكماله چاليشيورلردی. فقط بو استراحتك استكماله هرحالده ادارهٔ مخصوصه‌وابورينك باش انبارنده چاليشلمقده

اولدیغنی وامثالمدن بالاستثنا بتاغمك بیوجك بررژی صندیغی اوزرنده یاپلمش اولمسندن عبارت بولندیغنی اونوتمامليدر. ×

انباره قونه‌جق اشخاص، ادیان واقوام مختلفه‌دن یعنی ترك، کرد، عرب، لاز، آرناود، ارمنی، روم، بلغار کبی ملل مختلفه منسوبیننده مرکب اولوب مقداری ایکییوزه بالغ ایدي. بونلرك ایچنده یکرمیدن زیاده‌سی افراد عسکریه‌دن، یوزی متجاوز استانبولده بقالری جاز اولمیان اشخاص مختلفه دن، درت نفری زنجیر بند بلغار اشقیاسندن عبارت اولوب بر نفریده ارمنی مکتبی معلملرندن آرام افندی نامنده بر رسام ایدی. بو بدبختلرك کیمی مؤبد، کیمی موقت اوله‌رق محال بعیده‌یه نفی وتبعید اولنیور وبر طاقمی کورك جزاسنه محکوم بولنیوردي. ایشته رفقاي فلاکتم هب بو جمعیت محترمه افرادی ایدی. ایکی کون ایکی کیجه محافظلرمده برابر اولدقلري حالده اشخاص مرقومه ایچنده قالدم. غریبدر، جداً شایان حیرتدرکه منسوب اولدقلری عناصرك عادی طبقه‌لرندن معدود اولان وهر بری افعال ذمیمه وسوابق مکرره لریله هیئت اجتماعیه ایچون بروشئبه لایزال اولمسی لازم کلان بو بدبخت فلکزده‌لر، کندی دردلرینی، کندی فلاکتلرینی اونودیورلرده کمال ادب وتواضعله یانمه کلیور، حقمده مأثر حرمت کوستریور وبونلردن بعضلری‌ده کلمات تسلیت آمیز ایله بنی تطییبه چالیشیورلردی. حتی ایچلرندن بری بر کون یانمه کلدی. بر خیلی مدت یوزیمه باقدی، باقدی ده کمال شهامتله: کاشکی سکا ایدیله جك جزاییده بنمکنه علاوه ایده ایدیلر.. دیدیکی

حالا خاطر كذار پريشانمدر. سبحان الله: فوق الطبيعه دنيله جك بو آثار فضيلت، بو جوانمردانه وضع وحركتلرده ينه شرق اقوامنك، ترك ملت نجيبه سنك سجاياى خلقيه سندن اولسه كرك!...

حبسخانه دن چيقاركن ايكى ساعته قدر حركت ايده جكى بيلديريلان واپورمز بتون كيجه يى ليمانده كچيردى. صباح اولدى. كمي حالا اكمال لوازم سفريه وسائره ايله اوغراشيوردى.

صالى كونى قبل الظهر ساعت درت راده لرنده واپورمز مرساى پايتختدن فك لنكر ايلدى، كمي سراى بورنني كچوبده مرمره يه طوغرى آچيلديغى زمان كيم بيلير صوك دفعه ميدر، نه در؟ استانبولك شهزاده باشى سمتنه برنكاه حزن غريبانه دها فرلا تدقدن صوكره چله كاهمه چكلدم. كوكلمجه، كيفمجه سرشك چشمانمه حار، مديد بر جريان دها ويردم؛ متصل اغلايوردم. بريدن بزم رفقاى كرام ايسه همان عمومى دينله جك بر عالم هاى وهويه طالديلر، برسوره كلى ذوق ومحبته قويولديلر؛ كويا كه فلكدن انتقام آليورلردى. بونلرك ذوق وصفا عالمي اك حكيم كچينان عقلاى زمانه يى بيله ارشاد وايقاظه كافى ايدى. كرچكدن محن وآلام جهانى كنديلرينه ذوق ايدينان هنر وعرفان اربابى اولدقلرينى عياناً اثبات ايديورلردى. انجق طهارت ونظافت جهتنه اعتنا اولنمديغندن آنبار يكرمى درت ساعت ظرفنده تعفندن اوتورلماز بر حاله كلمشدى.

واپوره ركوبمك اوچنجي كونى هرچه باد آباد قاره يه چيقمغه قرار ويردم. عصيانه دلالت ايدر بر وضع شديد ايله قطعياً بوراده

اونورمیه جغمی ، مقصد ، نراریه میدان ویرلمه مك ایسه قاره ده دها قولای محافظه ایدیله بیله جکمی قومیسره اکلاندم . هیئت محافظه طور ومشواریی بکنمه مدیلر ؛ سوزلریمی لظر اعتنایه آلوب بینلرنده مذاکره ومشاوره یه کیریشدیلر . حالبوکه کندیلریده بنمله برابر انبارده بولندقلرندن بوتعفندن آنلرده بیزار ایدیلر . مطالب مصرانه مه دریغ مساعده ایتمیه جکلرسه‌ده بر طرفدن مرجعلرینه ، آمرلرینه اخبار کیفیت اولنور مطالعه سیله محترز بولنیورلردی . مع ذلك ینه مروت انسانیه لری غلبه ایتمش اولملی که قاره بیلتی آلمقلغمه‌رویمساعده کوستر دیلر . شو شرطله که ژاندارمه ملازمی ابراهیم افندی قاره ده یانمدن آیرلمیه جقمدی . بو صورتله ایکنجی قاره یه نقل مکان ایدلدی . ایشته بوندن صوکره مهما امکن استراحتمز تأمین ، حیثیت ذاتیه مز (رسمیه مز دکل) محافظه ایدیله بیلدی .

ایکنجی قاره یولجیلرینك هویتلری بالاده برنبذه بیان ایدلمشدی . بونلرك ایچنده بنی اك زیاده ممنون ایدن نوري چاوش ایدی . آنك یتاغی بنم کینك یاننده ایدی . ارتق نوري چاوشله آمر ، مأمور کبی دکل بر آرقداش کبی کوریشیلیوردی . فقط زوااللی کنج ! حال حاضر مدن تأثری کتم واخفا ایده میور وبرتهالك ومفتونیتله خدمتمه شتاب ایلیه وردی . دیکر کنج ضابطلرده بنی تطییبده دیه بیلرم که یکدیکرینه مسابقه ایلیورلردی . اوف بوفضیلات ! بوجوانمردلك مطلقاً ترك قومنك خصائل مفطوره سندندر .

استانبولدن حرکتمزك ایرتسی کونی ازمیده مواصلت اولندی . (وابورمزك سرعتنه دیه جك یوق یا) وابور دها مرمره ده ایکن بر صباح کوکرته یه چیقمش واستانبوله دوغری مدنکاه ایله شویله‌جه عالم خیاله طالمشیدم . بریدن یواشجه وسامعه نواز برسسلك :

ــ بك افندمز ! هوامز حمد اولسون پك لطیفدر دکلی ؟

خطابی بنی بر دنبره ایقاظ ایتدی . باشمی چویردم ؛ برده نه کوره یم ؟ بزم والی معیتی افندی ! درحال توحش وتعبس وفقط جبر نفس ایله مقابله نازکانه طوریغی کوسترمکه چالیشه رق : اوت ، پك لطیف دیوب محاوره یی اورادہ براقمق ایچون باشمی تکرار دکزه چویردم . زیرا بو آدم ارتق بکا پك موحش کورونیور ، عادتا اعصابمی تحریك ایدییوردی . مصاحبت ومحاوره سندن زیاده‌سیله متأذی اولیوردم . انجق مخاطبمك طور ومشواری بنی ممکن دکل یالکز براقمغه مستعد دکلدی . بنمله بر محاوره قپوسی آچمق ایستدیکنی حس ایدییور و بر تقریب الندن قورتولامی دوشونیوردم . مومی الیه وضع وحالی اکلامامز لقدن کله رك تکرار :

ــ ان شاء الله بولطافت هوا ایله محل مقصودمزه قدر کیدرز .

ــ (ایسته میه رك ویارم اغزله) ان شاء الله !

ــ بك افندی ! عفو ایدرسکز . سزه بر شی صورمق ایسترم .

ــ (جان صیقندیسنه دلالت ایدر صورتده) بیوروك !

ــ افندم ، ذات عالیکز بوندن تقریباً اون اوچ ، اون درت سنه مقدم مکتب طبیه اعدادیسنده معلملك ایتدیکزمی ؟

— (عين طورله) كيم بيلير ؟ بلكه!

— اما رجا ایدرم ، اوزمان قول اغاسی دکلمیدیکز؟

— غالبا !

— اسم عالیکزده اسماعیل حقی بك ، دکلی ؟

— اویله اوله جق !

محاوره‌نك بورادەیه کلمسی و : اویله اوله‌جق ! جوابنك ویرلمسی اوزرینه قوتلی ایکی ال ، تعریفی ناقابل بر هیجان وحرارتله اللریمه صارلمش اولدیغی حالده : امان افندم ! بنی عفو ایدیکز ، بن بیوك بر قصور و تربیه‌سزلکده بولنمشم . سز ، بنم خواجه‌مسکز ، باعث فیض و سعادتمسکز ...... دیه‌رك اوپمکه چالیشیور ؛ بن ایسه نه اولدیغمی بیله‌یه‌رك بریاندن الیمی ویرمکدن امتناعه ، بر طرفدنده حیرت و تعجبدن مرکب برشا شقنلقله مومی الیهی تشخیصه غیرت ایدییوردم . فقط هرنه اولورسه اولسون اوچ کیجه اولکی معامله بنی کرکی کبی متکدر ومتأثر ایتدیکندن حقمده شو صورتله کوستریلان آثار حرمت وندامته قانع اولمیوردم . نتیجه مومی الیهك بنی کندی حاله ترك ایتمسی هردرلو اعتذار وترضیه‌لرك فوقنده بر نعمت ایدی . نه چاره‌که بو ممکن دکلدی . مومي الیه غایت ذکی ، کیرکین ، نبضکیر ، جربزه‌لی بر حاشاری اولدیغندن الندن قورتولمق غیر قابلدی . چار ناچار آنکله اوزونجه محاوره‌یه مجبور قالمش واسمنك خیر الدین اولدیغنی اوزمان اوکرنمشیدم . بو محاوره‌دن صوکره خیر الدین افندی ، طوروسیماسی دکشمش اولدیغی حالده چکیلوب کیتدی وبر

ساعت صوکره تکرار کاوب بی کوکرته‌ده بولدی. واپور حرکتده ایکن بزم محافظلر بنی سربست براقیورلر وواپورك براسکله‌یه ورودنده یانمدن آیرلمیورلردی. خیر الدین بو کره بر طورمتین و بر عزم شدید ایله سوزه باشلایه‌رق :

ــ بك افندی ! مساعده کزله بنده‌سزه بر ایکی سنه‌لك ترجمهٔ حالمی حکایه ایده‌یم : قله‌لی اعدادیسندن چیقدقدن صوکره تجارت قپودان مکتبنه کیردم؛ اورادن شهادتنامه‌ آلدم. بر آرالق شرکت خیریه واپورلرنده استخدام اولندم. متعاقباً افکار حریتپرستانه بنی مصره، وادیٔ نیله آتدی. اورادە قوقوماو نامیله مزاح آمیز برغزته چیقاردم. مؤخراً بر ذات طرفندن بالاقناع استانبوله کتیرلدم. فقط بر خیلی مدت باب ضبطیه‌ده محبوس قالدم. خلاصهٔ کلام، بعد ما پادشاه و حکومتی علیهنده بولنمیه جقمه دائر تحلیف ایدلدکدن صوکره مظهر عفو اوله‌رق بیك غروش معاشله جزائر بحر سفید والیلکی معیتنه تعیین قلندم؛ شمدی ردوسه کیدییورم . سزکده اورایه اعزامکز من جهةٍ اصابت اولمشدر .

بن ــ (حیرت و سکونتله) یا ! دیمك سزده خیلی فورطنه‌لر کچیرمش، خیلی مصائبه اوغرامشسکز ؛ هرنه حال ایسه کچمش اولسون ، ان شاء الله دوچار اولدیغکز فلاکتلری آتیاً تلافی ایدر، سایهٔ شاهانه‌ده فیضیاب اولورسکز.

ــ (خشم وحدتله) نه ؟ فیضیاب می اولورم ؟ لعنت اولسون!

ــ یوق ! اویله دیمیکز ! معتدل اولکز ! عالمده چکیلان

مصائب هپ اونوديلير ، ماضى دائما نسيانه قاريشـير وآنك يرينه ان شاء الله بر فيض وسعادت قائم اولور .

ــ خاير بكم خاير ! سز بنى تطبيب ايتمك ايستيورسكز ، تشكر ايدرم. فقط ! ..... (بر آه چكەرك) مساعده ايدكده سوز لرمى اكمال ؛ فـكريمى ، وجدانمى تشريح وايضاح ايده يم !

ــ بيوروك ! سويليك !

ــ واقعا حريت يولنده باشم بيك درلو دردوبلايه اوغرادى . شمدي عفو اولنديغم جهتله حالمدن ممنون وفلاكت ماضيه مدن عبرتبين اولملغم لازم كلير اما اويله دكل ! بر ساعتدن برى ذهن وفـكرم هرج ومرج اولدى . سزي بوحالده ، بوحال پريشانى ومصيبتده كورمك بنى ازدى ، بيتردى ؛ بكا هردرلو سعادتى اونوتدـ يردى . قبل العفو بكا قرآن ايله يمين ايتدير مشلر ايدى .شودقيقه‌ده آنيـده بر طرفه آتدم ؛ فيضيده ، اقباليده اونوتدم . لعنت اولسون ! بيك كره لعنت اولسون ! (جلادتله) بن سزى بو حالده كورميه ـ جكم ، سزي قورتاره جغم ، مطلقا قورتارمغه چاليشه جغم ؛ بناء عليه بن بو دقيقه دن اعتباراً حياتمى بو مقصده فدا ايتديكمى وبنى اك فـداكار بربنده كبز اولمق اوزره طانيوب قبول ايتمكزي سزدن رجا ايدرم .

ــ (تأثر وصميميتله) تشكر ايدرم ، حقمده كوستر ديككـكز ما ثر فضيلت مردانه كزه عظيم تشكرلر ايدرم . الحق بوكا شمديلك محل اولمديغي كبي تخليصم امرنده ايده جككز فداكارلغيده مناسب

كورم . چونكه سز هنوز بر بيوك فلاكت كچير مشسكز ، اندن متنصح ويمينكز ده صادق قالمليسكز ؛ بنم يوزمدن ايكنجى بر ورطهٔ مصيبته دوشمكزه اصلا قائل اولمم . حقكزده رايكان بيوريلان مرحمت سلميهٔ پادشاهي، بركون بنم حقمده ده تجليساز اوله بيلير . شمدي بنم يكانه املم، منفامه كتمك وبرمدت عالم توكل وتسليميتده انزوا كزين صبر وتحمل اولمقدر . سزه قارشو فكر خالصانهم دهاعتدال وانقياد اوزره بولنمكزدر .

اعتراف ايتملى يم كه خير الدين افنديك حقمده كوستر ديكى تمايلات خالصانه وايتديكي تكليفات فدا كارانه نك صميمتنه اعتماد ايده ميور وبوجهتله محافظه كارانه مقابله لرده بولنيوردم . بر آرلق ده دوشونيوردم كه امكانى اولسه ده فكر فراره نيت وميلانمى بيلديرسه م نتيجه نه اوله جق ؟ حال حاضر مدن دها مدهش باشمه نه فلاكت كله بيله جك ؟ اجل قضا حلول ايتديريله رك وجودمك اورته دن قالديرلمسيمى ؟ هيهات ! بن او اثناده هر ساعت ، هر دقيقه اولوب ديريليوردم . بالخاصه اوهنكامده حياتى ، اولانجه اكراه ونفرتله تحقير وتذليل ايديوردم . حاصلى خيرالدينك سوزلرينى تمامى تمامنه قبول ايده مديكمدن ناشى خطا ايتمشيدم ؛ بوخطايى تدريجاً اكلامغه باشلادم .

جمعه صباحيسى شرف واپورى ازمير لمانده داخل اولدي . بزم خير الدين ونورى چاوش وسائر ضابطان شهره چيقديلر . بن شدتله كوز حبسنده قالدم . يالكز عائله مه بورادن بر مكتوب كوندره

بیلدم . واپور ازمیرده ایکی کون قالدی ، ایرتسی کونی تکرار حرکت ایلدی .

قاره‌ده بولندیغم مدتجه کنج ضابطلردن برینك مالك اولدیغی برکیبرت خریطه سیله امرار وقت ایدییوردم ..... اهالیسندن اولوب شو دقیقه ده اسمنی مع التأسف بیلدیره میه جکم بو کنج ملازم ، پك ادیب ، سکوتی بر مرد نجیب ایدی . قاره‌یه کلدیکم کوندنبری یانمدن آیرلمیور و بکا قارشو بردرین ، فقط خفی حرمت اظهار ایدییوردی . بالخاصه ازمیردن اعتباراً بکا بر شیء سویلمك آرزوسنی احساس ایتدیکی حالده جسارتیاب اوله میوردی ؛ بو حاله حجاب وسکوتیلکی مانع اولیوردی . ناصیهٔ حالی وهردرلو طور وقالی بو معانیٔ عالیه یه دلالت ایدییوردی . مومی الیه ایله آشنالغمزك واپور معارفه سندن عبارت بولندیغنی ایضاحه حاجت یوق ! یکرمی سنه اول دیاربکر رشدیهٔ عسکریه سی مدیری ایکن یتشدیردیکم طلبه دن بری ایله حربیه ده شریك صنف اولمسی بلکه بوتمایل ومخلصته بر سبب جزئی تشکیل ایده بیلردی . واپور استانکوی اوکارندن کچوبده ردوسه تقرب ایلدیکی صره ده ارقداشلرندن بر چوغنك بعد الطعام کوکرته یه چیقمسندن وقاره ده بندن ما عدا کمسه نك قالما مسندن بالاستفاده یانمه صوقیله رق کمال ادب وحجاب ایله دیدی که :

— بك افندی !

— افندم !

— (صیقیله‌رق) ذات عالیکزه بر شیء عرض ایتمك ایسترم .

ــ بیوروك ، سویلیك !
ــ صیقلیورم، سویله‌که جسارت ایده‌میورم.
ــ صیقیله‌جق نه وار ؟ بیوروك ! سزی دیکلیورم.
ــ اما . بنی کستاخلغمدن طولایی عفو ایدرمیسکز ؟
ــ استغفر الله ! هم بو سوزلره محل نه ؟
ــ افندم ! اولا مساعده‌کزله اللریکزی اوپه‌یم ! (قوتلی قوللریله الیمی اوپمکه چالیشیوردی)
ــ استغفر الله ! بونك ایجابی نه‌یا؟ حالا فکرکزی سویله‌یورسکز.
ــ افندم ! (تردد له) بنده کز متأهل دکلم .
ــ اصابت که اولمامه مشسکز . سنه‌کزده تأهله دها پك چوق زمان مساعد !
ــ شمدیلك پاره‌یه احتیاجم‌ده یوق .
ــ الله او احتیاجدن جمله‌ یی وارسته بیورسون !
ــ شو دقیقه‌ده یانمده یکرمی لیرا قدر بر پاره وار .
ــ (مقصدینی کشف وتخمین ایده‌رك بالتجاهل) پك اعلا !
ــ (جدیت وتواضعله) شمدیلك بو پاره‌نك اون بش لیراسنی قبول بیورمکزی رجا ایدییورم (تقبیل ایچین اللریمه صارلیه رق) الله عشقنه رد ایتمیکز، بنی مأیوس ایتمیکز ، کستاخلغمی عفو ایدیکز ، بن سزك بنده کزم ، قبول بیوررسه‌کز اوغلکزم .
بو آنده نه حاله کلدیکمی تعریف ممکن دکل . شاشقین شاشقین وجه نجیبنه باقدیغم زمان، بلا اختیار حدقات چشمم نمکده یشارمغه باشلادیغنی

دویدم. دها زیاده شق شفه یه قدرتیاب اوله میه رق یالکز بوعالیجناب کنجك جبههٔ پاکنه دوداقلرمی تماس ایتدیرمکله اکتفا ایده بیلدم . ونه دن صوکره :

ـ تشکر ایدرم ، یاوروم ! شمدیلك پارهم وار .

ـ الله عشقنه بنی محزون ایتمیکز ! تنزلاً قبول ایدیکز .

ـ موجود پارهم اولماسه ایدی قبول ایدردم . فقط شمدیکی حالده پاره یه احتیاجم یوقدر اوغلم !

ـ اویله ایسه بشقه بر رجاده بولنه جغم ؛ باری انی قبول ایدك !

ـ بیوروك !

ـ معاشمدن بر قسمنی کتدیکم یردن یا ایستدیککز یره سپارش طریقیله ویاخود صورت آخرله ماه بماه تقدیم ایتمك آرزوسنی .

ـ تشکر ایدرم اوغلوم ، عظیم تشکرلر ایدرم . شو آنده اکاده حاجت کورمیورم .

ـ یوق کرچکدن مأیوس اولیورم . واقعا بنده کز کوچك بر آدمم ذات عالیکزه بویله بر تکلیفده بولنمق حدم دکلدر . انجق دیمین کستاخلغمی عفو بیوره جغکزی سویلدیکزده آندن جسارت آلیورم .

ـ استغفر الله ! سز پك عالیجناب ، عالیفطرت بر ذا تسکز . بنی طبع جوانمردانه کزله مبهوت ومسحور ایتدیکز ؛ سوق تأثرله سزه قارشی سوز بوله میورم . امین اولکز که پاره م اولمسه ایدی ، نشانهٔ فضیلتکزی قبولدن امتناع ایتمز ایدم .

ـ استغفر الله ، بالعکس بنی لطف والتفاتکزه مستغرق

بیورییورسکز . ما دام که برنجی استرحامی قبول ایتدیکز ، شو-
سیارش مسئله سنه اولسون ! . . . .

ــ دیدم یا . . شمدیلك اکاده لزوم یوق : اکر ایلروده
اولزومی حس ایدرایسه‌م مناسب واسطه‌ایله‌سزه‌مراجعتدن چکنمم؛
مخالصتمز بوملاقاته منحصر دکلدر یا ! . . .

ــ الله عمرلر ویرسین ! بنده کزده اویله مأمول ایدرم . هر بر
امریکزه فدای جان ایتمکه حاضرم . فقط الله بیلیرکه پك محزون
اولدم . امانه یایه یم بویله امر ایدییور ، بویله مناسب کورییورسکز .
هر حالده اك عادی خدمتکز له افتخار ایدرم .

ــ عزیز وبرخوردار اولسکز یاوریم ! جناب حق سزی فطرةً
عالی یاراتمش ؛ قدر رسمیکزی ده مزداد ومتعالی بیوره رق دولت
وملته باغشلاسون .

دیه بیلدم . ایشته حمیته ، فضیلته ، واوحیثیتله بتون انسانیته برانموزج
کال اولان بوکنج ضابط جوهر معالیسیله ، علو فطرت جوانمردانه
سیله بنی جداً متأثر وبتون حواس معنویه می جذب وتسخیر
ایتدی . کوکلجه ، حسیات منتدارانه می تبلیغ ایده جك لسان بیان
بوله میوردم . بناء علیه بالاده دیدیکم کبی بلا اختیار اولانجه صمیمیت
روحله جبین پاکنه بربوسهٔ شکران وضع ایتمکدن مناسب جواب
نوله مدم . بولوحه بر شعر لطیف وحزین ایدی ؛ روحانی بر منظره
تشکیل ایدییورایدی . غرابتك اك بیوکی بوکه انسان شکلنده تمثل
ایدن بو مجموعهٔ معالی یی ، جهان قدر واسع بر فضیلی جوهر پارهٔ

قلبنه صيغديران بويبوك انسانى اولدن طاينمق شرفيله مباهى دكلدم . بزه اوشرفى اولسون ، شرف واپورى بخش واحسان ايتدى . اسم وشهرتنى دفتريغه قيد ايله اكتفايه مجبور اولديغم بو تمثال معالى يه بر دها ملاقى اولمقلغى جناب ميسر الآمالدن ايستر ونياز منددانه ديلرم.

شرف واپوري تشرين اول رومينك اوچنجى صالى كوني ردوس ليماننه لنكر انداز اولدى . يارم ساعت صكره قلعه داخلنه ايصال ايدلدم . عبد الحميدك اراده ايتديكي التى سنه قلعه بندلك جزاسى بوراده اكمال ايديله جك ايدى . چونكه برقرنجه نك رنجيده اولمسنه وجدانى قائل اولميان مرحمتلى پادشاه اويله ايستيوردي . فقط الله اويله ايستمدى ، بشقه درلو ديله دى..

❋ ردوس قلعه سي ❋

ملازم محمد افندى ايله ملاقات ـ قلعه نك ابواب اربعه سني زيارت ـ عسكره تشهير ـ بر وقعه ـ بعض ذوات ايله معارفه ـ ـ بر عرضحال ـ اوغلوم سيف الله صارمك تولدي ـ قلعه بندلك عالمى ـ شوكت افندي ايله ايلك معارفه ـ بودروم مسئله سي ـ ميرالاى ابراهيم شمى بكله ملاقات ـ استانبول غزته لرندە بر توجيه وجيه ـ خير الدين افنديك فلاكتى ـ ردوس اركان مأمورينندن بري ـ ح ... افنديك بر تكليفى ـ فرار يلا نلربنك تنظيمي ـ پروره ـ بر مكتوب ـ صندق ايچنده فرار .

شرف واپوري ، تشرين اول رومينك اوچنجى صالى كوني

ردوس لیماننه دمیر آتدی . یارم ساعت صوکره محافظلرمك تحت
نظارتلرنده واپوردن چیقیلدی . اولا دوغریجه خارج قلعه ده کائن
ولایت ژاندارمه طابور اغا سنك نزدینه کیدلدی . طابور اغاسی
یتمشلك بر آدم ایدی . بر چاریك صوکره بر ژاندرمه ملازمی چاغرلدی .
بو ملازم ، منفیلر ، قلعه بندلر مأموری محمد افندی ایدی . بنی بو ضابطه
تسلیم ایتدیلر . بزم جوانمرد ملازم ایله نوری چاوش دخی دائرهٔ
ضابطه یه کانجه یه قدر رفاقتمدن آیرلمدیلر . کویا که بنی بر قضایه
اوغرامسون دیه صاغ ، سالم هیئت ضابطه یه تسلیم ایدییورلردی .
براز صوکره ژاندارمه ملازمنك : بیوروك کیده لم ! زمیلنده کی
اخطاری وواپورك بر ساعتهٔ قدر مقرر اولان حرکتی سببیله بوایکی
جوهر فضیلتله سوز شکارانه مفارقت ایدلدی . آنلر بر صندال
رکوب ایتدی ، بنده محمد افندی رفاقتنده قلعه قپوسندن ایچری کیردم .
زیر نظارت و محافظه سنه تسلیم ایدلدیکم محمد افندی تقریباً اوتوز
ایکی یاشلرنده قره کوزلی ، قره صقاللی ، اورته بویلی ، بشوش ، غیور ،
آمرینه مطیع ، دیندار بر آدم ایدی . فکراً زواللی ، پادشاهه بلا قید
وشرط بغایت صادق ، پادشاهك اسمنی کرچکدن ابدستسز آغزینه
آلمایان طاقمدن ایدی . فقط حالنه کوره قورنازلغی ده وار ایدی ، وهم
وترددی آندن زیاده ایدی . ردوس قلعه سنده بولونان یوزلرله استبداد
زدکانك امر محافظه سی هپ بو ملازمه تودیع اولنمشیدی . آنك ایچون
بنده کندیسنه بعضاً لطیفه یوللو : کل ، بنم قوماندانم ! دیه خطاب ایدردم .
مومی الیه ، حقمده حسن معامله کوستردی . قلعه قپوسندن ایچری

کیریلنجه ، سزه شهری کز دیره یم دیه‌رك بنی آلوب قلعه‌نك دورت قپوسنی کوستردی . بو وسیله ایله خفیاً قپولر اوکنده بولونان ژاندارمه افرادینه هو یتمی اوکره‌توب امر محافظه‌مه اعتنا ایتملری ایچون‌ده تنبیه ایدییوردی . قپولر کزلدکدن صوکره محمد افندی بزی قلعه داخلنده کائن طوبجی قشله‌سنه کوتوردی . اوراده‌کی ضابطان ایله ده کورشدردی . فقط قلعه قوماندانی اولان طوبجی بکباشیسی شاملی عارف افندی که مکتب حربیه ارقداشلر مدن ایدی ؛ بزی مقامنه قبول ایتمدی . معلوم آ ! افاروزلی طاقمندن بولنیورز . بن ضابطان ایله بر اوطه‌ده کوروشمکده ایکن ، عسکرده قشله حولیسنده بو قلعه‌یه چیقارلمشدی . مقصد ایسه بنی عسکره تشهیر ایله هو یتمی بیلدیرمك اولدیغنی بیانه حاجت یوق . محمد افندی ایله قشله‌دن چیقارکن ، عسکرك اوکندن کچمکه مجبور ایدم . بو صورتله ملازم افندی آلمش اولدیغی امری اجرا ایتمش اولدي . صوکره بنی کتیروب موقتاً بر اوطه یه یرلشدیردی . کراسی طرفمدن ویرلمك شرطیله برخانه استیجار ایدیلنجه‌یه قدر اوراده قالدم . بو تاریخدن اعتباراً سوقاغه چیقدقجه ارقه مدن برژاندارمه نفری بنی تعقیبه مأمور اولمشدي .

ردوس قلعه‌سی دترآمادار برسور عظیم ایله محاط اولوب چارشو و بازار قسمی قلعه داخلنده و حریتم بو قلعه داخلنه منحصر ایدي . ایلك کیجه‌یی کمال سفالتله او موقت اوطه‌ده کچیردم . ایرتسی کونی استحمام ایتدم . دورت آیدنبری ایچنده یوزمکده اولدیغم لظافتسزلکدن قورتلدم ، تمیزلندم و آزاجق آدمه دوندم . بعده اوچ آیلق اوزامش اولان صقالمی

تراش ایتدیردم . حمامدن چیقوبده بزم قوماندان افندي ایله ملاقی اولنجه، سیما لك دکیشمسندن شاشیره‌رق کیفیتدن درحال ژاندارمه بیکباشیسنی خبردار ایتمکله بزی تکرار معهود درت قپو ایله قشله‌یه ایصال وتشهیر ایچین بیکباشیدن امر الدیغنی تبلیغ ایلدی . شدتله امتناع ایتدم ؛ کتدي ، بیکباشی‌یه خبر ویردي ؛ تکرار کلدی ، بیك درلو رجا ونهایت تهدیده قالقشدی ؛ شدت مخالفتده صلابتم آرتدي ، قطعیاً امره اطاعت ایتمیه‌جکمی بیلدیردم . تکرار تشهیرده کی مقصد اولجه عسکر وژاندارمه‌لره صقاللی اوله‌رق کوسترلدیکم حالده بعد الاستحمام صقالمك تراش ایدلمسیله سیمامك دکیشمسی ایدی. بو صقال مسأله‌سی بر هفته‌سوردی، کوناکون تفسیری موجب اولدی، الك صوکره‌ویریلان امره عدم اطاعتله نهایت بولدی .

اره‌دن بر ایکی کون کچدی ؛ موقت برخانه بولنوب اورایه نقل مکان اولندی . ارضرومـلی نوری افندی نامنده بر فلکزده ده بزه جان یولداشی اولمق اوزره توفیق ایدلدی. مقصد، احوال حاضره‌م حقنده مومی الیهدن معلومات آلمقدی . چونکه فرار مدن زیاده‌سیله قورقولیوردی . جزیره‌یه ورود مدن اعتباراً داخلیه نظارتنه جزیره‌ نشین اولدیغمه دائر هر صباح تلغرافله ژورنال ویرلدیکنی ده خبر آلمشیدم. بزم والی معاونی خیر الدین افندیی اونوتمیه‌لم: مومی الیه هر صباح واقشام یانمه کلیر، خدمات یتیمه‌می کورر ، اسباب استراحتمی تأمینه همت ایدردی. بواثناده رفقاي قدیمه‌دن اسمنی سویلیه‌میه‌جکم بر ذاتك حقمده‌کی لطف وانسانیتنی ده اونوته‌میه‌جغم. ردوسده‌ازوقت ایچنده برلی، منفی،

محکوم برخیلی کمسه لرله کوروشلدی وبونلرك هر برندن درجات متفاوته ده معاونت انسانیتکارانه کورلدی . والی عابدین پاشا طرفندنده بر ذات واسطه سیله اره صره احوال حالیه م استفسار اولنوردی. حقمده بعض ذوات فخام جانبلرندن غیاباً وقوع بولان توصیه لر اوزرینه بو استفسار خاطر توالی ایدردی فقط مشارالیه بر کره اولسون بنی نزدینه قبول ایده مه مشیدی.

برکون اوذات نزدمه کلوب معاش تخصیصی استرحامنی حاوی بر قطعه عرضحال یازمقلغمی والی نامنه توصیه واخطار ایتمشدی . بدایةً ردایتمك ایستدیکم بو اخطاری حقمده شبهه یه دوشولمه مسی ایچون بالاخره قبول ایله زیرده کی صورتی محرر عرضحالی ارسال ایلمشیدم .

حضور عالیٔ جناب ولایتپناهی یه

بعد الالقاب ! جناب حق جمله نی شرور ومفاسد روزکاردن مصون بیورسون ! اخیراً بلا محاکمه دینله جك صورتده دوچار اولدیغم فلاکت ، رتبهٔ مرفوعه م مخصصاتنك قطعنی استلزام ایتمسیله ردوسده عاجزلرینی ودر سعادتده اون ایکی کشیدن مرکب عائلهٔ بندکانه م خلقنی بی قوت وبی وایه براقدیغی کبی فلاکت واقعه دن دها شدید اوله رق کرفتار ایدندیکم حال حصر وقید دخی افراد عائله مك صورت آخرله تأمین معیشتی ایچون مراجعتی ایجاب ایدن ابواب مساعی یی سدوبند ایله فکر وبازوی همت مردانه می استعمالدن منع ایلدیکندن رضای الهی ومعدلت سنیهٔ حضرت پادشاهی

ايله من كل الوجوه قابل تأليف اولمديغى ظننده بولنديغم ـ شو حال ضجرت وضرورتك تحت تأثير طاقتكدازنده زبون قالديغم حالده دلالت وعنايت دولتلرينه مراجعت والتجا ايلرم اولبابده

١٢ تشرين اول سنه ٣١٦ امضا

والى پاشا بو عرضحالى استانبوله ارسال ومؤخراً ترويجنى تأكيد ايلديسه ده برثمره سى كورلمدى.

جزيره يه ورودمك اون التنجى كونى استانبولده عائله م جانبندن آلديغم تلغرافنامه ده بر اوغلوم دنيايه كلديكى اشعار وبراسم ايله تسميه سى بيان اولنيوردى. جواباً « سيف الله صارم » اسمنى حال وموقعمله مناسب بولدم . صداقت وحميت يوزندن اوغراديغم بوقدر بلالرك انتقامنى سيف الله صورتنده بالتجلى ظالملردن آلمسى تمنيسيله اوغلومى بواسم ايله تسميه ايتدم . بزم شاعر آتشين زبان ، صديق قديم بليغ البيان ، حسان زمان ، جناب « اشرف » طقوز ياشنه كيرديكي حالده دراغوش ايده مديكم ثمرهٔ عمر فرسودهمك ولادتنه سويلديكي منظومه نك تاريخ مصراعى بروجه آتيدر ؟

چيقنجه (*) ديدهٔ دشمن ديدم تاريخنى اشرف

« قيلندن چيقدى سيف الله صارم تتره سون اعدا »

١٣١٨

ارتق عائله مله مخابره ايده بيليوردم . فقط نامه كلن مكتوبلر ضابطه جه آچيلوب اوقوندقدن صوكره بكا ويريليوردى . كلن

(*) ديده كلمه سنك ترسيم وتشكيل ايتديكى (٥) رقمى ايله تاريخ تعميه ايدلمشدر .

مکتوبلرك مندرجاتی همان کاملاً عائله یی جزیره یه کتیرتمك مطالعه لریله مالی اولدیغنـدن امر مخابره ده سربست بولنیـوردم . انجق سوقاغه چیقدقجه ژاندارمه نفرینك تعقیبندن قورتیله میوردم . ملازم محمد افندی هر صباح واقشام زیارت بابنده بنی کاوب یوقلایوردی . بوکره خانهٔ موقتی ده ترك ایله اللی غروش کرا ایله برخانه وقرق غروش معاشله قدمخیر نامنده بر ده‌سیاهی‌اشجی قادین تدارك ایدلدی . بوقادین ، هم اشجی وهمده خانه ایچنده کی احوالدن ضابطه یی خبر دار ایتمـکله مکلفدی . ایستدیکم آشجی یی طوته‌مازدم . آرتق بوراده قطعیاً یرلشدم .

بو اثناده ردوسده ایکیوز قدر منفی وار ایدی . بونلر اقوام مختلفه دن وجرائم شخصیه وسیاسیه اصحابندن ایدی . قلعه داخلنده ایلك دفعه پیدا ایتدیکم یاران فلاکت بالطبع بونلر اولدی . ایکنجی درجه ده اهالیدن بعضلریله کسب معارفه ایدلدی . مأمورین طاقمی بزدن عمومی دینله جك قدر اوزاق دورییور ، اختلاطمدن چکینورلردی . کوندوزلری بعضاً سوقاغه چیقار ، پیدای آشنایی ایتدیکم برایکی اصنافك دکانارنده وقت کچیرردم . تعقیبمه مأمور اولان ژاندارمه نفریده بکا کولـکه لك ایتمـکدن خالی قالماز دی . بو معامله دن بغایت بیزار ایدم ؛ زیرا نره یه کیتسه‌م ، نره ده اوتورسه م معقبمده قارشومده دیکیلی طورور ، یانمدن آیر لمازدی . بر درجه ده که شو معامله لر ، دکاننده وقت کچیردیکم حسین اوسته نامنده بر بربرك وهمنه دوقوندیده بعدما (لطفاً) تعبیریله دکاننه

كا. مكالمكمي بالواسطه اخطاره قدر وارمشدی . بو تعقیبلر ، ، بو تضییقلر یالکز بکا منحصر دي ، دیکر منفیونه شمولی یوغیدي . آنلردن بك چوغی هرکون قلعه خارجنه ده چیقمغه مأذون ایدیلر . شو حاللر ، بنی جداً ازییور ، بیتریپوردي . هله حسین اوسته نك استثقالی بکا یك فنا دوقونمشدي ؛ کندیمي جمعیت بشریه مدفوعاتندن ظن ایدییوردم . بو تحملشکن حاللره قارشی خیلی تظلما تده بولندمسه ده هیهات ! . . .

فریاد بسی کردم وفریاد رسی نیست
کویاکه درین قبهٔ فیروزه کسی نیست

ایشته یوزده برینی انجق تصویر ایده بیلدیکم بو قیود جانکداز ایچنده آلتی سنه لك قلعه بندلك جزاسنی اکمال ایده جکدم . انجق ارادهٔ جلیلهٔ ازلیه اشاغیده تفصیلاً حکایه ایدیله جکی وجهله صورت غریبه ده تجلیساز اولدي

١٣١٩ سنه‌سی رمضانی حلول ایتمشیدی . اوللری قلعه داخلنده کشت و کذار ، کوندزلره منحصر ایکن رمضان حسبیله کیجه لریده سوقاغه چیقما بیلیور ، بر ایکي یرده وقت کیچر بیوردم . لکن تعقیبات دائماً بر کال ایدی . فداکاریٔ عظیمیله بنی الی الابد کندینه منتدار ایدن نور دیده م شوکت افندی ایله معارفه م بو کونلرده باشلامشدی : مومیٰ الیه آره صره خانه مه کلیر ، کوریشیلردی . شوکت اوزمان یکرمی یاشلرنده ایدي . پرتو ذکا صاحبان کوزلرنده فداکارلق علائمي عیاناً نمایان ایدیسه ده حداثت سنی ، تجربه سزلکي

بنم ایچون قوتبخش اوله میوردی . بنم امیدم هپ خیرالدینده ایدی . شوکت ، ردوس مکتب اعداد یسندن مأذون ، ذکی ، حریتپرست بر گنج اولوب حسن صدا وقرائتده مالك اولدیغندن ، اك جوششلی زمانلرمده تلاوت قرآن ایتدیرەرك حضرت فرقانك فیوضات وتأثیرات معنویه سندن کسب صفای روحانی ایله تسکین دل مجروحه موفق اولوردم . آه ! بنم یگانه مدار تسلیتم بوکتاب مبینك کوکله بخش ایتدیکی صفای سرمدی وجاودانی ایدی . شوکتله اولان مصاحبه لر ومحاورەلرم هپ بو وادی یه وبعضاً شعره ، ادبیاته منحصر ایدی .

بودروم مسئله سی — جزیره نك ، دها طوغریسی قلعه نك هر کوشه وبوجاغنی اوکرندکدن وبرخیلی آشنالر پیدا ایتدکدن صوکره فکر فرار ایله مشغول اوله جق حاله کلمشدم . خیرالدین ایله همان هرکون بو خصوصه دائر مداولهٔ افکار ایدیلردی . بو اثناده برپروژه ترتیب ایدلدی که خلاصه سی ، قلعه دیوارینه محاذی بر اودن لیلاً بر کوفه دروننده قلعه خندغنه اینمك ونردبان ایله ملاصق اولدیغی برباغچه دن مرور ایله ساحل بحرده احضار ایدیله جك بر لیمون قایغنه آتلامق ایدی . بو پلانی قوەدن فعله کتیره جك زمان قوللامقده ایکن او آرالق . . . مأمور لرندن اولوب یالکز بر دفعه کوروشدیکم بر ذات نزدمه کله رك بودروم قلعه سنه نقل منفا ایدلمه کلکم حقنده مخابره جریان ایتدیککندن بحثله باشمك چاره سنه باقمقلغم اخبار ایدلمش ومتعاقباً غائب اولوب کتمشیدی . بر دها

اومأموری کورمدم. ایشته برنمونهٔ معالی دها ! بو اخبار اوزرینه در حال خیر الدین ایله مواضعةً افتراق ایتدم وضابطه نك امنیتنی قزانىنجه یه قدر خانه مدن چیقمامغه قراروبردم. تعاطی اولنان مخابراتك اسبابنه کلنجه: عن اصل سوریه اهالیسندن اولوب یکرمی سنه مقدم ردوسه کله رك قلمك بیانندن استحیا ایتدیکی افعال ذمیمه سیله بعض مرتکب مأمورلره حلول ایدوب برخیلی ثروت اکتساب ایدن وبر زمان انکلتره قونسلوسخانه سی ترجمانی ایکن احوال سیئه سنه مبنی خدمتندن طرد واخراجٍ ایدیلان هاجی ایلیا نامنده هیچ طانیمدیغم بر دنی فطرتك پادشاهدن بر کلاه قاپمق ایچون فرار تصمیمانده بولندیغمی هرنره دن خبر آلمش ایسه — استانبوله اشعارو اخبار ایتمسی اولمش؛ بو خبر اوزرینه ییلدیز تلاش ایچنده قالمش ؛ او اثناده میدیللیده بولونان والی عابدین پاشایه باش کتابتدن شفره لی امرلر یاغدیرلمش؛ والیده کلن تلغرافنامه لردن بحثله ردوسده کی والی معاونی ایله ژاندارمه قوماندانىنه تبلیغات شدیده ده بولنمش؛ آنلرده مشترکاً اخبارات واقعه يي بالتصدیق اسماعیل حقینك جزیره ده محافظه سی ممکن اوله میه جغندن — فرارینه میدان وبرلمامسی مطلوب ایسه — مرقومك یعنی (بنم) وخامت هوا ورطوبتیله مشهور اولان بودروم قلعه سنه نقلیله کندیلرینك ایلریده مسئولیتدن وارسته ایدلملرینی جواباً بیلد-یرمشدر. والی پاشا ایسه: اون بش کونه قدر مرکز ولایته مصمم اولان معاودتنه دکین مرقومك فرارینه میدان ویرلمیوب امر محافظه سنه اعتنا ایدلمسی امریله اکتفا ایلدیکی خبر آلنمشیدی.

اون بش كون صوكره والي كلدی . حقمده كنديسنه يازيلان بعض مكتوبلرك تأثيرينه حمل ايتمك ايستديكم اسبابه مبنی او مخوف ومدهش مقتله اعزاممدن صرف نظر ايدلدی . بنده بر خيلی مدت حال اعتدالده بولنمغه مجبور اولدم .

ابراهيم شمعي بك ـ تشرين ثانينك يكرمي طقوزنجی كونی سوقاقدن خانه مه عودت ايديوردم ؛ برده نه كوره يم ؟ رفقای قديمه ومعززه دن اوتوزسنه لك رفيق وفابرورم ، انطاليه رديف ميرالايي ابراهيم شمعي بك ! چارشو بويجه كليور ايدی . مير محترمی يانده بولنان خير الدين دهطانيوردي . چونكه اون بش سنه مقدم اعدادیٔ طبی مكتبنده معلم اولان شمعی بك تدريسات فياضانه سندن آنيده مستفيد ايتمشيدی . بن شمعی يی كوروبجه بردنبره شاشردم ؛ بنی كوروبده متأثر اولماسی ايچون در حال أورادن صاويشوب خانه مه كلدم . مؤخراً واقع اولان استخباراتمه نظراً خير الدين ، ابراهيم شمعي بكه ملاقی اولمغله آره لرنده شويله بر محاوره جريان ايتمش :

خير الدين ـ (شمعينك يانته صوقوله رق متواضعانه :) وای بك افندی ، صفا كلديكز !

ـ (طانيميه رق سرتجه) صفا بولدق ، فقط بن سزی طانيدم .

ـ امان افندم ! بنده كز طلبه كز دنم ، سز بر زمان قله لی مكتبنده خواجه مز دكلميديكز ؟

ـ يا ؟ اويله ايسه ممنون اولدم . ای ، سز بوراده نه ياپيورسكز ؟ وقسه بر مأموريتده ميسكز ؟

ــ اوت افندم ! سایهٔ عالیکزده والی معیت مأموری یم . نره‌دن تشریف بیوردیغکزی سؤال ایده بیلرمی یم ؟

ــ انطالیه دن کلیورم ، مأموراً مکری یه کیده جکم ، واپور بکلیورم .

ــ (یواشجه) افندم ! بوراده سزك پك سود یککز بر ارقداشکز وار ، کورشمز میسکز ؟

ــ (چین جبین ایله) کیم ایمش اوارقداش ؟

ــ اسماعیل حقی بك ، قائمقام !

ــ (تجاهله وافتی باشنی صاللایه رق) طانیمیورم .

ــ امان بك افندی ! نصل طانیمزسکز ؟ اوده سزکله برابر اعدادیده خواجه مزدکلی ایدی ؟ اوزمان ایکیکزده قول اغاسی بولنیور دیکز ! پك اسکی ارقداشکز !

ــ (التزام لاقیدی ایله) ها ، شو ! . . . . او بوراده نه یاپیور

ــ وای ! ایشتمدیکزمی ؟ آلتی سنه قلعه بندلکه محکوم ! استانبولدن کوندرلدی ، رتبه‌سنی ده رفع ایتمشلر .

ــ (تعجبله) یا ! اوحالده آغر بر قباحت ایتمش اوملی . .

(اطرافه کوز کزدیروبده کمسه اولمدیغنی کورنجه جدیتله ویواشجه) باقسه کز آبك !

ــ افندم !

ــ سزه بر شئ صوراجغم .

ــ امر ایدیکز افندم !

— بن سزه حقيقةً وقتيله معلملك ايتمشمى ايدم ؟

— نه ديمك افندم ؟ ايكي سنه متمادياً ! مقصد عاليكزى اكلايه بيلير مى يم ؟

— ديمك كه سزه حسب القدر خواجه لغمز سبق ايتمش ؛ شو حالده اوزر كزده بر حقم وار !

— اكا نه شبهه افندم ؟ باعث فيض وسعادتمسكز .

— بو تقديرده سزدن بر شيء سؤال ايتمك ايسترم . (احتياط واحتراز ايله) معلوم آيك فنا بر زمانده بولنيورز ، كمسه‌نك كمسه‌يه امنيتى قالمامش ؛ بر مدتدنبرى اويقمق ، اوجاق سوندرمك شعارمز اولمش ؛ بر درجه‌ده كه انسان ، اوز قرداشيله صميمى كوروشمكدن احتراز ايديور . اوغلوم ! بن كثير العيال بر آدمم . امان رجا ايدرم ، بكا آجييكز ! وسزه بو يولده واقع اولان محترزانه خطابمدن دولايى بنى عفو ايديكز ، معذور كوريكز . (غايت يا واش وتهالكله) شمدي او اسماعيل حقى نره ده و نصل يشايور ؟ بكا احوالندن براز معلومات ويره بيلرميسكز ؟

— بك افندى ! امين اولك ، ناموسمه اعتماد ايدك ! بنده كزدن اصلا احتراز ايتميك ! بن هر كون آنك يانند‌ه يم . استانبولدن ده برابر كلدك . آرزو بيوررسه كزسزى بلا خطر اوينه كوتورر ، كوروشديريرم . ذاتاً دمين اوسزى كورمشديده تأثر كزى موجب اولمامق ايچين بر تقريب صاويشوب كتمشيدى . شمدى شبهه‌سز اوده‌در . وخانه‌سنده كنديسندن بشقه‌ده كمسه يوقدر .

بن ، فی الواقع خیر الدین دن آیرلدقدن صوکره دوغریجه خانه مه کلمشدم. آره‌دن بر چاریك صوکره بزم قپونك آشجی قدمخیر طرفندن آچیلدیغنی وآشاغیدن : او صاحبی! دیه بر صدا کلدیککنی ایشیدوب طیشاری فرلادیغم صره‌ده ، ابراهیم شمعینك قلیج شاقردیسیله نردباندن یوقاری چیقمقده اولدیغنی کوردم. او آنده بر حس الیمك تحت تأثیرنده قالدم. اویارجان ، غایت متهیج بر لسان ایله بوینومه آتیله‌رق برياندن بنی در آغوش ایدییور ، بر طرفندن کریه بار تأثر اوله‌رق : وای حقیم! بن سنی بویله می کوره جکدم؟ بن سنی بورالرده‌می بوله جقدم ؟ وای حقیم ! حمیت یولنده قربان اولان حقیم ! آه او (ظالمی) انکلتره کبی بر دولت قوی الشکیمه بیله یکرمی سنه اول سکسان پاره دن مرکب دهشتلی دونتماسیله موقع استبدادندن آشاغی آله مادی . زمیننده سوزشلی خطابلرده بولنیوردی. بن ایسه نطقم متعذر اوله‌رق آلیق آلیق یوزینه باقیوردم . نه دن صوکره دیه بیلدم که : نه یاپه لم ؟ هر شیء اولدی ! ناموس وحمیتدن بشقه مالمکم قالمدی. رجا ایدرم ، تسکین دموع تأثره چالیشده براز حسبحال ایده‌لم! زیرا بر کره‌ده نوبت جوشش بکا کلیرسه آرتق بیلمم که اوزمان اینکمزی کیم تسکینه قدرتیاب اوله‌جق ؟

طرفینه ایجه سکونت کلدکدن صوکره شمعی ، دها مصاحبه‌یه باشلامزدن اول بر طورتلاش ایله خیر الدینك سیرتی وجواسیس ملعنت انیس پادشاهیدن اولوب اولمدیغنی سؤال ایله اره‌لرنده وقوع بولان بالاده کی محاوره‌یی حکایه ایتمش وویریلان تطمینات اوزرینه

مستریح اولمشیدی .

عزیز شمعی ایله یئلدی ، ایچلدی ؛ ایکی کون ، ایکی کیجه اوزون حسبحاللر ایدلدی. ردوسه‌سبب ورودینی صوردم. مکریده تشکل ایدن بر دیوان حربه ریاست ایتمك اوزره ایکنجی اردو مشیریتندن امر الدیغنی بیلدیردی . انطالیه‌دن مکری‌یه قره‌دن کتمك ممکن ایکن دکز طریقنی اختیار ایتمکده‌کی مقصدینی سؤال ایدنجه : چوق سویلمه‌؛ اویله ایجاب ایتدی . دیه‌رك والده‌سنك ردوسده بولنان اقرباسندن بر ذاتی کورمك ایچون واقع اولان التماسنی وسیله اتخاذ ایله بورایه کلدیکنی کندینه مخصوص بر طلاقت ایجازکارانه‌وبر محویت فضیلتکسترانه ایله افاده ایلدی. صوکره قالقوب قلعه‌خارجنده نازل اولدیغی مهمانخانه‌یه عودت ایتدی .

شمعی بکله بینمزده ویریلان قرار اوزرینه ایرتسی کونی بر قهوه خانه‌ده برلشیله‌جك و نظر دقتی جلب ایتمه‌مك ایچونده .اوراده تصادفاً تلاقی ایدلدیکی خلقه اشراب وایما ایدیله جکدی ؛ سوقاقده بربرمزی طانیمیه جقدق . بر موجب قرار بر کون صوکره قهوه‌ده تصادف اولندی . میانه‌ده علی العاده سلام وتمنالر تعاطی قلندی . شمعی ،هنوز بنی سیویل قیافتله کورمه‌مشدی. آره‌دن بش اون دقیقه‌لق بر زمان کچینجه بیلمم نه حس وفکره تبعاً بر طورشدید وحماسته‌له : قالق ! قالق ! طیشاری چیقه‌لم ! دیور ؛ بن ، مخالفتی ایما ایدر طرزده دقتلی دقتلی کوزلرینه باقیوردم ، قالق دیورم،قالق ! دیه رك قولمدن طوتدی ؛ بني سوقاغه چیقاردی . بن شمعی‌یی قرار خارجنده کی بو

حركتندن دولايى مؤاخذه ايتدكجه بكا : چوق سويلمه ! نه خلط ايدرلرسه ايتسونلر ، ايسته‌كارينى ياپسونلر ! بنم بو طرز ملاقات قائده، وجدانمه دوقوندى ، طيانه ميه جغم والسلام ، الحكم لله ! ديوردى. معهود معقّم ارقه مدن آيرلمديغى حالده اوكون اقشامه قدر چارشوبى بازارى كزدك . بن بو حالدن ازيم ، ازيم ازيليوردم . اوبيوك انسان ، قطعا مراق وتلاش كوسترميوردى . شمعى اوكون ــ مضبوطم اولان مشرب ومزاجى خلافى ــ بام بشقه بر شمعى اولمشدى . ايكيده ، برده حالمه ، طوريمه وباخصوص قيافتمه عطف نكاه ايله خفى آهلر چكدكنك فرقنه واريوردم . اوكون سوقاقده كزركن بالاده اسمى كچن قلعه طوپچى بيكباشيسى عارف افندى يه ملاقى اولدق . عارف ، شمعى يه تبسمات زاحفانه كوستريوردى . آنك يانده ايلك دفعه اوله‌رق بكاده آشنالق ايتمك ايستدى ؛ در حال باشمى چويرمك صورتيله جواب ويردم .

كلهلم شمعينك ردوسه كلمك ايچون اتخاذ ايتديكي وسيله يه : ابراهيم شمعى بك ، عن اصل استانكويلى اولان والده‌سنك ردوسه‌ده بولنديغنى ايشتديكى اقرباسندن برينك كيملردن تحقيقى مناسب اوله جغنى صورمش ، بنده منفيلر مأمورى بزم محمد افنديك استانكويلى اولديغنى وقتيله لسانندن ايشتديكمى جواباً بيلديرمشيدم . در حال رفاقتمزده بولونان ژاندارمه نفرى ايله محمد افندى چاغرلدى ، تحقيقات اولندى . برده محمد افندينك شمعى بكك والده‌سنه ودولاييسيله شمعى بكه قرابتى تحقق ايتمزمي ؟ ارتق بزم قومانداننده‌كى سرور وافتخارك درجه‌سنى

صورملی. نصل افتخار ایتمسون که او زمانه قدر بیکسلکندن مشتکی بولونان محمد افندی، بر پارلاق میرالایله پیلهای قرابت ایدییور وبو وسیله یی آتیاً نفیض ایچون کندیسنه فال خیر عد ایلیور. محمدافندینك اوکون سوینجندن آغزی قولاقلرینه وارییوردی. مومی الیهك شمعی یه اولان بو قرابتی بنمده اتمکمه یاغ سوردی. زیرا شمعینك محمدافندی یاننده حقمده لزومندن زیاده کوستردیکی آثار حرمت، بزم ضبطیه ملازمنك نظر دقتنی جلب ایدییوردی. میرالای بکك غیابمده محمد افندی یه خطاباً: بنی ممنون ایتمك ایسترسهك اوزقرداشمدن فرقی اولمیان بوآرقداشمی ممنون ایت که چالیش ازمیلنده کی توصیه والتماسیده محمد افندینك اوزمانه قدر نائل اولدیغم نظر حرمت وتوجهنی بتون بتون بر شکل استثنایه قویمشیدی. فقط پشین خبر ویره یم که ضبطیه ملازمنك حقمده ایده جکی فداکارلق هیچ بر زمان (فرارم) کبی بر مهمه یه قدر وارامامش ووارامازدی. چونکه یوقارده ده سویلدیکی وجهله مومی الیه غایت محدود الفکر بر زواللی اولدیغندن قوهٔ ممیزه سی بنی پادشاه خائنلکی تهمتندن عفو ایتمکه اصلا کافی دکلدی. بونکله برابر مساعداتنك عندمده‌ینه بیوك برقیمتی وار ایدی. دنیاده اك بیوك ایشلرك اك کوچك مأمورلر الندهاولدیغنی بیانه حاجت یوق. ردوسده بویار عزیز ایله کچیردیکم اوچ کون، حیات فلاکت واغترابمك اك قسم مسعود یدر. شمعی ایله کیجه آیرلدق؛ برکون صوکره وداع ایچون کله جکنی سویلمشکن کلمدی؛ مکر صاویشوب کتمش، مکر اصابت ایتمش ایدی... ایرتسی کونی اویقودن

اویاند یغمده قانجه بر جسمك صرتمه تماسی بنی عادتا یحضور ایتدیکنی دویدم. یتاقدن قالقوبده یاصدیغی معاینه ایدرکن مظروفندن شکل محدب آلمش بر قانی ظرف کوزیمه ایلیشدی . مکر یاصدیغك آلتندن قایه رقیتاغه قدر کلمش . ظرفك اوزرنده:

حیرتله نکاه ایله که مرآت جهانه
روشنکر عرفانك اوله قدرت خلاق

بیت حکمت مآلی محرر بولنیوردی . بو آنده بر سیاله آتشینك بتون وجود مدن کذار ایتدیکنی دویدم . دست رعشه دارمله ظرفی آچدم . بر ده نه کوره یم؟ یکرمی لیرا ! اوف ! شمدی جناب قارء مکتوبك مندرجاتنه ده واقف اولمق ایستر ، دکلی ؟ هایدی اوقویویره لم :

جان برابرم قرداشم ! حضورکه شو ملفوفی تقدیم ایتمك مجبو - ریتی دماغمده نه حسلر اویاندیردیغنی تعریف ایده مم . دنیا لفظنك معنای اشتقاقیسی معلومکدر . بز ده هنوز دنیاده یز . بویله کیجه نك سحرندن خیر بکلینلر دنده دکلز . اما وظیفه وعبودیت اقتضا سنجه صاحبی امانتنی آلجه یه قدر بوبارکران حیاته تحمل ایده جکز . چونکه . . . . . .

بوجرأتمی عفو ایده جکسین دکلی ؟ بن سنك قرداشك دکلم؛ اکر قرداشك اولسه ایدم بویله بر شیء یاپمازدم . سن بنم نور عینم سین ، ناظم حرکات قلبیه م سین . بن سنك اوشیئك اولورم که اونی تعریف ایده مم . سن ، بن باشقه شیلر دکلز . دیامدی، آتی یه بقالم !

استانبولی . . . . دی اونوتمیه جغم. السلام علیکم ! امضا
فکر فراری شبهه سز درکه شمعی یه آچمش ایدم ، موفقیتمه
دعادن بشقه بر شیٔ سویلمه مشیدی. م

(ابراهیم شمعی بك اسمی ، مکاتب عسکریه‌ده وبالخاصه مکتب اعدادیٔ طبی ده بر موقع احترام براقمشدر . مکتب مزبورده مدت مدیده کتابت عسکریه خواجه‌لغنده بولندی . دار الشفقه‌ده ده اون سنه‌دن زیاده تاریخ معلملکی وبواوزون زمانك محصول مساعی وتتبعاتی اولمق اوزره روما تاریخی نامنده بر اثر قیمتداری واردر . مشار الیه غایت ذکی ، ادیب ، نطوق ، علوم‌شتی‌ده معلومات واسعه‌یی جامع بر تحریر بینظیر ایدی . فضائل اخلاقیه وافکار وطنپرستانه‌سی آندن زیاده ایدی. مجرد کندیسنه مخصوص اولان بر نزاهت وطلاقتله وقایع تاریخیه وفقرات حکیمه نقلنده کی اسلوب بیانی سامعینی شیرین‌مذاق فضل وکمالی ایلردی . روسیه محاربهٔ اخیره سنده روم ایلیده بولندی . بعد المصالحه استانبوله عودتله اون سنه‌دن زیاده مکاتب عسکریه ودار الشفقه‌ده نشر فیض عرفان ایلدی. ٣٠٤ سنه‌سنده بالاستعفا بیکباشیلقله ادارهٔ مخصوصه مجلس اعضالغنه وایکی سنه صوکره ترفیعاً عسکری تسهیلات صندیغی مدیریتنه و٣١٤ سنه‌سنده میر آلایلقله انطالیه ردیف میرالایلغنه تعیین واعزام قلنمشیدی . ٣٢١ تاریخنده الاییـله یمنده بولنه‌رق اوراده رحمت جلیلهٔ الهیه‌یه قاریشدی . وفاتی ضایعات عظیمه‌دن معدوددر . مکتب حربیه‌دن نشأتی بندن ایکی سنه اول وقوعبولان بو کامل انسان ایله آره مزده تمام بر ربع عصرلق حقوق

اخوت وصميميت وجوده كلمشيدى . رحمة الله عليه رحمة واسعةً .
اى ابراهيم شمعى! اي يار شفيق وعزيز. سكاقارشى واجبهٔ اخوتى ايفا ايچون فلك بكا آنجق شو وسيله يى بخش ايده بيلدى . سنك روح پر فتوحك بالاخانهٔ عالم لاهوتده پرواز ايدركن، بو مشتاق فضل وكمالك، بو صديق وفاكار بى اشتباهك اسماعيل حقى ، نام فضيلتكى وادئ نيلده هجران زدهٔ درد وطن اولديغي حالده حرمتلرله ، ياد ايلر .)
بوكونلرده ايدى؛ پايتخت غزته‌لرينك برنده شوماًلده بر فقره كورولدي :
« سابق طرابلس غرب فرقه‌سى محاسبه جيسى اولوب هيئت تفتيشيه‌جه تبين ايدن ذمت ميريه سنه‌مبنى مأموريتندن عزل ايله اوچ سنه دنبرى معزولاً در سعادتده بولونان سعادتلو على اسعد بكك مغدور وپريشان بر حالده قالديغى مسموع عالى اولمش ومقام سر عسكرى صحيه دائره‌سى برنجى شعبه‌سنجه بر مميزك دها تعيييننه لزوم كورونمش اولديغندن بو مأموريتله مير موي اليهك توظيفنه وذمت متبينهٔ ميريه سنك دخي على الاصول معاشندن قطع ومحسوبى خصوصنه ارادهٔ جليلهٔ جناب پادشاهى مرحمت افزاى سنوح وصدور بيورلمشدر . »
نصل؟ ارادهٔ حكمت افادهيه بر ديه جك وارمي؟ سكز بيك ليرالق حقوق بيت المالى يمش ، ذمت سفاهتنه كچيرمش بر مأمورك مغدوريت حالى؟ بيله وجدان پادشاهى يه دوقونيورده سفالتدن وقايةً بويله يكيدن مأموريتلر احداثنه اراده بيوريليور . عجبا بويله بر مرحمتلى پادشاه نرده وار در؟ بز تركلر ، صحيحاً كافر نعمت

پادشاهی بر ملتز ! . . .

بودروم مسئله سندن صوکره بك سیرك سوقاغه چیقدیغمی بالاده ذکر و بیان ایتمشدم. آرتق آوروپا ایله وسائر دوستلر مله شفره‌لی مخابراتمی یولنه قویدم ؛ شـویله بویله قلمه بندلك حیـاتنه‌ده آلیشیدم . آه ! انسانلر نه‌یه آلیشمیورلر ؟

بزم فداکار خیر الدینك ابی زمانده ایزینی غائب ایتدك ، آنکله خیلی وقتدنبری حسبحال ایده‌مدك . هله شو خرچین فداکاری بوله‌لم! خیر الدین ایله بالمواضعه سیرك کوروشولـکده اولدیغی معلوممز در . مومی الیهك جزیرده قالمسی بنی قاچرمق احتمالنه قارشی محذوردن سالم کورلمه مکله برابر عشرته انهماك وابتلاسیده اکا بشقه‌جه‌یاردم ایتدیکندن، بهمه حال مرکز ولایتدن تبعیدی تنسیب ایدیله‌رك میدیللی متصرفلغی معیتنه اعزامی قرارکیر اولمشدی . بو بابده والی طرفندن کندیسنه شفاهاً امر ویرلمسیله، خیر الدین شاه، فریاد مخالفتی قوپارمش؛ بن بو کیفیتی خبر آلنجه حرکت واقعه‌سنی بالتقبیح ویریلان امره اطاعت ایتمسنی اهمیتله اخطار ایتمشـیدم . آنجق بزم حضرت، هرنه دلسه والینك معامله‌سندن فوق الحد منفعل اوله‌رق او اقشام تلغرافخانه‌یه کیدر ومابین‌باش کتابتنه زیرده‌کی تلغرافنامه‌یی کشیده ایدر:

(پادشاهم ! بك کنج ایدم ، هنوز واقف احوال اولدم ؛ کوله‌لرینی خدمت حالیه مدن عفـو ایله قونیـه زاویه‌لرندن برنده دعای دوام عمر وشوکت ملوکانه‌لریله مشغول اولمق شرفنی قوللرندن دریغ بیورمامالرینی استـرحام ایدرم .) اقشام بر معتاد کاوبده ماجرایی

حکایه ایتدیکی زمان فنا حالده جانم صیقیلوب کندیسنی مکملا خربالامش وبعده ما بویله مناسبتسز حرکتده بولنمیه جغنه دائر تأمینات شفاهیه آلمشدم. هیهات! ایرتسی کونی علی الصباح اسمنی سویلیه میه جکم ردوسلی بر جوانمرد کنج ، بر تلاش نزدمه کلوب ، خیر الدین افندی والی یی قتل ایده جکندن بحثله مابین همایونه چکدیکی تلغراف اوزرینه لیلاً قلعه خارجنده کی خانه سندن باصدیریله رق قلعه ایچنده کائن زندانه نقل وحبس ایدلدیکی جهتله بغایت احتیاطلی طاورانمقلغمی و کندیسنی ده بر مدت اونوتوب طانیمامقلغمی بالاخبار غائب اولوب کیتدی. او آنده بهت وحیرتلر ایچنده قالدم ؛ وبونده بر یاکلشلق اولمق لازم کله جکنه حکم ایله تحقیقاته کیریشدم . مکر خیر الدین ، بکا تأمینات ویردیکی کیجه قالقوب سابقلرینه رحمت اوقوته جق درجه ده قفایی تونسولیه رك تلغرافخانه یه طیانمش ؛ بو کره باش کتابته :(دون اقشامکی غریضهٔ تلغرافیه مه یکرمی درت ساعته قدر جواب ویرلمدیکی تقدیرده والی پاشایی اوروب اولدیره جکمی عرض ایدرم .) مآلنده مراجعت ایتمش ؛ بونك اوزرینه مابین حشراتنك عقلی باشندن اوچمش ؛ درحال والی یه شفره ایله خیر الدینك حیاً ویا میتاً دردستیله حبسه القاسی وبر کون اولکی تلغراف صورتنك ده سریعاً اشعاری امر ایدلمش ؛ بو صورتله زوالی خیر الدین آلقول قربانی اولمش ویوقیره عبد الحمیدك دست جلادی امانته بوینی قاپدیرمشدر . غریبدرکه بر قاچ کون صوکره علی الاصول محاکمه سی اجرا اولندیغی صره ده محکمه طرفندن والی یی قتل ایتمك تصور نده کی مقصدینك اسبابی صورلدقده :

شو دقیقه‌ده قوللرم باغلی اولمسه ، تصورمی موقع اجرایه کتیرمك ایستردم . زمیلمنده مقابله ده بولنمشدر . مومی الیه، مؤبداً کورکه محکوم اولمش وبر مدت صوکره ردوسدن زنجیر بند اوله‌رق بودروم قلعه‌سنه نقل وتبعید ایدلمشدرکه جداً آجیر ، تلهفلر ایدرم . ایشته آلقولك قابل تعداد اولمیان مضراتندن بری دها! کر چکدن جوانمرد یردالمش بر وجود تأثیر عشرتله باقکز نه حاللره کلیور . جناب مولا جمله‌یی بو آفتدن محافظه بیورسون.

بن بزم فرار پروژه‌سنك خیر الدین افندي ایله قابل اجرا اوله میه جغنی دها اول اکلامش وحصول مقصده یشقه یولدن دوام لزومنی حس ایتمشیدم . زواللي خیر الدین ، بنی قورتارمق شویله طورسون جنت سکر ایله کندیسنی مادام الحیات بر دام مصیبته آتدي ، هدر اولوب کتدي . بز کله لم محمد افندی‌یه :

ابراهیم شمی بکك عزیمتندن صوکره محمد افندینك حقمده کي توجهي بتون بتون دکیشمش وبنی صمیمي سومکه باشلامشیدي . بو اثناده بر کون مومی الیه نزدمه کلوب ژاندارمه بیکباشیسي طرفندن بر سلام تبلیغ ایله حقمده معاملهٔ احترامیه ایفاسنه مأمور اولدیغنی بیان ایتدی . بیکباشی افندینك تنزلاً واقع اولان بو التفاتنه طرابلسده بولنان دامادی راغب پاشا نك وقتیله طرابلسده مفتش ایکن قزانمش اولدیغم توجه ومحبتی سائقه‌سیله قائم پدرینه وقوعبولان توصیه سي سبب تشکیل ایتمکله موقع حاضرم بیاغي کسب قوت ایتمشیدي . بزم قوماندان ارتق هرکون وهرکیجه زیارتمه کلیر وبعضاً

بکا خانه سندن طعام کوندرمك صورتیله مأثر اعزاز کوستردی . محمد افندی ، برکیجه کندی طابورینك کاتبی سید افندی یی‌ده برابر کتیردی . بوذات ، وقتیله ما بین همایونده و برازالق دائرهٔ عسکریه‌ده بولنمش اولدیغندن بنی طنیمش ومحاضره ومصاحبه‌مدن ممنون قالمشیدی . هرایکیسی همان هرکیجه زیارته کلیرلردی . سید افندی استانبول عالمنه ، ما بین همایون احوال ومعاملاتنه ده بر درجه‌یه قدر واقف اولدیغندن محمد افنـدی کندیسـنی پك معلوماتلی بیلیور وحقنده آثار حرمت کوستریوردی . باش افندی ایله معارفه ملك ایلریلدیکنی وحقمده کوندن کونه ازدیاد بولان حرمت ومحبتنی کورن محمد افندینك بکا اولان معامله‌سی آرتق بر منفی معامله‌سی دکل ، بیاغی آمرینه کوستردیکی طور احترام معامله‌سی ایدی . فقط بن بونلردن قطعا معاونت جدیه وفدا کارانه بکلمیوردم . چونکه هر ایکیسنده‌ده او علو طبعی ، او استعداد جوانمردانه‌یی کوره‌میوردم . اوتوز کونلك خدمت وامکی مقابلی اولان اون بش یکرمی مجیدیه‌دن عبارت سفیل معاشی صدقهٔ عافیت پادشاهی تعبیرلریله (نه ایکرنج ، نه مستکره تعبیر !) اوچ آیده برکرهٔ استیفا ایدن واثبات صداقت بابنده برکون بیلیشه‌رق والنده‌کی مجیدیه‌لری کوستره‌رك : الله پادشاهمزه عمرلر ویرسون ؛ باق ، بو پاره‌لری بکا هپ او ویریور ؛ آنك سایه‌سنده چولوغمی چوجوغمی کچندیریورم ، بن آنك آغورنده نصل جانمی فدا ایتمم ؟ دیین بر بوش قفادن ، بر زواللی آدمدن حمیت فداکارنه می بکلیه بیلیردم ؟ بنم یکانه مقصدم ، قوماندانمك ممکن

اولدیغی قدر محبت وامنیتی قزانمق وبوصورتله مهما امکن اغماض ومسامحه سنه نائل اولمق ؛ اوته ده ترتیبیله مشغول اولدیغم پلانی موقع اجرایه قویمغه یول بولمقدی . بنجه بو موفقیت هردرلو معاونتارك فوقنده بر نعمت ایدی .

ردوسده مأمورین ولایتدن . . . بر حریف وار . بو آدمك ارتکاب ومساوئ احوالی بتون ولایت داخلنده دیه بیلرم که مثل سائر در . جزیره یه ورودمدن اعتباراً بد زبانلغنی ، مساوئ کونا کونی ایشیده ایشیده وجدانمده اونامه غیاباً (چونکه برکره یوزینی کورمدم) بر حس نفرت پیدا ایتمشیدم . اسلام ، خرستیان بتون جزیره اهالیسی بو آدمك معامله ٔ غدر وشدتندن داد ایله فریاد ایدییور وباشده والی اولدیغی حالده عموم مأمورین کندیسندن چکینییوردي . بونکله برابر ینه هرکس دفعاً للبلامومي الیهه تکابو ایلیوردی . بالاده حال وشانی برنبذه تصویر ایدیلن هاجی ایلیا ، یکانه ندیم وواسطه سی اولدیغی سویلنیردی . اعتراف ایتملی یم که بن بوآدمدن دوغریدن دوغری یه بر فنالق کورمدم ؛ فقط « السنة الخلق اقلام الحق » مصداقنجه فکراً ، حساً وجدانً عمومی یه اشترا کم طبیعي ایدي ، غریبي بوکه بو آدمده تجدد پرورلك ، اصلاحات پرستلك فکریده وار واداره ٔ حمیدیه مخالفلرینه ده طرفدار ایمش . بزه اوراسي لازم دکل یا ! بر صباح نزدیمه مأمورین ولایتدن (ح) نامنده صاف نهاد بری کلدی ؛ آره مزده محاوره ٔ آتیه جریان ایتدی :

ـ بك افندی ! سزه بر شیٔ صورمغه کلدم ، سز پك عقللی بر آدمسکز !

ـ استغفر الله ! عقللی اولسه ایدم بورالره کلمز ، بو بر زخلره دوشمزدم ؛ هر نه حال ایسه بیورورك ، سوأ لـکزی ایدك !

ـ بلای ، مصیبتی الله سودیکی قوللرینه ویریر . سز هم عقللی همده پادشاهمزه صادق بر آدمسکز ، بن آدمی حدم اولمیه رق کوزلرندن طانیرم . بن ، سزده بوحس صداقتی داعًا کورییورم . سز نصلسه بر افترایه اوغرامشسکز ، اما الله عظیم الشان ، ایدنلرك یاننه براقیرمی ؟ حاشا ! البت بر کون اولور ، آنلرده جزاسنی بولور .

ـ اوت ، شبهه سز ! الله هرشیٔ بیلیر وکورر . بنده هرشیمی اکا تفویض ایتمشم . پادشاهمزك حسابسز مرحمتلرندن قطع امید ایتمیورم . پادشاهلر که پیغمبر پوستنده اوتورورلر ؛ آنلرك قلبلری الهام خدا آیینه سیدر . اورادهِ هر شیٔ کورر وبیلرلر وآنلرده قرق اولیا قوتی واردر . البت بر کون اولور ، بنم حقمده ده بحر مرحمت ظل اللهیلری فیضانه کلیر . پادشاهمزه صداقتمی ده ایی اکلامشسکز ، ذاتاً فطانتکز مضبوطمدر . وبن بو صداقتمله داعًا افتخار ایدرم . ای ، سوأ لـکزی اونوتدیکز .

ـ ها ! آنی صورهجقدم : بر آدم ، پادشاهمزه حاشا مجنون دیسه ، وکلا سنیده خرسز ، ادبسز دیه یادایلسه ؛ بو کیدیشله موسقوف قونیه یه کله جك ، حجاز دمیریولی اعانه سی دیه رك عالمی دولاندیریورلر . کبی تفوهاتده بولنسه وبوسوزلرك ده بر مقام رسمیده ، برقاچ معتبر

كمسه لرك يانده سويلنديكي اثبات اولنسه او آدمه نه ياپارلر ؟

— او ! . . . سؤال پك دهشتلی ! اول امرده سزه خبر ويره يم كه پادشاهمزه دلی دیین بر آدم خائن وملعوندر . بونی سويليان دنياده ده ، عقباده ده فلاح بولماز ، خسراندن قورتیله مز . وبو فضيحه ده بولنان بركمسه يی جنحه سی ثابت اولورسه آصارلر . اما ، اوته کی سوزلرك اوقدر اهمیتی يوق ! بن سزی صميمی سوديكم ايچون سويلرم كه اوسوزلر حتی بر درجه يه قدر دوغريدر بيله ؛ سزك اوجهتلره پك عقل كز ايرمز . فقط پادشاهه مجنون ديمك ؟ . . . . نعوذ بالله ! . . .

— (كمال صافدرونی ايله) يا ! نقدر اولسه بنده بويله اولديغنی بيلرم ده كاوب سزه صوريورم .

— ای بو فضاحتی ، بواد بسزلكی كيم ايتمش بقالم ؟

— عفو ايدرسكز ، اوراسنی دها سويليه مم . شمدی سزدن بر شیء دها صوراجغم .

— بيوروك !

— يا بو وقعه يی پادشاهمزه خبر ويرن آدمه نه ياپارلر ؟

— بالتحقيق ثابت اولورسه هر درلو الطاف شاهانه يه مستغرق ايدرلر . رتبه ، نشان ، احسان !

— (سرور وتهالكله) افندم ! بوديدكلرم اثباتلی ، شاهدلی ! ايسته سه م شمدی هپسنی ميدانه چيقاره بيلرم .

— اوراسی سزه عائد بر مسئله . فقط شو خبيثك آدينی

سویلمدیکز !

ــ (کتم سرورایده میه رك) هله براز صبرلی اولکز ! دها سویلیه جك شیلرم وار .

ــ بیوروك ، سویلیك ! بنده سزه عقلك ایردیکی مرتبه ارائهٔ طریق ایدرم . بیلرسکزکه بنم بوخصوصلرده خیلی وقوف وتجربه موواردر.

ــ دیمك که شو وقعه یی اثبات ایدرسه مرتبه یه ، نشانه ، احسانه نائل اوله جغم .

ــ اکاشبهه مي دار ؟

ــ پك ابي ! بو خبری نصل وکیمه ویرملی ؟

ــ دوغریجه استانبوله ومثلا ما بین همایون باش کتابتنه ویا هرقنغی بنده کان شاهانه دن برینه تحریراً وپوسته ایله . آنلر بویله اخباراته جان ، باش فدا ایدرلر .

ــ (حرص وتعجبله) یا ! .. اویله ایسه بر شئ دها صورایم !

ــ بیوروك !

ــ بو وقعه یی شاهدلریله ، دلیللریله بالفرض سز خبر ویرسه کز ، بر مکافاته ومثلا عفو شاهانه کبی بر لطف پادشاهي یه نائل اولمازمیسکز ؟

ــ او ! . . مسئله نك رنکی دکیشدی ؛ احتمال که عفو شاهانه یه مظهر اوله یم ! فقط بو بنم ایشم دکلدر ، خصوصیله بو سوزك قائلی کیم اولدیغنی ده بیلمیورم .

ـ افندم ؛ آنى البت سويليه جكم وامينم كه ممنون اوله جقسكز، زيرا هيچ سومديككز بر آدم ! هايدي اسمنى خبر ويره يم : . . . . بوسوزلرى كچن كون مقامنده فلان وفلان حضورنده سويلدى. حتى شاهد اردن برى طيشارى چيقنجه حريفك تفوها تندن بحث ايتدمده اوده سزك كبي: اكر استانبولدن دويارلرسه ادمك آناسنى. . . لر، ديدى. شاهد لر هپ ميدانده ! دها نه دوشو نيورسكز بيلمم كه ؟ سزه آچيقجه سويليه يم وبورايه ده اومقصدله كلدم. بك افندى ! بن سزك پك ايى وعقللي وپادشاهمزه صادق بر آدم اولديغكزى بيلديكم كبي غيابكزده ده شمدي‌يه قدر پك چوق شيلر ايشتدم. حتى استانبولده پك بيوك ذاتلر له مناسبتكز اولديغني وعفو اولنديغكز زمان بنم كبيلره ايولكلر ايده بيله جككزيده خبر آلدم . آنك ايچون سزه عاجزانه بو خدمتي ، بووقعه نك اخبارينى وسيلهٔ مناسبه بولدم . بنم غقلمجه ؛ بوژورنالى پادشاهمزه بالواسطه سز تقديم ايده جك ؛ مكافاتنى ده ان شاء الله عفو اولنمق صورتيله سز كوره جك ؛ صوكره بكا لايق اولديغم ايلكى ده سز ايده جكسكز . . .

بن بو ذاتى كمال حيرتله هپ ديكليور ، سوزلرينى ده ذهنمده بر بر محاكمه ايدييوردم. ديدم كه :

ـ حقمده كوستر ديككز فدا كارلغه عظيم تشكرلر ايدرم. اكلا. يورم كه بني جداً سوييورسكز، مطالعه‌لر يكزده هپ موافق! شوقدر كه بن بو ديديككز شيلري ياپامم . اما فنا بر شئ اولديغى ايچون دكل ، محضا آليشمديغم ايچون ياپامم. يوقسه انسان فرصت دوشدكجه پادشاهنه

صداقتی کوسترمك لازمدر وپادشاهمزده بو مثللو خدمتلردن چوق ممنون اولورلر واولیورلر .

— افندم ! بن بو ماده‌یی دها اول بر ایکی عقللی کیمسه یه ده صوروب سزدن آلدیغم جوابی آلدمده آنك ایچون سزه بو تکلیفده بولنیورم . دوشونکز ! کندم اخبار ایتسه م بر بیوك مکافاته نائل اوله جغمدن امین بولنـدیغم حالده بن بو مکافاتی انجق سزه لایق کورویورم، یوقسه بن دلی دکلم . هم ، بو آدمی بیلسه کز سزك نه قدر علیهکزده‌در ، سزه‌نه‌لر ، نه فنالقلر یاپه‌دی ؟ ارتکابی ، ظالملكي عرض دشمنلغی ، بد زبانلغی ایسه هر کسك معلومی بر شیٔ ! . . .

— بیلیورم ، بیلیورم . دیدیکلریکزك کافه سی — مسموعاتمه عطفاً — هپ دوغریدر ؛ حتی نقصاندر بیله . فقط دیدم یا ! بن بو آنه قدر بویله بر شئ یاپمادم. نیچون دیرسه کز ؟ الله بلاسني ویرسون! بو ملعون حریف ده بنم کبی عائله صاحبي ، چولوق چوجوق صاحبی. فضاحت لسانیه‌سی ثبوت بولورسه محو اوله‌جق ، بنم کبی آنکده اوی ، بارقی ییقیله‌جق ، بو کاده بز سبب اولمش اوله جغز . عالمده خانمـان ییقمق نه دیمك اولدیغنی آنجق بنم کبی او فلاکته دوچار اولانلر تقدیر ایدرلر . بنم بو کون استانبولده اون بر کشیدن مرکب افراد عائله م یتیم وبیوایه قالدی ؛ پریشان اولدی ، نانپارمیه محتاج اولدی. شمدي بو فلاکت غینیله او مردار حریفه ده تطبیق ایدیله‌جك. یاپام اوغلوم ، یاپام . حتی بنی دیکلر وبنم سوزلریمه اعتماد ایدرسه کز سز کده یاپمامکزی توصیه ایلرم؛ زیرا کوریورم که سز ، غایت ایی بر

مسلمانسکز؛ صلوات خمسه دوامکز؛ فرائض دينيه يه اهتمامکز وار، الله باغشلسون! اولاد وعائله صاحبی‌ده بولنیور سکز. کلکز بني دیکلیکز؛ شو مردار حریفك قاننه کیرمیکز! بویوزدن کله جك خیر ومکافاتي جناب اللهدن بکلیکز!

ــ سز بو آدمك نه قدر فناوظالم بر آدم اولدیغنی حالا اوکره‌نه مدیکز. ظن ایدییورسکز که حقنده افترا ایدییور وبر کناه ایشلیورم.

ــ خایر اویله دکل! صایدیغکز فنالقلر بلکه‌ده نقصاندر. بونی خبر ویرمك ایسه کناه دکل، بیکلرله عباد اللهی ظلم وقهرندن قورتاره‌جغی ایچین بلکه‌ده موجب ثواب عظیمدر. فقط دیدم یا! بن بو ایشي یاپامیه جغم وسزه‌ده یاپمیکز دیمکدن فارغ اوله میه جغم؛ ینه سز بیلیرسکز

ــ (حیرت وتعجبدن مرکب بر طور ایله دقتلی یوزیمه باقه‌رق) سز حقیقت تحف بر آدمسکز، حالکزه، ایشایشکزه باقوبده شاشمامق، آجیمامق ممکن دکل. کاه اولیور؛ کوردیککز معامله‌لردن ایجینیور، زیاده سیله صیقیلورسکز؛ بعضاً چولوق چوجوقلریکز خاطریکزه کلیور؛ کوزیاشلریکزی ضبط ایده میور، آغلایوب ایکلیورسکز. اداره خصوصنده‌ده صیقنتی چکدیککزی کورییورم. بو حاللر برابرینه کمسه نك منتی آلتنده قالمق ایستمیورسکز. سز صحیح ابي آدمسکز (تعبیر عامیله بویله‌در)

ــ استغفر الله! سز بنی سودیککز ایچون حقمده توجهلرده بولنیورسکز. فلاکت حاضرهم ایسه اللهدن کلیور، بناء علیه بو جلوه‌لری صبر ایله، توکل ایله قارشیلامق مقتضای دیانتمز دکلمیدر یا؟

بو محاوره اوزرینه مومی الیه مبهوت ومتحیر بر حالده قالقوب کتدی. افادهٔ واقعه‌سنه کوره معهود ژورنالی اعطادن کندیسی‌ده صرف‌نظر ایتمشیدی. ارتق بیلمم صوکره نه اولدی؟ . . .

احمد مهدوی افندی — ایشته بریاندن خیر الدینك وقوعاتی وبر طرفدن یکی محبانمزك تکلیفاتیله اوغراشمقده ایکن دیکر جهتدن فرار پلانلری تنظیمیله مشغول بولنیوردم. فرارم ایچون خارجده تشبثات مخصوصه‌ده بولنان دوستلرم میاننده برنجی درجه‌ده بنغازی بلدیه رئیسی حمیتپروران امتدن حاجی احمد مهدوی افندی حضرتلرینك نام فضیلت اتسامنی خبر ویرمکله اکتفا ایلرم. عن اصل تونسلی اولان وصدر اسبق مرحوم خیر الدین پاشانك اودای قیمتدارندن بولونان افندیٔ مشار الیه ایله ۳۱۲ سنه‌سی ایچنده بنغازیده مفتش بولندیغم صره‌ده کسب شرف تعارف ایتمشیدم. اوج سنه مقدم رحمت حقه واصل اولان بو ذات معالیکستر فلاکتمدن خبردار اوله‌رق غایتده برکمی استکرا ایله ردوسه کوندرمشدر. ینه خبرم اولمیه‌رق استانبولده کی عائله‌مه وسائط مختلفه ایله مروت ومعاونت انسانیه‌ده بولنه‌رق ابراز مآثر علویت ایلمشدر. الیوم آوروپاده چیقان احرار غزته‌لریله جمعیتلرینه اول وآخر اعانات حمیتمندانه‌ده بولنمشدر که نام معالیپروری حریتپروران امت نامنه کمال تعظیم ایله یاد وخوابکاه ابدیسنك کاشانسرای جنات اولمسی دعواتنی رفع بارکاه رب بی انداد ایلرم.

﴿ فرار حاضر لغی ﴾

جزیره‌ده فرارم ایچون یاپیلان پلانلر ودرت ذات طرفندن ایدیلان تکلیفلر میاننده برنجی درجه‌ده خیر الدین افندینککنی موافق بولمش ایدم . وقتا که خیر الدین عشرته اولان ابتلاسی ومحضا سوء تدبیر وخطاسی اوله‌رق کندی کندیسنی مهلکه‌یه آتجه شوکتك پلانني قبولده مضطر قالدم . فقط اعتراف ایتملی یم که موسی الیهك ویردیکی تأمینات ومصرانه تکلیفاتنه رغماً حالا اوکنج فدا کاره نفسمی تسلیم ایده‌میوردم . بالاده بر نبذه حکایه ایتدیکم وجهله شوکت افندی کون آشیری خانه‌مه کلیر وبکا او اثناده یکانه غدای روح وتسلیٔ وجدان اولمش اولان قرآن تلاوت ایدر وبنی هفته‌ده بر ایکی کره قادری در کاهنه ، شیخ فکري افندینك تکیه‌سنه کوتورردی . شو وسیله‌لر کیمسه ایچون داعئ شبهه اولمدیغي جهتله کوریشه‌بیلیردی . کرچه پولیس قومیسری ادائیٔ زمانه‌دن علی زورك بنمله اختلاطدن توقی ایتمسی حقنده بر ایکی کره اخطارینه اوغرامشسه‌ده اخطار واقعه مطیع کورینوب بینه زیارتمدن خالی قالمازدي . والحاصل هرچه باد آباد دیه‌رك فراره قرار ویرلدی . یاپیلان پلان بر (صندق) درونده لوئید قومپانیه‌سي واپورلرندن برینه آتلامقدی .

شمدی قارئ ذهننده تصور ایدر که غایت بسیط وسهل الاجرا بر تدبیر ! دکلمی ؟ هله حکایه‌مزه دوام ایده‌لم ؛ برکون شوکت افندی‌یه دیدم که : اوغلوم ! سن بنی بو تنکنای قید واضطرابدن ، بو زنجیر ظلم

واستبداددن قورتارمغی تصمیم ایتدك ، دکلمی؟ پکی! فقط سکا اول امرده خبرویره یم که حقمده ایده جکك فدا کارلغه مقابل بندن هیچ برشی بکلمه ملی وبونی صرف بر وظیفهٔ انسانیه بیلوب اویله ایتملیسك . کورییورسك که بن شو دقیقه‌ده بر شیئه مالك دکلم . حیاتمی بیله کوجلکله ادامه ایده بیلیورم . اندن ماعدا خلاصم حالنده الی الابد رفاقتمدن امین اولمامليسك . اوله بیلیر که بن بر فرصت ظهورنده سنی ترك ایدر وایستدیکم یره مثلا اوروپایه کیدرم. دیمك ایسترم که فدا کارلغکی لمرضاة الله یاپوب اویله ایتملی ؛ بنی منت آلتنده بولندیرماملیدر . بوجهتی صرف بنم وجدانمه بر اقملی در . اکر بن بو ایلکی تقدیر ایده بیله جك بر مزیته مالك ایسه م سکاقارشو انسانلغمی ووظیفهٔ شکرانمی برکون اولور ایفا واثبات ایلرم . آنك ایچون ایلریده بر طاقم احوال وندامته میدان ویرمامك ایچون شمدیدن واخطاراتده بولونیورم.

شوکت ، غایت آچیق وحتی دیریجه سویلدیکم بو سوزلردن خیلی متأثر اولمغله برابر جواب آتیده بولندی : « بن تصمیم ایتدیکم بو وظیفه یی مجرد بحسب الانسانیه یاپه جغم ؛ بوکا مقابل سزدن بر شیٔ بکلمیورم . حر بر مملکتده آیاق باصدیغمزده ده بنی بر اقوب ایستدیککز یره کتمکده مختار سکز . بنم شمدیلك اون بش یکرمی لیرا قدر پاره مده وار . بنی اصلا دوشونمیکز . . »

بو محاورهٔ قطعیه دن صوکره پاچالری صیغادق ، ترتیباتمزه باشلادق . اول امرده بر صندوق بولوب پرووا اجرا ایتمك لازمدی.

فقط صندوق تداركی محترم قارئمزك ظنی كبی قولای بر شیء دكلدی . زیرا چارشیدن بر صندوق مبایعه اولنه مازدی ، بو صندوغی اوه كتیرمك هیچ ممكن اوله مازدی . معلوم آ بتون انظار تجسس اوزرمزده . اوده كی آشجی قد مخیر قالفه ده بشقه جه بر انكل ، بر بلایكي ! بشقه بر خانه آرایه لم ؛ فقط هانكی یكیت بزه خانه سنی تجربه كاه ایده جك وبزی اوینه قبول ایلیه بیله جك ؟ دیمك اولیوركه فداكار بر خانه صاحبی ده بولمق لازم.اوخانه ، اوفداكار صاحب خانه ده بولندی . لكن بونكله ینه ایش بیتمدی : دها چوق شیلره احتیاج وارایدی . پرووا مز مطلوبه موافق چیقارسه قوتلی بر حمال بولمق ؛ صندیغی كمرك اوكندن كچیرركن معاینه دن مصون بولندیرمق ؛ وضعیتنی جزئی دكیشدیررسه بوغولمق محقق اولدیغندن صندیغك دائما باش اشاغی وبر وضعیتده بولنمسنی تأمین ایده جك تقیداتده بولنمق ؛ بوتقیدی هركسه وباخصوص حماله بللي ایتمه مكه چالیشمق . صندالده ده صندیغك وضعیتنه اعتنا ایتمك ، واپوره تقرب اولنوبده وینچ ماكنه سیله صندوق كمی یه آلنیركن تدابیر لازمه یی اتخاذ ایلمك ؛ . . ایشته بونلرك هر بری بر رمهمه تشكیل ایدییور . هرنه حال ایسه بزده او تدابیری عنعنه سیله نظر مطالعه یه آله رق بمنه تعالی ایشه باشلادق . وبوم فرار دن اوچ كون مقدم بر تقریب ژاندارمه نفرینك نظر تعقیبندن قورتیله رق خانهٔ معلومه قپاغی آتدق .

اولجه احضار ایدلمش اوچ درت صندقدن اوست قپاغی مدور

بر صندق دیکرلرینه مرجح کورندی . هرشیئدن اول تنفسی تأمین ایچون صندغك داخلنده وبورون دلیکلرینك تماس ایده جکی مقعر سطحدن اوفاق اوفاق دلیکلر آچیلدی . بودلیکلر خارج سطحدن کوریله مامك ایچون صندغك دمیر چنبری اودلیکلرك اوزرینه فقط غیر ملاصق اولمق اوزره کچیرلدی . صندق آنجق بر دون وبر کوملککه وجودیمی استیعاب ایده بیله جك ابعاد ده ایدی . اینجه بر فیوم کورك وجودیمی تخته لرك رنجشندن ، سرتلکندن محافظه ایده بیلیوردی . بر نقصان دها وارکه اوده باشمك تخته یه تماسیله اینجنمسنه قارشو تدبیر ! بونك ایچون بر اوفاق یاصدق تخته یه ربط ایدلدی . باشم او یاصدیغه متکی ایدی . ذاتاً صندق درونده حرکت ممکن دکلدی . پرووا اثناسنده بر ساعتدن زیاده صندق ایچنده دوره بیلدم ، شو تجربه پروژه مزی کمال موفقیتله اجرا ایده بیله جکمزی بزه تأمین ایدییور دی . نوبت تشبث لوئید واپورینه کلدی . لوئید واپورلرینك جزیره یه ایام ورودلری معلوم ایدی . شو قدر که واپورك اوزاقدن کورندیکنی بریسی طامه چیقوب خبر ویره جك ایدی . واپورك لیمانه کیر دیکنی متعاقب ده حمال اوه کله جکدی . فقط حمالك نقل ایده جکی صندوغك مظروفندن اصلا معلوماتی یوغیدی . اولسه ایدی ممکن دکل نقله جسارت ایده مزدی . بویله جه واپورك کله جکی کون ساعتلر عیار ایدلدی . هر شیئ یولنه قونلدی . وبزم قوماندان محمد افندی یه خطاءً یازیلان مکتوب آنی کلیدلی اولان اوطه یه بر اقلدی .

﴿ صورت مكتوب(*) ﴾

مأمور افندى ، آرقداش !اللهك لطف وعنايتندن ، سيد الكو-
نينك روحانيتندن استمداد ايده‌رك فراره‌قرار ويردم. اسباب موجبه
سنى اكلامق ايچون اوزون اوزادي‌يه اتعاب ذهن وفكره حاجت يوق!
بر كونه حق وعدله مقارن اولمقسزين وقتيله كنديلرينه ايلك
ايتديكم ايكى بدطينتك تزوير وافتراسيله بلا محاكمه دوچار اولديغم
فلاكتى ؛ او فلاكت ايچنده‌ردوسده بنم، در سعادتده خائب وخاسر
قالان اون بر كشيدن مركب معصوم وبيكناه افراد عائله‌مك كرفتار
اولديغى ضرورتى ، خصوصيله بو راده كچيرمش اولديغم بش ماه
ظرفنده تفقد احوال وصورت معيشتم حقنده ـ بر ذات حميتسمات
استثنا ايديلنجه ـ بر درجه‌يه قدر وظيفه‌لرى اولمق لازم كلان
ذوات رسميه طرفلرندن بيله عطف واماله‌يه تنزل بيورلميان انظار
رحم ومروتى ؛ رحم ومروت شويله طورسون ، سفيل وپريشان
جزيره‌يه حين ورودمده جانب ولايته تقديم ايتديكم بر قطعه عر-
ضحالك درت ماه صوكره حاصل ايتديكى تأثير واهميتى ؛ والحاصل
اوغرامش اولديغم مصائب كافى دكلمش كبى ايكيوزه قريب فلاكتز-
دكانه هر كون رايكان قلنه‌كلان مساعده‌دن ايام مباركه‌يه بيله حرمت
اولنميه‌رق محروميتم مثللو اسلاميت وانسانيتى داغدار ايده‌جك صور-
تده حقمده رواكوريلان ظلم وشدتى تخطر ايتمك سزك ايچون
كفايت ايدر.

(*) بر ضبطيه ملازمنه اعطاسى ايلزوم كورينان بو تفصيلات بر سبب لدنى‌يه مبتيندر

ایشته هر کونم بر سنه‌یه معادل اوله‌رق ردوسده کچیرمش اولدیغم شو تلخئ حیاته نهایت ویرمك ، تحمل ومحافظه‌سی غایت دشوار اولان بو مستعار امانتی صاحبنه اعاده وتسلیم ایتمك اوزره فکر انتحاری برقاچ دفعه تصمیم ایلمش اولدیغم حالده سزجه احتمالکه جبانتمدن ، بنجه فضیلت مردانه ووظیفهٔ انسانیه‌مه تعلق ایدن مطالعات دورا دوردن ناشی اوفکردن شمدیلك نکول ایله بو صورته قرار ویردم . فرارمك موقع فعله وضعی صره سنده سزی ــ غائب اولمیان ناموسمله ــ تأمین ایدرم که بنی ما دام الحیاة مدیون شکران ومنتداری ایلیان حمیتلی ، وانسا نلق دعوا سنده بولنان برچوق عظمت وجبروت اصحابنه سنه‌لرله درس فضیلت ومردانکی ویره‌جك قدر عالی یورکلی ، عالی فطرتلی رفیق متانتپر ورمدن ما عدا کمسه نك معاونتنه مظهر اولمدم . بناء علیه بوبابده طبیعی کمسه یه‌ده معلومات ویرمدم . اکر استعانه جهتی التزام اولنمسه ایدی ، بو مقصدك بوندن پك چوق زمان اول امکانپذیر حصول اوله جغنده شبهه یوغیدی . دیمك ایسترم که معنویات ضمیرمدن ، فکر متصورمدن کلیاً بی خبر بولنان بر طاقم کمسه لر حقلرنده اشتباه وسوء ظنه دوشوبده بغیر حق تضییق وتسجین ایله وزرو وبال آلتنده قالمقدن حکومت سلیه « مأمور عالیسی » احتراز بیورسون !

بوندن بشقه محکومیتم بر حق وعدله مستند بوللسه ایدی ویاخود افراد عائله‌م برصورتله اقدار بیورلسه ایدی حکم ارادهٔ سلیه یه خلوص قلب ایله مطاوعت وجزای واقعه ارائهٔ روی تسلیمیت ایلیه‌جکدم . نه

چاره كه مابين همايونده كي استجوابانمده صرف حميت وصداقت محصولي اوله رق غايت سر بستانه وقوعبولان افاداتمي ديوان حرب عرفي رئيسي اوله جق رشيد پاشا نامنده كي حرامزده نك بو واده لدنياتي شرح وايضاحه لزوم كورمديكم اسبابدن دولايي اوتوز سنه لك حقوق اخوت نقطه سندن طوتديره رق ومعروضاتمي عن قصد سوء تفسيره قالقيشه رق پادشاهمز افندمز حضرتلرينه بني بر مفسد مخلوق كبي طانتمش اولمسي بو صورتله هدر اولمقلغمي انتاج وبوده بني بالطبع وادئ هرچه باد آبادي يه سوق ايتمشدر . انجق صداقت جديه ومعصوميت كامله مك بر كون اولوب نزد جليل خلافتپناهيده تظاهر ايده جكندن امين اولديغم كبي درلو انتريقلرله تلويث ايديلان شو مبارك كله نك مدلول صحيحنه لايق صورتده ولي نعمت پادشاهمزك اك صادق ، اك فداكار بر بندهٔ صاحب سيفي اولديغمي ان شاء الله اثبات وابراز ايليه جكم . مجرد بو فكر واملله دركه استحمال خطر ورنج واختيار غربت ديارافرنج ايليورم .

والحاصل فلا كتمك خلاصهٔ اسباب موجبه سي وقتيله درت سنه لك مساعئ متماديه نتيجه سي اوله رق طوقسان بشبيك ليرايه قريب حقوق خزينه يي ظاهره چيقار ديغمدن واوميانده بردرلو محو ايديله مديكي جهتله محاكات عسكريه دائره سي مدعي عموميلكي نزدنده محفوظ بولونان اوراق مثبته نك ناطق اولديغي اوزره سكزبيك بشيوز ليرالق ارتكابي ميدانه قويديغم بر فرقه محاسبه جيسينك عزلنه بادي اولديغمدن نشأت ايلديكني وموى اليهك شمديلك ـ لاجل المجازات ـ بيك بشيوز غروش

معاشله مقام سرعسکریجه بر مهم موقعه تعیین اولنه رق تلطیف بیورلدیغنی امعان ایله تأمل وملاحظه ایلرسه کز حالیسی تحیینان آلجاق پاشانك — انواع درلو (؟) — تقدمه لره طیانه میه رق مستغرق الطاف بینهایه سی اولدیغی ولی نعمتی پادشاهنه قارشو ابراز ایتدیکی مأثر صداقتك درجه سنی تعیین ایله برابر عفت واستقامتك شوزمانده انسانی نه یمان تجلیاته مظهر ایده کلدیکنی آکلامش اولور ویکرمی بش سنه ظرفنده ایکی دولت محاربه سنده اشتراك ایله امرا صنفنه داخل اولمش بر ضابطك حالنه باقوبده عبرت آلیر سکز . بونی سزه پك درین بر تأثر له اخطار ونصیحت ایلرم .

هرنه حال ایسه ، جناب حق پادشاهمز افندمز حضرتلرینی مدید عمروعا فیتلر ایچنده جالس سریر شوکتمصیر وبو مثللو صداقت پرده سی آلتنده اطراف همایونلرینی احاطه ایتمش اولان کفرهٔ نعمت ، خونهٔ دولت ابد مدتلرینك شرور ومفاسدندن ذات اقدس ظل اللهیلرینی حفظ وتطهیر بیورسون ! یوقا ریده ده سویلدیکم وجهله تکرار ایده یم که فراره تصدیدن مقصدم اول امرده بر حال سفالت وبر یشانیده قلان افراد عائله مه ارزاق مقدره تحریسی ، ایکنجی درجه ده مقدس قوماندانم ، شوکتلی پادشاهمه صداقت وعبودیتمی اثبات ایله فریاد معصومانه می اسماع ایچوندر . یوقسه بر طاقم فسادپیشه لر (؟) کبی حاشا که بر فکر مفسدتنه مستنداوله !

ومن الله التوفیق !

شمدی سزدن بعض شیئلر رجا ایده جکم : اقامت ایتدیکم خانه ده کی

اشيانك مفرداتلى پوصله سنى بو ورقه يه لف ايديورم . بو نلردن صندوق درونشده كيلرله يتساق طاقمنى محافظه ويا عائله م جانبنه كوندرمك جملهٔ وظائفكزدندر. مصادره ده صلاحيتكز دائره سنده در. بورجلرم بروجه آتيدر :

—	ص	
	٥٠	اوتورديغم خانه نك شباط اجاره سى
	٤٠	آشجينك شباط آيلغى
٢٠	٣	اتمكجينك يدى كونلك مطلوبى
	١	صوجينك
٢٠	٩٤	

بالاده محرر طقسان درت بچق غروشك لزومسز اشيا ولوازم بيتيه مك فروختيله اثماننده تسويه سى وظيفه وهمتكزدن منتظردر . اشياي منقوله دن درت صنداليه نك عبدي افندي يه ، ايكي اوت منده رك ثابت افندي يه ، جزمى نام كتابك اسماعيل رومى افندي يه ، قاموس تركى ايله مصور معلومات غزته لرينك دخي اشراف بلده دن كامل افندي يه مومى اليهما اولان سلام وتشكراتمله برابر اعاده سنى بشقه جه رجا ايلرم . سزه ده سلام مخصوصم واردر . اكرچه حقمده خيلى شدتلى طاورانمش ورفقاى فلاكتمه ايديلان مساعده لرى بندن دريغ ايتمش ايسه كزده بناو مقوله معاملاتى وظيفه پرورلككزه حمل ايله سزدن هر صورتله ممنون اولديغمى بيان ايدرم . فرارمه ميدان ويرلمانك كيفيتى ايسه سزك دكل ، بتون ژاندارمه افرادينكده

دكل ، بلكه عموم جزيره اهاليسنك دخي دائرهٔ اقتدارلرنده دكل ايدى.
بونى بيلمليدركه جناب حق مفتح الابواب در، صيقلمشلرك معينيدر:
بر عبد مظلومنك خلاصنه ارادهٔ ازليه سى تعلق ايدنجه بتون ردوسك
بصر بصيرتي باغلاورده بويله خاطر وخياله كلمز قپولر آچار... حق، حقله
براير در . باقى الله اكبر ! ٢٨ شباط سنه ٣١٦ يوم چهار شنبه.

اللهدن بشقه كيمسه دن
برشئ بكلميان

بو مكتوبده پادشاه حقنده اعطاسنه مجبوريت حس ايتديكم رشوت كلاميه لرى پلانك موقع اجرايه وضعى اثناسنده ناكهظهور بر قضايه اوغرامق احتمالنه قارشى بر تدبير احتياطى اولديغنه قارهٔ محترم البته انتقال ايتمشدر.

٢٨ شباط سنه ٣١٦ بر چهارشنبه كونى ايدى؛ بعد الظهر بر معتاد سوقاغه چيقدم. ژاندارمه نفرى دها قپونك اوكنه كلمه مشيدى. آهسته روشله قلعه داخلنده كى زندانه واردم. قپواو كنده بولنان بر چـ كس چاوشه بزم خير الدينى صوردم؛ كبنى يرنده، كان چليور! ديدى. كوروشمك ممكن دكلمى؟ ديدم. خاير! دكل، مدير موسى بك سويلرسه كز بلكه مساعده ايدر، جوابني وبردى. آنك اوزرينه: جانم هيچ اولمازسه كيت سلاممى سويله! بكه دائر جانى برشئ ايستميورمى؟ ديجه چاوش ايچرى كيتدى، كلدى: خيرالدين افندى الكزدن اوپيور. جانم برشئ ايستميور، بنى اصلا مراق ايتمسون ديور، زمينده جواب كتيردى. شو صورتله آلقول قرباني جوانمرده واجبهٔ وداعى ايفا ايتمش اولدم.

اورادن قالقدم ، خیلی مشکلات ایله خانهٔ معهوده کلدم ؛ شوکت اوراده ایدی. هر شیٔ آماده ایدی ، واپورك ورودینه دها بر ساعت واردی. آه او کون نه کوندی ! بر عزم شدید وقطعی بتون دماغمده فرمانفرما ایدی . حیات ، قورقو ، اولوم نظرمده ذره قدر حائز اهمیت دکلدی . باشدن آشاغی برفدائیٔ مجسم کسیلمشیدم .

ساعت اونده لوئید قومپانیه‌سنك اورانوس واپورینك بوروندن کوروندیکی خبر ویرلدی . در حال خانه‌ده بولنانلر چیقاریلوب یالکز شوکت قالدی . بن ، دیوژن کبی صـندوغمك ایچنده اوتورمش حالده ورودینه منتظر بولنیوردم .

بو اثناده ناکهانی صول بوکرم اوزرنده شدتلی بر صانجی پیدا اولدی . بر درجه‌ده که تنفسمی امکانسز براقیوردی . المزده بولنان عیارلی ساعتلره نظراً حمالك کلسنه‌ده بر چاریك زمان قالمش ایدی . صانجی تدریجاً شدتنی آرتر ییوردی. شوکتك عقلی باشندن کیتدی. امان غیرت ایدملم، یوقسه محواولدیغمز کوندردیه‌رك بکاغیرت وتحمل توصیه‌ایدییوردی. مخلصه دیدم‌که بالاخره صندقده فریادی‌قوباره‌جق اولدقدن صوکره غیرتك نه فائده سی اولور ؟ بو حاله یا شمدیدن بر چاره بوللی یاخود جناب حق‌خلاصمزی ایستمیور دیه‌رك دونوب اولر یمزه‌عودت ایتملی.

ایکیمزده‌یأس وتلاشدن متولد برحال ایله شاشقین شاشقین بربرمزك یوزینه‌باقیشیوردق. بن‌چاره تحریسی‌صره‌سنده: قونیاق وارمی دیدم . درعقب ایچری کیندی . کلدی؛ وارمش دیه‌رك برشیشه‌قونیاق کتیردی.

بر برینی متعاقب ایکی بیوك قدح بوو ارلادم؛ برالیم بوکرم اوزرنده ایدی؛ باقدم که هنوز صانجیده اثر انحلال یوق، بر دها! دیدم، ایچدم. جزئیجه فرق حس ایتمکه باشلادم. هله بر دها! دنجه، خلاصم قورقمغه باشلادی. امان! صندیغه کیره جکسك، سوکره فنا اولورسك دیوردی. بن اخطار واقعه رغماً وتجلدله: بر دها! بر دها! دیور، ساقیمی امرینه اطاعت ایتدیریوردم. بو صورتله بش دقیقه ظرفنده، آلتی بیوك قدحله یارم اوقه‌لق شیشه بیتمش، صانجی ده نهایته ایرمشدی.

شو قونیاق تدبیرینك اویله بر زمانده خاطره کلیشی کرامت کبی بر شیء اولدی. یا بو تدبیر خاطره کلمسه، یاخود قونیاق تدارکی وقتنه محتاج اولسه ایدی ایکی آیلق مزاحم هبا اوله‌جق واحتمال که ایکنجی بر پروژه‌نك ترتیبی ده فردای قیامته قاله‌جقدی.

اقشام ساعت اون بردي؛ اوزاقدن حمال کورندی. بن در حال بر جسد ذي حيات صورتنده صندیغه کیردم. مخلصم بو صره‌ده سینه‌م اوزرینه برده قرآن شریف وضع ایله آنك حمایهٔ معنویه‌سندن استمدادی مناسب بولمشیدي. صندق کلیدلندی، سطح خارجیسی ایپله باغلاندی. موسوی حمالك ایچری کیروب شوکتمه: کوتوریله جك صندق بومی؟ دیوبده اوت! جوابنی آلنجه بر الیله صندیغك قولندن طوتوب ثقلتنی آکلامق ایچون تارتاقلادیغنی و: ابی آغرمش! دیدیکنی طویویوردم. متعاقباً مخلصمك یاردیمیله صندیغك اولجه توصیه و اراثه اولنان وضعیتی محافظه ایدیله‌رك حمالك صرتنه تحمیل ایدلدی. ونردباندن آشاغی ایندیرلدم. خانه قپوسندن دیشاری چیقاریلیوردم.

کرچه صندقده برشیٔ کورمیوردم ؛ انجق نره‌لره کاوب نره‌اردن کچدیکمی تخمینی اوله‌رق بیلیوردم ، قلبمده ، فکرمده ذره جه اثر هیجان یو غیدی . یالکز صندیغك وضعیتنك قضاءً تبدیلی ویاناً کهانی بر او کسورك وقوعی احتماللرینی بالملاحظه خیلی اندیشه ناك اولیوردم . معلوم یا ! هرایکی احتمال ایله‌ده بزم ایچون ممات مقرردی .

قلعه قپوسندن چیقارلدیغمك تماماً فرقنده‌ایدم؛ بو صورتله بگرکاك اوکنه کتیرلدم ؛ اوراده یره وضع ایدلدم . بیلمم نه سببه مبنی اون دقیقه‌دن زیاده اوراده بکلدلمشدم . غریبدر که قلبمده ، فکرمده خوف وخاجاندن حالا اثر یوقدي .

بو اثناده برسس : هایدی ! صندال حاضر! دیه باغرییور وایکی کشی صندیغمك ایکی قوابندن طوته‌رق بنی صنداله نقل ایدییوردی . کورکارك حرکتندن آلتی آیدنبری یوزینی کورمدیکم دکز اوزرنده بولندیغمي واون دقیقه صوکره واپوره یناشـدیغمی ا کلادم . صندق بر موجب قرار وپنج ماکنه‌سیله کمی‌یه آلنه‌جقدی . انجق واپوره ملاصق ایکی ، اوچ بیوك معونه‌ده کی‌حموله‌نك آرقه‌سی آلنه‌جه قدر بکلمك ایجاب ایتدیکندن وقت غائب ایتمامك ایچون ، ینـه معهود حمالك ارقه‌سـنده اوله‌رق اسکله‌دن واپوده چیقارلمشم . بو صره‌ده ارتق کسه‌نك سوزینی‌ده ایشیده‌میوردم . زیرا کرکی کبي بونالمشدم . شو قدرکه واپورك ایچنده بولندیغمك فرقنده ایدم . حمال بنی نردباندن اشاغی ایندیروب بر ایکی کشینك اعانه‌سیله بره قونلدیغمی ده دویدم . او اثناده تلاش وهیجان ایله بر صدا: لصاسك

ایی میسك ؟ دیورمش! بن بو صدایی قویودن كلیوركی قیاس ایدییوردم.
آنجق جواب ویره میوردم.

شوكتك بوراده كی رولنی بیلدرمدم. معلوم یا آنی اوده برا-
قمشدق. بو قوجه قهرمان فدا كار، صندیغی حماله بالتحمیل اودن
چیقار چیقماز بیلدیرم سرعتیله بشقه سوقاقلردن بالمرور كمركك اوكنه
كلوب بنی بكلەمش؛ صندق یره قونیلورکن وضعیتمه دقت ایدر
وشبهەیی دعوت ایتمامك ایچون ده بش آلتی مترو مسافەده بولنەرق
نظرینی صندقدن آییرمامش! بن صندال اركاب ایلدیکم صره ده
اوده دیكر بر صنداله آتلایوب بنی آچیقدن تعقیب ووابوره تقرب ایلد-
لدیكی زمان بندن اول وابوره چیقه رق بنی وابوره آلمق تدبیریله
مشغول ایمش!

حاصلی شویلان تمام « ٣٢ » دقیقەده موقع اجرایه قونمشدر.
شوكت ایكنجی قاره ده نصلسك؟ دیوبده جواب آله مینجه عدم
تنفسدن بوغولمش اولدیغمه حكم ایله عقلی باشندن كیتمش وكمال
تلاش واستعجال ایله صندیغك ایپنی كسمكه باشلامش. برده قپاغی
آچوبده بنی صندیغه عادتا یاپشمش بر حالده كورونجه بهت وحیرتدن
متولد بر حال ایله یكدیكرمزه باقشدق. بنده طاقت یوق كه صندقدن
چیقه‌یم! مخلصمك اعانەسیله ایاغه قالقدم، اما عسرت تنفسدن قان
تر ایچنده قالمش، ینه آنك افاده سنه عطفاً یانجاره دونمشم. بن
ایاغه قالقار قالقماز فرط تأثر مدن بو بیوك انسان یاوریسنك بوینه
صارلمش اولدیغم حالده بریاندن آنی بوسەلریله بوغیور وبر طرفدن

بلا اختیار آغلایوردم . بو منظره جداً کورنمکه شایان بر لوحهٔ شاعرانه ایدی .

وابور یارم ساعته قدر متهیٔ عزیمت ایدی ؛ شوکت بنی یتاغه یاتردی ، بر خسته لغه دوچار اولمامق ایچون تدابیر لازمه یه توسل ایتدی . وابورده دها کیمسه نك بر شیئدن خبری یوغیدی ، یالکز قهوه جی یه معلومات ویریله رك اسکندریه ایچون ایکی بیلت آلندی . وابورك حرکتندن صوکره ایکنجی قپودانده کیفیتدن خبردار ایدلدی . هر صورتله محافظه ایدیله جکمزه دائر تأمینات شفاهیه ویریلدی . وفی الحقیقه ویریلان سوز طوتلدی ، وابورمز سواحل بر الشامی دولاشه رق اسکندریه یه کیدییوردی . بناءً علیه بزم ایچون حالا مخاطره موجود ایدی .

مارت رومینك برنجی کیجه سی اورانوس وابورینك منسوب اولدیغی آوستریا دولت فخیمه سنك شایان تعظیم بایراغی آلتنده آسوده نشین امن وامان اولدیغمز حالده جزیره دن انفکاك واوحیثیتله یکرمی بش سنه دنبری وطن عزیزك مناطق مختلفه سندن طوپارلانوب کتیریلان بیکلرله حریتپرستانه مشهد ومنفا اولمش وسردار عبد الکریم پاشا کبی بر وجود کاملی سینهٔ احترامنده صلاقلامقده بولنمش اولان ردوس جزیره سنه وآلتی آیلق زمان اغترابم ظرفنده شرف تعارفلرینی قزاندیغم یوزلرله رفقای فلاکته ــ سوکیلی رفیقمله ــ برابر وداع ایدییوردم .

﴿ اورانوس واپوري ﴾

اورانوس واپوری قالین ، مخوف صداسیله دودکنی اوتدردیکی واقشام ساعت برده لیماندن فك لنكر ایتدیکی صره‌ده لیماندن بر صندالك کال سرعتله کلمکده وواپوره طور ! امری‌ویرمکده اولدیغی کورکرنه‌ده بولنان شوکت طرفندن کوریلوب خبر ویرلمکله خوف وتلاش یکیدن عودت‌ایتدي . صندال واپوره تقرب ایتدکجه‌ بزده‌کی خلجانده خفقان‌درجه‌سنی بولیوردي . فرارمزك حکومت طرفندن خبر آلندیغنه‌ذاهب اولیور ونا قابل تعریف بر یأس ونومیدی بتون دماغمزی استیلاایله تدابیر لازمه اتخاذی ایچون یکدیکرمزك وأیلربنه مراجعت‌ایدییوردق . برده کلن صندالك اجنته‌صندالی اولوب بر مالك اونودیلان قونشمنتوسنی قپودانه اعطا ایچون کلمکده اولدیغی تبین ایتمسیله ککیشجه نفس آلدق .

واپور لیماندن اوزاقلاشمغه وقاره‌ده اقشام طعامی حاضرلغی کورلمکه باشلادي . کثیف بر ظلمت افقمزی احاطه ایلدی . بر مدت موقته ایچون تهلکه‌دن مصون بولنیوردق . ارتق بنم ایچون صالونه چیقمقده بر محذور قالمامشیدی . یتاقدن فرلادم ، کیندم ، صالونه چیقدم . آلتی آیلق حیات‌سکون وانعزال‌واپور عالمنی بکا بام‌بشقه کوستربیوردي . کویا که اون سنه‌دن زیاده واپوره بنمه مشیدم . دائما سوینیوردم . حریت شخصیه‌مه مالکیتمي ، عبدالحمیدك پنجه ٔ ظلمندن قورتولدیغمي تخطر ایتدکجه سرور مدن چیلدیرمه درجه .

لرینه کلیوردم . بر آرالق بو حالك ، حالت منام اولدیغنه بالانتقال باشمی صاللایه رق اللرمله اعضای جسمی یوقلایور وحال شهودده اولدیغمه حکم ایتدکدن صوکره حار ، شدید حسیات شکران ومحمدتی سدرهٔ منتهای الوهیته رفع وایصال ایلیوردم . بر یاندنده بر سرور طفلانهٔ ایله جوانمرد مخلصمی بلااختیار منتدارانه سینه‌مه باصیوردم . غریبدرکه شوکتك سوکنجی‌ده بنمکندن آشاغی قالمیوردي . بنم سرور وانبساطمه بر سبب جلی‌وارایدي ؛ فقط عجبا اوزواللی کنج نه ایچون سوینیوردي ؟ یوقسه بنم یوزمدن یکی بدبخت اولدیغنه می ؟ . . .

الهی اوکیجه ، نه شب فیضافیض ، نه لیلهٔ سرور وسعادت ایدی‌که تا بصباح آیاقده کزندیکمز حالده ایکیمزده‌ده اویقودن اثر یوق ؛ بلا فاصله کولوشیور وبربرمزیٔ دراغوش ایدییوردق . طعام زمانی کلدی ، فقط کیمده یمکه آرزو وار ؟ . . .

بزده کی بوجنت سرور قاره یولجیلربنك نظر دقتلربنی‌ده جلب ایتمکدن خالی قالمادي . یکدیکرمزه قارشو اظهارایده کلدیکمز بو مجامله لر ارقداشلر مزی بیاغی شبهه‌یه دوشوردی . بر درجه‌ده که اوضاع وحرکات غیرطبیعیه‌مز اختلال شعوره اوغرامش اولدیغمزی حکمه قدر وارمشدی . سوق مراق وتجسسله یانمزه صوقیلان سوریه لی ، اطنه لی برایکی خرستیان وطنداش شووسیله‌ایله برنجی آشنالرمز اولدی . بالاخره انلرده بزم بوسورسرورمزه اشتراکدن کندیلرینی وارسته ایده مدیلر .

ایرتسی کون براز هوا آلمق وواپوری کوزدن کچیرمك اوزره کوکرته یه چیقدم . ایلك ملاقی اولدیغم ، هموند عشیرتي رؤساسندن

ورفقای فلاکتندن محمد اغا اولدي. مومی الیه بنی کوروبجه مبهوت بر حالده
واي، به گم ! بو نه حال ؟ ان شاء الله آزاد اولدك، دیدي. آغانك رفاقتنده
بنی طانیان بر ژاندارمه نفریده موجود ایدي؛ اوده شاشقین شاشقین
بکا باقیوردی .

(کولومسه یه رك یا واشجه) اوت ! آزاد اولدم . الله اویله ایستدی ،
دیدم. صوکره محمد اغانی بر طرفه چکوب کیفیت فرارمی مختصراً
بیلدیردم. بو کرهٔ نوبت سؤال بکا کلدی ؛ بویله کندیسنك نره یه کیتدیکنی صوردم . زیرا او بدبخت آدمده یدی سکز سنه دنبری بنم کبي قلعه
بند وبیك درلو مصائبه اوغرامش بر غریب دردمند ایدی .

امر والی ایله بیلمم نه ایچون معهود ژاندارمه نفری رفاقتیله
مأذوناً اطنه یه کیتمك اوزره مرسینه چیقه جغنی سویلدي . محمد اغایه
ژاندارمه نفرینك زنهار حقمده حکومت محلیه یه اخبار کیفیت ایتمك
کبی بر مناسبتسزلکده بولنمامسنك تنبیهنی رجا ایتدم . سرسم ویا
زواللی نفر بدایةً : نه مه لازم حکومته خبر ویرویده باشمه بلایی صاتون می
آله جغم؟ دیدیکی حالده صوکره بیلمم نه ملاحظه یه مبنی ایسه مرسینه
چیقار چیقماز ایلك ایشی حکومته اخبار کیفیت ایتمك اولمش . برکت
ویرسون که وابور مرسینده بر ایکی ساعتدن زیاده قالمدیغندن
اسکندرونه متوجهاً یولمزه دوام ایتدك .

وابورمزك قپودانی مارقو آبسه وچ Marco Abcervitch
نامنده دالماچیالی بر ذات ایدی . کیفیت فرارمزی مومی الیهه خبر
ویردیکمز صره ده حکومتمزك معلوم جهان اولان رذالتنه مبنی شاید بزی

بر دسیسه ایله واپوردن آلق تشبثنده بولنمسی احتماللرینه قارشو حمایه ایدلمکلکمزی رجا ایتدك. جواباً: قطعاً خوف و تلاش ایتمه مکلکمزی بیان و بوبابده کندی حکمداری امر ایتسه بزلری ظالم، متعفن عثمانلی حکومتنه تسلیم ایتمیه جکنی و شاید بك مضطر قالیرسه تریسته یه قدر کوتوروب یکانه مرجعی اولان مدیر عمومی یه تسلیم ایلیه بیله جکنی تأمیناً درمیان ایلدی. بو تطمینات اوزرینه خیلی مستریح اولدق.

بریدن ردوس حکومتی واپورله فرار ایتدیکمزه احتمال ویره مدیکندن یالکز کمیسیله قاچدیغمزه حکم ایله دردستمز ایچون اتخاذ ایتدیکی تدابیر صره سنده ولایت معیتنه مأمور کیلیوم توریید و استمبوطی ایله قونیه ولایتی معیتنده بولنان دیکر بر واپوری تعقیبمزه مأمور ایتمش ایسه ده ایزیمزی بوله مامشیدی. انجق اسکندرونه وصولمزده واپورده بولندیغمز خبری آلندیغنی ایشیدلمکله ظهوراته انتظاراً تدابیر لازمه یه توسل و بزم ایچون احضار ایدیلان یرده اختفا ایتدك. حکومت هنوز آوستریا قونسلوسیله مخابره ایده جك قدر وقت بوله مامش اولملی که آلتی یدی ساعت صوکره اسکندرون لیماننده تهلکه سز مفارقت ایلدك.

واپور ده توجه و محبتلرینی قزاندیغمز ذوات صره سنده بر دولت معظمه قونسلوسی اولوب مأذوناً بروته کیدن موسیو بلفانتی نام ذاتك و ینه تجاردن واسوچره اهالیسندن موسیو پانشونك صحابت و معاونت انسانیه لرینه مظهر اولدق.

واپورمز لاذقیه، طرابلس شام اسکله لرینه اوغرایه رق بازار ایرتسی صباحی بیروت لیماننه کیردی. بو اثناده خبر الدق که حلب

و بیروت ولایتلریله اوستریانك بیروت قونسلوسلغنه حکومت محلیه‌یه تسلیممز حقنده قپودان نزدنده توسطده بولنمسی ایچون بر تلغرافنامه کلمش وقپودان ده مذکور تلغرافنامه‌یی خفیاً بزه کوندرمشیدی . مکر واپورده اولدیغمزی استخبار ایدن ییلدیز حکومتی اوستریا سفیری بارون دوقالیسه مراجعت ایتمش، اوده عموم سوریه سواحلنده بولونان قونسلوسلرینه تسلیممز ایچون امر ویرمش ؛ حالبوکه کمیده حکمفرما اولان قونسلوسلرك دکل، قپودانك امر وارادهسی ایدی .

بری طرفدن عالیجناب قپودان ایشی بیولتمه‌مك وبر مسئله چیقارماق ایچون واپورده او مثللو آدملر اولمدیغی کبی ردوسدن بیروته کلنجه‌یه قدر بر خیلی اسکله‌لره بر خیلی بولجی چیقاردیغندن تسلیمی طلب ایدیلن وتلغرافده عیناً مذکور اولان ایکی (محمدی) نك (عبد الحمیدك دیپلوماتلغنه دقت بیوریلیوریا ، عیسوی اولورسه ق مسئله‌نك حلی محال اوله‌جغنی بیلیور . زواللی مسلمانلر ! . . .)دیکر اسکله‌لره چیقمش اولملری احتمالنی بیان ایدەرك قیصه‌جه جواب ویردی .

بیروت لیماننده قالدیغمز بر کون ظرفنده پولیس خفیه‌لری کمینك داخل وخارجنی حصر واحاطه ایتدیلرسه‌ده یوزمزی کورەمدیلر . بیروت لیمانندن قضاسز ، بلاسز چیقوب حیفا طریقیله یافه‌یه کلدك . یافه‌دن حرکت ایتدیکمز اقشام ایدی که مخلصمله یکدیکرمزی تبریك ایدییوردق . خلاصه : مارت رومینك یدنجی چهارشنبه کونی پورت سعیده وپنجشنبه صباحیسی اسکندریه‌یه مواصلت میسر اولدی .

واپوردن چیقمازدن اول بر وجیبهٔ مهمه نك ایفاسنه صره كلمشدی كه اوده قپودانك نزدینه كیدوب تشكرات مخصوصه‌مزی تقدیم ایله برابر حقمزده كوستردیكی مأثر انسانیه وجوانمردانه یه قارشو مصر غزته لریله حسیات شكرانیه ومنتدارانه‌مزی اعلام ایچون مساعده طلبندن عبارت ایدی . انجق قپودان افندی بوكا موافقت ایتمدی . اولجه قونسلوسلغه هویتمزك بالكلیه مجهول اولدیغی جوابنی ویردیكی جهتله شمدی آرزوی واقعمزه موافقتی آنی ناقض اوله جغندن صرف نظر ایدلمسنی نازكانه التماس ایلدی . بناء علیه بزده وظیفهٔ وجدانیه‌مزی شفاهاً ایفا ایله اكتفایه مجبور اولدق .

كمركده پساپورطمزی صوردیلر ؛ پساپورطمز اولمدیغی جوابنی ویردك . متعاقباً هویتمزی سؤال ایلدیلر ؛ صورت فرارمزی تحریراً بیان ایدنجه ، اسكندریه محافظلغیله تلفونله مخابره‌یه كیریشدیلر واون دقیقه صوكره : بیوروك ، كیدیكز ! دینله‌رك شهرده حریت اقامتمزی اخبار ایلدیلر . پساپورط دائره‌سنده‌كی توقفمزك اسباب موجبه‌سی استانبولدن حقمزده اسكندریه یه امر (؟) كلسی اولمش .

خطهٔ مصریه یه ورودمز برنجی دفعه ایدی . بر طرفدن حال غربت وبر طرفدن فقدان اسباب معیشت بزلری ادامهٔ حیات ایچون خط حركت اتخاذینه مجبور ایدییوردی . اول امرده یار مغمده‌كی یوزیكی اون بش لیرایه صاتدق . وبر آیلق مدار انتعاشی تأمین ایلدك .

بو صره‌ده اشراف بلده‌دن اولوب قدیماً استانبولدن طانیدیغم وحقنده پك بیوك حس حرمت بسلدیكم اعاظم حمیتپروران دولتندن برذاتك

داماداقنه نامزد اولان امین پرتو بکی زیارت ایتمك خاطره کلمشدی .
بر کون رفیقمله قالقوب ابراهیمیه یه کیتدك ، امین بکی اقامتکاهنده بولدق. صاحب خانه فراش بیماری‌یه اوزانمش اولدیغی حالده بنی کورر کورمز سونجندن بوینومه صارلدی. متعاقباً ماجرای فلاکتمی حکایه ایدنجه حیرتدن حیرته دوشوب بر کون صوکره تکلیف آتیده بولندی: باشکزه کلن فلاکتلر پك مدهش اولدیغندن تأسف ایدر ومصائب واقعه کزه اشتراك ایلرم. آنجق هرشیء اولمش، بیتمش ایدی. کنمدن کچمشه تأسفك فائده‌سی یوقدر. سزك بورایه‌وروودکز ایسه‌بنم ایچون عین نعمت اولمشدر. بن بوراده یالکزم، بیکسم؛ مصرده بر خیلی اقربام وارسه ده هیچ برندن اثر وفا کورمدم. بر مدتدنبری خسته‌یم؛ سزك کبی بر آشنای قدیمه احتیاجم پك زیاده‌در. بنم منشیه‌ده اوتوز قرق آپارتماندن مرکب جسیم بر اوتلم وار؛ بو اوتلك‌واردانی مع‌عائله هم سزی، هم‌بنی اعاشه‌یه، همده بورجلریمی تأدیه‌یه مع زیادةٍ کفایت ایدر. عائله کزی استانبولدن کتیریکز، اوتلده‌ایستدیککز آپارتمانی انتخاب ایدیکز، هرشیئمی سزه تودیع ایده‌یم؛ رجا ایدرم، بنی یالکز براقیکز؛ جناب‌حق سزی بکا خضر کبی امدادیمه‌یوللامشدر...)

شوکت، بو عالیجناب کنجك تکلیفاتنی حیرت وممنونیتدن مرکب بر حال ایله دیکلیور وبر آنك‌وبرده بنم یوزیمه باقیوردی. امین بکك یانندن چیقدیغمزده ده جناب‌حقك دها ایلك تصادفده تجلی ایدن شو لطف جلیل الهیسنی تحدیث وتکریم ایلیوردی.

بن امین بکك بو تکلیف عالیجنابانه ومروتکسترانه سنی صمیم

دلدن تشكرله قارشولادم . ويالكز مصره قدر كيدوب عودت ايتمك ايچون مساعده‌سنی طلب ايلدم؛ بالطبع موافقت ايتدي . وا كر وجوددنده براز عافيت حس ايدرسه متقرب الحلول اولان عيد اضحايی مصرده كچيرمك اوزره كنديسيده كلمك نيتنده اولديغنی سويلدی . حال بوكه زواللی كنج! مريضنی عفو ايتمز بر دردبی امانه مبتلا ايدی؛ عمر نو جوانيسنك هنوز يكرمي بشنجی بهارنده فراش احتضاره اوزانمشيدي . (١)

امين بكدن افتراق ايتدكدن صوكره رفيق فدا كارمله مأيوس ومتأثر وموته نامزد اوعزيز روحك احوال صحيه‌سی تفكر اتيله پريشان خاطر بر حالده قاهره‌يه مواصلت ايتدك . اوراده دفعةً بر خيلی ياران فلاكتله ملاقی وسلامت وصول وموفقيتمزدن دولايی هر طرفدن تبريك والقشه مظهر اولدق .

مصرده شرف تعارفلريله بختيار اولديغم ذوات ، شهيد حريت ، داماد پادشاهی محمود پاشا ايله مخدوملری نجابتلو صباح الدين ولطف الله بك افنديلر اولديلر . مكر انلرده حقمده غياباً ايديلان توصيه‌لر اوزرينه ردوس قلعه‌بندن تخليصم ايچون تشبثات مخصوصه‌ده بولنيورلرمش .

مصرده اقامتم يكرمي بر كون امتداد ايتدي . بر كون داماد محمود پاشا مرحوم بنی نزدينه جلب ودعوتله بر لكده آوروپايه عزيمت ايد-

---

(١) امين پرتو بك اوتاريخدن اوچ آی صوكره خاك ابديته انتقال ايله بالجمله اقربا واوداسنی سيه‌پوش ماتم ايلمشدر .

لمك اوزره شرف رفاقتلريني تكليف ايتدي . كمال من وشكران ايله تكليف واقعي بالقبول يالكز مخاصّ‌يمز شوكتك مناسب بر يرده توظيفي شريطه سني اورته يه سوردم . معروضم در حال نظر اسعافه آلنه‌رق بعض ذواته التماس وكنديسنه‌ده مناسب مقدار پاره اعطا واهدا ايلمشيدي . حالبوكه مخاصم دها اول نسبت عبوديتيله مباهى اولديغى بر ذات نخامتسماتك خدمتيله مبجل اولمغله پاشانك التماسنه محل قالمادى .

١٩٠١ سنه سى نيسانتك ٩ نجي جمعه كونه مساژرى قومپانيه سنك نيزر واپوريله داماد محمود پاشا رفاقتنده اسكندريه ليماننده مارسيليايه متوجهاً عزيمت ايديبوردق .

شوشرفلى رفاقتى ـ لذت صحبت والتفاتيله ابدياً بختيار ويابدبخت اولديغم بو وجود عزيز وكاملى ، او تاريخدن يكرمى بر آى صوكره بروكسلده قوللرم ارهسنده رحمت حقه توديع وپارسلك (پەرلاشه‌ز) قبرستاننده خاك ابديته تسليم ايتمك وغسل وتكفيني ضمننده لوندره‌دن كلن سفارت امامى رجائى افندى‌يه ياماق اولمق ايچون ـ ايتمكده اولديغمى عجباً او زمان كيم كشف ايده بيليردى ؟ . . . .

ما كنت أعلم أن الدهر ذو خدع — وأنه مغرم في رد مايهب
حتى أتانا زمان كان منتظما — في ظله شملنا والسوء محتجب
وذاك يوم من الدهر الغرور غدا — من بعده الحزن عمرى كله يجب (١)
إذ ساءنا بين من كان السرور به — فياله موقفاً فيه الحشى يجب (٢)

(١) يتحيم (٢) يضطرب

محل فروختی، کتابك اثنای طبعنده همت مخصوصه‌سي گوريلان احمد رامز افنديتك آتيده كي ادرسيدر:

كردى زاده، احمد رامز افندى . بوكالة السلحدار ، بخان خليلى ، بمصر القاهره .

Mr Ahmed Ramiz, Kurdi-Zadé.
Le Caire — Egypte.

فیاتی : ۳ فرانق .